

A U R O R A

HAZAI ALMANACH.

ALAPÍTÁ

KISFALUDY KÁROLY.

FOLYTATJA

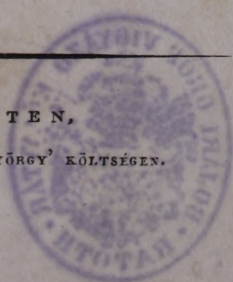
B A J Z A.

1836.

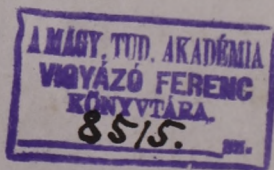

P E S T E N,

IFJABB KILIAN GYÖRGY' KÖLTSÉGEN.

307.634

J. Wood, pinx.

Pub^d by Ackermann & Co London.

G. Kells, sculp^t

ET PARR

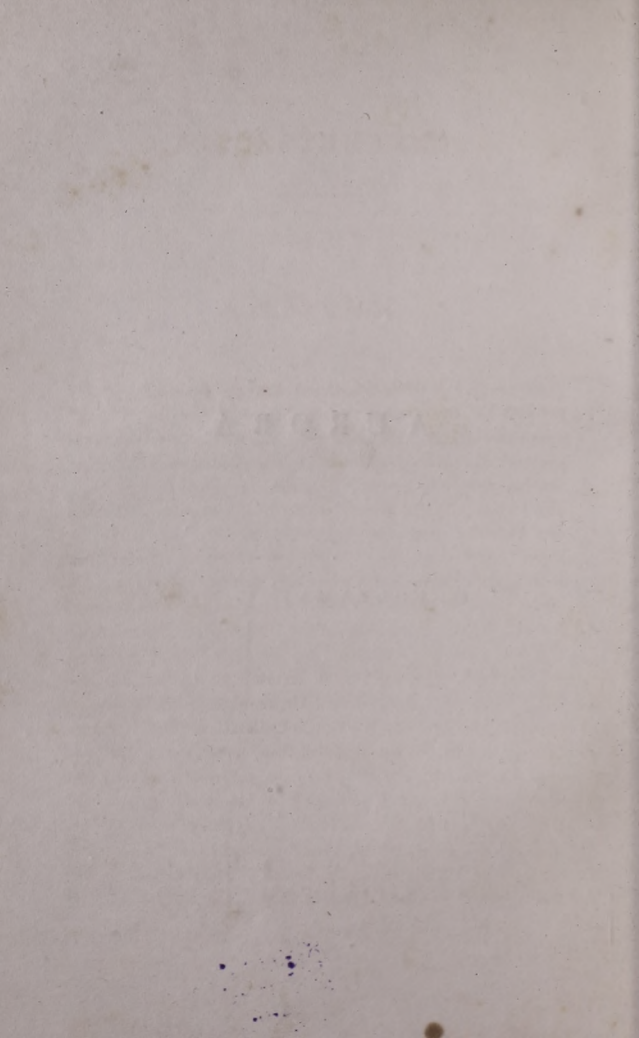

A U R O R A.

XV. ÉV, VAGY

ÚJ FOLYAMAT³ V. ÉVE.

ACZÉLMETSZETEK.

A' BÜVÉSZ.

Sempronius, a' heves egü olaszföld' heves képzeletü 's mély érzelmü fia, Ephesusban, a' proconsul' lakomáján, Diana' templomszüzeinek, kik az ünnepet táncz 's színészi mutatványaikkal díszesíték, egyike iránt szerelemlángra gyúlt 's ez idő óta nem vala nyugta; szüntelen az ephesusi szép 's azon jelenés lebegett előtte, midőn Eros számtalan alakokban tett kísértései után végre egy ioniai egyszerű, de lelkes ifjonz' képében a' leány' szívét meghódította. Semmi sem vala képes Semproniuszt vigasztalni; Callias barátja sem, egy görög nevelésü könnyelmü világi; mert ha végre az ephesusi szépet, kinek keresésében Asia, Görög 's Olaszországban két évet tölte már, meglelné is, haldokló atyja' parancsából, melyet megszegni bűnnek tartott, Euphrosine dús rokonát kell vala nőül vennie, kit azonban gyermekévei óta nem látott és gyűlölt, mert szabad választását gátolá. Azonban egy napon, Calliassal Athenében mulatozván, hírt vészen Euphrosine' halála felől. Apja' parancsától ekként felmentve látván magát, ismét fölébred benne régi gerjedelme. Ephesusba mennek 's ott Diana' papját megvesztegetik: de ez őket elárulván, a' templom' sötét boltozatiba vezeti, hogy ott papi kés által az istennének feláldoztassanak. — Elárulva látván magokat, kétségbeesetten bolyonganak a' téres

holtozatban. Egyszerre sikoltozást hallanak 's egy ajtóhasa-
dékon világ tűnik szemökbe. Benézvén Sempronius, elszőr-
nyedve pillantja-meg a' proconsul' lakomáján látott szűzet,
kötött karokkal, a' pap előtt áldozatra szánva. Mert ő is
szerelemre gyuladt volt Sempronius iránt 's szerelmi titka
kitudatott, oly bűn, mellyért mind Diana' templomszüzé-
nek, mind az iránta szerelemre gerjedt férfinak halállal kell
lakolniok. — A' két barát berohan. Callias az őket eláruló
's a' szűzet épen feláldozni akaró papot átdöfi, mellyre a'
körülállók gyilkokat rántanak. Csata támad 's Sempronius e-
rősen megsebesítelvén barátjával együtt tömlőczbe vettetik,
honnan, magok sem tudván miképen, megszabadítatnak,
és a' proconsul őket sietve Athenébe küldi, innen pedig
nem sokára Olaszországba mennek.

A' sebében beteg Sompronius kétszeresen szenvedett:
ön fájdalmi 's a' szűz' sorsa miatt. Gyógyítására egy fiatal
szerecsen orvos ajánlkozik, ki mint valamelly bűvész, min-
den titkait tudá 's megígérte, hogy az ephesusi jelenetet is
elébe varázslandja. A' készülétek megtétettek. Sempronius
Callias barátjával elmegy a' rendelt helyre. Kalandjaikat egy-
más után szemök elébe látják bűvöltetni, míg végre a' tem-
plomban volt borzasztó jelenet is előtűnt 's a' szép szűz a'

kést szívének irányzó pap előtt kötözötte. Sempronius, nem mérsékelhetvén magát, felé akar szökni, de ájultan rogy barátja' karjai közé. Föleszmélte után egészen megváltozott a' szín. Keleti bájjal ékeskedő kert virít előtte, gyümölcsök 's virágok' frisítő itala leng ásiai bokrok 's csemeték közül. Élő alakok tűnnek-fel; nympa-sereg jó, kezeikben pengő lantok' hangja mellett lejtve, 's a' mint a' kör kiszélesül, középett egyszerű thrón látható, semmi egyéb ékítvénnyel nem, mint a' liget' mohával 's virággal hímezve. E' thronon ült egy erdei királyné (e' jelenést ábrázolja az ide mellékelt kép) pillantatai földre sütve, oldalánál Eros, varázsit sutlogva fülébe. A' proconsulnál látott jelenés! — Semproniusnak elragadtatása visszatartatlan lön. A' varázskép felé szökik..... de nem volt az üres légi tűnemény: egy gyönyörű leányt szoríta karjai közé, piruló szépségében.

A' templomszűz, a' szerezsen orvos, 's Euphrosine, egy személy vala. — A' két szeretőből a' legboldogabb pár lön.

EMÍLIA.

Ő nem volt szép, az én Emiliám: de több vala mint a' mi ennek nevezünk. Mindnyájan, kik látták, meg fognák valani, mennyi vonzó volt a' kedves leány' képében; a' kik pedig valaha vele társalkodtak 's eléggé míveltek valának őt érteni, elragadtatva fognak szólni azon angyali jóságról, melly lelkét bélyegezte. Okos volt 's éles belátású; viselete, tettei, tiszteletre ragadának mindent maga körül, 's még is szerény vala, 's elméje' józanságát, képzelő ereje' gazdagságát nem árulá senkinek, nem kérkedék velek. De ő eszére nem is vala büszke, szíve volt az egyedül, miért becsültetni kívánt. Ah, miért kelle olly korán elköltöznie e' földről egy szívnek, melly emberek' boldogítására volt alkotva!

Mrs Louisa Sharpe del.

Pub^d by Ackermann & Co London.

J. G. G. engr. 1845

A' PÁSZTORLEÁNY.

Forrón süt a' déli nap; fű és virág lankadni látszik hevében. Kies erdőszélben andalog vigan a' kis pásztorleány. Az ő keblét még nem epezti szerelem. Ének zeng ajkairól, de nem a' szép bojtárt, a' viruló tavaszt dicséri, 's a' koszorú, mellyet a' hegyek' ibolyáiból kötöz, nem mátkájának, hanem a' kedvencz báránka' ékesítésére van szánva. Nyája elszéledve majd pihen, majd legel, mellette hív őrebe ül. Körüle minden virít és tenyészik. Az erdő' lombjai összebőrulva árnyékozzák őt be 's védik a' dél' forrósága ellen. Távol egy hajlék látszik az erdőnyilaton, hol a' kis nyájterelőt esténként ölelő anyai karok fogadják.

C. Hancock pin.

Pub.^d by Ackermann & Co. 96 Strand.

J. Goodyear sculp.^d

CROMWELL ÉS LEÁNYA.

Cromwell nyommasztó országos gondok 's nagyravágyó lelkének súlya alatt elfáradva, házi körébe siet enyhet keresni. A' mint kedvelt leányához, Claypole asszonyhoz, belép, ezt a' szerencsétlen Károly király' „Eikon Basilik“ czimű könyve felett, a' zsarnokok' vérszomja felől 's arról gondolkodva leli: „Mennyi bűnben kénytelenek a' nagyok gyakorta részesülni, mellyektől alacson helyzetűek mentek.“ Itt is attól, mit kerülni kívánt, látván magát Cromwell üldözve, felforran, összetépi és hamuvá égeti a' könyvet, haragja' csillapulta után pedig szívéhez szorítván megrettent lányát, kéri, hagyná őt legalább honn a' házi élet' boldogságát izlelni.

W. Fisk, pinx.

Pub.^d by Ackermann & Co. London.

L. Stocker, sculp.

A' HALDOKLÓ NÖTESTVÉR.

Klára és Lenke, középrendű jámbor szülék' gyermekei, korokra nézve csak egy pár évben különbözök, együtt nevedének-fől. Összehangzóbb két szívet nehéz volt volna találni; nem keletkezett érzés, nem gondolat egyik kebelében, melly a' másik előtt titok maradhatott volna. Így serdültek ők fel, mint két bimbó azon egy törzsökön, szülék' örömére, egész környék' gyönyörűségére. Lenke, az ifjabbik, fürgé vala és elmés, vidor ötleteivel fogá-meg a' szíveket, Klára mindeneket elbájolt szépségével, kik őt látták, 's örvendett létének a' férfiszem, melly kellemeim andalognak. Tizenhat évű volt e' virág, midőn egy fiatal hadi tiszt' szerelmének meghódolt. Ismeretségek egy évig tartá. Klára' szüléi nem egyezhetének-meg összekelésökben, mert e' szövetekezést semmi vagyon-alap nem biztosítá. Az ifju' öröksége csekély volt, a' leányé kevéssel több ennél. A' tettekre született, nagy reményű fiatal tiszt, szerelmétől buzdúlva, eltökélé, hogy Indiákra megyen, szerencsét keresendő. Az elválás' perczenetén túl esküvel ígért örök hűség' reményei enyhíték a' leány' égelő fájdalmát.

Az ifju' egy évi fáradságos bujdosását szerencse kísérte. Egy tömérdek gazdagságú nabob, Calcuttában, megkedvelvén őt, halálos ágán birtokai' felében örökösének nevezte.

M. Eliza Sharp. del.

Pub. by Adolphus & Co. London

H. Robinson sculp.

A' hű leány remegő szívvel várt a' kedvestől tudósítást. Végre levél érkezett, de az nem örömhír: gyász és halál' hozója volt. A' levél jelenté ugyan a' kedves' szerencsését, de egyszersmind hűtlenségét is. Ő egy calcuttai gazdag kalmár' leányával kelt egybe. —

Ki ismeri a' szerelem' reményeiben élt de megcsalt 's megvetett leányszív' keservét? A' leggazdagabb költői elme sem tudott még szavakat találni ennek hű festésére. E' keserveket érzette Klára. Mosolygás a' hír' vétele óta nem volt ajkain látható. Arczrózsái elhalványodtak; szépsége, a' mindeneket elbájoló, bú' martaléka lön. Ágynak esett 's hosszú sínlődéseiből többé fel nem kelt.

Szegény Lenke! ott virasztád át a' hosszú éjeket a' kedves beteg testvér' ágyánál. Ott lested minden intését, átpoltad őt hívebben, mint a' leghűbb szerető. Hasztalan! el kell őt vesztened, a' sors nem jutalmazza-meg hosszú fáradságaidat. Hiába zokogsz, vigasztalhatatlan apa! hiába hullatsz könnyeket, vérző szívű anya! semmi nem akadályoztathatja többé e' nagy elválást. Letűnt a' tündöklő napfény nyúgot' halmai megé 's midőn reggel újra földerül, kialuva találja egy szép élet' világát.

A' R A B L Ó.

Vitorlaszárnyakon
A' sajka elröpült,
A' sajkán gazdagon
Ékes menyasszony ült.

Menyasszony, ifju 's szép,
De vőlegénytelen;
Orozva vitte őt
Rabló vad tengeren.

A' rabló szótalan
És zordon férfi volt,
Csak nem midőn a' bús
Fogoly felé hajolt.

Szelíd és csapodár
Ohajta lenni ott,
De látszék rajta, hogy,
Bár kért, akarhatott.

'S szilaj fájdalmiban
Borzadva kebele,
Az elszánt ifju hölgy
Átokkal felele:

„A' tenger' habjai
Nyeljék el fejedet,
Rabló, ki rám vetéd
Átkoztam kezedet.

A' tenger' szörnyei
Tépják el testemet,
Ha nálad valaha
Felejttem férjemet.“

'S a' parton, melly felé
A' gyors hajó repült,
A' halvány homokon
Két játszó gyermek ült.

Csigákból hallgaták
Tenger' zugásait,
A' rabló megörült
Így lelni fiait.

„Apám! kiáltanak,
Szemlélve a' hajót,
Hoztál kardot nekem
'S édes piros bolyót?

Hoztál-e büszke mént,
És mézes kenyeret,
Zengő arany madárt,
És czifra szekeret? “

, Asszonyt, egy ifju nőt,
Hoztam közétek im;
Kérjétek őt anyúl,
Kis árva gyermekim.

Kérjétek, ápoló
Hogy legyen a' helyett,
Ki föld alatt korán
Lelt gyászos lakhelyet.‘

'S a' fürge két fiú
Most föltekintenek,
De ah a' várt anyán
Nem jóra sejtenek.

És sűgva szűl egyik :
„Apám! a' hűlgy beteg ;
Nézd, arcza halovány
És tagja reszketeg.

'S keserve a' beteg
Csigának drága gyűngy :
Anyánk' szemében is,
Nézd, fagyva áll a' kűny.“

Kietlen szomorűk
A' hűlgynek napjai,
Rémsűggel iszonyűk
Éjének álmai.

Csak gylka űzheti
Rablója' ostromát,
Ki kérni megszűnék
'S erőszakosra vált.

„Vagy tűlem hű 's őřk
Szerelmet elfogadsz,
Vagy nálam zordonabb
Gazdának kezet adsz.

Hazádtól távolabb,
Téríthetetlenül,
Áron bocsátlak el
Vad úrnak örököül.“

Haraggal így beszél
A' zordon, 's vízen át
Folytatni távozik
Embervadászatát.

Egy kis sziget' fokán
A' rabló' háza van,
Magas sziklák alatt,
Sugár fák' árnyiban;

Álmokba ringatott
Szél 's hab' zugásinál,
De fel-felriadó
Ha szél 's hab víni száll.

Előtte a' vizek'
Végetlen árjai:
Ah olly végetlenek
A' rabnő' kínjai.

Ki adja vissza őt
A' szívnek, mellyre vágy?
Hajh dulva 's messze van
A' szűz menyasszonyágy!

Ki oldja meg nehéz
Sorsának lánczait,
'S a' még sulyosbakat,
Jövője' gondjait?

A' tenger sivatag,
Halottan áll a' part;
Nem tudni, szép időt,
Vagy vár-e zivatart?

A' csüllő sír, csapong
A' puszta habokon;
A' hölgy elszántan ül
Egy lenge csolnokon.

„Vagy élek, vagy lelem
Habokban síromat,
De vissza ragadom
Rablómtól magamat.

Megváltom eltiport
Szerelmem' eskeit,
Mindenható! vezesd
A' hűnek kezeit. “

Indúl, elmenne 's ah,
Rendítő látomány!
A' két fiú szalad
A' távozó után.

Kezét nyujtván egyik
Eseng olly szívesen:
„Vigy, oh vigy minket is,
Sétálni tengeren.

A' tenger szép özön,
Szellője lengeteg,
Tündöklő habjai
Olly lágyan rengenek. “

De könnyben elborult
Szemét a' második,
A' nőre szegezi,
'S ekkép rimánkodik:

„Ne menj el, oh anya,
Vagy vígy el engemet,
Ki ad nekem, ha még,
Jó szót és kenyeret?“

A' megszánt két fiút
A' bús hölgy felszedi,
Alig tudván miért,
'S mi végét érheti;

Forgatva egyedül
Ön gondolatjait,
Vágyának új utat
A' végtelenbe nyit.

'S a' sajkát fölveszik
Nagy tenger' árjai,
Nyom nélkül vesznek el
Távolban útai.

A' tenger iszonyú
Ha mélyét fölveti,
Midőn hullámain
Vad szélvész kergeti.

Ha feldult síkjain
A' barna zivatar
Élőt 's halottakat
Éjével eltakar.

Ki az, ki háladón
A' partot öleli?
A' parton tán honát
'S övéit fölleli?

Ki az, ki úgy örül
Menthetni életét?
Az éh tengerben az
Nem hagyta mindenét.

A' rabló az, ki most
A' partra felköszönt,
Alig hogy elhagyá
A' gyilkoló özönt.

Népet 's kincset hozott
Nejének dús jegyül,
Azt vélve, feledi
Búját, ha kincse gyül.

A' tenger elvevé
A' tenger adta jót,
Hullámsír temeti
A' kincset és hajót.

De megvan, úgy hiszi,
Legdrágább kincse még,
A' hölgy, kit semmi ár
Megvenni nem elég.

Megvannak gyermeki,
Az édes két fiú,
Hozzájok fut, rohan
'S enyhül szivén a' bú.

Derülten áll a' part
Nap' enyhe sugarán,
A' tenger elsimúl
Lezúgott vész után;

De tört hajó ül a'
Mosolygó partokon,
Holtaknak teste úsz
A' tűkörhabokon.

'S a' rabló megleli
Üdvének romjait,
Holt halvány testeket
A' nőt és fiait.

A' sárga fürtöket
Iszap keverte be,
Iszappal éktelen
A' szép hölgy' kebele.

'S ő ott áll mint szobor
Merő fájdalomiban,
Fájdalma olly rideg,
És olly határtalan.

Vadúl átnézdeli
A' messze levegőt,
De sem tenger, sem ég,
Sem föld nem szánja őt.

Ott ég mint tört hajó
A' tenger' közepén,
Kit villám gyujta meg
Viharnak éjjelén.

Jámbornak bajban írt
A' múlt' emléke ad ;
Őt bűnök terhelik
És gyilkos öntudat.

VÖRÖSMARTY.

HÚSHAGYÓ KEDD.

FOLYTATÁSA

A' VÍZKERESZT CZÍMŰ ELBESZÉLÉSNEK.

IFJÚ SZÉKESYNÉ AZ ANYJÁHOZ.

Zsomba, febr. ...

Édes jó anyám! Rég kötelességem lett volna már állapotom felől tudósítani az én legjobb szü-
léimet, de egy új asszonynak mennyi aggsága
van, azt igen jól fogja tudni maga is, anyács-
kám, 's így nekem megengedend eddigi hallga-
tásomért. Mindenütt jó, de legjobb otthon! ezt
az anyai háztól elvitt leány érezheti legjobban;
én nem tudom mikor szokhatom-meg új szállá-
somon. A' bútorok kár nélkül megjöttek; de itt
alkalmas helyök hibázik. A' kanapét és sublá-
tot az első szobába tettük; de abban tán mióta
fenn áll sem állt egyéb egéren kívül, melly an-
nyival nagyobb bőségben futos benne; félttem,
hogy kárt tesznek az ágy-nemükben. Mihelyt jó
alkalom adódik, kis veres macskámat küldje-el,
édes anyám; itt igen sok hasznot tehetne. Ezen-
kívül a' falak is egykicsint nedvesek, semmit
sem merek közel tenni melléjük, hogy penészt
ne kapjon. Van még egy üres vendég-szoba is,
de egészen külön az ólak' végiben áll, aztán te-

le van, mert napam asszony tartja benn aszalt gyümölcsét, 's holmi még az öreg úrról maradt ősi bútorokat. Itt, a' mint veszem észre, igen megbecsülnek mindent a' mi régi; de annál kevesebb újságot láthat az ember. Én még is jobb' szeretném, ha ezt adta volna át napam lakószobául; de úgy látszik, egy kicsint fősvényke a' fával, nem akar kétfelé fűtetni, 's mi még most vele lakunk egy szobában. Ez akkora, az igaz, hogy kettő is kitelnék belőle; de úgy tele van ládával, almáriomokkal, pohárszékekkel rakva, hogy még is szűk; mert a' cseresnye-fa asztal is igen nagy és sok helyet elfog a' középén. Az alját ennek tejes köcsögökkel rakja-meg a' napam, és így evés közben is mindig lába alá kell vigyázni az embernek, hogy valamelyiket föl ne taszítsa. Az épület elég hosszú, de többnyire ólaktól 's életes kamrákból áll, 's ezért a' férjem már említé is, hogy csak isten a' tavaszt meg hagyja érnünk, tüstént egy alkalmasabb lakot fog építtetni az ország-út mellé, mert a' mostani nagyon benn is fekszik, 's a' juh-fészker foglalja a' legszebb helyet. Konyhára még a' napam nem eresztett. Nem tudom ezt kimélésből teszi-e, vagy csak a' maga főztit szereti enni. Legkedvesebb étele a' füstölt nyelv, mézzel és apró-szőlővel, és én ezt nem ehetem, aztán azt gondolják, hogy az ember finnyás. — A' paradicsomalmájok csak úgy

kemenczében van megszáritva, és savanyún eszik; pedig a' mi párban főztünk czukorral sokkal jobb. A' minap vendégeink voltak 's én barackkását akartam csinálni; de más befőzöttök nincs mint szilva, az is nagyon savanyú 's egy kicsint meg is van égve. A' barackjok elromlott, mint mondá a' napam; bizonyosan nem volt elég kemény 's a' czukor kevés hozzá. Azután csak maga csinált ludas kását, de ezt sem ris-, hanem köles-kásával szokja csinálni, pedig hiába! ez sohasem pótolja-ki amazt. Még nekem itt sokat kell tanulnom, azt látom; de felejtennem tán még többet. Egy szerencsém, hogy férjjel igen jóval áldott-meg az ég, ezután lát reménylenem lehet, hogy minden másként fog menni. — Ezek után uram atyám' kezeit, kedves édes jó anyáméival együtt milliomszor csókolom; kedves férjem is igen tiszteli, 's maradok holtig engedelmes leánya Minka m. k. Székesi Györgyné.

U. i. Mi még mindeddig igen erősen fonunk, mert a' napam minden gazdasszonyságot abban tart; de az ide való rokkákon én fonni nem tudok; kérem hát a' magamét hazulról, adandó alkalommal, elküldetni, a' kis macskával együtt. Tili izente, hogy nem sokára meglátogatand bennünket.

SZÉKESY GYÖRGY AZ IPÁNAK.

Kedves, drága ipam uram 's napam asszony! Minekutána a' kegyes ég forrón szeretett mátkámmal, legkedvesebb leányukkal Minkával, házassági egybeköttetésemet megengedé, szorosan lekötölezve érzem magamat ezen való hálás örömet írásban is kijelenteni kedves drága ipam uraméknak. Nekünk, istennek legyen hála, mind e'korig semmi bajunk sincsen, a' kis Minka is friss mint a' hal 's úgy megszokott már Zsombán, mintha itt született volna. Az édes anyám is legfőbb gyönyörűségét leli jó kis menyében. Ő már szegény nyugalomra fog lépni 's átadja Minkának az egész gazdasszonyságot, mihelyt ez felveheti a' ház' módját. Már is csak az ő főztéből eszik legjobb izűt; csak hogy míg ez a' hideg tart, kímélni akarja a' konyhai munkáktól 's ezt én meg is köszöntem neki. — Nálunk a' kemény tél folyvást tart; az szerencsénk, hogy szénánk elég van, el is adhatunk belőle. A' birkákban még eddig semmi kár, hanem egy kedves agaramat elkapták a' farkasok, 's ezt jobban bánom egy rossz tinónál. A' kis feleségem is épen most ír egy hosszú levelet drága szüléinek, tőle kívántam-meg magam is az írást, melly különben, megvallom, nem igen kenyerem; de az illyesre most legin-

kább ráér az ember. Ha a' szánútból ki nem kopunk, majd egyszer csak ott termünk Tormádon. Addig is pedig mindenféle lelki és testi áldásokat kívánván, vagyok, kedves drága ipam uramnak és napam asszonynak, Zsombán februáriusban 18.... kézcsókoló vejök N. Székesi Székesy György, zsombai közbirtokos.

HORGHY ÜGYVÉD ÖZVEGY KENYÉRDYNÉNEK.

Pest, febr. ...

Tisztelt, drága nagysád! E' folyó hónapban költ igen becses levele önnek, nagyon érdekes újságot foglal magában a' mi Székesynkről. Vízkereszti kalandjainak, mikről már egy barátomtól, ki éppen jelen volt, hallottam, sok jó izűket kaczagtam; de hogy sorsüldözte kalandorunk még e' farsangon meg is házasodjék, ez kevéssé váratlanul lepett-meg. Most már mint ház-tüzes gazdától inkább félhetünk, hogy mélyebben fenekli-meg magát a' jószágban, mellynek zálog-évei, szerencsénkre, éppen f. évi szent György-napra kitelendők. Bátorkodom hát ez ügyben alázatosan emlékeztetni nagysádat, hogy a' szükséges kiváltsági summa' összeszerzésében mun-

kás lenni méltóztassék, hogy aztán az időhatár' eltelésével tüstént törvényes jogainkba léphessünk. E' végre ezen levelemben zárva fogja ön kapni Székely úr' részére az átadási törvényes fölszólítást, a' mit azonnal bizonyos expressus ember által neki megküldeni el ne mulasszon nagysád. A' többi majd az én gondom leend, 's idő és körülmények utba igazítandanak bennünket. Melly hivatalos és köteles tudósításom után legyen szabad egyebekről is emlékeznünk. — A' pesti farsang élénk és vidor most is, mint mindig szokott lenni. Minket a' kültájiak avval gúnyolnak, hogy vigalmainkat pénzen vesszük; 's meglehet épen ez az oka, hogy teljes erőben használjuk is őket, míg mások az ingyen nyertek mellett elálmosodnak. A' munkásság és szorgalom, melly nálunk télen sem szűnik-meg, fűszerezi mulatóságainkat, 's az egyformaság, fesztelenség, melly farsangi köreinkben már-már éledezni kezd, szokatlan új bájba öltözteti azokat. Isten előtt, társalkodási körökben 's vég-kikötőnkben, a' csendes sirboltok alatt, legnevetségesebbnek tartom a' feszes rang-tartást, 's leghelytelenebbeknek e' kérdéseket: gróf-e, nemes-e, polgár-e? Egyházban legyen tiszta a' szív, valamint vigalmi te-remekben legyen alkalmas a' köz szeszély-tömeghez valamicskét még adni, vagy legalább résztvenni a' készben; 's én a' külön alakú 's öltö-

zetű emberekben választást tenni nem fogok. Temetőben pedig drága halotti készülétek épen nem emelnek-ki senkit a' föld' porából. Csak még a' nyelv lehetne valaha egyforma fővárosunkban, úgy tán nem irigyelném a' büszke angol' roppant Londonát, mert egyesült akarat és erő minket is fölemelhetne legalább olly kis polczra, honnét szomszédink létünket észre vehetnék. De még most a' nyelv valóban sokféle nálunk; itt diák, ott franczia, általában német, szokatlanul magyar — 's ez fölötte nagy gát! — Álarczos bálainkban leginkább mulatom magamat. Az e' nemű tréfás incognitók idealjai az én társalkodási kíváнатimnak. Karczolhat a' vidor elménczség, a' nélkül hogy sértene; szurhat a' komolyabb gúny, a' nélkül hogy fájna; megnyilhatik a' szív, hű tolmács lehet a' nyelv, a' nélkül hogy e' közmondásra kellene emlékeznünk: „Szólj igazat, betörik a' fejed”. — Mult szombaton X. tanácsnoknál hasonló zárt körű farsangi vigalom tartaték, mellyben én is többekkel szerencsés valék részt venni. Álruhám egy tengeri admirált ábrázolt, egykét barátimtól, mint matrózoktól, követve. Mágnesű 's látcső valának kezemben, 's legényimtől körülvéve olly helyezeti idomban tevők mozdulatinkat, mintha hullámló tengeren fregát volnánk. Egy csinos álarczos-nő, amerikai visetben, darab óta bámulá már hányódásainkat,

's én felé tarték. Meglepetve szinte előtte megállapodásunktól, kérdé szorultságában: „Hol kötsz-ki, admirál?”

„A' jó reménység' fokánál — felelek — hova magnesem vezérle.”

„Te europai vagy, én meg amerikai, 's így sajnálom ha nem értjük egymást.”

„Attól ne félj, szép idegen! néma jelek is lehetnek tolmácsok két összehangzó szív között.”

„Értelmes szavak is gyakran csálnak, hogyan még inkább a' jelek?”

„Elloplak, jöj hajómra, — a' föld' édenébe — Európába ragadlak.”

„Rabnak talán, hol annyiféle kény uralkodik az emberen?”

„Nem! én leszek rabod, szép királyném, ennyi bájnak inkább hódolok, mint a' legzordonabb erőszaknak.”

„Ti európaiak szóval szépíteni hatalmasan tudtok, csak az kár, hogy nyelvetek olyan mint az én bájaim, melyeket álarcz fed.”

Ezzel eltűnt a' körülünk gyülekvő vendég-tömeg közt, nekem pedig mélyen hatá-meg lelkemet a' rövid, de soha nem felejtendő szóváltás az ösmeretlen tündérnővel. Kerestem, de többé nem vala látható. Éjféلكor általában leálarcoztuk magunkat, de az én amerikaim csak nem volt. Tudakozódám utána 's mondák, hogy

roszúl lévén még éjfél előtt elhagyta a' táncztermet. Kérdeztem, ki volt? de szerfeletti kíváncsiságom hamis vigyázatra inté barátimat 's szorgosan titkolák tőlem a' kis amerikai' kilétét; hogy annál érdekesebb mulatságot adjanak nekik hasztalan töprengéseim. Most vallja-meg, drága nagysád, e' regényes báli kaland nem hagyhatta-e egy kis zavargó nyugalanságot szivemben? — De most veszem észre, hogy tulajdon körülményim' ábrázolásiba mélyebben is merülék, mint sem önnek unalmára ne legyenek. — Bocsánatot a' hosszú levelért. A' fentebb írtakra még egyszer bátorkodom önt emlékeztetni, valamint Székesy úr' válaszát is majd velem közletni kérem. Ki magas kegyeibe ajánlott, hódoló kézsókolásom után maradtam önnek, tisztelt drága nagysád, alázatos szolgálja Horg hy; hites ügyvéd.

TORMÁDINÉ, A' LEÁNYÁHOZ, IFJ. SZÉKESY-NÉHEZ.

Tormád, febr.....

Kedves leányom! Ugyan jó, hogy valahára csakugyan írtál már; én sokat aggódtam miattad. De hála istennek! csakhogy már tudok valamit rólad. A' bútoraidra 's ágyakra, ha olly rossz a'

szobátok, vigyázz, sokszor szellőztess, 's minduntalan megtekintsd nincs-e valaminek baja, mert tudod mennyibe került! Ha az ember tudta volna, tavaszig kár is volt vennünk. — Te, a' mint írod, Zsombához nehezen szokol, férjed meg' azt írja, hogy úgy megszoktál már, mintha ott születnél volna; én ezt nem értem, édes leányom. Meglehet te igen kényes vagy, pedig egy asszonynak, kit idegen házhoz visznek, ez épen nem való. Nyugodjál-meg, édes leányom, az isten' akarátján, kivált ha férjeddal meg vagy elégedve. Ez legfőbb, 's adj hálát a' teremtőnek, hogy olyan jutott. Mindennek a' kezdete nehéz, de a' legrosszabbat is megszokhatja az ember, ha békességestűrése 's erős akarátja van. Hogy neked tíz tizenkét szobád nincs, azon ne aggódjál, majd megsegít az isten legalább kettővel-hárommal, ha iparkodtok, 's jobb még is, ha a' mi kevés van, az a' magadé, mint a' ki soktól árendát fizet. A' napadat pedig megböcsüld, 's gazzasszonyságában, főzésében kifogásokat ne csinálj. A' mennyi ház, annyi szokás; 's te most új házhoz kerülván, tanuld-meg annak szokását, mert ezzel nyerheted-meg az öreg asszony' kedvezését. Lassanként mindenben lehet változtatni, csak egyszerre sokat ne akarj, mert az szemet szúr. A' jövő nyáron majd barackot is főzhetsz, de addig érld-meg a' szilva befőzöttel. Még is —

hogy épen e' részben is panaszod ne legyen — küldök most egy üveggel; de add-át a' napad asszonyoknak, hogy én neki küldöm ezt, nem neked; jó lesz egy kis fánkba még a' télen. A' macskádat el nem küldhetem, mert itt is szükség van rá; hanem küldöm azt az egérfogót, melly minap a' férjed' újjára csattant; tégy-rá egy kis bőrkét, majd kifogja ez az egereket. A' rokkádat is viszik, csak fonj a' mennyit lehet, kivált ha napad is azt szereti. Nem vagy már gyermek többé, nem játékról vagy szerelmeskedésről, hanem igazán a' jövőendő boldogságról kell aggodnod; pedig azt gyakran illy kicsinségekkel éri el az ember. Azt se tartsd, hogy a' szövetségben nincs gazdaság; ezt csak a' rest asszonyok állítják, kik mindent munka nélkül akarnak; de a' mit az ember apródonként beszerez, egyszerre ugyan sok pénz kell ám érte. Aztán nem nagy városi asszony vagy te, hogy összetedd kezeidet, látogatóba járj, vagy holmi finom munkákon rontsd szemeidet, mellyeket csak czifraságnak tanultok a' nevelőben, 's a' hasznosabb foglaltosságokat még is csak az anyátoknak kell megtanítania. Mi, bála istennek, egészségesek vagyunk mindnyájan; Tili is írja, hogy semmi baja sincs. Isten áldjon-meg, édes leányom, vedd jó neven anyádnak, ki neked igazán javadat akarja, intéseit; 's a' napad asszonyt megböcsüld. Fiam

uramat is köszöntjük 's vagyok szerető anyád
Rózafi Juliána.

SZÉKESY GYÖRGY, Z. MÓRICZ BARÁTJÁHOZ.

Zsomba, febr....

Kedves Móriczkám! Mióta lakodalmamkor vőfélségedben köztünk begyeskedtél, nem is hall az ember rólad. Tán valami jóban töröd te is a' fejedet 's még farsang' végén meg akarsz házasodni. „Ha ezt teszed, jól teszed; majd utóbb megérezed!“ de csak a' nóta mondja ám, nem én, valahogy' tüledre ne magyarázd szavamat, mert hála istennek! nekem a' Vízkereszt semmi keresztet nem akasztott a' nyakamba, mint akkor gondolám. Azt mondják ugyan, hogy a' házas ember' ügyét hét tél, hét nyár választja-meg; de azért merem állítani, hogy boldogabb pár mint én és Minka, nem igen találkozik széles e' világon. — A' nászról még te nem is tudsz, mert még Tormádon hagyál bennünket; hát most megírom — olvasd! Menyhárt bátyám kísért-el bennünket Julcsa leányával, meg' az ifjú Sárdiék, t. i. most már a' sógorom. Korán akaránk indulni, hogy még az nap haza érhessünk, 's ez részent jól is esett, mert a' bucsúzás' keservei gyer-

tya-világnál még sem olly szívrehatók, mint napfénynél. Azonban egy kis bajt ez még is okozott; mert a' mint nagy farkas-bundámban ipam uram' ölelésére sietnék, vele a' kis kávé asztalról mindent lerántottam, még a' gyertyát is, és így sötétben maradánk. „Holnap ilyenkor kevesebben leszünk!“ kiált ipam uram, a' többi meg' bedugá orrát, mert farkasom ez uttal rókát kapott, mellynek illatja reggeli füstölőnek nem igen volt alkalmas. Minka nehezen válhata meg szüléitől, mint illyes esetben szokás; én hát míg ő bucsúznék, meg akarám tekinteni künn a' kocsit, ülést, bakot 's a' t. A' mint a' félsötétben befogott kocsim' hágsójára lépnek, észrevesz a' lakodalmi czigány-banda, melly már hajnal óta lesett, 's rárántja lármásan a' bucsúzó marsot. E' szokatlan neszre az én lovaim megugornak; még jó hogy beugorhattam a' kocsi-ba, különben tán keresztül ment volna rajtam a' kerék, 's a' kocsis nem tarthatván lovait, azok kiragadtak az udvarról 's vittek mint forgószél. Az volt a' szerencse, hogy az út egyenes volt — fel nem dőlénk. De most képzelj, barátom, rémülést! az ölemben egy leány feküdt, aztán én azt sem tudtam, égből esett-e oda, boszorkányságból történt-e? elég az hozzá, hogy ott feküdt, 's a' rázós úton sebes nyargalásra eszmélvén, elkezdett kiabálni, lovaim meg' annál inkább

ragadtak. Maig is csodálom, hogy eléggé eszemelen lehettem száját befogni az ordítózonak; de mi a' manó ejtette őt rám? ezt meg nem foghattam. — Lovaim a' faluvéghez közel csárdába rohantak, melly épen útban van, 's ott az állás alatt csakugyan megálltak. Én még most is befogva tartám a' leány' száját, hogy ne sikoltsa új ragadásra a' lovakat; a' mint lámpával a' sebes benyargalásra megrezzent kocsmáros kocsim mellé fut, 's „az istenért! mindjárt megfojtja azt a' szegény leányt — “ evvel lármát üt udvarán 's cselédi is mellém tolakodnak. A' leány ugyan azon szobaleány volt, kinek a' minap bankó helyett szerelmi czédulát nyomtam markába, félig ébren, félig magán kívül: engem meg' szemmeresztve bámultomban majd a' guta ütött-meg. Még ez hagyján! de Menyhárt bátyám és Minka a' másik kocsin utánam vágattak, 's engem egy rossz csárda' udvarán körülvéve annak szurtos cseléditől, magam kocsijában, az egyszer már úgy is gyanúba vett szobalányt tartva ölemben, a' legnagyobb tétova közt találának. Mátkám erre bezzeg nem mondá többé „oh semmi!“ igenis nagy valamit gondolt, mert sírva fakadt, Menyhárt bácsira borulva. A' leány észre jövén, kiugrott mellőlem, most már asszonya' ápolására; de az semmiről hallani nem akart, hanem keserves jajgatásokkal vissza fordulni sürgeté a' ko-

csist, 's engem Menyhárt bácsival, a' legnagyobb álmélkodások közt ott hagyta a' csárda-udvaron. — „Öcsém! manók' kezébe került-e sorsod, hogy Vizkereszt óta már csak nem tudsz lábra állni; hanem egyik bak után a' másikat lövöd? Magyarázd-meg már újra, mi volt ez?“ kérde ő. ,Én az ülést akarám megnézni — felelék — míg Minka bucsúzott, 's a' mint a' hágsóra léptem, a' lármás muzsika ijeszté-el lovaimat; de az a' leány miként került mellém? ezt ha felakasztanak sem tudom megmondani!“ — „Jer hát haza, itt ha estig várjuk sem tanuljuk-ki!“ 's mi is csendeskén csak visszahajtatánk az ipamhoz. — Én most még jobban féltem, mint mikor Tormádra citáltak a' czédula miatt. Lett is bezzeg mérges vita, de én mérgemben szóról szóra nem is emlékezem már rá; elég az hozzá, hogy az egész ház azt kiáltotta-rám, hogy én a' szobaleányt el akartam lopni. — Ő szegény sírt, én káromkodtam; mert utóbb ennyi baleset nem is csoda ha kiveszi béketűréséből az embert. Megbántam, hogy leányt valaha csak láttam is, 's eszembe sem jutott, hogy eggyel plane már meg is esküdtem, a' másiknak meg' elrablását fogják-rám! Csoda-e, ha ennyi boszuságra az ember egy hétig nem imádkozhatik ahítatosan? „Megengedj, rózsám! én az egész dologról semmit sem tudok“ — ezzel fordulék boszús mátkámhoz! de ő, rám sem

hallgatva, anyjához fordult. Lásd, amice! csak addig jó a' leány, míg az ember meg nem esküszik vele, azontúl mindjárt durczásabb. Sok tanakodásra végre kisült, hogy a' szobaleány már én előttem a' kocsiban volt, hogy ülésünket el-egyengesse, 's holmit a' zsebekbe dugdosson. A' mint én felleptem, azon pillantatban ragadtak-el bennünket a' lovak, 's ő ijedten ölembe rogyott, 's most már ugy-e te is érted az egész dolgot. — Férfiak mi is hamar megértők, de az asszonyféle szeret mindenbe kötélödzködni. Utóbb ezek is engedtek, 's egymást, mint szokás, meg is csókolva, a' régiek levénk; de most már csak dél felé indulhatánk-el. Ebédre marasztottak, de én alig vártam, hogy mehessünk, mert utóbb még feleség nélkül kell haza mennem!

Ha az ember jókor akar érni, későn ne induljon; mert megbánja ha elsötétedik; aztán nem is oda jut, hova akart! — Ha az a' fatalis leányrablás magát elő nem adja, mi is korábban indultunk volna; de így megkéstünk, pedig holdvilág sem volt, aztán szeles felhős idő. Mi azonban csak hajtattunk jó remény' fejében, 's már nem messze voltunk a' Betekints csárdához, midőn az idő hirtelen megváltozott, 's vastag köd ereszkedett. Az én kocsim utolsó volt, mellyben én ülék Menyhárt bácsival, a' középsőn Minka Julcsával, az elsőn Sárdiék. Egy kevésé mi

megálltunk, hogy a' kocsis lovait letörölhesse, 's a' vastag ködben amazok egészen elvesztek előlünk. Azután utólértük, csak hogy a' homályban nem igen lehetett a' kocsit kivenni, úgy valami sötét pontként tűnedezett előttünk. Egyszer az is megáll, 's természet szerént mi is. Én leszálltam, hogy megtekintsem őket, 's mivel szundikálni véltem, egy kicsit megijeszem. Ez per se kevésbé vastag tréfa volt, máskor nem tenném, de most megtörtént. „Ide a' pénzzel!“ beordítám hintajokba, mintha útonálló volnék, 's azok rémülve sikoltának a' kocsisra, hogy hajtson. Az közéjük vág lovainak, 's én majd hanyatt estem, a' mint föl akarék kapaszkodni. „Mi bajok ismét?“ kérdé Menyhárt bácsi. „Semmi — mondám — egy kicsint bokrosok a' lovak, megkapták a' kocsit.“ „Utóbb még felforgatják őket“ sopánkodék az öreg úr, és sürgeté utánok a' kocsist, hogy magokban valami baj ne érje őket. Az előttünk nyargaló kocsi nem igen csillapodott, 's a' mint lehetett mi is csak nyomtuk őket, végre falut értünk, 's én örültem, hogy a' sebes nyargalásban illy jókor haza értünk. Az előttünk menő hintó behajt egy udvarra, mi utána, 's megállapodtunk. Nekem más nem volt eszemben csak a' feleségem, hogy nem lett-e a' nagy ijedésre baja; alig vártam, hogy hozzájuk mehessenek. „Már mitől ijedtetek olly igen meg?“

szólék nyájasan a' hintóba hajolva; de ők ismét elsikoltva magokat, eszmélet nélkül ungrándoztak-ki a' kocsiból. Kevés idő múlva egész udvar talpon volt, és pedig ugyan megtámadólag ám, fejszével, fokossal, puskával. Mi el nem gondolhattuk, haramiák közé jutottunk-e, 's ők minket gondoltak zshiványoknak. „Édes atyámfiái, mi megadjuk magunkat — mondám, azt véelve, hogy eltévesztvén az utat, valami zshivány-bandára bukkantunk — csak életünknek kedvezzenek;“ 's bevezettek bennünket a' szobába: de ez semmi haramia fészket el nem árula. Úri kénylátszék mindenén, 's egy tisztos öreg ur, fiastól 's cselédestől voltak a' támadók. Itt aztán utóbb demonstráltuk kölcsönösen becsületünket, letevén a' haramiás gondolatról; csak azt nem tudtuk-még, miként jutottunk reménytelenül e' viszonyos szerencséhez. Én most az asszonyokat kértem, 's mondák, hogy ebbe 's ebbe a' szobába mentek, hát meg akarám nézni, nincs-e valami bajok? Mind a' kályhát lépé már hogy hozzájuk léptem; de olly ösmeretlen alakok, hogy én egyebet nem tudtam szólni, mint „alázatos szolgálja!“ Együgyű üdvözetemet amazok is viszonozák álmélkodva, 's újra hallgatás lőn. „Hát magok is vendégek itt?“ kértem végre tétovámban, kocsmában gondolva magamat. Ők nevettek 's mondák, hogy plane itt laknak. Én me-

gint nem tudtam, mit szóljak, de Menyhárt bácsi is bejött az öreg urral, kivel ösmerős volt, 's most világos lön a' történet. Csak gondold, amice! én mátkátlan vőlegény lettem; Minkáék isten tudja hol jártak, messze tőlünk, itt sem hírok sem hamvok. Az útban elkerülék, míg mi álltunk, azt a' kocsit, mellyben én úgy megijesztém az idegen asszonyokat, 's azóta mindig azt tartottuk hozzánk tartozónak, 's utána most egy ösmeretlen faluba 's házhoz jövének. Az út épen a' betekintsi csárdánál válik-el, de ki láthatta azt olly sűrű ködben, mikor kivált az előtte menő kocsira bízza magát az ember! Én ki sem akartam fogatni, de nem eresztettek illy sötét éjszakán, hogy még nyakunk is törhetik, hát maradnunk kellett. Nekem átkozott rosz éjszakám volt, 's már hajnalban kiderülve az idő, útban voltunk az említett csárda felé, hol szállva gondolók a' miéinket, 's effective itt is leltük, de a' legnagyobb zavarodásban szegényeket miattunk. A' kis Minka' szemei veresre valának már sírva, 's egész éjjel nem aludt mint én, 's evvel dicsek-vém is előtte, hogy vigasztalódnék. Én nem tudom mit akar a' jó ég velünk, de átkozott rosz jelekben kezdtük a' pályát. Azonban már minden elmúlt ám, 's más nap szerencsésen haza érvén, azóta a' legnagyobb boldogságban élünk; elannyira, hogyha meglátnál bennünket, tudom,

megkivánnád sorsunkat, 's még az idén násznapodnak hínál. Egy kis scrupulusom van még, de ez nem nagy. A' múlt napokban t. i. ipam uramékhoz levelet íránk mind a' ketten, 's ő a' magáét nekem meg nem mutatá. Ugy-e nem illett illy titkolódzónak lenni? de a' rossz írással mentegeté magát. Én perse elhallgattam, mint a' féle férfi, de mondhatom, hogy ez úttal rosszúl esett a' hallgatás. Napam asszony is küldött neki már azóta levelet, 's ezt sem mutatta. Nekem ez nem tetszik. Azonban a' kíváncsiskodás asszonyok' dolga, ezen nyugodtam-meg, 's mind e' mellett is mi igen elégedve élünk most már. Ha előbb nem, György-napra lássuk egymást. Tudod, nekem az milly nagy napom, kivált az idén. Nem tudom, nem mozognak-e Kenyérdyék? Ettől én nagyon félek, de nem szólok senkinek. Isten áldjon-meg! ha szükségem lesz rád, okosan állj-elő.

ÖZVEGY KENYÉRDYNÉ, SZÉKESY GYÖRGYHÖZ.

Pusztadomb, febr. ...

Édes Székesy uram! Hogy jövődő kedves élete' párját az isten nem csak kimutatta, hanem azt már szerelmes hajlékába is vinni megenged-

te: ezen igen nagyon örülök, gratulálok egyszersmind a' boldog új párnak. Kivánom, hogy az isten tartsa-meg egymás' szeretetében sok számos esztendőig, boldogul és meglegedve Székely uramékat. Van szerencsém egyúttal emlékeztetni az urat familiámnak azon törvényes ősi részecskéjére, mellyen az ur most Zsombán, 's familiája 30 éve már hogy lakik. Nem fog ösmeretlen lenni, úgy hiszem, azon szerződési zálog-levél, mellynek erejénél fogva a' fenn nevezett jószágocskát az én boldogult atyám az ur' atyjának 30 évekre 12 ezer ezüst forintban köté-le; valamint tudni fogja azt is, hogy a' kitett idő-határ f. évi szent György' havának 24-dikén egészen kitelendő. Ehhezképest barátságosan jelentem az urnak, hogy én a' nevezett zálogjóságot most már kiváltani szándékozom, mellynek jövő sz. György' napján leendő barátságos átadását, általam előbb a' kitett summának pontos kifizetése mellett, minden pörpatvar nélkül, az úrtól, mint a' törvényeket méltánylani tudó embertől, bizodalmasan várom is. A' ki további becses hajlandóságiba ajánlott, egész tisztelettel maradok, az úrnak kész szolgálója: Liliomfi Ottília, Kenyérdy Ferencz' özvegye.

T. TILI, SÁRDI GÁBORNÉ, AZ ANYJÁHOZ.

Sárfő, martius'.....

Kedves anyám! Épen tegnap jöttem haza Minkáéktól Zsombárról; hanem szegény testvéremet ugyan szomorú állapotban hagytam-el. Úgy vettem észre, hogy a' napa nagy regulában tartja; pedig minden házi dolgok viszásan megy, meg is panaszlá Minka, hogy egy levelében kedves anyám igen megpirongatá; 's azóta igen kedvetlen. A' sógor ugyan elég jó embernek látszik; de most nem tudom ahhoz is mi ütközött, olly garabonczás képpel jár mindig, az ember majd elijed tőle. Engem a' vendégszobájokban hálattak, melly egy kicsint távolka esik a' többitől, hát a' szobaleányt kérém magam mellé bátorságul, 's ez sokat beszélt akkor az öreg asszony' különködéseiről. Ezer hála, hogy az isten illyektől engem megmentett; szegény Minkának ugyan van elég nyelnivalója. Ő azt mondá, hogy kedves anyámnak ne írjak semmit sorsáról; de én meg nem állhatom, különösen az első napi ottlétemben történt dolgokról hallgatni. A' sógor t. i. ebéd után egy levelet kap expressus ember által Pusztadombról. Még mind asztalnál ültünk, ő feltöri, olvassa, 's szemlátomást elsápult, úgy hogy Minka kérdezné is, tán valami baja van? „Sem-

mi, semmi!“ mondá ő remegő hangon, és zsebébe készült dugni a' levelet. „Különös levél lehet, melly az embert ennyire megzavarja — mondám én — hadd lássam!“ 's enyelegve a' levél után nyúlok. Ő lángba borult egész arczában 's ijedve rejté-el levelét, mellynek még is egy kis darabkája újaim közt maradt. — Most fölkelünk, 's én Minkával az ablakhoz megyek a' szakadt levéldarabkát megtekinteni, 's ezen olvassuk: „Liliomfi Otília, Kenyérdy Ferencz' özvegye.“ A' sógor mindjárt kiment anyjával együtt a' hideg szobába, honnét egy jó hosszú óra múlva jöttek csak vissza. Azóta mintha mindeniknek az orra'vére folyna, 's csak magokban suttognak. Minkát ez eset igen megzavará, hogy mi dolga lehet férjének a' fiatal özvegygel. Én el akarám enyelegni a' dolgot, de nem lehetett; aztán csakugyan különös azóta mindenik. Jó volna tán, ha kedves anyám egy pár napra hozzájuk rándulna; Minkát ez felette megvigasztalná, aztán a' dologból is sülné tán ki valami. — Harmad nap múlva mentem haza, de épen jól esett, mert mire beértem este, tele voltunk vendéggel; az volt szerencsém, hogy mind férfiak voltak, kik vadászatra jöttek férjemhez. Asszonyokkal nem tudom mit tettem volna, mert hevenyében semmim sem volt, de férfiaknak egy kis gulyás-hús, turós csusza, mindjárt kész vendégség. Most

már ismét magunk vagyunk. Holnap épen szapultatni akarok, az idő igen meglágyult, minden fa-edény az eszterja alatt van hó-levet fogni. — Ezekután kedves uram atyám' kezeit csókolván, vagyok kedves anyámnak, engedelmes leánya Tili.

U. i. Minkának ne mondja ám, kedves anyám, hogy én írtam valamit felőle. A' férjem is kezeit csókolja.

LILIONFI LOTTI, TESTVÉRÉNEK, ÖZV. KENYÉRDYNÉNEK.

Pest, febr....

Kedves néném! Jól jövendöléd, hogy én Pesten magamat egész betegségig fogom tánczolni. Azonban meg ne ijedj, a' nyavalya nem halálos ám, csak egy fáradságból származott gyöngeség, 's már ennek is vége van, úgy hogy tegnap ismét bálban voltam. A' színházi nagy redoutban csak kétszer voltam, úgy látszik, hogy ide inkább bámulni, mint tánczolni megyen az ember. Az a' sokféle nép, melly ide gyülekezik tarka vegyületben, valóban kis ideig gyönyörködtetheti a' szemet, mellynek még is többet árt

a' szerfeletti világítás, valamint a' tolongás is olly sokaság közt nem legkellemesebb. A' casinói bálloknak nincs párja! ott az ember egészen honnleli magát, még is fény és finom ízlés áradoz mindenben. — A' dámák itt most többnyire virágos krepp és tüll ruhákban jelennek-meg, de rózsaszínű selymet is láthatni fekete csipkével, 's a' fejeken virág-koszorúk divatoznak. A' minap X. tanácsnoknál nagy álarczos bál tartaték, melyben mi is a' nénivel részt vevénk; de én épen akkor nem igen jól éreztem magamat; hanem néni csak erőltetett az elmenésre. Amerikai vadleánynak valék öltözve, de nem sok kedvem volt, mert a' nagy melegségben, álarcz alatt, iszonyú fejfájásom kezdődött; pedig igen magas szellemű 's még is elég nyájas mulatság volt. Egy hajós kapitány is volt a' többek közt, ki majd hogy el nem lopott magával Európába. Úgy szerettem volna vele enyelegni, de tovább ki nem állhatám, el kelle magamat még éjfél előtt lopni a' társaságból. Annyiszor akartam már kérdezni, ki volt az a' hajós kapitány; de előre mindig elpirultam, 's nem merék iránta mind eddig kérdést tenni, hogy majd valamit gyanítanak belőle. Én nem is tudom mi tehet bennem egyszerre olly nagy változást, ha ő utána akarok tudakozódni. Tegnap Ü. generálnál valánk. Egy kelletlen képű, nem is épen a' legfiatalabb férfi kért-fel cotillon-

ra. Megvallom, nem a' legfürgébben ugrám ültömből karjára, 's ha nyilvános lett volna a' bál, hősöm ez uttal aligha kosarat nem kap: de ilyen helyen ezt könnyen sértésnek vehetnék a' férfiak, hát csak elmentem. Míg másokon vala a' sor, beszédbe eredénk, 's nekem tánczosom tetszeni kezde. Hiában! én csak tapasztalatlan leányka vagyok még, egy tekintetre ki nem tudom nézni senki' képéből is lelkét. Kérdém: az utolsó casinoi bálban jelen fogna-e lenni? 's ő nem-mel felelt, mert falura hivatalos a' Húshagyót megülni. Úgy szerettem volna tudni — hová? de ha sokat akar az ember tudni, utóbb észre veszik, és ebből más még többet fog tudni, mint maga az ember: hát hallgattam. Én most annyit akartam írni mindent, öltözetről, asztalról; de mindenütt volt tánczosom lebeg előttem fekete frakkban, 's ha még többet írnék róla, bizonyosan azt gondolhatnád, hogy szerelmes vagyok bele; pedig ehhez nem egy bál kell, néha egész életen-át sem képes az ember valakit megszeretni, hát illy rövid idő alatt? Most már csókollak, édes néném, százezerszer, 's vagyok szerető testvéred Lotti.

U. i. Épen most hozza a' nagyságos néni leveledet, mellyben minket Húshagyóra magadhoz kérsz. Engem igen kellemesen lepett-meg ez újság. Nálunk a' farsang' vége úgy sem szo-

kott már sokat érni; de falun, úgy hiszem, annál jobban fogjuk magunkát mulatni. Nekem a' mult báli álruhám még most is meg van, nálad is amerikainé leszek; de ki ne beszéld aztán! Csókollak.

HORGHY ÜGYVÉD, KENYÉRDYNÉHEZ.

Pest, febr....

Tisztelt, drága nagysád! Milly kegyetlen ön irántam, hogy mind eddig engem szép testvére felől mély tudatlanságban hagyta lenni; pedig minden perczét e' tudatlanságnak életemből elveszettnek számlálom. Nagysád bizonyosan azt fogja magában gondolni, hogy a' férfiúi hizelgés ragadtata most velem tollat, 's gondolatim' hévmérője, tettem' iránya is ez. Oh de csak most ne illyet felőlem, éltemnek e' derülő szent hajnalában ne! én most alantabb, némábban érzek, mint valaha éreztem; de annál mélyebben, annál valóbban. — Ü. generálnál hoza össze a' történet Lottival, 's én magát kérhetem-fel a' szelíd lelket bizonyossággal, hogy semmit tulságig vele nem tettem. Nyelvem elnémult magasztalására; szívem elzárult érzelmeim' ömlesztésére; a' legeggykedvűbb, a' legtompább férfi-alakban állék mellette, hogy egy

cotillonra megnyerni szerencsém lehete; mert a' gyanítatlan magas kellemek szokatlanul lépék-el egész lényemet, félttem a' dicsőhöz föllengeni. — Szóváltásom merő töredék volt, 's bánásom csak szerény illendőség. Ő engem nem is ösmer; én is másoktól tudám-meg kilétét. Egyszer kérdé: nem leendenék-e jelen az utolsó casinói bálban? 's ön nekem meg fog engedni, hogy Húshagyóra kegyesen hívó levele zsebemben lévén már, némi fájdalommal mondtam a' hideg nem-et. Engem önhöz régibb hála és tisztelet a' legszen- tebb lánczokkal csatol; de e' keblemben kelő új szenvedély kicsikart belőlem annyi áldozatot, hogy ön meghívásának előleges örömeire, homályt — ha pillantatnyit is — vonjon a' gondolat, hogy ő nem lesz ott. Mert hiszen ha ott leendene, az utolsó casinói bál-kérdés csupa üres kérdés lett volna, mellyet szépeink gyakran tesznek, csakhogy szavakból ki ne fogyjanak; 's az önzés' irigy angyala mint csábít hasonló esetekben! mint szeretjük mi magunkat fő szerepben látni ott, hol személyünknek kívánnók az első helyet! Akármint legyen azonban a' dolog, megfordultam bár Lotti' eszméletében, mikor a' kérdést tevő, vagy nem, — hatott legyen bár csekélységem lelkére némi kis érdekkal, vagy semmikép' sem: Húshagyóra személyes kézcsókommal vagyok minden esetre udvarlandó önnek tisz-

telt házánál. — A' mi Székesynket illeti, nagyon örülök, ha az érintett napon nagysádnál láthatandom; meglehet, dolgunk iránt a' legrövidebben foghatunk majd ott vele is végezni. A' zálog-summát jó lesz minden esetre készen tartani. Addig is magas kegyeibe ajánlott, egész hódolattal vagyok, drága nagysádnak alázatos szolgálja: Horgly, ügyvéd.

ÖZV. KENYÉRDYNÉ, SZÉKESY GYÖRGYHÖZ.

Pusztadomb, jan....

Édes Székesy uram! Minap expressus emberem által küldött levelemet kellett az úrnak vennie; de még is válaszát mindeddig nem kaptam. Igaz, hogy a' dolog nem épen sürgős még, 's a' kitett idő-határig ezt reménylhetem is az úrtól: azonban a' jövő Húshagyó kedden egy utolsó farsangi mulatságra határozva-el magamat, bátor vagyok erre czennel Székesy urat is, familiájával, tisztelem mellett meginvitálni. Én, mint új vendég e' vidéken, jó szomszédim' ösmeretségét nyereségnek fogom tartani, 's kívánnám kivált az urat, kedves új párjával együtt, tulajdon házamnál tisztelhetni. E' kérelmem' megvetését

hát az úrtól nem is várom; csak azt kell még hozzá adnom, hogy a' mulatság általában álarczos leend; azaz, minden vendégim, kiket e' napra magamhoz kértem, álruhában 's arcczal fognak megjelenni, nagyobb vígalom' okáért. Vegyen hát Székesy úr is valami ösmeretlen alakot magára, tetszése szerint, 's én az írt napra a' legszívesebben várom, feleségével együtt, a' ki vagyok, az úrnak, alázatos szolgálója: Liliomfi Ottília, özv. Kenyérdyné.

SZÉKESY GYÖRGY, Z. MÓRICZ BARÁTJÁHOZ.

Zsomba, jan ....

Kedves barátom! Én úgy meg vagyok most szorulva, mint a' róka, ha a' tyúk-ólban rácsukják az ajtót. Kenyérdyné ismét rám írt, 's gondold! Húshagyóra magához bálra invitál. Ez a' bál pedig maskarás lesz, azaz becsületes képpel senkinek sem szabad bele menni, hanem lárvával. Most már én nem tudom menjek-e, ne-e? Feleségemet addig minden esetre haza expediálok, mert már nem bírok vele, hátha még oda is eljöne 's megtudná az egész dolgot. Megvallom, ezt nagyon szégyenleném, 's ha le-

het, Kenyérdynét ráveszem, hogy legalább egy esztendőre, ha árendában is, hagyja még nálam jószágát. A' kis Minka ugyan elszokott ám már a' semmiről Vízkereszt óta, most már minden valami neki, a' mi igazán semmi volna is. Gondold csak! hogy Kenyérdyné' levelét meg nem mutattam neki, rettenetesen orrolja; pedig hisz' ő sem mutatá-meg nekem anyja' levelét, hát tartozom én többel mint ő? Most már mindig hazafelé sí, 's az ember hamar megunja a' sokat. Én feleséget is zsákban szeretnék hozni, barátom, hogy ne látná az útát, merre viszik; tán jobban meghúzná magát. Ez az én Minkám tán fölösleg is jó, azért rossz; de engem is szörnyen megzavart ez az átkozott zálog-váltás, 's a' házasság azért nem jó, mert ha egyiknek baja van, a' másik is megérzi, aztán együtt búsul az ember. No majd Húshagyón kivígadom legalább magamat, kivált ha még okosan egyezhetném az özvegyel. Én Angyal Bandinak fogok öltözni, még a' juhászomat is elviszem, 's duda-szóval lepem-meg a' társaságot; tudom, hogy álmélnodni fognak majd rajta. Ha megjöttem, tudósítani foglak, mint ütött-ki a' bál 's mit végeztem; add aztán majd te is tanácsodat! Csak azt sajnálom, hogy a' szánút egészen elromlott, locspocs az út, aztán gödrös; az ember fel is dőlhet. Isten áldjon-meg!

IF. SZÉKESYNÉ, TESTVÉRÉHEZ, SÁRDINÉHOZ.

Tormád, febr.....

Kedves Tilim! Csodálkozol úgy-e, kedvesem, hogy leveletem Tormádról kapod? Oh az én házi környülállásim fölötté kellemetlenekké váltak; nekem siratnom kell a' boldog múltat, míg te, édes Tilim, a' mindig szebb jövőnek örülsz. Férjem azon bizonyos özvegytől ismét levelet kapott, 's evvel is szint' olly titkolódzó, mint a' másikkal volt. Már nem is lehet más-ként, mint hogy ők egymásba szerelmesek; de hogy mért engem vett hát el örökös kínra, azt meg nem foghatom. Csak én Vízkeresztkor ott ne voltam volna Menyhárt bácsinál, még most is boldog volnék; de a' férfiak csak akkor hagyják magokat kiösmertetni, mikor már bonthatlan lánczokkal csatoltak magokhoz. Szerencsémre kedves anyánk e' rossz útban is meglátogatott bennünket, 's látása még keservesebbé tette sorso-mat, elmúlt boldog napjaimra emlékeztetvén; úgy hogy sírva borulnék nyakába, kocsiról leszálltakor. A' napam boszús szemekkel néze, férjem zavarodott lett, azért az elfogadás részünkről igen hideg volt, 's anyánkat ez mindjárt meg is szomorította. Az öreg asszony ma világért sem eresztett volna konyhára, mindent maga tett lát-

szatos boszúval, csakhogy megmutathassa, milly munkátlan, kényelmes életet viszek én házánál. Ebéd' végén azt mondá, hogy viseletem csak a' kényes nevelés' következése, úgy élek a' háznál mint egy kis grófné, még is ha valaki lát, azt gondolhatná, hogy a' legkeményebb tömlöczen tartanak. E' vád fájt anyámnak 's nekem még jobban, mert éreztem milly igazságtalan. „Grófnét, kedves nászasszony — válaszola anyám — ne tartson házánál, 's ha Minka kényesen van nevelve, majd még egy időre haza viszem, hogy megjavítva e' részben is, ne legyen reá panasz.“ Most férjem, ki mind eddig szóttalan morzsolgató tenyerét, neki derülve felszólal: „Jó lesz ám! vigye haza asszonyám, majd Husvétre érte megyek, otthon tán jobb kedvű lesz.“ Különösen lepett-meg mindkettőnket e' váratlan nyilatkozás, 's anyám e' pillanatban eltökélé hazavitelemet. Másnap indultunk, 's napam látván, hogy anyám nem tréfál, félpírulva marasztgata, mikor már be volt fogva; de anyám mondá: „Csak te jer, édes leányom! látom én, hogy nem vagy kedves vendég a' háznál;“ 's felülénk, napam pedig boszújában nem is köszönve viassasompolygott. Férjem, mi leginkább kínozott, nem is marasztta, egész vidámsággal kívánt szerencsés utat, jó mulatást, megkönnyülve, hogy kocsink udvarából kijáratott. Oh, édes Tilim, ha elgondolom,

milly szívességgel forgódott körülünk a' napam, midőn engem fia'számára meg akart kérni, hogy' dicsérte minden léptemet, mint magasztalta fánk-jaimat, mellyek pedig épen ekkor egy kicsint elkelve valának, nekem is másutt járván eszem; mi édesen tudakozgatá, mint csinálom azon om-ló perezeket, mellyekhez hasonlót még nem e-vett; 's férjem is milly nehezen tudá kiindulni házunktól, hogy elhagyjon kézfogónk után; 's most látnom kell, hogy napam még konyhára sem ereszt, ez pedig szinte maga küld-el a' há-zától: valóban szeretnék még egyszer leány len-ni, hogy az illy hizelgő nénikéket elborsolhatnám a' háztól, 's az olly szerelmes úrficskák előtt jég-szoborra változhatnám, kik csak látásban, csók-ban, 's ölelkezésben tartanak szerelmet, az es-küvőig olvadoznak, utána pedig, mivel csak kül-sőkben keresik a' házasság' érdekét — a' minden-napi egyformaság unalmokra válván — vagy el-fásulnak irántunk, vagy zsörtösködnek. Most már két napja, hogy itthon vagyok, 's anyám, míg férjem értem nem jő, nem is akar haza e-resztteni; de én, ha lehet, ezt nem várom, 's mihelyt új erőt nyerhet lelkem, megkérem anyá-mat, hogy engedje-meg a' visszamenést. Ha már benn van az ember, úgy tartom csak evezzen a' hogy' lehet, míg végkép el nem ül, mert a' vi-lágra is kell tekinteni. — Csak gondolj újságot!

Kenyérdynéhez vagyunk meghíva Húshagyóra álarczos bálba. Ez az, tudod, ki a' mult ősszel jött tájunkra alföldi jószágaiból, 's most itt akar meghonosodni; ez az bizonyosan, kinek neve a' minap férjem' leveléből ujjaid közt maradt. Reménylem, te is ott leszel, mert az egész vidék be van híva, 's így férjem is. E' váratlan eset engem igen sok érdekessel kecsegtet, azért, bár komoly körülményim illy zajos mulatságot nem igen ohajtanak is, elmegyek. Ti is jöjtek-el, édes Tilim! Ha mód és alkalom adódnék, szeretnék férjemmel egy Vizkeresztnél keservebb emlékü Húshagyót éreztetni. Csókollak száz ezerszer, szerető testvéred: Minka.

SZÉKESY GYÖRGY, Z. MÓRICZ BARÁTJÁHOZ.

Zsomba, febr.....

Kedves Móriczkám! Azt mondják, hogy Húshagyó a' bolondok' napja, de igaz is, mert az embert hamar bolonddá tesz benne. Halld csak! Vízkereztkor sok ért; de a' miken Húshagyókor átestem, hozzá sem foghatók. Az anyámn otthon maradt, feleségemet pedig a' napam haza vitte egy kis időre, a' mit én igen kedvesen

vettem; hát Pusztadombra csak magam menék. A' maskarám, mint írtam, csakugyan Angyal Bandi volt, az a' híres zshivány, réz csákánnyal, illendő öltözetben. Még otthon felöltöttem, mert különben megösmernék, gondolám; csak a' lárvámat nem tettem-föl. Egy kicsint el is késtem; de annál helyesebb lesz rajtok ütni, így okoskodám, aztán hold'tölte volt, éjjel is úgy látott az ember, mint nappal. Már látszott Kenyérdyné' kastélya, 's én, hogy jó előre készen legyek, dobogó szívvel felkötöttem a' lárvámat is. Egyszer kocsisom visszatekint a' kocsiba 's elordítja magát ijedve, aztán a' bakról le akar ug-rani. „Mi baj? mit akarsz, kiálték?“ fokost kapva. „Jaj! kegyelem, szegény fejemnek! — mond hunyászkodva, de még erősebben remegve féltében — hova hajtsak?“ „Nem látod azt a' kastélyt, gyáva? — felelék — oda járj-be!“ 's kocsisom nagy aggodalmak között visszavonult ülésébe, mellyet már elhagyandó vala, de félelmesen pillogatott néha hátra. Most eszmélék, hogy tán lárvámtól ijedt-el, 's örültem öltözetemnek, mert már meg nem ösmernék. Én voltam már az utolsó vendég, mert a' táncz-teremben — a' mint ott nevezték — pezsgett már a' sok tarka nép; mondhatom, hogy nyelvben és öltözetben egész Bábel volt; de nekem nagyon megtetszett az e' féle multság, hálálkodni sem kell benne,

mert az ember úgy sem tudja mellyik másik? Csinosan felöltöztetett juhászomat is elhoztam a' bakon, 's most együtt, ő dudájával én fokosommal, megállánk az ajtóban. Eddig még jól ment; de itt én elrikkantván magamat, ő megeresztve puffadt dudájának hatalmas bordóját, benyitók az ajtót, 's az egész szoba ránk bámult. Irtam úgy-e, hogy lesz majd álmélkodás, de én cseppet sem confundalódva középre ugrottam, 's eljártam, a' mint csekélységemtől csak kitelhetett, egész méltósággal a' kanász-tánczot. Taps követte minden ugrásomat, 's ez engem még inkább tüzelt; de már lélekzetem fogyott, lárvám alatt meg' szakadt már rólam a' veríték, féltettem hogy elázik, hát egy mellék-szobába tértem hűtözni. Egy vén cigány asszony volt itt, és egy kis furcsa leány, ruhája falevelekből, tollakból és gyöngyökből volt össze fűzködve; nekem ez nagyon megtetszék, 's kérdém tőle: hol laknék? „Ah! messze — válaszola — a' himalajai hegyek közt!“ Én a' Kistűkörből schogy sem emlékeztem, mellyik vármegyében volnának ezek, hát nem tudtam rá semmit felelni. Most a' cigány asszony jött hozzám 's mondá: „Elfáradtál, Bandi, úgy-e?“ Ennek igen ösmerősnek kell velem lennie, minthogy csak így per te 's tu beszél velem, gondolám, tán csak a' feleségem, mert hisz ő is itt lehet azért hogy velem nem

jött. „Hát asszonyságodnak tetszik engemet ösmerni?“ kérdém egész böcsülettel. „Oh igen! hogy' is hínak csak?“ „Székesy Györgynek, szolgálatjára.“ „Jó hogy tudom, neked én valami szerencsét mondok!“ ezzel megfogá kezemet 's más szobába vitt. Itt lelárvázta magát 's egy szép fiatal asszony kép tűnt-elő a' vén lárva alól.

„Én a' házi asszony vagyok.“

„Örülök hogy szerencsém lehet....“

„Rég vágytam már e' pillantatra, mellyben megösmarkedhessünk.“

„Részemről a' szerencse!“

„Reménylem, kapta az úr leveletem....?“

„Igen! — ‘ 's most lépteket hallánk, hát intésére lárvainkat ismét feltevők. Csak gondold, amice! a' napam jött lárvátlan ijedt képpel, de meglátván engem, visszafutott. A' táncz-szobában hallható tolongás és lárma támadt. „Valaminek kellett itt történnie“ mondá a' házi asszony, 's kiment, hogy megtekintse. Én magam maradék, de hogy vissza nem jött, kiballagék én is lárvas képpel a' táncz-szobába. Már az be volt csukva 's egy lélekig kitakarodva minden belőle. Megvallom, magam is meghökkentem, 's zavarodtomban lekaptam lárvámat, mert mindig csak jobb, gondolám, ha a' maga képében látják az embert, — 's ím! az oldalszobából hozzám fut rémülve az a' kis tarka ruhás leány, hogy az istenért

szabadítsam-meg, mert mindketten elveszünk mindjárt; zsiványok ütöttek a' házra, a' többi szétfutott, ő bennszorult 's mindjárt ránc török az ajtót. Ez a' feleségem, úgy gondoltam; különben mért futott volna illy bizodalommal hozzám? aztán el sem véthetett, mert már ekkor lárvám nem volt; hát csak megkaptam ijedve 's vittem hátra, hol előbb egy kis ajtót vettem észre, melly az épületből bizonyosan kivisz, 's ezen csakugyan a' kertbe jutánk. — „Most merre?“ kérdém. „Akárhova — monda — csak innét el, mert sokan vannak, tán az egész falut felgyújtják. A' kertből kiérünk az udvar' hátuljára, 's elől nagy tolongás, zavar látszék, mellyre kis társom karomon még inkább elijedt, úgy hogy már magam is majd megszeppentem. Három kocsit lelénk itt befogva, indulásra készen, 's az én kis félénk lárvásom elszökésre készlete, mellyre a' kész kocsikkal, a' legkivánatosabb alkalom kínálkozik. Beugrák hát egyikbe, mert a' magam lovait eddig tán el is foglalák a' zsiványok, 's az ólak körül is nagy nép-tolongás volt. — „Hajts!“ kiálték a' szűrbe burkolt kocsisnak. „Én a' vármegye' hadnagyát hoztam,“ mond az kétkedve. „Indulj a' vármegye' nevében! — rárikkanték keményen — én is zsiványokat űzök, mennem kell!“ 's ez elszánt parancs siker nélkül nem maradt, mert kalap-emelve ülésébe iga-

zodék a' megszeppent pór, 's lovai közé vágva kevés perczek alatt eltűnénk a' kastélyból. Zsombának tartánk, 's egy hintó mellett vágata-el kocsim, mellyet nagy bámultomra a' magaménak ösmerék, de a' sebes nyargalásban sem tisztább felösmerésére, sem megállítására időm nem vala. Azonban a' sebes hajtás közben kerekünk egy gödörbe bukván, a' hátulsó tengely ketté törött 's meg kelle állnunk. Leszállánk, de kocsisom, 's az ijedelmeiből oldódó leány még most tekin-
tének-meg jobban, 's rémültökben egyszerre kiáltának. Társném segítségért kiabált, de a' kocsis szekerét lovát odahagyva illant, a' merre lehetett. Az előbb elhagyott hintó most ismét utolért, 's csakugyan a' magamé volt, 's benn egy asszony maskara. „Megállj!“ rivallék előre a' kocsisra, de az lova közé vágott, az asszony meg' el kezdett sikoltozni. Szerencsére még jókor megkaphatám zabláján az első lovat 's megállítám a' kocsit. Az asszony ki akart ugrani, de én még a' másikat is beültettem magammal együtt 's Petinek indulót kiálték, de ez akkor már leugrott a' bakról 's én a' két ájuldozó maskarával magam maradtam. Én nem tudtam, Lucifernek nézett-e ma engem minden, hogy ennyire iparkodnak menekedni, a' hol csak látnak. Az a' tarka ruhás leány is előbb segítségemet kéré elszöktetésre, 's most rémültében tőlem ájuldozik.

Ruhám 's tetemes fokosom, hogy illy zshiványos zavarban rémithetének, észembe sem jutott. Nem volt más mód, mint magamra vállalni a' kocsis-ságot, 's haza hajtani nyugalomra ebből a' zür-zavarból, mert már úgy is közel valánk. Csen-desség volt nálunk, mert még aludtak, de egy kiáltásomra talpon volt, cseléd, eb, minden. Vi-lágot hoztak, 's én maskaráimat leemelém, mert a' kocsin csak nem hagyhattam. Ottben egyik — a' feleségem' hangja — nagy bámulva rám néz, 's „hát te vagy?“ kérdé lelárvázva magát, 's effective Minka volt, de a' tarka ruhásra iszonyú bizonytalan pillantatokat vete. Az is lelárvázva magát, egy ösmeretlen szép leány vált belőle, kit Pusztadombon feleségemnek gondolék. De minek is az a' lárva, hogy az ember egymást meg ne ösmerje, ha akarná is? én fogadom, hogy soha semmi Húshagyó' kedvéért maska-rás bálban Angyal Bandi nem leszek! mennyi za-var ez most már! Épen úgy tetszett, mintha én megint leány-rablásbá elegyedtem volna. Minka s emmi-ével most is csak hallgata; de annál ke-servesebb sírásra fakadt, szegény anyám meg' azt sem tudta ébren van-e vagy álmodik? „Meg-engedjen, rózsám! — mondám az ösmeretlen kisasszonyhoz egész tisztességgel — én róla nem tehetek, maga készlete hogy szökjünk-el, köszön-je, hogy a' zshivány-vitából szerencsésen kimenek-

vénk; azt mondhatom, hogy itt jó emberek közt van!“ Most új nesz támadt az udvarunkon, 's én bundát kerítvén nyakamba, kimenék megtekinteni. Néhány lovag volt, 's egy vitéz kivont karddal, még most is maskara ruhában, tűzzellobbal nekem jő, hogy hova tettem a' leányt? Mondtam ugy-e? hogy lány-rablásba kevernek ismét ártatlanul. „Ott benn van.“ felelém egész hideg vérrel, 's ő „hah rabló!“ felkiáltva, berohant a' szobába. Ennek sem sok nevelése lehet, gondolám; azt csak meggondolhatta volna, hogy más' házánál nem illik illy lármát csinálni, aztán sem kérd, sem hall, csak berohan, a' nélkül, hogy tisztességgel kopogtatna. A' többi vármegye' hajdúi meg' azt kérdék: hol a' zsvány? Most már értse őket az ember, utóbb még elfognák az embert Angyal Bandi' képében, — az az átkozott maskara! Ottben azonban bezzeg szehidebb lett az én vitézem, még engem is megölelt, aztán annak a' kisasszonynak csókolt kezét, pedig anyám is ott volt, kit még is csak jobban illetett volna az efféle. Mondtam úgy-e, hogy nincs nevelése! Minka a' hideg szobába ment sírni, el nem gondolhattuk hogy mi baja? — Hanem most már értsd-meg te is a' dolgot. Nekünk sok szóba került míg tisztára jöhettünk; de ha az ember valamit ért, előadhatja kevéssel is a' dolgot. Te hát szerencsés vagy, mert mind-

járt röviden megtudhatd az egész dolog' mivoltát. Midőn én pusztadombi utamban a' lárvát föltettem, kocsisom arra a' gondolatra jött, hogy urát valaki a' kocsiból kidobta, 's mivel épen ez idő-tájban Selem Pista híres zshiványt nyomozák a' környékben, engem egész hiedelemmel annak a' képében vitt a' bálba, hol, mint elmésen gyanítá, az összegyülekezett uraságokat akarná kirabolni. Ezt ő el is beszélé a' kocsisoknak, 's kevés időre tele lett az egész falu; hol épen az üldöző hadnagy is legényeivel volt, a' hírrel, hogy Selem Pista Kenyérdyné' vendégei közt van, mert úri ruhában máshol is már sok csínyokat követett-el. Lassanként a' konyhába, onnét a' szobába is elterjedt a' hír, 's midőn a' fél falu fegyveresen, 's a' hajdúk körül fogák a' házat, zavarba jött az egész bál, a' vendégek kifutottak, rám csukva a' táncz-terem' ajtaját, míg a' mellék-szobában én Kenyérdynére várnék, 's magam maradtam a' történetesen benn felejtkezett tarka kisasszonnyal. Ez szegény zavarodtában azt gondolá, hogy künn vannak a' zshiványok, hát engem kért ijedve, hogy menteném-meg. Azt már tudod, miként ugránk-ki 's hajtattunk Zsomba felé. Nota bene! azt is gondolák, kocsisom után, hogy engem Selem Pista valahol az útban agyon ütött, mert Kenyérdyné is, kivel beszéltem, engem soha sem látott, 's azt gondolá, hogy

Székesynek csak fortélyból adám-ki magamat 's ott nyomban agyon lőttem volna, ha segítség nem érkezik. Ezen híren hát a' szegény feleségem rendkívüli rémülésbe jött, 's fogatott rögtön, hogy otthon megtudhassa a' dolog' mivoltát. Lám még is csak áldott lélek ő! Azt is tudod, hogy' akadtam össze vele, 's mint tettem mellé's vivém vele haza az ösmeretlen kisasszonyt. A' kocsisok, mivel már fejük tele volt, Selem Pistától ijedtek-el bennem, valamint a' kisasszony is akkor kezdett gyanakodni 's rémülni. — Ott-hon szegény Minka ismét azon busult-el, hogy én megint leányt loptam, ez a' leány pedig volt Kenyérdyné asszonyom' testvére, 's az a' szeles ur, valami Horghy nevű pesti prókátor, ki ezt a' kisasszonyt Pesten a' farsangon látta egy nagy nénjénél létében, ott bele szeretett, 's most reménytelenül itt vele összejövén, 's ellopottnak vélvén, csakugyan igazsága volt még is, hogy olly lármát ütött. Így megértvén egymást, ők haza mentek Pusztadombra, 's mi magunk maradtunk. De Minka csak nem akart földerülni sehogy'. Én hát elővevén férji auctoritásomat, val-latni kezdém, mi baja, mert e' bizonytalan sötét képet tovább már nem tűrhetém, 's ezentul sehol is, de különösen házamnál maskarás bált játszani nem akarok. Látván most ő is, hogy nem tréfálok, majd hihetlen tökélettel jelenté, hogy

addig nyugodt nem lesz, míg Kenyérdyné' leveleit nem láthatja. Én sem tünődém soká, e' percz választó lesz, gondolám, aztán előbb-utóbb ki kell a' dolognak sülnie, jobb egyszerre átesni a' zivataron, mint soká félni a' mennydörgető távol véstől, melly ugy sem kerül-el bennünket: nyúlék hát tüstént fiókomba 's némán, de, megvallom, dobogó szívvel átnyújtám a' levelet. Ő is sápadt lett, 's ez engem megijesztett; de lassanként igézőbb rózsák válták-fel a' sárga halál-színt arczán. „'S csak ennyiből áll az egész dolog?“ kérdé, visszaadva az összehajtott levelet. „Csupán ennyiből“ felelék lélekösméretesen. „Oh ez semmi!“ válaszola leírhatlan nyájassággal az angyal, 's nekem a' rég hallott drága hang Vízkeresztet bájoló-vissza. Lásd, amice! az ártatlan jó kis lányból még is csak áldott szelíd nő váland, 's a' ki tagadná, hogy ez nem egy legfőbb kincse az életnek, annak büntetésül nem kívánok egyebet, mint egy örökös rideg aglegénységet. Húshagyó engem ismét e' tapasztalásokkal gazdagíta: Primo, az asszony mindent szívesen eltűr, csak viszonyos szerelmét hagyják bántatlan; secundo, titkolódás, bizodalmatlanság, legöldöklőbb angyali a' házaseleti boldogságnak; tertio, ha az ember tulajdon képét nem szégyenlheti a' világ előtt, maskarát ne tegyen rá, mert a' kétszínűség semmiben sem jó. Én

ismét boldog, 's úgy hiszem, örökké boldog vagyok szeretett kis Minkám mellett. Én őt csak avval a' fatalis zálog-váltsággal féltém szomorítani, 's ő erre azt mondá: „oh semmi!“ Egész birtok nehezen ér többet a' váltságpénznél, mellyel most, ha kezünkbe kapjuk, azon részecskét, melly neki jutand, hasznosan elintézhetjük, 's ebben effective igazsága is van neki. Holnap mindjárt ipam uraméknak is megírom az egész dolgot, Kenyérdynével pedig végzek, 's evvel punctum. Vízontagságom által legalább azt nyerém, hogy két nagy napom lesz ezentul minden esztendőben, t. i. Vízkereszt és Húshagyó. Egyiken kezdődött, másikon örökre biztosítatott hanyatló házi boldogságom. De meg is fogom őket becsülni, 's ezentul névnapomnak minden czeremóniáival őket tisztelendem-meg. Légy boldog, mint én.

IFJÚ SZÉKESYNÉ AZ ANYJÁHOZ.

Zsomba, febr.....

Kedves, édes Anyám! Húshagyó engem a' legboldogabb asszonnyá tett ismét. Férfjemnek

uram atyámhoz írt leveléből fogja olvasni, kedves anyám, az én haszontalan gyanakodásom' okát. E' változás, úgy hiszem, nekünk hasznunkra leend. 30,000 forint kész pénzen szépen helyre hozhatjuk gazdaságunkat, melly itt Zsombán úgy is helyre hozhatlan volt. Ez ügyben kikérjük kedves atyámnak is bölcs tanácsát. A' húshagyói zavart a' tőlünk visszamentek, úgy hiszem, elég bőven megfejték az ott maradtak előtt. Horghy ügyvéd 's Kenyérdyné' testvére Lotti, a' mint hallom, Husvétre megesküsznek, mert a' fiskális ur nem szeretné, ha kis vad-leányát még egyszer ellopják. Házunknál egészen megfordult minden. Férjem a' legbizodalmasabb, a' legmelegebb érzelmű barát, 's napam asszony is egészen megváltozott. Én neki Húshagyó óta kedves leánya vagyok, 's viszont szíves anyát tisztelek benne. Mondja mint fájt neki, hogy a' minap engem kedves anyám haza vitt, 's nem is reménylette dolgainknak illy jóra fordultát. Őt is csak az a' zálog história tette, úgy hiszem, olly zsörtössé, restelvén, hogy régi fészkrétől meg kell válnia. Pedig én úgy tartom, ez nekünk hasznunkra lesz. Itt, azt tudom, soha építeni nem fogtunk volna, illy füstös óságban lakni pedig nem nagy szerencse. Alig várom hogy kiköltözzünk belőle. Pusztadombról vártam kedves anyámat, de

a' mint hallám, nagy főfájása 's az esős szeles idő nem engedék jőni, 's akkor már meg is nyugtaták állapotunk felől. — Ha jobbra fordul az idő, legyen szerencsénk. Holtig engedelmes leánya: M i n k a.

KOVÁCS PÁL.

NÉPDALOK.

I.

Kedves a' rózsá' illatja
Ha ki azt leszakaszthatja ;
Szép a' leány' piros ajka ,
Hogyha legény csókolgatja.

Nagy fának jó az almája ,
De magosan van az ága ;
Nyulánk a' babám' növése ,
De tiltva van ölelése.

Duna' vize megy lefelé ,
De felülről más foly belé ;
Hej ha babám el fog menni ,
Helyette más fog e lenni ?

Mikor a' nap lenyúgoszik ,
Utána bús harmat esik ;
Ha galambom eltávozik ,
Én szemem is harmatozik.

II.

Száraz füre deres harmat hulladoz ,
Édes lovam , ne egyél , mert bajt okoz ,
Inkább selyem kantárt veszek fejedre
'S bársony nyerged lesz csak hordozz kedvemre.

Kemény göröngy hantok fődik az útat ,
Édes lovam , őrizd tőlök lábadat ;
Repülj velem kedves rózsám' házáig ,
Hogy ne fájjon szegény szívem sokáig.

Fényes csillag kezd ragyogni az égen ,
Olyan tisztán nem tündöklött már régen ,
Fényes csillag ragyogj nekem odáig ,
Hogy setétben ne bolyongjak sokáig.

Csillámlik a' szőke Duna messzéről ,
Talán ki is ömlött teli medréből ,
Szőke Duna , hej ne öntsd el útam ,
Mert gödörbe terelhetném lovamat.

Ablak előtt pislogó mécs hamvadoz ,
Mellette szép barna leány szűnyadoz ,
Barna babám , ne szűnyadozz , gyere ki ,
Kedvesed vár régen reád ide ki.

III.

Virágos kert' ajtajánál
Kökényszemű szép leány áll,
Előtte az út' közepén
Gyakran jár egy szőke legény.

Szőke legény, ne nézz félre,
Ne nézz a' kökényszeműre,
Mert ha reája tekintesz,
Szerelemnek rabja leszesz.

De a' legény még is csak néz,
Szeme, szíve a' lányra vész,
Százszor visszanéz a' szegény,
Úgy ballag az út' közepén.

Lám megmondtam ne nézz félre,
Ne nézz a' kökényszeműre,
Magadnak im bűt szereztél,
Szerelemnek rabja lettél.

Ha rab lettél türd békével,
Talán enyhülsz majd idővel,
Talán fogják még mondani:
„Kár így neki elhervadni.“

IV.

A' szerelem kis méhecske ,
Szárnyain édes mézecske ,
De fájdalmat szerez lángja ,
Mint a' méhecske' fulánkja.

Ha fájdalmas , isten neki ,
Csak már felém röppenne-ki ,
Fulánkjától nem rettegnék ,
Csak mézének örülhetnék.

V.

Tizenkettőt ütött
Az éjnek közepén ,
Könyökökre dülvén
Virasztva ülök én.

Galambom , violám ,
Te csendesen alszol ,
Ártatlan álmokkal
Enyelegve nyugszol.

Alugyál értem is ,
Aludd az éj álmát ,
Én ébren maradok ,
Kincsem , jó éjszakát !

VI.

Messze útra indult a' szép legény
 Enyhíteni szerelmes szíve' sebén ;
 Az alkony őt setét erdőn lepte ,
 Magában ekkor így beszélgete :
 „Sudár fenyvek ! susogó patakok ,
 Hímes mező , fényes csillagzatok ,
 Langy szellő , giliczék' nyögdelése ,
 Ti lesztek kínaim' feledése.“
 Így szólván egy sziklán lenyűgódott ,
 Haj dé reménye nem valósodott ,
 Mert fölgyládt heves képzelete
 'S őt illy bűbájosan hitegette :
 Karcsú növése a' zöld fenyűnek
 Termetét képezé kedvesének ;
 A' hűvös patakok' csörögése
 Úgy tetszett galambja' lebbenése ;
 Az illatos virágú mezőben
 Állt a' lány innepi köntösében ;
 Csillagokból szemek' pillantása ,
 Szellőből lett hómell' sohajtása ;
 'S a' zöld gallyakon ülő giliczék
 Kedvese' bucsúzó szavait nyögék.

Már az éjféli' búsongó homálya
 A' setét erdőre alászállta ,
 Ő még ült a' mohos sziklaszálon ,
 'S megárnýékozta a' játszi álom.
 A' játszi álom , melly azt mutatja ,
 A' mi ébren az ész' gondolatja.
 Olly bájolón , millyen soha nem volt ,
 A' kedves leány előtte állott ;

Ölelésre nyúltak hókarjai,
 Csókra keltek piros ajakai;
 Gyöngyök peregetek-le orczáiról,
 „Elhagysz tehát? “ hangzott ajakiról.
 'S mint árva fülemile' sirása
 Kifakadt melléből zokogása.

Hogy fölrázta őt e' játszi álom,
 'S eszmélve ült a' zöld sziklaszálon,
 Piroslott a' hajnal' perémzete.
 Magában ekkor így beszélgete:
 „Sudár fenyű, te törpére görbedj,
 Csörgő patak, te iszapba rekedj,
 Himes mező, légy kóróhalommá;
 Ti csillagok, fekete korommá,
 Fergeteg váljék a' lenge szélből,
 'S károgó varjú a' giliczéből,
 Mert nem vagytok nekem enyhülésre,
 Hanem lettetek bú-ébresztésre.
 Szép álmodozásba ringattatok,
 Hogy kétszeres búval kínozzatok,
 'S én balgatag föl nem tudám érni,
 Hogy bú elől nem lehet kitérni,
 'S hogy ki szerelemnek adja magát,
 Az mindent szerelmes szemekkel lát.

Míg a' legény illy énekelt monda,
 A' setét erdőben fölvirrada,
 Eljött a' dél, a' nap alá szállott,
 'S a' szerelem' bús vándora állott
 Kedvese' ablakának előtt,
 'S cpedő szerelmét éneklette.

CZUCZOR.

MEMNON' SZOBRA.

I.

A' hajnal' szellője az öreg Pheron' hangjai közé zúgott, de nem zivatarosan, olly szelíden, mint két hónappal szokott a' nap' legalacsonyabb állása után, mikor a' tavasz' esői megszűntek 's a' szamum' halállehellete még föl nem kelt. A' lombkoszorús pálmaliget öszvehangzó neszt kezdé a' széllel, míg a' madarak éles torokkal tudaták ébredésöket. Rég nem volt illy szép a' hajnal; varázsihlet látszék mindent érinteni, tündérfényben töredezett elő keleten a' reggelt hirdető pirosság.

Sugarak mutatkoztak a' pyramisok' csúcsain, első sugara az új napnak. Alább terjedt a' fény, a' Memnonszobor' feje felé, már homlokát érinté 's a' mosolyodni látszó arczon ömlött el. Egyszerre lecsillapodott a' szél, a' madarak' zengése elhallgatott, 's a' levegőt lassú, halk melodia rezgeté meg. Bájjengésű volt a' hanga, messze terjedő a' hallgató pusztában, 's figyelemre állította-meg a' kietlenek' vándorát.

„Hallod, fiam — így szólt az öreg Pheron — a' múlt idők' napjai vagynak visszatérőben. Soká hallgatott ezen szobor, századokon keresztül, mióta Aegyptus' dicsőségét idegen hatalom burkolá homályba, de most megszólamlík, 's mint Isis, Hermes, és Oziris' idejében, nap' költekor édes hangát hallat. Fiam! néma a' kő, melyből a' lány' ajkai vésettek, és isteni az erő, melly ott zengeménnyé változik, melly a' nap' sugaraival hangokat csalat a' néma ásványból elő.“

Nemendes, Pheron' gyermeke, huszonkét évű volt, virágzó testű, virágzó lelkű, de agyának fényét a' mysticismus' estszürkülete némi homályba helyezé. De ezen homály ártalom nélkül volt világos látására, keble' tüzet regényesbé, ábrándozóbbá tevő, 's képzeleteinek költői hevülést adó. Elméje' ingereltségét nem kevésbé mozdítá még az is elő, hogy a' keleti birodalom' sötét lelkű szolgálai korlátozni akarák nála 's körében a' nem tömlöcz' számára termett lelkeket; hanem az ég' becsatangolására szántakat, hogy igazságokat szívjanak az Orion' fénykörében, és ott, hol a' tejes úton fölül csak a' gondolat hénázhat, hová a' fegyverezett szem többé föl nem ér.

Ozimandia pedig, Nemendes' egyetlen hűga, a' rózsa-arczú, a' hóhalmos keblű, álmadozni látszik. A' szobor' hangjai leginkább illették

öt, legérzékenyebben ő figyelt rájuk, az ő keblében éltek azok már. Ah, a' legérzékenyebb húr volt megérintve szívében, arról ömlött-le Memnon' éneke, az emelte őt ki eddigi világából.

Míg Ozimandia áloméletbe merült el, 's míg Nemendes bámulva gondolkodott, az öreg Phe-ron arczra borúla a' nap, a' szent Isis előtt. Nagy örömmel örvendezett az elaggott férfi, mint általában a' hanyatló kor' embere szokott, ha ifjúsága' idejéből némi körülményt megpillanta. Imádságot rebegtek ajkai, 's hálát, hogy meghallhatá azt, a' mit Isis' papjai annyi ivadékon keresztül nem hallhatának, 's a' mi után annyi ezerek imádkozva vágyakodtak. Ő lön a' szerencsés, ő lön Isis' választottja, ő vala érdemes az istenségtől jelet látni. Mélyen merült e' gondolatba ihletéstől hevült agya, 's beszélni látszék azzal, a' kivel senki nem beszélhet, — az anyagok' mozgatójával, az anyagtalan erővel.

Még egyszer megcsendültek a' varázshangok, midőn az öreg imádságát elvégzé. Nemendes pedig gondolkodva állt, a' jelenettel egészen megbarátkozni nem tudó. Valót kerese az ő lelke, mint a' nagyobbra teremtetekéi minden időn és minden koron keresztül kerestek, még azon legsötétebb századokban is, midőn az ész' csilláma ritkaság vala. Beútaza alsó 's felső Aegyptust, megjárá Nubiát, ösmeretes volt Abyssi-

nia' havasai között, Isist, Ozirist mindenhol kereső. Memphis' irat-tárait általfürkészé, a' szent mondákat öszvetanúlá, 's tudós lön, igen tudós a' papi osztályban. Az övéi fél Hermest vártak belőle, ki a' középkor' tudományát elfojtsa a' Nilus' honában 's Mahomet' geniusát megtörje.

Ki heves kebellet keres valamit, könnyen megtalálja. Nemendes is látá Isist, látá a' Nilus' áradásaiban, a' puszták' szelében, Nubia' oázain 's a' menydörgés által fölséges havasokon. De nagy különbség volt az ő 's a' régiek' látása közt. Azok érzékeikkel győződtek-meg róla, néki elmeérzékhez kellett folyamodnia, melly egyetlen a' maga nemében, messzebbre ható a' test' öt érzékinél, hit név alatt részint ösmeretes. Ezen különbség nagy szeg volt fejében, buzgó-sága csillapodni kezdett, heve félszeg irányt vön. De most az istenség' jelét látá, a' szobrot megszólaltatóét, kit eddig csak a' szelek' zugásaiban és a' menydörgés' szavában hallott szólani. Nyomban levetkezé minden kétségét, agyában fölkeltek a' gyermekkori képek, keblét a' hajdan' érzeményei dagaszták, és térdére hullva Isist magasztalá, hő fohászokat röpítve és a' nap' sugaraiban mutatkozva felé. Az öreg Pheron pedig örömkönnyeket hullatva áldását mondá Nemen-desre, melly őt Isis' papjává szentelé.

Közel vala pedig Stephanos, a' puszták' fia, rideg életét vad mézzel és vad gyümölcsökkel tengető, sokat imádkozó, különben keveset tevő, ki a' szerelemnek örökre bucsút mondott. De egy virágot láta még is a' pusztában meg, olyan szépet, mint a' virágok' legifjabb királynéja, midőn kebelét először hagyja fesleni, de olly rejtetten, hogy bele az őt imádó hajnal egy csöppnél több harmatot nem szoríthat. Ezen virág Ozimandia volt, Pheron' leánya, kit Memnon' hangjai most mély áloméletbe ringattak. Titkon kíséré ő mindig a' leányt 's imádságát feledve lángra gyúlt, boszúra gerjedt, olvadt és átkozódott, a' mint ennek vagy amannak hulláma csapott föl. Most pedig látá az elhatározó pillanatot, 's mint ölyv a' pacsirta-fészekbe, úgy rohant az imádkozó csoporthoz.

„Heraclius császár' és a' konstantinápolyi patriarcha' nevében mondom — így szólt a' puszták' rideg fia — foglyok és rabok vagytok, mint kik az igaz isten mellett a' pogány Isist imádjátok. Te őszfej, így tudod becsülni a' basileüs' parancsait; és te szakáltalan, engedetlenséggel kezded e pályádat? Te pedig, leány, általam lész kiragadtatva a' sátán' körmeiből, és visszadva az életnek.“

A' fölijedt leányhoz mene, kezét megragadandó; de boszúsan pillanta ez reá, 's szemé-

nek tüzével hátralöké a' vakmerősködőt. Azonban az első hátrálás nem megveretés, kivált Stephanosnál, ki az indulatokat kiirtá kebeléből, kiirtá, hogy a' benne fölkelendő annál nagyobb helyet foglaljon el, annál kizáróbban uralkodjék. Rég pillantgata ő szerelmesen a' leányra, de haszontalanul; rég mesterkedék közeletére jutni, de süketlenül; vallást tön még is neki, de a' leány utálattal fordult el tőle, két szóban tudatva vele szemtelenségét.

Igen, Ozimandia' szívében nincs hely föld' gyermekének számára. Az ő heves képzelete mennyei anyagokból alkota magának egy lényt, egy ideált, fölségesebbet mint hogy a' nap alatt valaha más termett volna. Függetlenebb lelkű az, mint akárki Aegyptus' egymástól elkorlátozott ősi lakosainak osztályaiban; emberszeretőbb és türeldemesebb, mint a' keleti birodalom' háborgatáshoz és vélemény-üldözéshez szokott embe-reinek és nemembereinek akármellyike; csillapodtabb 's fékezettebb tüze, mint Omár' bajnokai, kik Arabiából folyamként törnek elő 's hatalmokkal elárasztják a' világot. És ekkor a' világ csak ezekből álla számára; csak aegyptusit, görögöt vagy arabot választhata.

A' sorsnak, a' vaktában rendelkezőnek, Stephanossal kelle őt egybe hoznia, hogy az ember az ő útgöröngyei' igazításával bajlódjék, a' játék-

színről eltünendő, mikor az egyenes pályán biztosabban kezdene menni. Stephanosban századát hiven ábrázolva leheté látni. Buzgó a' magasztaltságig, sőt vakbuzgó az őrvöngésig, sötét mint az éj, hiedelmén csüggő, mint örvényből mentő ágon, mereven 's érdes mint az aczél. És hasztalan csüggött az ágon, megeröltetve görcsösen kapaszkodó inait: az örvény elragadta, a' szív' örvénye, 's lesodrá a' mélységbe, hol halálnál egyéb nem várakozik reá.

De azért ne gyűlöljétek őt, hogy hitét megszegé. Ember nememberit ígért. Ő most kezd el mint ember cselekedni, most égeti kebelét azon láng, melly hamuvá is olly édesen éget. Örüljétek neki, ha az őt emberre teendi!

A' vadul égő Stephanos nem tudja magát mérsékelni. Hátrálását szégyenelve, előre megy, és megfogja a' leány' ellenálló kezét. Forró volt pedig a' kéz és szorító, mint kebelében a' szív heves és szoruló. „Velem! — így szólt e' rideg fiú — Memphis' falai között jutalmatokat veenditek!“

,Ne hozz agg fejemre bút és bánatot, pusztának kegyes embere!’ — így kezdi könyörgőleg az öreg Pheron, 's üdült szempilláin a' néma ékesenszólás' csöppje ragyogott, a' csak Stephanoshoz nem szóló. — ,Nem árték én neked soha, nem vétettem semmit istened ellen, kit te kö-

nyörgéseiddel naponként imádsz. Hagyj nyugal-
mamnak, míg a' beközelgető halál örökre el-
nyugtat.'

„A' ki istenemet megbántja, engem bánt
meg, és a' megbántó büntetést érdemel — felele
Stephanos. — A' lelkiösméret' dolgában nem va-
gyunk magunk' emberei. Az parancsol, és ne-
künk akaratum' ellenére is engedelmeskednünk
kell. Te itt Isist imádád, fiadat Isis' papjává
szenteléd föl, 's így ellene cselekvél a' császár'
's az én egyházom' parancsolatainak. Ha föl nem
adlak, szörnyet vétkezem; vétkezem a' császár,
a' patriarcha, lelkiösméretem 's az isten ellen;
a' földi vétket pedig égi büntetés követi, ott az
örök boszúálló' kezeiből, a' pokol' olthatlan
lángjai között. Öreg! csak nem kívánhatod,
hogy a' te helyedet én foglaljam el?“

A' szörnyű képektől elborzadva, alig tud-
szóhoz jutni az öreg. „Lehetetlen, hogy olly
boszúálló legyen istened, — szólt még is utóbb
— vagy ha boszúálló, a' gonoszságot büntetendi
meg, melly bút hoz mások' fejére, könnyüket csi-
kar az ártatlanok' szeméből, 's az örömeiket her-
vasztó szélként elsöpri. Férfiú! nekem is van
lelkiösméretem, én úgy cselekvém, mint az pa-
rancsolá, 's úgy teendek, mint az parancsoland-
ja. Hah! ezen kebel' szózata egyre azt erősí-
ti, hogy az én Isisem jobb, szelidebb, barátság-

gosabb a' te istenednél, a' percz-élet' botlását az idők' örökségén által büntetőnél, ki indulatosságában boszúállásra gerjed a' tehetetlenség' ember nevezetű porszeme iránt.“

Stephanos csak félig hallá e' feleletet, mivel Ozimandia épen nem mutatott kedvet a' mellette maradásra, hanem kezét kiszabadítani törekvék. Bajlódása közben tehát szólani hagyá az öreget, mikor pedig az elhallgata, a' szólás' sorát rája következettnek vélő, töredékesen ezt mondá: „Nálunk egyéb mentség nincs, mint a' megjobbulás, a' megtérés. Azért tagadd meg bika-, gólya-, macska-, krokodilus- 's múmia-imádó hitedet, 's térj át az élő igaz istenhez; különben Heraclius császár' és a' patriarcha' nevében parancsolom: kövess Memphisbe.“

,Ne vedd el, férfiú, az öreg gyermektől, a' mi a' fiatal gyermeké volt: Isisét, mumiáit, krokodilusát. Nem hallottad még az arabok' fegyvereinek zugását? — én e' pusztákon némelly robajt hallék már tőlök, — ki tudja, nem Allah diadalmaskodik e istened fölött, mint ez diadalmaskodék Isis-Ozirison? És akkor őszült fürteiddel te is hasonlóért könnyöröghetsz egy mollához, ki olly kegyes legyen hozzád, millyennek én most téged kívánlak. Férfiú, azt tedd velem, a' mit akkor magaddal tetetni kívánsz: hagyj meghalni apáim' hitében!“

Hosszú 's unalmas volt Stephanosnak e' beszéd, mert olly felette sok baja a' szerelemmel soha sem volt egyébkor, mint most. A' dolog' velejére akara tehát átmenni. „Az én istenem mindig első isten marad, mert a' többiek képzelet' szüleményei, be nem bizonyítottak, nem valóságok, költeményi lények, máshol nem létezők, mint az ábrándozó bolondok' fejében. Azért, öreg, én nem félek Allahtól, ő csak Arabiában fog parancsoló maradni, de annál nagyobb szolgálatot fogok az enyémnek tenni, ha néhány lelket visszaadok neki. Ne macskodjál tehát, hanem állj reá a' mit legnagyobb engedelkenységem mellett mondok. Te megmaradhatsz Isisednél, hanem gyermekeid istenhez térjenek. Én őket oktatás végett magamhoz veszem.“

„Én nem kívánok tőle oktatást!“ szolt Ozi-
mandia, 's kirántá kezét amazéból.

„Ugyan mire fognál tanítani — kérdé Nemendes — ki olvasni is alig tudsz?“

„Égi igazságokra — felele Stephanos — melyek élő szóval adattak, nem írásból, az isteni oktató által elő. Megtanítlak az élet' útjára, melyen hatszáz harmincz kilencz év alatt sok millió boldogult, sok millió jutott a' paradicsomba.“

„Nekem igen nagy kedvem van az út-kérésre — felelt gúnyolólág Nemendes, — azért

nem oktattatom magamat annak föllelhetésére, annyival inkább, mivel még jó sokára, 's minél későbbben akarok azon útra indulni. Hanem hűgom bátortalanabb, az útkereséshez nem szokott, járt ösvényt szerelő; ez előbb tarthatna veled. Azt vélem, puszták' fia, beérhetnéd Ozimandiával. “

„Isten neki!“ felelt Stephanos.

„De minket azután hagysz áldozni Isis, Oziris, Hermes 's több isteneink' oltárán, háborgatás nélkül?“ kérdé Nemendes.

„Sőt még védni foglak,“ mondá Stephanos.

„De hátha görögök érnek bennünket az áldozaton? ha ítélet alá akarnak vetni? ha rablásra akarnak hűrczolni, hogy többé ne lássuk a' napot, ne a' hold' szelid sugarait?“

„Kimentelek én mindig; azt mondom: az istennek áldoztok, ki mindeneknek egyenlő atyja, csak áldozástok' módját alkalmaztatjátok a' szokott módhoz.“

„Hűgomat pedig jó szeműgyön tartod, úgy e? 's gondoskodik lelki üdvösségéről?“

„Vigyázok rá, mint szemfényemre, sőt jobban még; oktatásom határt nem ösmerend.“

„Hűgom, Ozimandia, — így kezdé Stephanostól elfordulva Nemendes, — rajtad van, hogy határozásunkon megnyúgodjál, hogy a' puszták' ezen kegyes lakójával elmenj. Nem lesz utolsó

dolgod vele. A' szép görög szavak mézként áradandnak le ajakairól, 's ő éjjel nappal kész rád vigyázni. Látod, ő kész megtagadni lelkiösmeretét boldogságodért; kész istenét megcsalni, hogy te üdvözülj; kész hazafiai előtt, valamikor szükséges, hazudni, hogy bátyád és atyád sértetlen maradjon. És ez, látod, mind a' te üdvösségedért történik, hogy a' paradicsom egy olyan angyalt kapjon, mint te vagy. Reménylem, nem lesz semmi ellenmondásod."

Stephanos egyre boszúsabb, egyre hevesebb lön e' szavakra, haragja már már kitörendő vala, de Ozimandia' feleletét el akarta várni. Nem is sokára maradt el ez az így hangzó: „Semmi más kifogásom, semmi ellenmondásom nincs, mint hogy Stephanos felől semmit nem akarok tudni."

Ezen szavak legnagyobb fölingerlettségbe, 's úgy szólva, dühbe hozták Stephanost, ki indulást, rabságot, kárhozatot ordíta, Ozimandiához szaladt, azt elvezetendő Memphisbe, de Nemendes által a' leánytól tovább útasítaték. Erre a' vita még nagyobb lön, szavakról tette ment által, 's a' két fiatal hamar öszveölelkezék. Erősek voltak Nemendes' karjai, de ifjúsága gyöngén mérkőzheték a' férfiúi korról, 's nem sokára a' földre lön vetve. Derék-kötőjét akaró gyorsan lerántani Stephanos, vele hihetőleg a' vitatárs'

kezeit öszvekötözendő, midőn az imádságát végzett öreg, 's a' bámulásból 's első rettenésből magához tért leány segítségére keltek Nemen-desnek. De a' segítség szükségtelen lön ez egyszerű; Isis meghallgatá Pheron' imádságát 's büntető nyilat küldte a' bünhödő ellen. Sebesen csapa Stephanos' jobb karjába a' nyil, 's eret vága rajta, a' szívgyuladást hihetőleg megszüntetendőt.

„Isis' karja ez, a' minket védő 's a' bünt büntető! — így szólt Pheron. — A' ki nap'költekor Memnon' szobrának ajakain hirdeté dicsőségét, az most nyilával véd minket, és védni fog mind örökké. Bízatok benne, gyermekeim; nem hágy ő el, sőt előbb utóbb visszavezetendi Aegyptus' régi dicsőségét. Az ő oltárain fog füstölögni az áldozat, 's szabadon füstölögni, mint Moeris és Sesostris' idejében, midőn vasaink' éle előtt megrendült Asia, 's fegyvereink' fényétől remegtek Európa' lakói. Ő magára vállalta a' boszúállást, mi ne avatkozzunk többé dolgába. Menj, Stephanos, békével 's a' sebesítő Isis gyógyítsa meg sebedet.‘

„De hova menjek? — így kezdi a' vérevesztett, sápadt Stephanos — belehalok sebembe; segítsetek a' nyilat kivenni.‘

És szánakodtak rajta az Isis-tisztelők; ki segíték venni a' nyilat, kimosák sebet, bekötöz-

ték, és laktársul hívák meg, míg sebe meggyógyúl.

II.

„Akár ezer sebet üssön rajtam Isis! — monda magában Stephanos — csak Ozimandiát adja ápolóul.“ És a' puszták' lakója megfelejtkezni látszék, hogy nem emberek, 's kivált nem leány' társaságába való, hogy már az elmehetésre eléggé meggyógyúlt sebe. De Ozimandia nem igen láttatá többé vele magát; a' mint amaz gyógyult, ő annyival ritkább lőn körülé, míg végre egészen elmaradt. Mert az ő szívét egészen más éldelet foglalatatoskodtatá. Az istennel társalkodék, ki a' szobor' ajakin reggeli édes hangokat ömledeztete.

Homály borítá még a' világot, álomban szenderegtek a' városok' és puszták' lakói, mikor Ozimandia kilopódzott, lesendő a' pillanatot, mellyben a' nap' első sugara előlővell. 'S a' mit hallani óhajtott, mindig meghallá. A' mint a' nap' sugára megérinté a' szobor' ajakait, édes hangok ömledeztek arról elő, hasonlók a' fuvola' hangjaihoz, mellyeket ügyes ajak 's gyakorlott kezek teremtenek elő. A' szobor' hangája pedig naponként hosszabb lőn, a' min a' leány nem kevésbé örült, sőt hangjait amazokkal egyesíteni

meré. Majd szabályától is el kezdte a' szobor távozni, hogy csak egyszer szólalmjék meg, és váltogatva kezdte dalt ömledeztetni a' leánnyal. Mennyei örömtől dagadt ennek szíve ilyenkor, 's elrabolva lön előbb mint föld' gyermeke, gyönyörködheték benne, a' százszoros mennyország' szerzőjében.

Azonban Stephanos' sebe egészen meggyógyult, meggyógyult a' karján, de szívében annyival nagyobbra nőtt. Nyugtalankodva korán kelt egyik napon föl 's botorkálni ment ki a' ligetből. Épen' nap' költe volt. Bámulva hallá a' szobort megszólamlani a' legszebb szózáttal 's utána a' leányt énekelni, érzékenyen 's a' követ is olvasztólag. Figyelve közelíte a' lányhoz 's jól kivette e' dalt:

„Idvezelve legyen tőlem ez nap, mely a' kelet' határán föltekint, és mosolygva ád fényt a' világnak, és gyönyört oszt szemnek és szíveknek.

Idvezelve legyen énekemtől az erő, mely a' napot fölhozza, fölruházva éltető sugárral, föltetézve bájnak tengerével.

De százszor légy idvezelve tőlem, hangteremtő ott a' szobor' ajkán, életosztó minden ereimbe, 's égi kéjek' harmatoztatója.

Oh ha neked szinte volna szíved, — volna szíved érező enyémként: úgy ezerszer idvezelne ajkam, idvezelne, tárgyát érzetimnek.“

Lankadtan ült le a' lány, fejét ölébe lehajtva 's a' szobor' feleletét várva. A' felelet nem maradt sokára ki, 's nem kevéssé lépé meg a' leányt, fuvola-hang helyett emberi hangokból állván.

„Az emberek' neméből ki ösmer tiszta szerelmet? Melly leánynak szíve marad tárgyához hív?

Ezredek multak el hajdan, míg epedtem, istennek gyermeke, hű szerelem után:

De hiú 's változó vala minden leány; szerelem-csküt kaptam, ingatlan szívet nem.

Hosszú álmot alvám némán szótalanul, 's Ozirisnek tisztelete utánam elhanyatlék.

Most a' napnak sugárai felköltöttek viszont. Leány! ne ígérj szerelmet; e' játék veszélyes.“

Stephanos szemmeresztve hallgatta 's visszaképzelé magát azon időkbe, mikor Aegyptus' földje szent föld vala 's csodákkal bővölködő. Mélyen hajlott a' porba 's fölegyenesedni nem merve hallgatott, — és hallá, szívének poklát. A' leány' felelete ez volt.

„Istennek gyermeke, tied szívem, fogadd; Isis tevé bele az ömlő érzetet, melly benne megmarad, míg csak lángolni tud; míg éltem el nem aludt.“

,Legyen! — tehát enyém vagy; vedd szerelmem' jegyét; keblemre jutsz bizonynyal, ha hív 's meleg maradsz.“

Ezt felelé utoljára a' szobor, 's a' lány körül sem nézheté magát, mikor egy galamb vállára röpült, orrában rózsabimbót és gyűrűt tartó. Az ajándékot elfogadá a' leány, megcsókolá a' galambot, 's újáról levont egy gyűrűt, annak orrára ölté, 's az elröpüle vele Memnon' szobrára.

Némán lopódzék tovább Stephanos, az apához menő, hogy, ha lehet, ott adjon dolgának jó indulást. Köszönettel a' szíves ápolásért kezdé el beszédét 's mellékesen tudatá, hogy indulni, válni szándékozik. Az öreg Pheron kevés köszönetet fogada el, 's jobbját nyujtá az elmenőnek. De Stephanos menni nem tudott. „Öreg, — úgymond — én ember vagyok, keblemben emberi láng dúl, engem megemésztő, ha nem segítesz rajtam. Pheron, én lányodat szeretem, a' szerelem' legforróbb lángjával szeretem, add nekem őt. Becses lehet előtted a' kincs, mellyet kívánok, de olcsó áron én sem kérem; mindenemet érte adom, érte meggyőződésemet, érette hitemet. Apa! én veled borúlok le Isist imádni, ha őt lányod' karjain imádhatom.“

,Stephanos! — így szólt az apa — én tiszteltem volna lángodat, ha mellette nemesség is lakott volna kebledben. Azon láng, mellyel férfiú a' nőhöz viseltetik, legszentebb föllobbanás

a' természetben, szent tűzzé változik az erős lel-
küeknél. De te azt lealacsonyítád, állatilag aka-
rád kielégíteni, a' köteleket el akarád szaggatni
az apa és lánya közt, miatta bennünket tömlöcz-
be akarál hurczoltatni: én ezeket annyira meg
nem bocsáthatom, hogy nemtörtéteknek gondol-
jam. De ha úgy volna is, lányomat csak aegyp-
tusi férfi kaphatja meg, törvényeink' szent ereje
szerint, ivadéka a' szent osztálynak. Idegen
nemzetűnek, idegen osztályúnak nem szabad be-
nőszni a' miénkbe, valamint nem szabad belé
furakodnia. És ha még ez is szabad volna, lá-
nyomat még sem kaphatnád meg, mert el van
már ígérve."

,Tudod, öreg apa, hogy a' szerelem az élet'
villanyozó ereje? — kezdé Stephanos. — Lányod
azt olly mértékben föl nem kapja a' világon, mint
én nálam, olly boldog tehát sehol nem lehet,
mint velem. Látod, öreg, én bucsút mondék az
egész világnak, keblemből kiszakasztám az indu-
latokat, agyamban elfojtám a' szenvedélyek' mag-
vait, 's így üres maradt keblem, agyam; üres,
mint sugártól az éjfé: de egy indulat' csiráit
nem tudtam kiszakasztani, — ah! mert azok eg-
gyé vannak olvadva az ember' lételével, valójá-
val. A' szerelem egyedül maradt meg bennem,
ez bír, ez emelend égbe, vagy verend le pok-
lokra. Apa! ne dúld föl mutatkozó mennyország-

gomat! Ezzel köteles vagy az erénynek, az igazságnak!’

Hatalmasok voltak Stephanos' szavai, 's az öreg Pheront nem kevésbé rendíték meg, ki némán állta, alig tudva, mit feleljen a' hallottakra. Stephanos a' habozásból győzödelemreményt magyaráza magának, 's a' vitát folytatni akarva így beszélt: „Add áldásodat reám, oh atya, 's iktass be osztályod' szent tudományába, iktass be a' titkokba, mellyek által aegyptus az idők' egész folyamán által híres vala. Hadd tartsam én kezedet imádságom alatt, mellyet Isishez bocsátok; hadd legyenek segéded az áldozatoknál, mellyeket Oziris' tiszteletére égetendünk, hadd vegyítsem énekemet a' tiédhez, midőn Hermes' ünnepe földéről 's a' földuzzadt csatornák áldást ömlesztének a' gabonaföldekre. Ne késsél, atya, boldoggá tenni egy embert, ki az örömök' vagy kínok' özönét kezeidből várja.“

,Isis' tudománya soha nem kedvellé a' proselitázást, és soha nem terjesztették édesgetés, rábeszélés által: mindig aegyptus' kincse volt ez, sőt itt is — tán vétkezés' átká miatt — nem az egész népé. Azonban, ha akaratod elszánt, nem ellenzem, 's oktatásom alá fogadlak. De hogy leányomat neked adnám, a' történetek' kedvező fordulása nélkül nem ígérhetem.‘

„De hát még is reménylhetek? legalább jövődre?” kérdé Stephanos.

„Leányomnak is van bele szólója.” felelt Phe-ron.

És Ozimandiának lön beleszólója, ki Stephanosról mit sem tudva szökdelt elő, szemében öröm ragyogva 's ajkain az ihlettség' mosolygása ülve. „Övé vagyok, atyám, — szóla — övé, ki a' Memnon' szobrában a' nap' első sugarait fuvolájával köszönti. Nézd, e' gyűrűt és e' rózsát küldé egy galamb által, cserébe pedig gyűrűmet és — szívemet adtam.”

„Árnyék az, leány! — így vága szavába Stephanos — árnyék és hang, melly szerelmedet ki nem elégitheti. Embernek embert rendele Isis, a' halhatatlanok csatolódjanak halhatatlannokkal. Leány! válassz engemet. Oh az enyémenél szerelemmel teltebb szívet nem találsz a' világon, nem jobbat, ki téged angyalként fog hamvadtaig imádni.”

„Mind ez, a' mit ígérsz, Stephanos? — felelt Ozimandia, — 's nincs még hozzá adni való? Igen ösmerlek; tudom, hogy vulkánnál inkább dül benned az indulat, és szánlak, nagyobbban mint érdemled, 's azon tanácsot adom: keress szerelmednek egy olyan tárgyat, melly viszonszerellemmel adózzék. Én arra esküszöm, ki vakmerésedet nyíllal bünteté, hogy adott hi-

temet meg nem szegem, és fölszólítom őt, az esküs fölszólítás' legsúlyosbikával: találja szíve-met hívebben el, mihelyt csak ingadozom, mint karodat találá. “

,Mit szólsz ehhez, Pheron? ‘ kérdé Stephanos.

„Én az égi nyilazó 's leányom' szíve ellen nem erőszakoskodom.“ lön a' felelet.

Mint borús felleg vonult el e' szavakra Stephanos, semmit nem szólva, de homlokán nagy föltételeket láttatva. Pheron' családja pedig napi dolgaihoz látott, lánya' képzeleteit foglalatosságok által akarván az öreg csillapítani.

III.

Hosszú volt az asztal a' nagy teremben és erős, de még is kicsin a' sok vendég' számára 's gyöngé a' számtalan étel-itálnak. A' vendégek dicsérék a' bőjtközepi halas napot, hozzá láttak a' munkához, az asztalok' terhei kevésre szálltak 's a' borok mozgékony tartókba tétettek által. Midőn a' kedv magasra derült 's a' bor pirossá festé a' különben sem fehér arcokat, követek jöttek Alexandria felől, olyan arcczal, melly irtóztató ellentétben volt a' szobabeli vidámsággal. „A' város meghódolt Amrunak 's az Arabok maholnap Memphis alatt teremnek!“ Ezen

szóra elhalt a' terembei vidámság, a' poharak után nyúlt kezek megmerevedtek, a' szájhoz emelt kelyhek üritetlen maradtak. A' rettenésből csak egy új követ veré föl az ebédlő gyülekezetet, célja, előadása' különösségével. Nem az itteniekéhez illett ennek beesett arcza, sovány karcsú termete, homoktól fölégetett lába 's munkában megdarabosodott keze: azok már távolról hirdetéek a' szigorú életet.

„Foglyokat hoztam a' bölcs és igazságos gyülekezet' elébe, hogy tetteiket hallgassa meg 's mély belátása szerint a' föladó' 's a' vétkesek' lelki javára intézze el dolgaikat.“

Ezen szavaknál kiki bölcs ránczokba szedé homlokát 's az alexandriai szomorú követekről teljességgel elfelejtkezék. Az pedig, ki az asztalnál legelől ült, és a' legjobb borból legtöbbet ivott, fölkelve ezen feleletre méltatá a' követet: „Igen előrelátó 's okos követ! Add elő egész ékesszólással a' dolgot; bennünk a' te 's foglyaid' lelki javát szíven hordó bírókat fogsz találni. — De, hogy, a' mint rajtad megösmerhető, hosszú útd után kipihenj 's szomjadat elverd, nesze ürítsd le ezen poharat, mert ürített poharaknál nem nehezebb valamelly peres tárgyat előadni, mint elítélni.“

A' követ csöppig kiüríté a' poharat, azután pedig a' foglyok előhozattak 's ezen vádat kelle

hallaniok, dicséretéül a' hetedik századnak, p. o. a' tizenhetedik fölött, midőn a' vádnak természetéhez tartozék, hogy titokban kellett történnie. Illy előmenetek történtek világunkban a' tökéletesedés felé! — A' foglyok, úgy látszék, félelem nélkül hallgaták a' követ' előadását.

„Ezen emberek itt pogányok, Isis' imádói, a' pusztában reggelenként áldozók bálványistenőknek, 's így a' törvényeknek nem követői, a' császári rendelmények' alattomos kijátszói, a' társaság' veszélyes tagjai, a' kárhozatnak gyermekei. Én gyakran látám áldozatukat, jelen valék, mikor ezen öreg ama' fiatal Isis' papjává felszentelé; megintém szigorúan, és oktatásomat ajánlám nekik, hogy az erény' 's üdv' útjára vezessem őket. De ajánlásaim megvettettek, intésem süketlen lön, míg hatalommal kellett élnem 's fegyveresek által ide hozatnom a' bölcs gyülekezet' elébe, melly ítéletet hozzon reájok. Én útközben gondolkozám a' módról, mellyen legbiztosabban lehetne rajtok segíteni, mert jeles embereket az életnek visszaadni, nagy és örök érdem; ezen emberek pedig jelesek. Az öreg példánya a' kegyességnek, ezen fiatal élő könyvtár, mintha a' Ptolemaeusok' minden íratát áttanulta volna; a' leány a' szépség' koronája. — Tehát legczélirányosabbnak vélem velök igazán szigorúan bánni, őket egymástól elválaszt-

va sötét tömlöczökbe zárni, böjtöltetni; azonkívül tanítót küldeni hozzájuk, ki őket minél előbb az igazság' tudományára oktassa, abban megerősítse 's hozzánk hasonlóvá tegye. Nekem épen nem lévén kegyes foglalatosságnál egyéb dolgom, ajánlom magamat e' végre, 's fogadom, hogy jó sükerrel fogok vetni, az aratást bölcs gyülekezetekre hagyandó."

Az elől-evett pozsgás ember nem találá neki egészen hízelkedőnek a' követ', vagy is inkább Stephanos' előadását; leginkább pedig azon akadt föl, hogy a' mondott módon az oktatás nem ő reá bíztnék, ki olly örömmel közli mással keveskéjét, a' milly kedvetlenül fogad el mástól valamelly tudományt. Mert kellemetlenebb dolog nincs, mint fejét megerőltetni, hogy valami más jöjön az emberbe testi ételnél, italnál. Azért illy feleletre méltatá a' maga számára nem rosszúl gazdálkodó Stephanost: „A' követ és vádló úr nagy megfontolásra méltó dolgot hozza elő, méltót annyiban, hogy a' javítás' módjáról bőven tanácskozzunk, mert sok fő világosan lát. Azért tehát véleményem oda megy ki, hogy az oktatást többek között osszuk föl; például: az öregét magára vállalhatná Nikodemos barátom, ki maga is túl van az ötvenen, 's a' kegyességben nem idegen; az ifjút Pandelimos öcsém taníthatná követ úrral együtt, hogy az öcsém' ol-

vasottságát Stephanos ur gyámolítsa; a' leány' megtérítésével magam is kész vagyok vesződni, azaz, foglalatosságokkal terhelt időmből nem resztelek egy kis részt elszakasztani, hogy az úr' mezejében munkálkodhassam.“

Ezen beszédre Nikodemos és Pandelimos mélyen meghajták magokat, Stephanos haloványnya hűlt, Agapios — így hívták a' tanácsolót — pedig nyereségi göggel veté melle alatt keresztbe kezeit. A' gyülekezet' szava Agapioséval megegyezni látszék, mellyet az általános hallgatás, sőt fejbiccentés is igazolt. De Stephanos a' haloványulás után veresedni kezdett, boszankodása' 's viszatérő bátorsága' jeléül, és a' gyülekezethez így intézé szavait:

„Urak! az egész dolognak én vagyok mozdítója, tehát végig munkás akarok benne lenni. És mint akartok eligazítani, árnyékúl adva másokhoz, kik az én buzgósággommal semmiképen nem bírhatnak. Ez igazságtalanság, mellynek ellene szólok, 's legfőlebb azt vállalom föl, hogy Nikodemos és Pandelimos urak, nem különben Agapios ur, mint szónok, munkámban segédül legyenek.“

Ezen beszédre az egész gyülekezet haragra látszék lobbanni; Agapios boszújában kínosan símogató szakállát, míg Axenos mellette fölszólt, mint ebédre gyakran meghívója mellett: „Melly

szemtelenység — ugymond — a' pusztából pörlekedni jöni a' városba, 's a' bölcsebbek' ítéletének ellenmondani. Ugyan, kérdem mind azokat, kiknek fejében csak egy kis ész is csillámlik, miként tudna leányt oktatni egy olyan ember, ki életében tíz emberrel is alig társalkodott, ki alig tudja, az okos állatok' mellyik nemébe tartozik az asszonyember? Stephanos a' gyülekezetre hivatkozik, a' törvények is ennek kezébe tesszik az elítélési hatalmat, azért én szerényen azt állítom: Agapios' véleményén nyugodjunk meg."

,Agapios' véleményén nyugodjunk meg!' kiálta az egész gyűlés.

„Sőt az oktatásból zárjuk Stephanost egészen ki, mint izgágáskodót, kinek helye kün van a' pusztában, a' szöcskék és vad méhek közt“ folytatá Axenos.

,Zárjuk ki Stephanost!' kiálták mindnyájan, és a' zaj soká tartott, és Stephanosnak mennie kellett, szívében boszúval teli. De mentében Ozimandiához fordulva: „Ég föld ellenem esküvék! — így szólt — de én két szememre esküszöm, hogy elébb kiszakadnak azok gödrük-ből, mint téged más körében tudjalak.“

IV.

Csak a' szent béke' napjait kedvelik e az istenek? irtózva fordulnak e el a' háborútól? Ke-

gyök csak a' nyúgodalmas népre mosolyog e le, melly vasat nem emel föl, hogy másoktól birto-
kot raboljon, jogot szedjen el 's életfulasztó vért
árasszon? Miért hallgata-el a' Memnon-szobor,
miért nem hallatja édes dalömlését a' nap' első
sugaraiban? — Mert háború dulong a' téren 's
vérmocskos csapatok huzódnak a' pusztákon ke-
resztül. Csatadalok válták föl a' béke' énekeit,
hadi kürtök szaggatják meg az éji csendet, 's
öldöklő rohanások töltik be a' napot zajaikkal.

A' szent város forrásban van. Templomai
fegyveresekkel tölték be, 's az áldozatölő kések
emberölésre fenettek. A' nép boszút kiált pap-
jai' becsukásáért, 's az idegen hatalom ellen föl-
kelve háborog. Már foly a' vér, terjed a' küz-
dés, 's átlobbanó tűzként közös a' viadal. De
a' győzelem az idegenek' részére hajlik, Mem-
phis' népei hátrálnak, tömlöczeikben hagyva Phe-
ront, két gyermekével, kik mint átalkodottak
lőnek elcsukva, hogy ott a' sötéten az igazság'
fényét megkedveljék.

De kün a' falakon kívül sincs béke. Arab
csapatok szállonganak Memphis alá, nem legked-
vesebb vendégekként terjesztve magok előtt fé-
lelmet és irtózást. Az Isis-tisztelőknak kedves
jelenés volt ez, kik egész erejökkel rohantak meg
egy kaput, azt a' görögöktől elfoglalák 's kün az
arabokkal egyesültek.

Új idomot nyert a' viadal. A' kirohant görögök visszaverettek falaik közé, de a' kapuknak urai maradtak. Gyakran megújult a' küzdés, nagyobb nagyobb erővel az arab részről, az elfoglalt Alexandria' tájáról új és új csapatok érkezvén; de a' város megvíthatatlan volt. Már Amru is megérkezék seregei' magvával, 's a' görögök egyre tartják Memphist.

A' gépelyek előhozattak és ezer baj között hat napig törék a' falakat; a' hetedik napon általános rohanás rendelteték. Ezen nap is föltűnt, ezerek' halálának napja, sok társaival örök tanúja az emberi gyöngeségnek! — Korán kezdődék a' megrohanás, bátran és vitézül, mint araboktól várhatni, de neki megfelelő volt a' védelem is, millyent a' hetedik század' görögeitől nem igen reménylhetél. Már déli pontján égete a' nap 's minden törésnek görögök vannak birtokában, az arabok mindenütt hátravervék.

Alexandria' megvevőjét nagyon boszontá e' makacsság. Körüljárá seregeit, bízata, hevite, jutalmakkal ingerlett, sőt példával ment elő. És gyorsan haladott a' csatában, mert neki ellent nem tudá senki állani; arabjai alig tudák követni 's kevesed magával ért a' falakhoz, hol rajtok a' legnagyobb törés volt. Ennek védelmétől függött a' város' megtartása, azt látá Am-

ru, de látták a' görögök is, és mindenik fél utolsó erejét szánta föl. Vér csorgott már Amru' aczélán, de feje fölött is kard törött el, életét oltandó, ha el nem törik. Megnézte a' különcz védőt, ki aegyptusi csapatokkal jött segedelmére, 's kettős erővel, kettős tüzszel vágták magokat föl felé.

Még is későn jöttek; a' győzelem' borostyánja nem őket illeti. Más vitéz előtt hátrálnak vagy hullanak a' görögök, ki a' város' nem eléggé őrzött 's legvíthatatlanabbnak tartott részén ütött be 's az Amruval küzdőket két tűz közé szorítá. Valid volt ez, Amrunak fia, a' pusztákban örömet kalandozó, a' nagy tettek' szomjuhozója. Kezet nyújta most a' vele találkozó apának 's örömének gögében tovább ment harczolni.

Nem vala tovább tartható a' város, de azért a' görögök nem hányák el fegyvereiket, hanem védék az utcákat, védék a' házakat, 's mikor harmad napra Memphis arab tulajdonná lön, omladékhoz volt hasonlóbb mint emberi lakhoz. Nagy volt a' holtak' száma mind a' két részről, a' görögök közül kevés maradt életben, hanem többnyire férfiúhoz illőleg hulltak el, mintha egyig Spartának gyermekei voltak volna. A' megvitt város kiraboltaték, az omladékában marandó, hogy apródonként nyomai is elvesszenek

's a' később századok' gyermekei ne is tudják hol állott.

„Amru kérlelhetetlen mint ellenség, de nem mint jutalmazó!“ — így szólt Omár' vezére az életét megmentő bajnokhoz, midőn a' viadal lecsillapodott 's a' romokon arab diadalénekek harsogtak. — Lábaim előtt van Memphis' minden kincse, kérj belőle, 's kérj mindenemből a' mit akarsz. Kis lelkű ne légy, különben Amrut megsérted.“

,Tudod e', vitéz Amru — így szólt a' bajnok — miért csatolódtak olly hamar és olly egy lélekkel hozzád az ős aegyptusiak? A' görögök bezárak azoknak papjait 's a' kereszthez akarák át-
esketni. A' tömlöczökben némelly Isis' papja fog epedni, ezeket add nekem szabadságokba vissza-
teendés végett, és a' tömlöczben fog Phaeron' leánya epedni, a' szép Ozimandia, ezt add nekem birtokul.“

„És tovább?“ kérdé Amru.

,Tovább, most legalább, semmit!“ felelé a' bajnok.

Amru igent monda a' kérésre, 's kivizsgáltatá a' tömlöczöket. Megtalálák Pheront, mélyen a' föld alatt, egyedül, a' napra juthatás' reménye nélkül. A' többi foglyok ki voltak már szabadítva; de Nemendes és Ozimandia nem voltak lelhetők. Az öreg könnyezve kéré gyermekeit,

kéré a' harczosoktól, az istenektől, 's kérésére harczosok és istenek némán maradtak. Végre egy jajgató csoport érkezik, fájdalmában feledve, hogy dühöngnie kellene. Egy sértett személyt hoznak, baloldalából vér foly, arcza sápadt, ajkai kékülnek.

„Atyám, áldásodat reám! — így kiálta föl a' beteg utolsó erejével, az öreg Pheront meglátva — én meghalok, Agapios' tőre alatt halok meg, húgom' védelmében.“ A' megsebesített Nemendes volt, mellette Ozimandia; hátul pedig Agapios hurczoltaték 's vele a' még véres tör.

Fájdalmában eljajdult az öreg 's reményevesztetten dült fija mellé. Azonban orvosokkal érkezék meg Valid, 's azok között Amru' orvosával, ki sok sebesnek életet ada vissza. Megvizsgálta ez a' sebet, 's arczán az öröm' világa helyett fájdalom' árnya terült el. Nemendes nem volt megmenthető; kevés perczek múlva megszűnt élni.

Pheront erőszakkal kellett a' hideg tetemtől elválasztani. „Veled akarok meghalni, egyetlen fiam, életem' legszebb reménye! — így kiálta föl — ki lesz azon kegyetlen, a' ki ezen egyetlen boldogságot megtagadja tőlem?“ De Valid a' holtat csöndesen elvinni parancsolá, 's a' könnyező Ozimandiát Pheron' elébe állította. „Reményed még nincs oda, jó öreg, — így szólt

Valid — van még leányod, ki örömeket virágoztat életedbe, ki napjaidat édesekké tegye. Hagyj föl a' búval; a' természet előbb utóbb úgy is megkívánta volna áldozatát. Látod az én ifjúságom is halálkoczkára van szüntelen kitéve, de annyit esküszöm Isisedre, Alláhra, vagy ha jobban akarod, a' természet' szent erejére, hogy míg karjaimban erő marad, neked és leányodnak egy hajszála meg nem görbítetik! “

Új élet látszék e' szavakra szállani az öreg Pheronba, a' könyűit letörlőbe, ki vidámuló arczokkal így beszélt: „Bajnok! belőled az én fiam' lelke szól; ah, ő mindig azt mondá, hogy a' természet' szent ereje munkálkodik a' nagy minden-ségben, 's így a' nyelveket vezérlő agyakban is. Hah! miért nem ösmérhetett ő téged, hogy lélektestvérét ösmérhette volna, a' világ' gyávaságán annyiszor panaszkodó.“

, Későn ösmertük meg egymást, — így felele Valid — de egy pillantatig örülénk egymásnak. Ezen gyűrűt bízám őrzésemre 's vele húga' sorsát. Képzeleteiben regényes és ábrándozó ő, ekképen szóla, de gyógyítsd meg 's töltsd ki nála helyemet. És én ki akarom a' jó bátya' helyét tölteni, sőt többet akarok, atya! én Ozimandiát enyémnek óhajtom.“

Ozimandia remegett, Pheron pedig édesen mosolyga, szemeiből a' bú' könyűit a' fakadó ö-

römei üzvé. Elfeledé az öreg, hogy Valid arab, hogy nem az ő papi osztályába tartozó, 's megvallá, hogy ő Valid' kívánatán megnyugszik.

„Sajnálom, fiú, hogy későn járál! — így vága közbe Amru — de Ozimandia nem lehet a' tiéd, mert őt e' bajnoknak ígértem éltem' megmentése' díjául.“ A' bajnok elővezetteté, Ozimandia elsikoltá magát 's arczát szemeivel takará el — Stephanos volt.

V.

Memphisnek romfalai között az épületek' helyét sátorok foglalták el, nem sokáig állandók ott, mert a' hadak' gyors forgása hamar tovább kiáltozza a' vitézeket. Sietve kelle tehát végezni, sietve határozni meg: kié legyen Ozimandia.

„Embert elajándékozni nem volt jogod, atyám, — így beszéle Valid Amruhoz — 's azért ígéreted annyiban áll csak, hogy Stephanos kérhetőt kérjen tőled.“

„Amru szavának embere szokott maradni — felelt az apa — Valid pedig nem lesz olly gyöngge, hogy asszonyi kecsék által lebilincseltetve, apjának bajt szerezzen.“

„Atyám, én nem vagyok gyöngge, — felelt Valid — sőt erős föltételem Ozimandiát bírni, vagy senkit.“

„Fiam! — szólt erre Amru — a' ki Memphis' megvétele fia gyanánt tekintheti, ellehet nő nélkül: neki maradéka gyanánt szolgálólandának tettei. Azért ne makacskodjál; Stephanos nagy jutalmat érdemel apádtól, 's a' fiú apja' életéért egy leány-szerelmet fölláldozhat.“

„Igen, apám! a' fiú sokat fölláldozhat apja' életéért, sőt mindent, még életét is. Legyen, én lemondok Ozimandia iránti szerelmemről; hadd fagyoskodjék dicsőségem' pályáján e' szív, hadd keseregjen fejemben a' lélek, midőn országok' hódításáért megborostyánozz: életed' béréért örömet szenvedendem. De egyet még is ohajtok, — ohajtom, hogy Ozimandia boldog, igazán boldog legyen. Csak azt ígérd meg, atyám, hogy Ozimandiát csak akkor adod Stephanosnak, ha őt szereti 's vele boldog lehet.“

„Különös ábrándozó fejű vagy, Valid, felelt az apa, mintha a' szerelemben szokásból is nem lehetne boldoggá lenni. A' dolog' megítélését reám öregebbre kellett volna bíznom. De hogy csupa megtagadó szavakat ne hallj tőlem, 's hogy viszont — ezt sértő mosollyal mondá — a' pusztákban hetekig ne csavarogj, megígérem, ha okos mód jut a' dolog' megfordítására eszembe, Ozimandiát nem kényszerítem.“

„Atyám! — így kapott hamar szóhoz Valid — úgy látszik, mintha már magad is éreznéd,

hogy Ozimandiánál kényszerítésre kerülne a' dolog. De melly szó ez, gondold csak meg! kényszeríteni valakit, hogy élete föláldoztassék, ezen rövid élet, mellynek folytatása a' Húrik' kebelében olyan regényes és ábrándozatos. Hah! atyám, maholnap eljöhet utolsó pillantatom, életemet használnom kellene, a' mi csak Ozimandia' keblén történhetik.“

,Még meghódítasz, ha nálad maradok — így szólt Amru — de végezd Stephanossal dolgodat, az itt jövővel, azon egy intésem mellett, hogy minél szelídebben bánjál vele.‘

Amru elment, Valid pedig Stephanost nyájasan fogadá, leülteté a' szőnyegre 's így kezdte vele beszélgetni: „Azt hallom, 's neved is úgy bizonyítja, bajnok, hogy görög vagy. Mondd meg nekem barátságosan, miért levél áruló nemzeted ellen? Látod, Stephanos, én sokat köszönhetek elpártolásodnak, különben az atyám talán meghalt volna; — ha vétke kimenthető, becsülni, sőt talán szeretni is foglak: de ha undok áruló vagy nemzeted ellen, mint atyám' megmentőjét is kárhoztatandalak.“

,Hatalmas karú Valid, a' te szavaid hathatósabbak a' nap' fényénél, megrendítőbbek a' villám' lobogásánál. Hah! érzem, hogy áruló vagyok, nemzetem' és hitem' árulója, 's mind ezt egy leányért, a' mint tudod. — Reménylém

öt Memphis' falai között megkaphatni, de rútul megcsalattam, és megcsalóim' fejeire boszút esküvém. Így jöttem az arabok közé. Csalóim boszúlva vagynak, vérökkel áztatva Memphis' földé; boszúlva van Agapios is, kinek szivét törrel fúrtam keresztül, mint ő keresztül döfé annak bátyját, kit én szeretek, a' hozzám nem barátságosat, de tőlem tiszteltet. Most már ösmered Stephanost, tudod mennyiébe került Ozimandia, 's reménylem, akadályt nem vetendesz ösvényére; kérlek, ne akard azt tőle elvenni, a' miért mindenét kockára tette, földi 's égi javait.‘

„Én jobb vagyok irántad — felelt az arab hős — mint magam is gondoltam. Nosza tehát egyezzünk meg barátságosan Ozimandia felett, annyival is inkább, mivel én nem tudom, mennyire állok kegyében. Szeret e téged Ozimandia?“

„Nem! és ez a' legsajnosabb, legirtóztatóbb! De annál inkább szeretem én őt, 's szerelmem' tengerével úgy elárasztandom, hogy a' világra nem tudva tovább gondolni, boldog leend; kénytelenítetik boldog lenni.‘

„Látod, Stephanos, én is annyira szeretem Ozimandiát, a' szépet, a' jót, a' kegygyel telit, hogy életemet kész vagyok érte áldozni. Az volna tehát rendén, hogy kettőnk közül ő válassza a' kedvesbiket. De barátságból irántad

másképp hagyok rendelkezni, az egyezésre bővebb mezőt hagyok: mondd meg, melly föltételek alatt engeded nekem át őt, pénzért e? kincsekért e? rangért e? vagy akármiért a' mi hatalmamban van? "

,Maradjon a' világ, minden kincsével együtt, csak enyém Ozimandia legyen. "

,Vagy tegyük ki őt a' jobb lovaglás, kardozás, nyilazás' díjául! Én ötszáz lépésről a' jobb-kéz' hüvelykúját keresztül tudom nyíllal lőni — itt Stephanos elhaloványodott — 's nem egy orosz-lán' szívét ástam kardommal keresztül. "

,Én nem értek a' fegyverforgatáshoz, 's most már annál kevesebbé, mivel boszúm' tárgyai jutalmokat vevék. "

Míg ezek így beszélgettek, megérkezett Phe-ron Ozimandiával, Amrut kérendő: bocsássa őket vissza a' pusztába, a' pálmaligetbe, Memnon' szobrához.

,Tehát nem érdekelnek, édes Ozimandia, fáradozásaim, törekvésem, lángzó szerelmem? — így szólt a' lányhoz Stephanos. — Még most is megvetsz, mikor Amru birtokomba adott? A' pokol' kínjaira akarsz kitenni, ki neked mennyországot szántam? Édes Ozimandia, hajolj meg egy férjfiú' kérésén, 's boldogítsad őt szíveddel. "

,Amrunak nem volt joga engem elajándékozni, — így felelt a' lány — 's ellenem nagyot

bűnhődél, Stephanos, hogy mástól csikarád ki azt, a' mi egyedül magam' birtokában van, szívemet. — Te nagy bűnös vagy, Stephanos; engem szerettél, holott szeretned nem szabad; de ezt megbocsátom, mert szeretés a' természet' és istenek' fő parancsa; — minket rabokká tettél; atyámat mély tömlöczben hagyád nyomorogni; bátyám vétke miatt vérzett el, azt nem is említve, hogy hűtelen hazafi lettél. Stephanos! leány-szerelmet, tisztát és ártatlant, nem illy áron kell vásárolni. A' nemes szívet birni óhajtó maga is nemes legyen, nem pedig indulatok' martaléka. Én a' tiéd soha nem leszek; a' nyilazó Isisre esküszöm; de barátod maradok, azt tanácsló: menj a' tieidhez, 's hozzád illő tettek által töröld le erkölcsöd' szennyét.“

És Stephanos elment; hazafiainak sorába állott 's Theba' falainál csodáit adta a' vitézségnek. De rövid pálya méreték ki neki; elesék a' harcz' közepén, 's eszmélete elébb kialudt, mint szerelme Ozimandiához. Memphis' romjaihoz hamar eljutott a' hír, 's ki előbb idegen volt tőle, Ozimandia, most sajnáló könyűket áldozva emlékére.

VI.

A' hajnal' szellője zúgva ment keresztül a' pálmaligeten, Pheron' ősz fürtjeivel játszadozott,

's az öreg arcra legördült könnyet szárítá. Bús volt az öreg hajdani örömeinek gazdag helyén, 's ajakai majdnem panaszra fakadtak a' sorsintéző ellen. Ozimandia pedig szellőként szökdécselve jött, rózsakoszorús fővel 's kezében bo-
korvirággal. Apjának karjai közé futa, lecsókolá arczárol a' könnyet 's bús mosollyal ezeket mon-
dá: „Ne légy szomorú, édes atyám; nincs e Ozi-
mandiád, kinek örülj 's kinek te örömeire légy?“

, Nincs e min búsulnom, engedetlen leány?
— így szóla Pheron — fiamnak sírja honom' szent városának romjai alatt van, 's egyedül állok itt a' pusztában, kihalandó, mint a' sarjadéktalan pálma. Egy ifjút kívántam volna fiamnak, téged szeretőt 's tőled szeretettet, de makacs ábrándozásod ettől is megfoszta. Várákozzál már most Isisedre, gyönyörködjél hangjaiban, öleljed lég-
alakját, de hideg fogsz mellette maradni, atyád pedig vigasztalhatatlan.“

„Atyám! ne szakaszd meg szívemet; — így felelt mély fohásza közben a' leány — én vagyok a' fő vesztő, én vesztém el mindenemet. Hah, mennyire szeretett Valid engem, mint esedezett, mint imádkozék szerelmemért! — És én is szerettem őt, jobban mint Isist és az egész túlvilág' lakóit, de esküm kötve tartott, nem válek magamé. Ezen gyűrű köt le Memnon' árnyához, a' szívabló hangúhoz. Memphisbe hur-

czoltatásunkkor bátyám' őrzésére bíztam a' gyűrűt, ő, a' haldokló, Validnak adá, azon kívánságát jelentve ki, hogy helyét, 's még többet, Valid pótolja ki. És azt egyedül csak ő pótolhatá ki. De máskép kellett lennie. Most is látom, mint adá át a' gyűrűt, szemeiben könnyű csillogott, kezemet megcsókolá, mivel ajakaim elvonúltak előle, 's: „Béke veled, Ozimandia — így szólt — tőled válva idvességemtől válok meg.“ Én is! ezt sohajtám neki; de váljunk, így kell lennie, Isis azt akarja. És ő felköté kardját, lovára szökött 's mint egy hadisten vágatott el előttem. Oh, eddig a' hadak' zivatarai riadozzák körül, nyilak sipítanak körüle, dárdák csatognak mellette, 's életoltó aczélok villognak szemeibe. Vagy tán már nem is villognak, talán már behunyta szemeit, a' kegyetlen Ozimandiára haraguvó. És én még vig tudtam lenni, fejemet rózsákkal koszorúzám? Le virágok, hervadjatok el, 's mikor elhervadtatok, tövisteket szúrom hajaim közé, az onnét soha kinem jövőndöket, életem' példázóit!“

'S a' leány rózsátlanítani akará fejét, de szerencsétlen fogást tön, egyik uját vérig szúrva. Azonban pedig egy csapat lovasság mutatkozik, gyorsan lovagló 's a' két megijedtnél hamar ott termő. Amru volt kísérőivel.

„Te itt rózsásan, fiam' elbódítója, mint valami menyasszony? — kérde Amru — Igen nehéz felelés' terhe alatt vagy. Tőled kívánom vissza fiamat.“

„Hát ő meghalt? Elesett a' harczokban? — kiáltá kétségbe-eső hangokkal Ozimandia. — Kegyetlen Isis! ezt érdemlém tőled, hogy szentnek vélt utadon jártam, hogy neked, hogy szerelmednek szentelém magamat. — De nem, te nem hagysz el! Valid nem halt meg. Úgy e boldogságot akarsz reám mosolyogni? Melly nyájas sugarokat lövelsz elő fölpillantó napoddal! A' szobor' homloka derül, ajakai mosolyognak, hangja olly édes, mint mikor eljegyzett. Hah! ni a' galamb vállamra száll, rózsát lop tőlem, előttem repked, valljon kövessem e? “

„Kövesd! — felele Amru — mi is követni fogjuk.“ És a' fuvolázó szobor felé indultak. A' szobor' oldalán ajtó nyílt meg előttök; a' galamb lassan röpködve kalaúzok lön fel a' lépcsőkön a' szobor' homloka felé. A' szobor' homlokánál pedig egy szobába jutottak, mellynek a' szemek szolgáltak ablakai gyanánt. A' szobában, fejér fátyollal letakarva, egy kisebb szobor állott, ember nagyságú, szájánál tartva ezüst fuvoláját. A' fuvolából pedig édesen ömledeztek a' hangok, remegni kezdők, mikor Ozimandia a' szobor' szeme közé pillanta. Majd lecsendesültek a' han-

gok 's a' szobor megszólamlék: „Hív és meleg maradtál e irántam, Ozimandia, ígéreted szerint?”

„Hív és meleg maradtam!” felelt Ozimandia.

„Szíved' érzéseit, az én birtokomat, nem osztád meg senkivel, — senkivel! — Ozimandia?”

Ozimandia hallgatott.

„Szeretsz e engem azon tüzze, mellyel hajdan szeretél, mikor eljegyezélek?” kérdé tovább a' szobor.

Ozimandia mélyen hallgatott.

„Akarsz e hív és meleg lenni irántam egész életeden által?” folytatá a' szobor.

„Akarok, halálig!” felelt Ozimandia mély sohajjal.

„És ha keblem érzéketlen márvány, és ha ajakaim hidegek mint jég?”

„Akkor is!” felelt Ozimandia.

„Jöszte tehát a' fátyol alá 's csókold meg szobrodat.”

Ozimandia engedelmeskedék. És a' szobor' ajakai forrók voltak, kebele dobogott, karjai édesen tudtak ölelni. A' szobor pedig gyönyörködék a' szemét fölnyitni nem merő Ozimandiában, megcsókolá a' behúnyt szemeket, és megcsókolá másodszor, és megcsókolá harmadszor is. Fölnyíltak ekkor ezek, 's bennök a' menny' két csillaga nyílt föl, mélyen lopódzó a' szobor' szemibe.

,Hah! Valid!‘ kiálta Ozimandia, 's szobra' karjai közé rogyott. —

A' kedves csalónak, Isise' nevében, Pheron is megbocsátott, 's Amruével egyesíté áldását a' két szerelmesre. De Memnon' szobrának ajtaját megtalálhatatlanúl berakatta Pheron — 's azóta kel és nyugszik a' nap, a' nélkül, hogy a' puszták' vándora fuvola-hangot hallana a' szoborból.

VAJDA.

ESDEKLÉS.

Bogárszemű, hamis leány,
Miért futsz engemet?
Mint kis galamb rideg tanyán
A' káros ölyveket.
Sem ölyv, oh lányka, nem vagyok
Sem káros néked én,
Kis döngicsélő méh vagyok
Szerелеm' ligetén.

E' pár szemek' csillagtüzén,
E' pár kebel' haván,
Kéjelmerülten csüggök én,
Bogárszemű leány.
E' tündér szácska' bíborán
Az édes szerelem,
Mint gyenge harmat rózsafán,
Mosolygva leng nekem.

E' rózsafára vágy szivem ,
Melly érted így dobog ,
E' fris harmatra éhezem ,
Melly ajkadon ragyog.
Ne fuss , bogárszemű leány ,
Ne fuss hát engemet ,
Mint kis galamb rideg tanyán
A' káros ölyveket.

GARAY.

CSAPODÁRSÁG.

Mint lehet olly csapodár , olly ingatag érzetű a' lány ,
Hogy kényjátékát üzze a' férfiszíven ?
Nem csuda : a' kis lány' játékszere gyermeki báb , és
Bábja után a' sor férfi-szívekre kerül.

BÚSTAVI.

A' KÖLTŐ' ÉJSZAKÁI.

I.

Csendes éj volt, holdvilág
Szendergett az ég' ölen,
Fénnyel játszott minden ág,
'S ablakomban ültem én.

Lelkemet megszállta a'
Szépnek nagynak érzete,
'S messze messze szárnyala
Felhevülő képze.

Merre merre, képzetem,
Hol találod czéledat?
Zúgó, forró érzetem,
Hol találod nyugtodat?

Tágas öblös e' világ,
Benne millió alak,
'S ah, nekem nyíló virág!
Még föl nem találtalak.

'S ím szelíd hang szállt felém
A' magánynak éjin át,
'S éji csendben föllelém
Pusztá keblem' hajnalát.

Szemközt nyíló ablakon
Megjelent egy bájalak,
'S hang kelt forró ajkimon:
Üdvem, feltaláltalak!

Édes éj! szelíd homály!
Üdvezellek tégedet,
Szállj a' boldogokra, szállj,
'S tiltsd-el a' kaján szemet.

II.

Csillag-milliók fordúlnak,
Jő nyugot, kelet
'S észre nem vett napok múlnak
Boldogok felett.

Engem ablakomban ülve,
Egy bús éjszakán,
Éber álmimban merengve
Ringat a' magány.

Néma csend van a' vidéken ,
Csend alatt 's felött ,
Csak egy angyal van körüllem ,
Szép emlékezet.

Ablakára átmeresztve
Könnyező szemem'
Nézek , nézek : ah rekesztve
Tőlem édenem !

Bús világ van a' szobában ,
'S halvány termetek
Lejtnék , — távol nyoszolyában
Fekszik egy beteg.

Át hallatszik kínos jaja
A' bús éjszakán ,
'S barna termet vigasztalja ,
Gyóntató talán.

Nem jön álom bús szememre ,
Torzad főm' haja ,
Borzasztón hangzik fülembé
A' beteg' jaja.

Légy velem , szelíd reménység !
Lelkem sejt 's remeg ,
Ah ki fekszik ott , sötét ég !
Ah ki a' beteg !

III.

Mondják, tündéréj ragyog kinn
Szép az ég' szeme
'S minden tárgynak bájsugarin
Hármas kelleme.

Ah de én sötétben bolygok,
Mint bús rommadár,
Mint egy őrjöngő zarándok
Sírról sirra jár.

Én nem érzem ennyi szépség'
Bájos ihletét,
Én nem érzem a' szelíd ég'
Hűs lehelletét.

Gyász koporsó áll középett
Bús lámpák körül,
'S mérges kinban összetépett
Lelkem elmerül.

Szép menyasszony! hó fejjérség
Űli arczaid',
Még mosolygók, édesek még
Bársony-ajkaid.

Ah de bájkebled' szentsége
 Össze omladott,
 'S hol derült menny' lángja ége,
 Jégahalál ül ott.

Olly szép 's ifjú! — És illy ajkak'
 Édes hangjai,
 'S illy mosolygás elhalhatnak
 Mint test' bájai?

Keblem egy nagy éj ezentúl
 Zordon 's fekete,
 Gyásztúl, kintúl, fájdalomtúl
 Hervad élete.

TÓTH LÖRINCZ.

POSTA SÍP.

Csendes az éj, ébren magam ülök néma lakomban,
 A' lak alatt szomorún sípol a' postalegény.
 Posta! reményem volt egykor sípod: ah de te hoztad
 Válónkat — sípod most temetői harang.

GARAY.

A' KIS LEÁNY' BAJA.

Isten a' megmondhatója ,
Mennyit szenvedek ,
Testi lelki nyúgodalmam
Mint eltűntenek.
Nappal álom forr fejemben ,
Éjjel gond viraszt ;
El sem végzem , már is újra
Kecdem a' panaszt.

A' sóhajtság tartja bennem
Még az életet :
Keblem a' sok sóhajtástól
Szinte megreped.
Csak sovárgok , csak tünődöm ,
Nem tudom miért ?
Mintha égnék 's vígyakoznám
Birhatatlanért.

Ah ha e' sovár tünődés
Tán a' szerelem;
Akkor jaj szegény leánynak,
Akkor jaj nekem!
A' ki engem úgy szeressen
Élve, halva hív,
A' mint én szeretni tudnék,
Nincs olly férfszív.

CSABA.

EMLÉKJELEK.

Fürtkoszorút adsz valóúl, hollónyi sötétet,
Hogy szekrénykémnek titkaihoz letegyem.
Elteszem, hol régibb rózsádnak romjai vannak,
Mellyet vonzalmad' tiszta jeléül adál.
'S ím vonzalmadnak jele hervad; megmarad épen
Hitlenségednek záloga, fürtkoszorúd.

GARAY.

HALÁSZLEGÉNY' DALA.

Szél és hab lecsendesült ,
Int az éj magány ;
Nyílj-meg , kis ház' ajtaja ,
Jer-ki , szép leány !

Parthoz kötve csolnakát ,
A' halászegény
Itt sohajtja jöttödét ,
Itt eped szegény.

Szerelem' szép csillaga
Fénylik nyugoton ,
Ő vezérli csolnakunk
A' hullámokon.

Tengertől ölelt sziget'
Szép lakója léssz ,
A' hajlék , melly elfogad ,
Már számodra kész.

Hószínű gyöngyöt füzök
Kis nyakad körül,
Kellemidre minden szem
Bámul és örül.

Szerelem lesz nyoszolyád,
Párnád hű karom,
Álomkéjbe ringatód
Nyájas szívdalom.

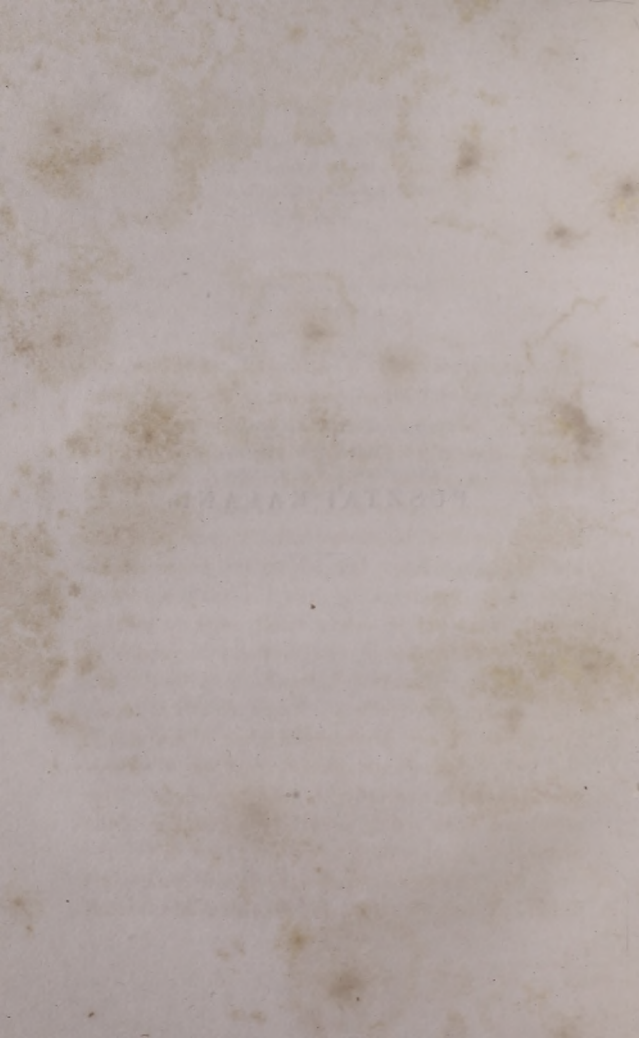
Nyílj-meg, kis ház ajtaja,
Jer-ki, szép leány!
Szél és hab lecsendesült,
Int az éjmagány.

BAJZA.

PUSZTAI KALAND.

I.

Őszi esthajnal volt; a' kádarcsi csárda' kéményének árnyéka óriási rémként nyúlt-be a' pusztába. A' tornáczí karzatfa' oszlopához támaszkodva állott a' kocsmáros, végig nézegetve az országúton, melly mint egy fehér szalag tekerge által a' hervadó zöld téren. Arczán a' minden magyar fogadós' hidegsége ült, 's épen nem látszék búsulni, hogy két három ivó parasztot kivéve, háza vendégektől üres, 's inkább időtöltésből, mint vendég-várás miatt nézte az országutát; de bár meddig vizsgálódott, legfelebb is egy széltől felkapatott katangkóró háborítá ittott a' mély nyugodalmat. Végre előbbi hidegségével fordula egy kijövő vendéghez e' szavakkal:

„Na 'szen, János gazda, még ezt a' debreczeni vásárt is megáldja az isten, a' nélkül hogy elfáradna bele. Alig ment egy két kereskedő erre.“

,Hja! mióta olly nagy vám van a' hortobágyi hídon, 's még nyaktörő is, inkább Nádudvarnak

és Szoboszlónak hajtanak bécsi és pesti uraimék — felelé ez. — De nézze kend, ki jő ott? Ha jól látok, egy lovas, sebesen vágatva. Ugy van biz az.

A' fogadós oda függeszté szemeit, 's kevés ideig merőn nézve mondá: „Hallja kend, az a' hortobágyi vámos, de nagy kísérete van, mert utána egész porfelleg emelkedik.“

,Tegnap indultak-ki Debreczenből a' dsidások, vármegye-hadnagyokkal, ellene; alkalmasint azok vették üzőbe; már csak megvárom, mi foganatja lesz?’

„Szokás szerint semmi. Nézze csak kend, mennyivel utána vannak, ha valamennyi rá löne is, egy golyóbis sem érné porát.“

,Könnyű annak sebesen lovagolni, ki olly sok lovakból választ paripát!’ jegyzé-meg János gazda.

Ez alatt a' lovaglók már közel értek a' csárdához. „Nézzé-meg kend jól őt, ez Zöld Marczi“ mondá a' fogadós vendégének.

,Csapláros, egy itcze bort!“ kiáltá a' haramia alig hallható távolságból; ez elvesztve minden hidegségét, szót fogadott, 's mire Zöld Marczi a' csárdához ért, már tele palaczkkal állt előtte. A' haramia hátra tekinté, és látá üldözőit még nagy távolságban ügetni. „Szegények! mit erőlködtek, elfújja a' szél Szárcsám' nyomát, mielőtt bele tapodnátok. Commissarius és főhad-

nagy uraimékat az úr isten éltesse, minden vitéz katonáikkal együtt!“ Ezzel kiitta a' palaczk' felét, visszaadá, 's egy tele marok pénzt vete a' földre. „Itt az ára; a' többivel itassa-meg kend ezen utánam nyomorgó szegény vitézeket, úgy is kiszáritotta torkokat a' pusztai por. Áldja isten kenteket!“ 'S a' megsarkantyúzott ló könnyen és sebesen vágata tovább, a' lovag' harsány nevetése között.

„Ez ám legény a' talpán — mond János gazda — harmincz katona nyomában, 's még egészségökre iszik.“

Most megérkezett a' katonaság is, Zöld Marczí még egyet tekintte rájuk, 's eltérve az országútról, bevágtata a' pusztába. Mérgeesen pillantának üldözői utána, 's az elsők rásüték pisztolyaikat. „Commissarius uram! álljunk-meg, mert embereim' lovai kidülnek. Az ördög vigye ezen tolvajt, lovát legalább is erdélyben lopta, kétezzer forintot mindjárt letennék érte“ mondá P... főhadnagy a' tolvajbiztosnak.

„Én hiszen főhadnagy úrnak nem parancsolhatok, de azt tartom, nem kellene tágitani rajta, mert e' szerint soha sem fogjuk-meg.“

„Nem bánom, nyúzza akármeddig a' földesurakat és kalmárokat, én katona vagyok 's nem félek tőle. Egy kard, egy pár pisztoly! gyáva ki illy eszközökkel haramiától megijed.“

„Sok beszélt már így, de azért még sem állotta-ki a' sarat.“

„Az gyáva volt. — Én itt megpihentetem katonáimat, 's holnap visszatérek Debreczenbe.“ Erre leszállván, lovaikat az állásba vitték, magok pedig nyugodni a' csárdába mentek.

II.

Más nap több katonatiszt estelizett egy debreczeni kávéházban, — így neveztetett legalább az a' füstverem, melyben ültek. — Középen egy több évek óta Pestről kiküszöbölt billard, a' falnál néhány veres asztal, bórsek 's egy fa-ló-cza is állottak, szegletében fa-rostély rekesz volt, ketrecz alakú, honnan a' német kávé szolgált vendégeit. Vígán folyt az ifjú tisztek' estelije. Egyikök fölemelkedék tele pohárral kezében. „Szerencsés útát Károly barátunknak, ki holnap indul, 's boldog találkozást a' haramiákkal.“ Kaczagva ittak mindnyájan.

„Köszönöm, bajtársim! mondá P.... főhadnagy, kit ezen szerencseivás illetett. — Már meglehetősen ösmerem a' zsiványokat, tegnap futott előttem fejö, Zöld Marczi; szerencséjére kimélésből legroszabb lovamon mentem-ki, 's így tova elhagyott gyors erdélyi paripáján; de csak találkoznom szemközt vele, jőne kocsim' oldalá-

hoz, fejében akadna-fel golyóbisom; főkép most, midőn talán házasodni sietek, ne háborítsa útamat; mert az akasztófától ugyan megmentem, de csak jókorabb halállal.“

,Tens főhadnagy ur! én is azt mondtam tegnap édes anyámnak Újvároson; de mióta ma reggel elkérte pénzemet 's csak annyit hagyott, a' miből alig élhetek Debreczenben, más nótát fújok — mondá egy a' hadnagy' beszéde alatt belépett idegen, karcsú, közép magasságú fiatal ember; fényes fekete haja, szeme és hajúsza, barna piros orcái, tüzes és bátor tekintete, a' minden mozdulatán kitetsző férfi erő 's egész alakjának szépsége, kitünők valának. Zöld frak finom posztóból, fekete sűrűn zsinórozott nadrág, veres aranyozott mellény és sapka, 's nagy sarkantyús kordovány csizma voltanak öltözeti. Baljában öblös tajték pipáját tartá, 's jobbával dohányzacskója' czifra sallangaival verdeste lábszárát.

„Hát hányad magával jött a' haramia?“ kérde egy tiszt.

,Csak egyedül jött biz az, — felelé az idegen — 's én fegyveresen valék; de elmúlt kedvem a' puskázásra, a' mint úgy mennydörgés' módjára fülembe zúgott.“

„Isten adná nekem ezen szerencsét, hogy lőném agyon a' gazembert,“ mondá félig boszúsan P.... hadnagy.

„Na na, mint hallom, holnap utazik, könnyen lehet ezen szerencséje“ vélte az idegen.

„Barátim! még egy poharat — szóla P... fölállva. — Éljen Tarnay Máli, 's adjon isten sok szerencsét, hogy őt mint hitvesemet hozhassam Debreczenbe!“

„Éljen!“ — kiálták tarsai — „'S a' szerelem' istennéje pártoljon leánykérő útadon!“ tevé hozzá egyik.

„Ah! Tarnay Máli, felséges leány valóban. Ösmerem őt; hát sok szerencsét hadnagy uramnak a' szép feleséghez.“ Ezzel meghajtá magát az idegen 's ment. „Csak vigyázzon, nehogy Zöld Marczi legyen vőféle; jó éjszakát!“ — A' tiszték is rövid idő múlva haza tértek, elinduló barátjoknak még egyszer kifejezve szives szerencse-kívánásokat.

III.

Az újvárosi idegen a' kávéházból egyenesen az Arany-bika vendégfogadóba ment 's itt Tasnády ur' szobája után tudakozódék. Fölvezettetésén hozzá, ágyára dőlve találta őt, hosszú szárú pipájából lassan 's majd megint sebesen eresztgetve a' füstöt. Bú és fájdalom látszottak ülni a' barna szép ifjú' arcán, 's nyugtalanul forogtak szét elborúlt szemei.

„Jó estét kívánok barátom uramnak! — köszönté Tasnádyt a' belépő idegen. — Engem nehezen ösmer, azért bocsássam meg alkalmatlanságomat.“

„Semmi alkalmatlanság, de mi jóért tevé az úr ezen fáradságot?“ kérdé Tasnády.

„Akár hiszi, akár nem, csupán önnön boldogsága miatt“ vala az idegen' válasza.

„Valóban? ámbár csodálkozom, de még is örvendek, hogy ösmeretlenek is részt vesznek abban. Hanem, igazán szólva, hogy' segíthet az úr rajtam?“

„Ha valaki, úgy bizonyosan én, mert ösmerem Tasnády úr' egész baját, tudom, szerelmes a' szép Tarnay Máli kisasszonyba, de atyja őt egy főhadnagynak akarja nőül adni; innen származik minden bűje.“

„Barátom, igazat beszél — mondá az elcsodálkozott Tasnády — és azért nem is tagadom azt, a' mit eddig magam előtt is rejteni akartam.“

„Kár is volna; ne búsuljon, segítek én baján; ma megösmertem azon szerelmes hadnagy urat, 's magam' dolgában is számot kell vetni vele, majd kiűzöm fejéből a' házasságot.“

„Uram! mit tehetne a' dologban?“ kérdé nevekedő álmélkodással Tasnády.

„Most nem mondhatok többet, csak azt tanácslom, holnap után reggel legyen Tarnay úr‘

jószágán; de kérem, ha ön boldogságát szereti, el ne mulassa ezt, a' többit ott várja-be, én szavamat adom, estére jegyese lesz Máli kisaszonynak. “

„De csak szabad kérdezni, ki fogja olly melegen pártomat, 's ki dolgozik boldogságomon? “

„Én csak a' munka után szoktam magamat megösmertetni, hogy a' tett szolgálat legyen ajánlásom. Azért jobb is ha titokban marad szövetségünk, kérem, hallgassa-el mindenki előtt beszédünket. Holnap után pedig jelenjék-meg reggel Tarnay úrnál, 's becsületemre ígérem, szavamnak be kell teljesedni. “

„Legforróbb hálámról legyen bizonyos, ha azt teendi. “

„Erre szükségem nincs — szakasztá hirtelen az idegen félbe Tasnády' kitoró köszöneteit. — Csak egy csekélységet ígérjen-meg. Midőn gyönyörű feleségét haza viendi, a' sámsoni csárda előtt hajtson-el; nem nagy a' kerület, mellyet, reménylem, kedvemért sokallani nem fog, legyen az bár milly időben, engem ott talál. “

„Becsületem' adom zálogúl, kívánata meglesz, ha csak rendelkezésünk' helyét a' föld el nem nyeli. “

„Így hát jól van. Még egyszer ajánlom, holnap után reggel Tarnay úrnál legyen. “

, A' nap jószága' határán fog reám virradni. 'viszonzá Tasnády.

„Hát az isten áldja-meg! Jó éjszakát“ mondta Tasnády' kezét megrázva az ösmeretlen, 's hirtelen kilépe az ajtón. Tasnády kísérni akará, de az vissza inté 's hamar eltűnt a' sötét lépcsőkön, szerelmes védenczét legnagyobb zavarodásban hagyván, ki nem tudá, higyen e az idegen' ígérétenek, mint szerelme javallá, vagy csúfolódásnak vegye, mint kételkedő elméje tanácslá; de mindazonáltal a' dolog' kimenetelét megtudni eltökélé magát, a' határozott időre Tarnayéknál megjelenni.

IV.

Másnap a' derülő hajnal már úton lelé P... hadnagyot, reménylett mátkája' lakja felé. Tarnay gazdag földes úr vala, 's ifjú korában maga is katona lévén, nagy barátja ezen rendnek, azért határozá magát el olly könnyen P... főhadnagynak leányát nőül adni, kit alig ösmert még, de ki magaalkalmazása, és bár csak igen könnyű mivélése, leginkább pedig beszéde' fennhéjázása miatt igen kedves lón a' könnyen hívő öreg előtt. Tarnayné, az egyszerű asszony, minden erejéből ellenzé a' házasságot, nehogy leánya kénytelen legyen férjét a' távolba követni.

Már kitűntek az útnéző hadnagy' szeméből Debreczen' fedelei, csak egyikét torony emelkedék a' láthatáron; majd fűtyölt, majd danolt, nem annyira elűzni unalmát, mint bizonyos félénk gondolatokat fejéből kiverni. Eddig senkivel sem találkozott, 's már neki bátorodék, midőn egyszerre egy az erdő felől sebesen vágató lovas tűnt szemébe, egyenesen kocsija felé tartó. A' hadnagy benne Zöld Marczira ösmert, pisztolyait keresé, de kezei remegtek, 's mielőtt a' tokból kihúzhatná, már a' haramia' hatalmas szava megállítá kocsiját. Csákánya a' nyeregben függött, pisztolyai el valának takarva, 's csak karikás ostora csattogott kezében; de fegyvereit kipótolák tekintetének villámai 's egész valóján előmlő haragja, melly minden mozdulatát ijesztő fenyegetéssé tette, 's arcza' legcsekélyebb vonásán is írva látszék lenni: Uralkodom Pesttől Hortobágyig!

„Szeretném tudni hogy állunk az időben, adja ide az úr óráját“ szólítá-meg parancsoló hangon P...t; ez szóvalánúl húzta-ki zsebéből 's oda nyujtá. „Hajts tovább!“ dörgé Zöld Marcz, 's a' paraszt, lovai közé csapva, megindult; a' haramia távolról és lassan követé őket. Mintegy félóráig haladhattak, midőn lódobogás és ostorcsattogás ijeszté-fől az olcsó menekedésen örvendő hadnagyot. Ismét dörge a' rettenetes

„megállj!“ ’s a’ lovak is, mintha érzének a’ szó’ parancsoló erejét, legyökereztek.

„Csak most láttam, az órakulcsot nem adta ide hadnagy úr, maga tudhatja, hogy nélküle az óra is haszontalan, hát csak ide vele.“

P.... vizsgálá zsebeit, de a’ kívánt kulcsot nem lelven, kérőleg szóla a’ haramiához: „Uram! azt vagy elvesztettem, vagy otthon felejtettem, nagyon sajnálom, hogy nem szolgálhatok vele.“

„Hát e’ szerint mást kell venni; most éppen nincs pénzem, azt csak nem felejtett otthon az úr, azért ne terheltessek kezembe nyújtani.“ A’ hadnagy vonakodás nélkül kiadta, míg katonája, mérges tekinteteket vetve Zöld Marczira, titkon integette urának.

„Ficzkó! — kiálta az útonálló — ha megszanni mersz, oda vagy!“ ’s ez rémülten rázkódék össze. A’ haramia ment ’s a’ kocsi is. Már látható lett Tarnay’ jószágának tornya ’s egy csárdához értek. Nagy sohajtásokkal könnyíté megszorult keblét P..., emberi lakok felé közelítvén, midőn a’ rettegett „megállj!“ és ostordurranás harmadszor gátlák útát. Még parancsolóbb vala a’ haramia’ bánása. „Itt az úr’ órája és pénze, nincs szükségem reá.“ — ezzel visszaveté mind a’ kettőt — „De most szálljon-ki a’ kocsiból ’s jöjön a’ csárdába.“ A’ hadnagy vonakodott. „Pa-

rancsolom, szálljon-le!“ Leugrik lováról 's baljába veszi pisztolyait, a' csákányt jobbába. „Kend — szóla a' paraszthoz — lovamért házával, fejével áll jót.“ P... már földön volt 's a' haramia után bement a' csárdába. Ez itt tinta-tartót, tollat, papirost vett elő tarisznyájából. „Írjon egy levelet, a' mint én mondom.“ A' hadnagy leült és készült. Zöld Marczi kezdé: „Tekintetes úr! — Én szerettem leányát, — és el akartam venni; — de jelentem, hogy némelly fontos akadályok miatt, — részemről ezen házasság teljes lehetetlen; — 's arra gondolni is felejtkezés volt tőlem. — Egyébiránt maradok, kész szolgálja — Írja alá nevét!“

„Nevemet?“ mondá ijedő bámulással P...

„A' nevét! lánczos lobogós!“ A' hadnagy írt. „Most hajtsa össze 's pecsételje-le ön gyűrűjével, itt a' spanyolviasz. — Írja a' czímet: Tekintetes, nemes, nemzeti és vitézlő Tarnay Gáspár táblabíró úrnak.“

„Kérem az urat, mit gondol?“ sopánkodott P....

„Azt, hogy írjon, vagy agyon lövöm.“ Ezen fontos ok használt. „Már készen van“ mondá a' hadnagy; Zöld Marczi elvevé a' levelet, 's irnokát a' kocsira kísérte. „Lássa az úr — úgymond itt — többé ne dicsekedjék tele asztalnál, 's ne gyalázza Zöld Marczit; üres pisztolyokkal ijesz-

tettem-meg.“ 'S a' gyújtó lyukakon által orra alá fújt a' hadnagynak. „De azért parancsolom, tüstént térjen vissza Debreczenbe, 's onnét ezen a' héten kijőni ne merjen, mert társaim minden résen lesik.“ A' hadnagy engedelmeskedett, 's Zöld Marczi néhány száz lépésnyire követé őt.

V.

A' pártfogója által kijelelt reggel' első sugara már úton lelék Tasnádyt, remény és félelem között habozva. Minden baj nélkül elért még jóval dél előtt Tarnayékhoz. Az úr gazdaságát megtekinteni volt, 's így az asszony és leánya fogadták. Az anya kezdé panaszlani, melly sok szenvedést szült neki ura' makacssága, ki leányát egy alig ösmert idegennek, maholnap már talán messze távozonak, akarja adni; ő részéről egy vőt ohajt, ki hozzájuk közel laknék, hogy egyetlen gyermeke' többszöri látását nélkülöznie nem kellene. Tasnády, egyedül lévén kedvese' anyjával, megvallotta forró szerelmét leánya iránt, meg legédeesebb szándékát őt nőül kérni, de az öreg Tarnay' erős akaratját ismervén, kétségbe esett már reményei felől. Tarnayné sem vigasztalható, 's így hősünk, bár bizonyos volt Máli' viszonyszerelméről, lemondani kénytelen vala boldogságáról; csupán az egy ösmeretlen' ígérete

táplálá kevés reménnyel. Máli is bejött, szemei könyezni látszottak, de még is erőt vőn magán, és elnyomva a' nehéz bút, melly szép homlokát felhőként fedé, fekete nagy szemeit ismét eleven fényökben akarta tüntetni. Tasnády kéré, vezettetné őt atyjához, nehogy az öreg megboszonykodjék a' látogatáson. Kimenének az udvarba, 's a' kapun épen Tarnay jött-be.

„Isten hozta öcsém uramat! — üdvözlé az öreg vendégét. — Már tegnap óta várom P... hadnagyot is, reménylem, barátságban fog vele maradni.“

„Csak átmenőben tettem tiszteletemet, más-kép nem lettem volna illy ünnepélyes napon alkalmatlan“ mondá Tasnády.

„Semmit erről — viszonzá az öreg. — Hát a' posta mi jót hoz?“ Ezen pillanatban a' posta-legény sípját harsogtatva lovagla-be, 's újságot és egy levelet ada Tarnaynak. „Ez P.. hadnagy' írása és pecsétje, — szóla Tarnay, a' levelet vizsgálva. — Halljuk, mi jót ír.“ Sápadt és pirúlt az öreg, szemei forogtak; végre egy huzamos csend után, a' többieket is bámulásra gerjesztvén, földhöz csapá a' levelet. „Vigyen hát az ördög!“ kiálta-fel nagy boszúsan.

„Mi lelte uram bátyámat?“ kérdé Tasnády.

„Jaj! az isten áldja-meg édes öcsém uramat, bocsásson-meg; miért nem is teljesítem el-

ső kérését! mondja-meg: akarja e még nőül leányomat? “

„Szerelmem sokkal állhatatosabb, hogysen őt most is nyílt karokkal ne fogadnám, mint üdvességemet“ felelé Tasnády.

„Hát legyetek egymásé.“ És leánya' kezét Tasnády' kezébe adván, megáldá őket; ezt tévé szíves örömmel az anya is.

„Csak nézzétek ezen kárhozatos levelet. Oh átkozott ember! — nem látható akadályok — megfélejtkezés magáról. — Na de megmutatom, hogy Tarnay még nálánál különb vejét is kaphat, azért még holnap adjon össze benneteket a' pap.“

Úgy lett, 's kevés nap múlva haza vivé boldog hölgycét a' boldog Tasnády.

VI.

Az úton elbeszélé feleségének Tasnády történetét az idegennel, 's hogy neki megígérte a' sámsoni csárdánál vele összejöni. Az ifjú hölgy még kíváncsibb vala megtudni az egész esetet, melly talán mostani boldogságát alkothatta. Kitérték az útból, és nem sokára a' sámsoni csárda előtt álla kocsijok. Tasnády körül tekint, 's láta egy lovagot paraszt, de hófehérségű csinos öltözetben, az erdőből kivágtatni.

„Örvendek, hogy megállott szavának az ur, én is megtartám ígéretemet, 's most semmi sincs,

a' mi nevem' eltitkolását parancsolná: én — de meg ne ijedjenek — a' híres Zöld Marczi vagyok. A' tens úr' istállójából egykor egy igen jó lovat fogtam-ki, melly sebességével az üldözőktől többször megmentett, azért hálával tartoztam; történetből megtudtam szerencsétlen szerelmét, 's ebben kívántam segíteni. “ Szólt a' lovas, a' házas pár előtt megállván; Tasnády benne csodálkozva ösmert azon idegenre, ki neki a' debreczeni fogadóban pártfogását ígérte. Elmondá Zöld Marczi történetét P... hadnaggyal, 's hozzá tévé, hogy ez ijedtében rá sem ösmert a' kávéházi idegenre, 's hogy a' hadnagy Debreczenbe visszatérvén, tüstént irt Tarnaynak, de Zöld Marczi 's társai a' levelet vivő katonát elfogták, és csak ma bocsájták-el levelestől.

„'S mivel hálálhatom-meg ezt? “ kérde Tasnády.

„Nekem elég, hogy a' ficzkándoó hadnagyon boszút álltam 's a' jó lovat megköszönhettem. ‘ A' kocsiba nyúlt, megfogá gyengéden az ifjú hölgy' kezét, meghajolt nyergéig, 's csókot nyomván rá, elfordult és sebesen vágatott-el az erdőnek, 's csak visszatekintve kiáltá: „Szerencsés utat! emlékezzenek-meg Zöld Marczira! “

GAAL.

A' TÚLVILÁGI KÉP.

„Hűségtelen, de szép valál,
Te bűnös édes lány,
Idő előtt temetve vagy
Magányos éjszakán.

De ifju tagjaidra föld
Ne tárja holt ölét,
Enyém vagy: sírod' ajtaját
E' vas rombolja szét.

Enyém az ajk, oh ismerem
Az édes ajkat én;
Mint méh a' rózsán, függtem én
Csókján, lélekzetén.

Enyém a' bájhatalmas arcz
Csábító fényivel,
És a' gyönyörnek halmai,
Az ifju hókebel.

Nyílj meg te föld, nyílj meg te sír,
Adjátok vissza őt:
Nyugalmát lelje szívemen,
Karomban temetőt. “

Süvöltve száll át a' vihar
Tetőn és téreken,
A' messze látkörig sehol
Egy lélek sincs jelen.

Magán, vész szórta hajjal áll
A' feldult sír felett
Az ifjú, 's barna hantokat
A' zúgó szélbe vet.

Haragban égő csillagok
Néznek felhők alól,
És a' koporsó feltűnik
A' sír' homályiból,

De a' mint feltűn 's a' fiú
Hévvél reá omolt,
Nyögést viszhangoz a' szilaj
Kéz háborgatta bolt.

És mintha nem lett volna még
Eléggé sírja mély,
A' gyász koporsó rezzenik
'S mélyebben földbe kél.

„Hah! — szól az őrült szerető —
Bujósdit játszol-e?
'S utánad én a' földtekét
Keresztül fúrjam-e ?

Átfúrom azt ; de látni kell
Még egyszer arcodat ;
Egyszer teremt csak ollyat ég ,
Olly csalfát 's bájosat.“

Szól 's rombol csüggedetlenül ,
Tágul a' földi gát ,
És a' koporsó több helyen
Feltünteté magát.

De hányszor feltűnt, annyiszor
Nyögéssel vissza hull,
Midőn az ifju, belsejét
Feltárni, rá borúl.

Most ott ül a' föld' közepén
Olly mélyen, olly magán,
Lankadság tagjain, hideg
Veríték homlokán.

Hol a' csikorgó ércz terem,
'S a' tengerér fakad,
Ott ő pihenni szálla meg
A' felvilág alatt.

Borúsan néz be a' vak éj
A' mély sír' ajtaján,
Setét és csend uralkodik
A' borzasztó hazán.

'S a' csendben, mintha szív dobog,
Vagy vér vadúl kereng,
Rémséges döngés hallatik,
A' földnek keble reng.

'S ő a' világtól elszakadt
A' sírral olly rokon,
Föleszmél fáradalmiból
A' rémes hangokon.

'S beszélni kezd gyász dolgokat,
Szörnyűket hallani;
Még szörnyebb a' mit gondola,
'S nincs szó kimondani.

„Igen tehát! én öltem el,
Én gyilkolám meg őt,
Én adtam lakhelyül neki
A' zordon temetőt.

Nyakamba fűzve karjai,
Hév ajki ajkimon,
Buzogva omlott vére ki
Orgyilkos vasamon.

Szerettem őt 's e' szerelem,
Mint fenn az égi bolt,
Végetlen, tiszta és örök,
Rá vesztegetve volt.

Mint égi boldogságomért
Nyujtám ki kezemet,
'S ő lengeséggel bűnösen
Eljátszta hitemet.

De mostan — 's itt felkaczagott —
Örökre mentve már;
Nem bont 's köt többé frígyeket
Az elhúnyt szemsugár.

Nem csábít senkit érzeni
A' halovány ajak,
És a' veszendő habtetem
'S az omló szög hajak.

Hah! most fogom még látni őt
Valódi boldogan;
Mert hű az asszony és igaz,
Midőn már halva van. “

Igy szóla 's hévvel üldöze
A' holtnak tetemét,
Felszaggatá nyomán a' föld'
Száz rétű kebelét.

A' porhon átal fúrva lön,
A' föld' más oldalán
Előtünék a' sírduló
Sok fáradás után.

'S egy új világot lel vala,
Körül új életet,
'S dicsőbb eget, dicsőbb napot
Az új világ felett.

Hol a' patakhang zene lön,
A' szellő enyhe dal,
Öszhangba olvadók a' szív'
Legbelső vágyival.

Hol a' setét lomb' árnyai
Feledség' fátyola
Mindenre, a' mi keserűt
A' lélek gondola.

'S itt a' koporsó megnyílék
'S a' mint teremtvé van,
Föllenge a' szelíd leány,
Ifjúság' bájiban.

Olly tiszta, mint az ősi lég
Az ég és föld között,
Melly a' nap' szűz sugárral
Először ütközött.

Ártatlan rózsák arczain
'S az első szerelem,
Azok még illetetlenek,
Ez hű és feddtelen.

'S az ifju' lelke bámuló
Gyönyörbe rezge át,
'S mély és nehéz fohász után
Így hallatá szavát:

„Hah! nem hiába fáradék,
Ez méltó munka volt,
Illyennek láttam őt, midőn
Először rám hajolt.

Tégy semmivé örökre, ég!
Nem esdem üdvödért,
Egy illy tekintet megfizet
A' kínos életért!“

Végezte 's a' kép eltűnék
És ő — fölébredett:
Egy lázbetegnek álma volt
Mind a' mit szenvedett.

Mellette ifju hölgye ült
Virrasztva csendesen,
Olly mondhatatlan bájoló
Szelíd gyötrelmiben.

Őrcsillagokként függtének
A' kóron szemei,
Míg gyengén izzadt homlokát
Törlötték kezei.

Ő föltekinte 's meglepé
A' túlvilági kép,
Nem olly derült, nem olly vidám,
De vonzóbb földi szép.

E' látomány eláradott
A' kórnak láz-erén,
'S régen nem ízlett kéjre vált
Az enyhült érzemény.

„Oh hölgy, az isten gyönyörül
Teremte tégedet,
'S szerelmed üdvösséget is
Ad a' gyönyör felett.“

VÖRÖSMARTY.

C S Á K.

Néma csend ül a' komor tetőkön
'S a' tetőknek távol ormain ,
Andalogva mintegy jobb időkön
Áll a' rém Csák' pusztá romjain.

Áll 's lenéz a' szunnyadó hazára ,
Mellyet egykor lángolón ölelt ,
Ah! de melly a' hő kebel' szavára
Jéghideg volt 's bosszuval felelt.

Bosszuval mert rá , leghűbb fiára ,
Honvesztettség' átkát mondta-ki ,
És az üldözöttnek birtokára
Szolganépet küldé rontani.

Ez ledúlta szirtövedzte várát ;
A' dicső lak rom gyanánt hever ,
Láng emészté-meg kies határát ,
Bájvidéke síri hamvveder.

Nincs körülé zengeteg madárka ,
Nincs körülé semmi életnyom ;
Minden olly bús , minden ollyan árva ,
Mint az élet őszi alkonyon.

Csak magányos éjeken tűnik-fel
A' romok közt barna rém-alak ,
És melléből bánatos fohász kel ,
Mellyre visszanyögnek a' falak.

Benne a' nép tisztelőn gyanítja
A' ledult vár' ősi jó nrát ,
És regét mond róla , melly nagyítva
Száll ajakról más ajakra át.

A' regének kurta foglalatra :
„Csák a' vad kény' áldozatja lett ,
'S lelke most is a' hazát siratva
Bolyg a' pusztá vár-romok felett. “

BÚSTAVI.

SZLÁV NÉPDAL.

Egy madár felszállott a' felhőkbe ,
Szép tollát föl egy madár sem érte ,
Sem más földi szülemény ;
Rá repüle Maris' ablakára ,
Megszólítá : „Hallod , lelkem adta ,
Szólj ha hallsz , vagy alszol e ? “

„Ah jól hallak téged én , nem alszom ;
De szívem nincs ajtómat kinyitnom ,
A' hadban van kedvesem. “
Ők egymással e' szerint beszéltek ,
Míg végre egymásra ismerének
És keservvel sírtanak.

„Messze honból üdvöz légy , szerettem ,
Mondj újságot jót 's gonoszt te nekem ,
A' világon hogy mi ért ? “
„Sok rossz ére , szőke szép galambom ,
Megvagdosták szívemet , sajátom ,
Karddal szélllel szeldelék. “

„Hagyj, o kedves, patikába futnom,
 Mindenféle gyógyszert nyomba' hoznom,
 Mindenféle füveket.“
 ,Nem törődöm én már füveiddel,
 Hogy ha halnom karjaid között kell,
 Szép karocskáid között.

Menj-el inkább a' paphoz, galambom,
 Sírásónak hogy parancsot adjon,
 Ásna egy új sírt nekem,
 'S ékesítse e' cím a' sírormot:
 János fekszik itt, a' kardra hányott. —
 'S itt elhalványult Maris.

SZÉKÁCS.

SZERELEM.

A' szerelem, mondják, gyermekké teszi az embert.
 A' gyermek boldog; boldog e a' szerető?

BÚSTAVI.

LÁNYKÁM' SZEME.

Ah ki festi nekem a' kéjt ,
Mellyet akkor érezek ,
A' midőn szemedbe , lányka ,
Andalodva nézdelek.

Tenger az , mellyből a' kék ég
Felmosolyg sugárral ,
Mellyen a' szív kis hajóként
Kéjörömben uszdogal ;

Mellyből a' szerelem' napja
Reggelenként fölmerül ,
Mellybe csendes alkonyattal
Ismét vissza szenderül.

Mellybe isten jó kedéből ,
Millyen a' szerelmesé ,
A' kifogyhatatlan könnyet ,
Legszebb gyöngyét , temeté.

Ah! de örvényes, veszélyes
E' szelíd szem' tengere,
Benne szívem' kis hajója
Part helyett halált nyere.

És fonál nincs, nincs segítség,
Melly kivonná partra őt,
Partra, hol kegy és örömkéj
Idvezelné a' jövőt.

Hol szived' nap-sugarától
Szerelem' rózsája nő,
Bíbor ajkad a' marasztó,
Hív öled a' kikötő.

GARAY.

S I Ó.

TÜNDÉRES REGG.

Kies Tihany' félszigetén, azon helyen, hová később első András királyunk monostort 's hamvainak szent nyughelyet rakata, sok századdal ez előtt pompás csarnok állott, a' Balatonra büszkén lenéző tornyokkal, mellyeknek ragyogó tetőik, napsugárokkal játsztokban, szemet vakítottak. Azon halmokat, mellyeken később mosolygó szőlők keledeztek, ritkás cserje borította még ekkor, 's közte aranyszörű kecskenyáj, ősi örök egy jótevő varázs' ajándékából, tépdelte a' gallyat. Hol e' szép nyáj legelt, aranyló hajnal derült, vagy aranyló alkony borúlt ott a' halmokra.

Öreg Rohán úr lakta a' büszke várat, nem büszke maga, bár gazdag és hatalmas; nem büszke másban, mint két viruló lyányaiban. Kevély volt helyette ezeknek nagyobbika, a' szép Horka, kevély mindenben, mit szerencse és születés nyujtának neki, 's mit hiúság olly szívesen fent becsülget. Szép vala Horka, ezt vallá fölöle minden férfi-száj; de hideg szívvel vallá azt! Mert bátor minden egyes tag remek vala

is arczán és természetben; de öszvesen hibázott szépségének az a' tündér báj, melly szép tiszta lélek' nyomatja szokott lenni. Intve ült egy pár vonás szép szája körül, melly óvakodva hagyá közeledni a' férfi-szívet. Hát még ha szólásra nyílt e' száj, milly rikácsoló hebegés sérté a' fület! A' pártos száj pedig ritkán áll vala zártan; mert Horka úgy vélé hiún, hogy társaságokban, tetsző bölcseségű szavai diadalmaskodnak a' sértő hangokon; cseléd és család közt pedig büszke parancsoló vala, kitől a' háznál minden cseléd rettegett, és kinek a' családban maga az öreg Rohán sem volt bátor ellenszegülni.

Nem illyen vala Helka, a' kisebb leány, szemfénye az öreg Rohánnak. Nyájas lélek' bája terült el ennek minden tagjain, mellyek szépek valának mindent elbájolásig. Mosolygása elég fogott volna lenni sötét borúra napot deríteni. Éj ült szemeiben csillaga' ragyogásával, felibe az ég legszebb ívét kölcsönözé pompás boltozatjának, szácskáján nyitogatá hajnalát, 's majd ezt arczain borítá el; lehellete tengeren túli virány-partok' fűszereit hordó szellő, terme te sudár fiatal fenyő-szál, 's hajszájai ennek fűrtjei éji homályban, mellyeket játszó szellők gyakorta lilium-halmokon ringattak. Lelke megfelelt testi bájainak; tiszta volt az és ártatlan, indulata lágy és hajló, 's elégedett azon kis kör-

ben, melyet nénje' uralkodása számára fennhagyott. Minden vagyona, atyjának és azoknak, kik ismerék, szeretetök vala, 's a' nyájból egy arany szőrű kis gödölyécske, melly körülé legelt, míg virágait szedé, lábainál nyugodt, míg azokat koszorúba foná.

Távolról és közélről jöttek lyánynézőben fő urak és szerencse-vadászok; mert szép mátká és gazdag hozomány valának az ingerek. Az arany-szőrű nyáj szerte nagy hírben állott, és Rohán' kincses ládáit alig bírák meg a' boltozatok. De csak a' szerencse-vadászok lőnek Horka' hívei, tudván, hogy Rohán, ősi szokásként, nagyobb előtt a' kisebbet nem adja; a' többi kérő büszke rikácsoló Horkától mind a' szelíd bájú Helkához pártolt. Helka pedig öreg atyjának gyengélkedő semeit locsolgatá, vagy a' gödölyécske' ütköző kis szarvaira aggatá virág-füzéreit, 's nem is tudá, vannak-e nézők a' háznál.

„Elöl a' szégyen, atyám! szól Rohánhoz Horka, lángra gyúlt arcczal; látom, boldogtalan nyelvem, de főkép' Helka lyányod, gyalázóim 's előbb-utóbb gyilkosim. Ha szerencse-vadásznak rendele sorsom, ám legalább érdemeljen meg. Hirdettesd ki, atyám, hogy azé leendek, nyáj' és vagyonod' felével, ki boldogtalan nyelvemet tetsző szólásra oldni birandja.“ Öreg Rohán kihirdetteté.

Még sűrűbben jöve a' szerencse-vadász, de nem oldhatá fel Horka' beszédét egy is, nem nyerheté őt gazdag nőül egy is. — Egy estve a' vár' kapusa alföldről az ifjú Thúzt, Zemúrnak, a' testvér-űző herczegnek, fiát jelenté be Rohánnak. Zárd el, atyám, reménykedék súgva Horka, Helkát, szerencsém' irigyét; ne lássa őt a' herczegfi; ne űzze a' színes leány bűvös csábításait rajta. Öreg gyenge Rohán elcsuká kedves Helka leányát.

Thúz herczegfi elbúsula, értvén a' nőszés' feltételét; mert kincs vala lelkének minden óhaj-tása. Búsan járdala holdas estvén Balaton' partján, szemét a' habok' ezüstjébe meresztve. Egyszerre, álltához közel, körben kezdenek zajlani a' tó' habjai, 's örvény' közepéből feltűnik, kezében arany buzgányos nád vesszőt tartva, Sió, Balaton' tündére. Alabást tagjain szellemi ígézet terült el, arczai' szépségét szelíd szenvedés' vonásai még bájolóbbá tevék; de borzalom futá meg a' herczegfit, a' mint a' tündér' szép hónyakán, hajfürtök helyett, pattogó kigyókat szemlél karikákban pergeni. „Ne rémülj, herczegfi! — szól ezüst húrokkal játszó szellet' hangjával a' tündér — segélyül jövék aggódásodnak. Leendesz-e hálával irántam, ha vőlegényi nyoszolyádba segítem a' gazdag úr-hajadont? „Mit kívánsz szép tündére Pannon' tengerének? “ kérdi Thúz.

,Csak egy pár maroknyit az arany kecskenyáj' szőriből, hajfürtöknek kigyóim' helyébe, herczegfi, mihelyt menyekzōddel félnyájnak ura leendesz.' „Százszor haljak — kiált Thúz, örvendezve a' könnyű alkunak — ha első egész nyírésem tiéd nem leend.“ ,Óvd magad, herczegfi! — mond új-fenyegette Sió — ki sokat ígér, keveset tart. Ám essék meg próbám rajtad. Róhán' vára' tövében, erdő-szélben, a' virágos sírdomb' közelében áll egy remete-lak, remete' újján nyugszik egy gyűrű; ennek szép sárga köve birja Horka' gyógyszerét. A' remete' szíve jótékony, gyűrűjét, bár kedves, átkölcsönözi neked. Ezzel kerüld meg hétszer a' virágos sírdombot, tartsa Horka hét nap és hét éjjel sárga követ nyelve alatt, 's csengeni fog szólása, mint ezüst csengetyű, minden hallónak gyönyörűségére.' — Körben zajlottak újra a' habok 's örvénybe bukkott a' tündér vissza.

Ment herczegfi; vár' tövében, erdő-szélben, virágos sírdomb' közelében meglelé a' remete-lakot, látá tisztes remete' újján a' sárga kövű gyűrűt. „Szent férfiú! jót ha tenni vágysz, engedd gyógyszerül jegyesem' számára sárga kövű gyűrűdet hét napra nekem által“ így szól a' remetéhez. Háborodva fordítá el arcát herczegfitől a' remete. „Jót tenni jó ember' tiszte — mond ez fojtott hangon — de a' gyűrű kedves emlék

nálam, vesztével a' bánat moh-ágyamra szegezne. Meghozod-e gyűrűmet heted napra, herczegfi? " , Százszor haljak — kiált Thúz — ha kincsedet eltartom! " Átnyújtá elfordult arcczal gyűrűjét a' remete, és herczegfi, megkerülvén azzal hétszer a' virágos sírdombot, repüle fel a' várba.

Hét nap hét éjjel tartá Horka nyelve alatt a' gyűrű' követ, 's heted nap múlva megcsendüle szép szólása, mint ezüst csengetyű, minden hal-lók' gyönyörűségére. Öreg Rohán örömtelve tar-tá ki a' pompás menyekzöt; átadá az új párnak, széles vagyonának és az aranyszőrű nyájnak fe-lét, 's gyermek lőn apai örömeiben. De Thúz csak hamar felfuvalkodék nagy gazdagságában, 's mint kincsvágy nem elégszik soha, áhítva san-díta öreg Rohán' vagyona' másik felére is. Osz-tozék áhítózásában hitvese Horka, kinek eddigi rosszaihoz még az is járult, hogy illetlenül ke-vélykednék szép csengő szólásában, 's mint pa-zar vala szavaival eddig, úgy fösvénykednék most azokkal felfuvalkodásában; nem felelvén rimá-nyaira a' nyomorútnak, alázatos kérelmeire a' szegénynek, nyögéseire a' betegnek, nyájassá-gaira Helkának, és öregsége' panaszaira gyen-gélkedő Rohánnak.

Holdas estvén vár' kertében sétála Thúz új hitvesével. Egy séta-soron lebegve tűn a' pár' elébe Sió' nymphája. „Asszonyom, Balaton' tűn-

dére, idvezel általam, herczegfi, és emlékeztet, hogy ígéret adományt vár.“, Mondd asszonyodnak — felel kevélyen Thúz — a' tanács világszer-
te ingyen jár. Tettért hála, tanácsért köszönet. Vigy egy pár marok köszönetet tőlem ő tündér-
ségének.‘ Kaczagott herczegfi, segíté nője. „Szólj
csengő szavaddal egy kérő szót, szép herczegné“
mond Horkának a' nympa. Horka elfordult 's
nem felelt; és a' nympa búsan tűnt el a' pár
elől.

Jött Kelén, szép szőke fürtű fija a' remeté-
nek. „Gyűrűjeért küldé atyám, a' remete, her-
czegfi! — mondá — szíve' kincse ezen emlék.“
,Világot ún, 's ennek hiú kincseit megveti a'
szent remete — szól Thúz; — mondd, gyűrűje
kincs leend nálam is, és szíves emlék tőle.‘ Mo-
solyogva vágtak szemet Thúz és Horka. „Szólj
csengő szavaddal mellettem, szép herczegné!“ es-
dekle Kelén. De Horka elfordult 's nem felelt,
és Kelén búsan tért atyjához vissza.

Harmad napra ismét a' várba jöve Kelén.
,„Atyámat bú és epekedés sorvasztja gyűrűje u-
tán — így rimázkodék — moh-ágyán fekszik be-
tegen, adass, herczegfi, drága gyűrűjeért, arany
szőrű kecskéidtől egy csésze tejet enyhítésére a'
betegnek.“, Fizetve van a' gyűrű azzal, hogy
békes lakot bír tőlünk atyád — mond Thúz; —
arany szőrű kecskének teje méreg pór gyomor-

nak. „Szólj csengő szavaddal a' szegény beteg mellett, szép herczeg-asszony!“ eseng kulcsolt kézzel Horkának Kelén; de Horka elfordult 's nem felelt. Az ifjú könnyező szemmel fordult ki a' teremből.

Pitvarában ennek szembe akada szép Helkával. „Mi oka, jó ifjú, könnyező bánatodnak?“ kérdi nyájas részvétellel a' lyányka. „Beteg atyámnak, a' remetének, gyógyszerül egy csészével kérék az arany szőrű kecskenyáj' tejéből, le-tartott becses gyűrűjeért, 's nem nyerheték!“ így panaszlá baját szép fürtű Kelén. „Ne aggódjál, kedves ifjú — így vigasztalá őt a' lyányka — Helka' reggelie és ozsonnája tele csésze a' kívánt téjből, hajnalban és estalkonyban atyádnál terem azzal.“ Hála' örömkönnye tolá le az ifjú szeméből a' bánat' könnyét; köszönést akara rebegni, de a' szó elhalt ajkai között, csak szemé szólott, és Helka pirulva süté le a' magáét.

Naponként megjelent Helka, hajnalon és estalkonyon csésze tejével a' remete-lakban. Kelén a' virágos sírdombnál leste jöttét 's naponként biztosultabb tréfa közt kísérté mentét. Mikorra felgyógyult az ápolt atya, örökre szívet cserélt és hűséget esküdt az ifjú pár egymásnak. De Helka most már gyérebben látogathatá a' remete-lakot; mert öreg atyjának, Rohánnak, szemei világokat vesztek, az ő gyámoltalansága szünetlen

ápolást kívánt, mit Helka nem engedhete másnak által.

Bánatos lön sorsa öreg világtalan Rohánnak. Thúz és Horka magokhoz ragadák birtokaiban a' parancsolást. Megúnt bútorrá lön a' várban Rohán; kényelmei közül csak azok maradának fenn, melyeket Helkája menthete meg Horka' tilalmai-tól; parancsai, kérelmei a' tehetetlen öregnek sikeretlen hangzának el a' termék' falai között, ha Helka nem hallá azokat; mert Horka, ha hal-lá is olykor panaszait atyjának, nem felele csen-gő szavával azokra semmit. Rohánnak néma va-la Horka, a' szép szavú, de annál vigasztalóbb Helka, a' jó szívű, kinek kedves szózatja bút, kétséget lenyájaskodék szivéről.

Borús sötét éjtszaka, rejtek-háló szobában, így szóla Thúz hitveséhez: „Mi szükség kétfele szaggatnunk a' szép birtokot? ármányosan hűny-jon el Helka, az útált osztó!“ Leszökek e' sza-vakra kissé Horka' arczáról a' vér, de csak ha-mar viasszaszökek az ismét. „Javallom szavadat, kedves férjem — úgymond; — de terv és bűn-súly legyenek másé, miénk a' haszon. Vár alatt, falu-végen áll egy ronda cigány-viskó, sár a' fala, gaz a' tetője, 's ajtaja kürtő és ablak egy-szersmind. Vén, aszott cigány-banya hét po-ronttyal lakja azt; bővöléshez ért, és mint go-nosznak bő forrása, sötét agyából, szivéből bu-

zogja a' kormos terveket. Keresd fel ajándékkal e' banyát, 's hozd meg a' tervet tőle. '

Ajándékot véve magához, keresni indult Thúz, alkony után, falu' végén a' czigány-viskót, 's hangya-zsombék 's vakondok-túrás között csak alig lelé fel azt. Maró füstben, undor bűzben találá a' banyát. Vigyorgva fogadá ez el a' herczegfi' ajándékát, és kívánságát bizalmas hunyorgással hallá meg. „Légy nyugott, herczegfi — szól a' banya, húshagyott kezeivel vállát veregetve Thúznak; — a' halál téved, korán és későn jár, majd útba igazítjuk.“ Ekkor füstös bográcsot akasztá tüze' felibe, pár marok nehéz szagú fűvet, sok levelű lóherét, bitó alól szedett csontokat, koporsó-szeget és kígyó-háját vete a' bográcsba; korhadt koporsó-deszkát raká tüzére, és kereszt-út' porából hinte reá; egy szegletben lopott templom-seprőt fordíta felfelé, hármaskört vona maga körül, 's fogainak barna romjai között e' varázs-szókat mormolá:

Alakra, hopp, füst-fellegek!

Hopp bűvi tánczra, gyász-szegek!

Hopp elő, varázi művek!

Síri csontok, vízi fűvek!

Bürcök, ruták, belindekek!

Most mind alakra keljetek!

Sűrű nehéz füst gombolygott fel a' bográcsból, 's ennek közepéből rémes állatok' alakjai keltek. A' banya kezébe ragadá a' seprőt, há-

romszor megkeríté azt feje felett, 's így szóla Thúznak halk és mély hangon: „Balaton' közepében lakik az aljban egy ezüst pikkelyes halacska, arany farkkal, rubint szárnyakkal és gyémánt szemekkel. Százszor szerencsés, ki azt rántva elköltheti; mert ifjúsága hervadhatatlan leend. De csak szűz hajadon, holdas estve veheti ki érte horgát. Adja a' herczegné látott álmom gyanánt Helkának elő: hogy atyjának e' halacska' ételétől fog megjöhetni szeme' világa. A' hű leány Balatonra kél majd, 's minthogy az ezüst halacska kedves kincse Siónak, Balaton' tündérének, nem tér többé vissza a' vakmerő halászné.“ — Szavait végezve elaludt egyszerre a' tűz, 's vastag sötétség és tűrhetetlen bűz kilépni késztek Thúzt a' viskóból. „Sok szerencsét a' gazdag örökséghez, szép herczegfi!“ vigyorgá a' vén cigány banya. „Részed lesz benne, vén aszú gomba!“ felelt Thúz, 's eltűnt a' vár felé.

„Álmod láttam, jó atyám, — szól másnap hízelve, Rohántól rég nem hallott csengő hangjával Horka, 's megcsókolá öreg Rohánnak kezét — oh adnák egek teljesülését! Nyájas tündér jelent meg ágyam felett: Mit vesztegeltek puha párnán, jámbor világtalan atyának hátlen lyányai? így fedde szavával engem rémültet; közel hozzátok viczkánd szegény atyátok' gyógyszerre a' habokban, 's ti gonddal nevelt, lágyással

szeretett leányai vesztegeltek? — Mit parancsolsz, hatalmas tündér? rebegém; higgy késznek minden merényre, melly jó atyám' inségét enyhíthetné. — Te csak segélye lehetsz a' merénynek, szóla a' tündér, aggódásoddal azon, hogy találj hűt és kegyest, ki azt végre hajthassa. Balaton' közepében lakik az aljban egy ezüst pikkelyes halacska, arany farkkal, rubint szárnyakkal és gyémánt szemekkel. Százszor szerencsés az a' világtalan, ki azt rántva elköltheti; mert szeme' fénye ragyogóbb leend a' déli napnál. De csak szűz hajadon, holdas estén vetheti ki érte horgát. — Oh, atyám! miért kelle férfival ágyat osztanom?“ Öreg Rohán' ölébe borúla a' kigyó nyelvű.

Jó lelkek' öröme csillant meg ezt halló Helka' szemében. „Én vetem meg a' horgot, jó atyám, én! hála sorsomnak, szűz hajadon“ kiáltta, 's ölelve nyakára simúla atyjának. „Mentsenek attól egek! — felriada Rohán — a' vak-ság bánatja ugyan szívemnek és napjaimnak, de odaveszted gyilkosa fogna lenni mindkettőnek. Most nem vagyok még elhagyott árva, míg ápolásodat bírom; de kitett gyermeknél árvább fognék lenni, ha kedves tagjaidat keresve, üres levegőt fognának kezeim.“

„Nem vitatkozom aggodalmas atyámmal — sugá Horkának Helka — de tudom hű leányi kö-

telességemet; menj, rendeld meg holdas estvére a' csolnakot.“ Elment Horka megrendelni a' csolnakot, Helka pedig kegyesen, hazug szép szavakkal megnyugtató apját 's repüle búcsút és tanácsot venni a' kedves remete-laktól.

„Nem eresztelek magadat, gyenge hölgyet, illy veszélyes merényre — mondá Kelén, átkarolva Helkáját — ketten 's hű szerelmünk meggyünk az ezüst halacskáért.“ „Fogd e' horgot, szép hajadon! — szóla a' remete — nem család még meg ez reményemet soha.“

Holdszürkületkor megeredt a' szél 's csapkodta Balaton' habjait. „Csolnakod kész!“ sűgá Helkának Horka. Halványabb lőn a' leány holdvilágnál, kilopódzék búcsú-pillantatával öreg atyjától, és ingó csolnakba üle Kelénnel és hű szerelmével. Üvöltő szél hullámhegyre hajtá fel a' sajkát, 's tátozó mélybe sülyeszté azt. Az ifjat karolva, mellén rejté el a' lyányka borzadozó szemeit; Kelén biztató szavak közt, munkásan veté evezőjét. Hasztalan! becsapó habok tölték meg a' hű pár' csolnakát, 's haló tekintetét veté a' lyányka a' fáradástól karejtett ifjúra. „Isten hozzád!“ szólt fojtott hangon a' hölgy. „Veled halok!“ szól kétség' hangjával lapát-ejtve Kelén, 's a' szeretők, néma ölelésbe forrasztva lelkeiket, várják a' halált.

'S ím a' csolnak előtt egyszerre körbe zajlanak a' habok, és örvény' közepéből feltűnik Sió, Balaton' tündére. Nyájas vala arcza 's kigyói csendesen nyugvának vállain: „Ocsúdjál, hű szerelem' párja! — szól a' tündér, kinyújtva arany nádját, 's megszűne azonnal a' szélnek üvöltése, haboknak csapkodása, 's a' hold teljes fényben tűnt fel a' tó felett — ocsúdjál, szép hölgy, hű leány! Ismerem a' kontár bűvösnét, ki ezüst halacskámért küldé. Ám vidd el, jó atyának hű leánya; de jótétemért hálát várok egykor. Szép ezüst halacskámért adj menyekzöd után csak egy pár maroknyit az arany kecskenyáj' szőriből, fürtöknek kigyóim' helyébe.“ „Szivünk' tiszta lángolására esküszünk!‘ szóla a' pár, 's azonnal mosolygó nymphák uszának elő, fejérségtől csillogó vállaikon vonák a' szerelem' csolnakát. Balaton' közepére érve: „Itt vesd meg horgodat, szűz hajadon — mondá Sió — reá adom szép ezüst halacskámat.“ Cselekvé Helka, 's percz múlva felrántá a' viczkándo-zó halacskát. „Tiszta halacskámnak ezüstje, — szóla fogottját leoldó Helkához a' tündér — tiszta jámbor atyád' szíve is; de meglássa más, ki halacskámból eendnék, hogy folt ne mocskolja lelkét! Áldás reátok, hű szerelmes pár!“ Eltünt Sió, 's a' lilium-vállú nymphák ismét kivonák partra a' csolnakot.

Ébren és nyugtalan, mint maró lelkiösméret szokott, járt 's kelt Horka és Thúz a' vár' egyik teremében, majd szemet meresztve ablakon ki a' Balatonra, majd minden neszre öszveborzadozva. A' mint Helka halacskájával belépett, elhalt a' sikoltás ajakai között Horkának, első pillanatban kételkedőnek: magát látja-e halálra adott öccsét, vagy annak rémes lelkét? „Hozott isten, öcsém! — kiálta, magát öszveszedve, Helkának — kiért aggódásom majd elölt. Jámbor atyánk, miután elhitetém, hogy főfájás miatt lenyugvál, álomba merült; ne költsük most fel a' gyengélkedőt. Add nekem a' halacskát által, magam készítem azt meg holnapra jó atyáknak. Nyúgodd ki magadat, kedves öcsém, te is, hű merényed veszély-teljes vala és fárasztó.“ Engedni szokott jó Helka, átadá e' szép szavakra halacskáját, 's elnyugvék ágyában csendesen, mint ártatlanság, békes öntudat, és hiven végzett kötelesség szoktak nyugodni. Nem sejté, mint aggódik utána álmatlan éjben Rohán, kinek szorongó tudakolásira néma vala Horka.

„Így is jó, — gondolá magában sötét rejtek háló-szobájában Horka — a' mi halad, nem múlik el. Azért lászon-e világot atyám, hogy kedves Helkája' bájaiban gyönyörködjek? és maga kívánjon parancsot osztani a' gazdaságban?“ Magának készíté el másnap a' halacskát, 's el-

költé azt; öreg apjának pedig más hasonlót ránta meg. De alig nyelé el Horka az utolsó falatot, ím meredezni kezdenek tagjai, és teste' tündöklő bőrét elborítani a' halacska' ezüst pikkelyei. Iszonyodva kezdi lehántani azokat, de vér serseg mindenütt utánok, 's a' fájdalom szűnni készti a' hántástól. Rémül, ki látja e' változást; mert Horkának arczeit is elülik a' halpikkelyek, fejére pedig hajfürtjei' helyébe aranyló halfarkak borulnak egymás felibe.

„Négyfelé vágassuk az undok csaló banyát!“ kiáltának Thúz és Horka; 's azonnal mély tömlöczbe vették a' vén cigánynét. „Mit értek velem? — rikácsolá szemtelenül a' banya — hússommal bizony csak egy éhes hollót sem vendégeltek meg. Tehetek-e én róla, hogy hű szerelmen a' bűv sem fog. Hű szerelemnek kegyasszonya Sió, a' Balaton' tündére; 's ki tudta, hogy Kelén, a' remete-fiú, és Helka szív-jegyesek?“ „Ez hibázott még, hogy pór legyen családom' osztályosa!“ — kiált Horka, 's pikkelyei szinte csörögtek haragja' hevült mozdulatira; — adj tanácsot, agg bűn-szelencze!“ „Csak szabad adhat szabad tanácsot, vigyorgá a' banya, 's feleresztették.

„Megtudakolám ma éjjel rém-alakimat — sűgá a' cigányné — el kell szakasztnotok a' szerelmi párt; mert, mint mondtam, hű szerelmen

nem fog semmi bűv. Bakony erdő' közepében, szikla-csúcson, elszakasztva minden növényi tenyészéstől, áll magában egy sudár cserfa, cserfának kellő tetejében egy elhagyott holló-fészek, holló-fészekben egy csészényi harmat nedv. Hozasd el azt szemvizül Kelénnel; mert csak ép szűz ifjú férhet e' nedvhez. Ne aggódjál, hogy visszatérend valaha! Dühös vad-kan almozik közel szikla-üregben, 's agyarára kerül a' vakmerőn közeledő. Kívánd nyelvét is a' vadkannak, jelélül, hogy az igazi harmat-nedvet hozá el. Ki ezen vadkan' nyelvéből eendik, bámulatos erőt nyerend tagjaiba. Fészeki harmat-nedvvel, ha meghozhatná azt az ifjú, ne Rohán úr mossza szemeit, hanem a' herczegné mosódjék, hogy pikkelyei lehulljanak. Hű szerelem' szakadtával könnyű lesz Helkával bánnunk.“

„Meglásd, banya, hogy valót szólj — fenyegetődzék Thúz; — négyeltetés vagy herczegi ajándék fizeti tanácsodat.“

Előhivaték Kelén, a' remete-fiú. „Jámbor apánk' vaksága búval epeszti napjainkat — szólnak Thúz és Horka az ifjúhoz. — Bakony erdő' közepében, szikla-csúcson, elszakasztva minden növényi tenyészéstől, áll magában egy sudár cserfa, cserfának kellő tetejében egy elhagyott holló-fészek, holló-fészekben egy csészényi harmat-nedv. Ez adhatja meg világát jó apánk' sze-

meinek ; de csak ép szűz ifjú férhet e' nedvhez. Birnál-e ifjú bátor ajánlkozó lenni elhozására e' drága nedvnek? Helka' keze és szép vagyona fogna lenni jutalmad.“

Hű szerelem' öröme, kéje csillant meg ezt halló Kelén' füleibe. „Meghozom a' drága nedvet — kiálta — én, hála sorsomnak, ép szűz ifjú!“

„Ne siess ajánlkozásoddal, jó ifjú! — mond Thúz — vadkan őrizi a' cserfát, 's agyara veszélyt hozhat a' közeledőre. Csak vadkan' elejtésével juthatsz fészek' harmatjához. Annak nyelvét kívánjuk, jeléül hív eljártodnak.“

„Meghozom a' vadkan' nyelvét is, vagy agyara ontsa vérem, 's viszonzá Kelén; 's ment sietni felkészüléseivel, nem hallva megette gúnykaczáját a' herczegi párnak.

Aggódást kimélve, nem szól Kelén apjának és Helkájának, vándor-botot fog kezébe, iszákot vet arra, 's hű szerelmével, bátor szivével megyen, mendegél Bakony felé. Beleér; alkonyúl és derül előtte az erdő, közel van immár ennek közepéhez. „Erőt pihenek tagjaimnak — így szól magában, mielőtt a' vadkannal csatámat tenném.“ Letelepedik agg cserfa' árnyékában, 's csak hamar rövid, de újító álom ereszkedik szemére. A' mint felébrede, csodálat fogá el az ifjat; villogó kelevéz fekvék mellette. „Mellyike a' jó lelkek-

nek pártolja ügyemet? “ így kiált fel, kezébe ragadván a’ villogó kelevézt, ’s keresi szemeivel a’ jótévőt. Ím a’ hegyről, szálas gyér erdőből ereszkedik felé egy tisztas öreg, ezüst lenyúló szakállal, zöldellő cserágot tartva kezében. „Szerencse hozott birtokomba, jámbor herczegfi! “ akként idvezli ez őt. „Csalódol, atyám — mond szerényen Kelén — szegény remete-fiú vagyok. ‘ „Már bölcsődben ismertelek — felel a’ bakonyi öreg; — még egyszer mondom: idvez légy nálam, jámbor herczegfi! De puszta kézzel kelle-e jönnöd dühös vadkannal csatára, mellynek agyarától számosan veszének immár? Idved, jó ifjú, hogy én, ki hatalmas varázsa vagyok Bakony’ erdejének, pártfogollak. Te fiamnak, ki remetelakotok’ szomszédjában nyugszik, sírját virággal ültetéd be, ’s azokat kegyes gonddal ápolod; végy most jóakaratóért jóakaratot. Fogd kelevézem, ’s mielőtt csatára kelnél, forgasd meg azt háromszor fejed felett, ’s mártsd sügyébe az agyarnak. Azután üss a’ kelevézzel háromszor a’ fészektartó cserfára, lehajol az mint nádszál elődbe, a’ nélkül, hogy a’ hollófészekből egy csepp kicseppenne. Ám szedd meg a’ harmatnedvet. De rettegjen a’ kontár bűvösné, ki erdőségembe küldött veszélyre, ’s meglássa az is, ki mosdandik harmat-nedvemmél, ki eendik vad-

kanom' nyelvéből, hogy tiszta és büntelen legyen szíve!“

Úgy tön Kelén, mint öreg varázs mondá. Bakony' közepére érve, megtalálá szikla-csúcson, elszakasztva minden növényi tenyészéstől, a' sudár cserfát, látá kellő tetejében az elhagyott hollófészket; de mielőtt alá férne, dühösen rohana felé, agyarát villogtatva, a' tetemes vadkan. Kitére Kelén első rohantának, megforgatá a' kelevézt feje felett háromszor, 's ifjúi teljes erővel dőfé azt a' vadnak szügyébe. Hörögve adá ez ki páráját. Kiszakítá nyelvét Kelén és iszákjába veté. Azután megüté kelevézzel háromszor a' cserfát, 's lehajlott ez mint nádszál előtte. Zárt csészébe szedé meg Kelén a' harmatot, és győztes szerelem' boldog reményével tére meg a' várba.

Éjre borult a' nap, hogy haza ére. Ébren és nyugtalan, mint rossz lelkiösméret szokott, járt és kelt Thúz és Horka a' vár' egyik teremében, figyelve minden neszre, rezzenve minden zörejre. Elakadt ijedt álmélatban lélekzetők, a' mint Kelén a' csészével és vadkan' nyelvével hozzájuk belépett. „Isten hozott, jámbor ifjú — kiálta magát öszveszedve Horka, — kiért nem csekély aggodásban valánk. Jártod, mint látjuk, hiteles; majd látó atyánk hálásan fogja kezébe tenni hű lyánya' kezét.“ Kelén, miután átadá hozásait, híve, remélve, boldogan tére ki a' te-

remből, 's elnyúgvék atyja' lakában csendesen, mint ártatlanság, békes öntudat, és híven végzett kötelesség szoktak nyugodni.

„Így is jó — gondolá magában Horka, — a' mi halad, nem múlik el; de atyám ne lásson világot.“ A' harmat-nedvvel maga mosódék, a' vadkan nyelvet pedig férjének készíté meg. Lehullának ugyan a' pikkelyek mosott tagjairól Horkának, de azok helyett fekete holló tollak borultak testére; Thúznak pedig, utolsó falatjával, tagjai meredezni kezdenek, 's testét szinte a' hajszálakig durva serték boríták el. Iszonyodva kezdi mindkettő tépni nyert test-borítékját; de mindenütt vér serseg a' tépés után, 's a' fájdalom szűnni készte őket a' tépéstől.

„Irgalom nélkül vágatom négyfelé az undok banyát!“ ordít dühében Thúz, rohan poroszlóival a' cigány-viskó felé, berúgja annak korhadtt ajtaját, de nem találja a' cigány banyát; a' viskó' ágasán egy fekete macska ült hét cziczáival, szemeit Thúzra villogtatva; 's ennek rémes miákolására borzadással csapá be Thúz az ajtót, 's riada haza.

„Hálás szívvel öntözöm ma fiad' sírja' virágait, jótévő varázs!“ kiált felébredtekor Kelén; kiszökik piruló hajnallal ágyából, 's öntözni siet a' sír' virágait. „Nagyon szorgalmas vagy ma, fiam!“ megszólal háta megett egy nyájas szózat.

Megfordúl Kelén, 's a' bakonyi tisztos öreget látja szelíd arcczal állani maga felett. „Hagyd ma az öntözést, fiam — mond a' varázs; — szedd meg inkább virágaidról a' mai harmat cseppeket csészébe. Add azt magának Helkának által, 's ő ki ne adja a' drága harmatot kezéből, hanem locsolgassa azzal atyjának szemeit; mert a' te hozásod' nedvéhez rossz akarat fért, édes fiam!“ Úgy tőn Kelén, mint az öreg parancsolá; megszédé a' sír' virága' harmatját, átadá azt magának Helkának, kinek hű leányi ápolása alatt öreg Rohán harmadnapra megpillantá a' napnak rég nem látott világát, és igéző bájait egyetlenének — kedves Helkájának.

Hű leányi örvendezéssel fut be Helka nénjéhez és sógorához a' kedves hírrel apja' jobbúlása felől. Ártatlan lelke nem bír rejtezni a' titokkal, 's a' nős pár dühös boszúra forran. „Ki kell-e újra ejtenünk a' hatalom-pálczát kezünkből — így dühöng — hogy az Rohán' kezében Helka' javára hajtson' mindent, miért annyit fáradozánk? Remete laktól és lakosítól árad reánk minden veszély; legyenek számüzöttek ezek, földig rontva amaz! — És lelegelve a' sírhalom' átkos virágai, feldúlva maga a' sírhalom!“ mond Thúz, 's kirohan parancsot adni a' pásztornak: hogy hajtsa az arany szőrű kecskenyáját lelegel-

ni a' sírdomb' virágait; maga, poroszlóival a' remete-lakhoz siet.

„Rontsátok földig a' bűn-lakot!“ ordít a' poroszlóknak, 's ezek rontásnak erednek. „Megállj, Thúz! rossz apának rosszabb fia! — kiált a' remete, laka' ajtajába lépve — apád kiűze szép herczegségemből, te végmenedékem' viskójából űsz-e ki? Ismersz-e engemet?“ „Nagy bátyám! — kiált Thúz, eltakarván kezével halálszínű arczeit — melyik ellenes varázs hozott útamba ide?“ Robaj, mint átzuhanó szélvész, riasztá fel őt a' kétség' ezen állásából. Az arany szőrű kecskenyáj tevé ezt, melly a' sírdomb' lelegette után bőszerűen rohana égető szomjában a' Balatonnak. Magán kívül riad Thúz, hogy megtérítse, utána; de ím Bakony felől egyszerre iszonyú forgó vész kél, 's nyáját és herczegfit Balaton' habjaiba sodor. Nem látta egyikét is többé senki! A' habok azóta is csak körmét hányják ki a' partra, a' hajdan híres nyájnak.

A' várból leriadt Horka sírdombról szemlélé a' veszélyt, 's halva rogyék láttára tetejébe. „El-némúltál-e, szép csengő szólású nő? — mond felette állva a' Bakony' hatalmas varázsa — szikla alá temetlek, hogy martalék légy szavaiddal holtod után, mint fösvény valál azokkal rimányaira a' nyomorultnak, alázatos szózatira a' szegénynek, nyögésire a' betegnek, nyájasságira

testvérednek, és öregsége' panaszira gyengélkedő atyádnak. Légy rabfelelője minden kérdezőnek, tréfás játéka azoknak, kik látogatva a' vidéket, szavaddal enyelegni vágnak. — Szikla alá temette Horka' holttestét a' varázs, 's e' szikla-sírból felelget ma is a' tihanyi visszhang! —

Öreg Rohánnak derült és kies lön élete' alkonya. A' virág-harmat, mellyet Kelén gyűjte, megadá teljes világát szemének; a' hű szerelem pedig, szinte az ifjúságig simítgatá öregsége' ránczait. Betölt atyai örömmel tevő Helkájának kezét Kelén herczegfi' kezébe, 's a' pár boldog lön és igen gazdag, bár arany szőrű kecskenyáj nem tépdeli is többé Tihany' halmain a' gallyat; mert Zemúr, a' testvérüző herczeg, magtalan hala el, 's Kelén öröklé a' herczegséget. Öszvekelés' holdas estéjén, csolnakra ülének Kelén és Helka, magok közé vevék az arany szőrű gödölyécskét, vég ivadékát a' hajdani nyájnak, 's ígért hálául átnyújták azt Siónak, Balaton' tündérének. Öröme derült arcczal fogadá Sió a' hála' ajándékát, 's míg nymphái arany szőrét nyíregeték a' gödölyének, ekként szóla a' boldog párnak: „Idv nektek, hű szerelmesek, kik nekem is idvet hozátok! Tudjátok meg, hogy én hiú és büszke valék szépségembe, melly messze vidékekről csala imádókat elő. Én játszadoztam érzelmeikkel 's titkon kigúnyolám azokat; viszont szerelmet

fogadtam, 's felváltó imádómnál megszegtem le-
déren fogadásomat. Büszke szépségemet főképen
arany hajfürtjeim tevék, 's ki azokból emlékül
tőlem egy fürtöcskét nyere, nem szakadhata el
többé szerelmemtől. Ezen hajfürtjeim' illesztge-
tésével, változatos kötözésével töltém nympháim-
mal legtöbb időmet, 's gonosz játékokat űzék fűr-
töcskéim' ajándékozásival. Többen levének imá-
dóim közül boldogtalan szerelem' áldozati, míg
én hideg maradék szivemben, hideg, mint téli
fagyban habjaim. Így ámitám Bakony' hatalmas
varázsának, a' tisztés Kamórnak is egyetlen fiát,
fürtöcskét adék emlékül hajamból neki, hű sze-
relmi fogadást tevék ledér hiúságomban az ifjú-
nak, 's csak hamar megszegém ezt is. Bakonyi
hársvirág-vizet kértem volt tőle hajfürtjeim' lo-
csolgatására, hogy kedves illattal neveljem bá-
jaikat; 's azt hozza épen szekrénykében számom-
ra, a' mint esti homályban szint azon édes sza-
vakat hallá vesztegetve tőlem más ifjúra, mellyek-
kel szívét elrablám vala. Elbúsulva öntözé el
hárs-vizét, és mély bánatnak eredve jára kele a'
hegyek' vadonaiban. Atyja, varázs hatalmával,
legszebb hajadonok' bájképeit tünteté álmai elé-
be — mind hasztalan! hajfürtöcském, mellytől
nem szakadhata 's szakadni sem ohajta, partjaim-
ra csalá untalan. Egy reggel, közel azon hely-
hez, hol sírja fekszik, szikla-csúcsról lerohanva,

élet nélkül találta atyja, hű szíven tartva hajfűrtömet.“

„Kamór’ atyai fájdalma leírhatatlan vala. Erdei pásztor-alakban jöve, holdas estvén, egy szekrénnyel hozzám, épen midőn új imádóim közt enyelgék. Eggyel szaporodik ezek’ száma, gondolám hiú örömmel magamban; eggyel vetelkedőink’ száma, gondolák az ifjak kedvetlenül, a’ mint Kamór a’ csoportához érkezék. ,Alár, szép asszonyom, beteg — így szóla Kamór hozzám; — ím általam küldi számodra az ígért hársvizet — ’s átnyújtá a’ hozott szekrényt; — de ígéretedre emlékeztet ő is, asszonyom; szívedet, kezedet kéri.“ „Szívemet? — mondám hiú mosollyal — ki bírjon a’ makaccsal? Kezemet? minek azt megkötni korán, enyelgő rózsakorban?“ Nympháim csalfán mosolygának, imádóim javalló gúnyt kaczagának szavaimra. Sieték felnyitni a’ szekrényt; de ím a’ mint fedele könnyű erővel felpattan, villám csattan felettem, hullámbegyeket torló szél üvölt tóm felett, undok sziszegés hat a’ szekrényből fülembe, ’s borzasztón vegyül a’ szél’ üvöltése közé. Elhal a’ mosoly nympháimnak, el a’ gúny-kaczaj imádóimnak ajkain, rémület száll ezek’ helyébe minden arczra; mert ím a’ szekrényből egyszerre undok kígyók pattognak vállaimra fel, egy percz alatt lelegelik szép arany hajszálaimat, ’s helyökbe viczkándó kari-

kákban magokat aggatják fel. „Viseld Bakony' kigyóit, ledér asszony! — szól Kamór, varázsi alakjára változva, borzasztón, mint hegyközi menydörgés, — viseld atyai átkomúl mind addig, míg hű szerelem, mellyet gúnyolál, önkényt nem adandja hajfürtjeidet vissza, mellyekkel gonosz tréfát űzel. De megbánás' kigyója marja addig egyszersmind hűtlen szívedet is; mellyet látása tápláljon, általad előtt fiam' sírhalmának partodon.“

„Nem terhellek, jámbor pár, kiállt kínaim' felhordásával tégedet. Gyakori csalódásaim még inkább nevelék azokat, 's kétséggel rémítének immár, a' mint titeket küldé békült sorsom feloldozásomra. Mert ámbár habjaim nyelék vala el az arany szőrű nyáját, nem használta az nekem semmit, nem hű szerelem nyújtván azt önkényes ajándékúl. Idv nektek, hű szerelmesek, kik nekem is idvet hozátok!“

Az alatt, míg szóla Sió, egymás után patogtak le a' habokba vállairól az undok kigyók, 's feltartva fejeiket úsztak ki a' Bakony felé. Sió' nymphái, végezve a' nyírést, díszesen felillesztgették a' nyert arany szőrt fejére, 's ím, a' tündér ígésző kellemben, hálaköny-rezgő szép szemekkel állott a' boldog szerelmi pár előtt. Nyájas erdei síp' bájhangja szólalt meg távolról a' hegyekből, 's az azon táj felé fordított szemek,

az ezüst szakállú tisztos Kamórt látják közeledni a' tó felé. „Béke és bocsánat neked, Sió, szép tündére Balatonnak! — így szól, parthoz érve, a' varázs; — feloldott a' hű szerelem föld' és szűd' kigyóitól. Fiam' sírját Bakonyba tevém immár által. Jer, lépj ki habjaid közül, ünnepeljük partodon békülésünket!“

A' hű szerelmi pár közt foga Sió a' csolnakban ülést; örvendő nymphák repülének azzal part felé, Bakony' irányában. Partra kelve, leborultan fogadá a' pár a' varázs' és tündér' áldásait. „Adjuk késő időknék által békülésünk' malasztját — szól Kamór 's földre hajítja zöldellő cser-ágát; — e' helybe gyűljenek hegyeim' érczeinek legjótékonyabb erői!“ „És vizemnek legjótékonyabb forrása!“ szól arany buzgányos nádját Kamór' cser-ága mellé hajítva Sió — és ím, a' két hatalmas szellem' áldó szavára felbuzog gazdagon Füred' jótékony érczes forrása, 's áldja őket e' malasztért ma is a' hálás emberiség!

FÁY ANDRÁS.

HARCZBAN HALDOKLÓ MAGYAR.

Folyj-ki, folyj-ki, vérem,
Múlj-el életem!
A' hazáért halni
Szép halál nekem.

Nagy 's kemény volt a' harc,
Vért kívánt 's halált,
Vérre, áldozatra
Engemet talált.

Ah de édes e' vér
'S e' halál nekem!
A' magyar hazáé
Lett a' győzelem.

Győzödelme magvat
Fog teremni még,
Téged, szent szabadság,
'S boldog egyesség!

Legdicsőbb jutalmam
Ez leszen nekem.
Folyj-ki hát folyj, vérem,
Mulj-el életem!

GARAY.

BUZIÁSHOZ.

September' végén 1834.

Te bájvidék, ti édenreggelek,
Te kút, ti fürdők' rémletes magánya,
Te messze rétség' illatos viránya,
Te, melly fogadtál, meghitt kis telek;

'S te, kit kerestem és üldöztelek,
Keblemnek áldott rettegett bálványa,
Kit visszasóhajt most e' szív' hiánya,
Kit megveték és istenlettelek; —

Szép hely, te nékem üdv 's pokol valál.
Most én szelídebb ég' lakója lettem,
'S a' dúlt kebel megszűnt hullámozni;

De kéje még csak egy: andalgani
Óráidon, midőn élet 's halál
Kétes csatákban küzködött felettem.

CSATÓ PÁL.

A' V Á N D O R.

„I t t puszta a' mező ,
Kietlen a' világ ,
'S mocsáros völgyeken
Nem nyíladoz virág.

De túl kék bérceken
Mosolygó völgy felett ,
Elnémúl fürgeteg ,
'S virít dicső kelet.

Ott vár , epedve vár
A' mátká' hű öle ,
Csak értem lángoló
Érzelve van vele. “

Igy szól a' vándor , és
Kék bércezen túl siet ,
Találni messze hon'
Határin hű szívet.

Megy , megy , mulatva megy
 Bájos reményivel ,
 Nem gondol a' sötét
 Éj' szörnyü rémivel.

„Kedves hon! hű fiad
 Üdvözli földedet ,
 Nyisd , ah nyisd-meg neki ,
 Ohajtott kebledet.

Öllek , oh haza ,
 Te édes szép határ!
 Benned szelíd öröm'
 Boldog nyugalma vár.

És zúghat a' vihar ,
 És dúlhat tél' jege ,
 Éltem csak úgy halad ,
 Mint egy arany rege.“

Már hon van , karjait
 Kinyújtja 's mit lel ő?
 Mit lát meredt szeme? —
 Leégve a' tető.

Megdöbben és veszély'
 Sejtése futja át ,
 Fut , fut 's kerülő dőlt
 Lakása' romfalát.

„Bár kormos a' fal itt
'S leégve a' tető,
Van mátká, a' ki hű,
'S ölelve vesz-fel ő. “

'S megy a' vidék felé,
Hol híve' lakja áll,
És útja ott vezet
A' sírok' halminál.

Ott, hol zokogva leng
A' lanyha éji szél,
'S míg sípja felsohajt,
Leroskad a' ki él.

Ott tántorog 's fülét
Gyász ének csapja-meg,
Lassan mozogva jő
Halottas bús sereg.

Zúg és közelg felé
'S melléje érkezik,
És látja, kedvese,
Ki ott temettetik.

„Hideg hon, a' vándor
Üdvözli földedet,
Nyisd, ah nyisd-meg, neki
Nyugalmas kebledet.

Keblem hideg 's kidúlt ,
 Mint puszta jégverem ,
 Te vagy nekem honom ,
 Sötétlő sirterem. "

'S tenger zudúl reá ,
 Sötét kín' tengere ,
 Nap kél , de megfagyott
 A' vándor' szívere.

TÓTH LŐRINCZ.

KISÉRTET.

Gyermeki félénkség , irtózatoss elmei vakság
 Hinni kísérteteket ; mondja a' bölcs hidegen.
 Én sem hittem előbb. De szerelmem hinni tanított;
 Képe leánykámnak titkon örökre kísért.

BÚSTAVI.

A' S Í R.

Sötét éjben sötéten
Egy halvány ifjú ült,
Fölötte vész az égen,
Alatta sir terült.

„Ki vagy te sírok' őre,
Alattad melly sir ez?“
„Tekints e' puszta köre,
Megmondja mit fedez.

Mi kincsem volt 's világom
E' szép világ' ölén,
Legkedvesebb barátom
Itt nyugszik, — a' remény.

'S halmára lehevertem,
Halmán itt hervadok,
A' temető lett kertem,
'S kertésze én vagyok.'

És mint a' kőre nézek
'S az írást olvasom,
Nagy borzadalmat érzek,
Mered minden tagom.

A' s í r' sötét ürében
Szívemre ismerek,
'S a' sírásó' szemében
Az én könnyüm remeg.

GARAY.

E M M A.

Volnék bár hegyeken lebegő szél, messze röpnék,
Messze, hol érzelmim' kínja nem érne utól;
Volnék bércei patak, lerohannék sziklatetőkről,
'S eltűnném a' nagy tengerek' árja közé;
Lomb vagyok, a' szerelem' szép fáján hervadozó lomb;
Mellyet hitlenség' játszi fuvalma letört.
Míg lebeg a' hegyi szél 's lezuhog vigan a' patak' árja,
Száradok én, a' bú lassu halállal emészt.

BAJZA.

A' POLGÁRLEÁNY.

BÍBORY GUSZTÁV, LENDECSYHEZ.

Halmos, jan. 14.

Fogadd baráti forró üdvözetemet! Vagy én forgok a' világgal, kedves Náczim, vagy az velem; de hogy nyugtát valamellyikünk megunta, annyi bizonyos, mert én, kit mézes buzán is alig lehetete vala Pestről elcsalni, csak gondold! én tél' közepén egy egész napi utazásra szántam magam', a' mi több, kis városba menendő! Előtted ugyan, ki magad is a' falusi csendet szereted, hiszem, hogy ez valami csoda újság, millyennek én írom, nem lehet; de ott hagyott barátim előtt megfoghatatlan e' változás. Okait találgaták, 's jobbadán oda járultak a' vélemények, mintha engem valami parlagi nymphea bájolt volna ki magához körükből, 's gondolom, e' lépésemmel némelly estveli kávé-társaságoknak hagytam is egy fejtörő talányt, melyet megfejtteni, Sasdy generálnén kívül, nehezen fognak, 's ő felőle is igen fölteszem, hogy kulcsot adni hozzá másoknak nem örömet fog.

Farsangi jó kívánságidat köszönöm, de csak, mert a' tiszta forrást kebledben, honnét buzganak, ösmerem. Különben jelenthetem, hogy a' teljesedés' közel pontjától, nem tudom búmra-e vagy örömemre, egy kis közbe jött eset engem ismét tova hajtott. Jól tapogatsz, kedves Náczim, 's most szinte pirulnom kell, hogy mit őszinte tollamból már rég' kelle vala értened, csak találgatnod lehet, — én Laurához — no! — közelebb álltam tán, mint máshoz. Álltam! jól megértsd, 's itt a' múlt időt illő figyelemre méltasd, mert ez fölvilágosít; valamint én is nem bizalmatlanságból, inkább könnyelmű gondatlanságból elkövetett hibámat avval leszek helyre hozandó, hogy, ha türedelmed van, szívem kronikájának multját, jelenét és jövőjét veled tudassam.

Fogod, elhiszem, az enyémet is ösmerni, egynek azon keblek közül, mellyek gyúlékony, inkább lobbanékony természetöknél fogva olly mohon ölelnek mindent, mi szép, mi magas, mi a' finom belső hűrt közelebből érinti. 'S így történt, hogy Laura' hősenek fölavattatnom kevés munkába került. Ő muzsikál és rajzol, melly két tulajdon engem magamból hamar kiemel. Ehhez még csak egy kis költészeti szellem kell, hogy kész legyen a' szív-román, 's összezsapjon a' fenn lobogó két láng, nyájas ég alatt, a' tiszta aether-

ben, igazolván, hogy a' házasság égben köttetik. Laura pedig lelkesedve hallgatá, ha néhány dalaimat, 's más jobb költőinkéit előtte felolvasám. Anyjának 's nénémnek kedves vala a' frigy, melyet tudtunk nélkül magok szövénnek; 's rövid időn mint mátkák kiáltatánk-ki a' városban. Oh de az ember, barátom, 's kivált az asszony, furcsa műve a' teremtőnek. Ez, ha tovább nem építhet, újra ront, csakhogy nyugta ne legyen, csakhogy változhassék. Egy társaságban, hol néném, egy kis roszulléte miatt, meg nem jelenhetett, a' generálnét, mint rövid időn örömanyt, üdvözlik. Ő mindennapi fogásokkal téreng-ki előlök, azok nem tágítanak, míg a' szerencsétlen végre elég gyöngye lesz így nyilatkozni: „Mai időben igen olcsó a' leány, illő szerencséjére nem várhat, meg kell elégülnie a' középszerűvel is, ki férjül ajánlkozik.“ Erre egy dáma rögtön főfájást kap, mi a' társaságból haza kényszeríté, e' helyett még is néném' látogatására jő, hogy ő lenne az első, ki a' generálné' szavait hív-, inkább tán hűtelen költői nagyságban előadhassa. A'következést gyaníthatod. Más nap tüstént egy kis levelke megy nénémtől a' generálnéhoz, ezekezt foglalva magában: „Kedves angyalom! Kisasszonyát én még eddig elég drágának tartottam öcsémhez; hallván azonban olcsóságát, azt kell gondolnom, hogy gyöngyei és kövei is, melyek-

ben eddig fénylett, hamisak. Miután hát maga is, angyalom, öcsémet olcsó kisasszonyához is csak középszerűnek, kivel méltóbb' szűkében elégülnie kell, tartja: én részemről érdemesebb vő-keresést ajánlok; öcsémnek pedig, rajta lesznek, hogy drágább menyasszonyt szerezhessenek. Ezzel százezerszer csókolva maradok 's a' t." — Tovább nem kell magyaráznom; még csak ezt említem, hogy ez idő óta néném a' társaságokból, mellyekben a' generálnéval összejönne, kimaradt; nekem Laura' látogatása tiltva lön, 's miután nélkülözése semmi nehezemre nincs, úgy gondolom, az egész frigy könnyen fölbontható volt. Néném azonban ezzel még kielégítve nincs, szerinte Laura' leányságában, ha lehet még e' farsangon, meg kell házasodnom, még pedig gazdagon, hogy boszúja teljes lehessen. 'S ím e' czélból kelle most nekem Pestről e' kis városba jönnöm, mert itt egy igen gazdag távol-rokonunk él elvonultan, 's szinte homályban, egyetlen leánnyával. Velök itt új rokonságot kell kötnöm, a' kis városi leányt nagy városi szélről elkapatnom, vérség' útján szívébe lopódnom, 's a' többi néném' gondja. Helyezetem másnak tán nem volna legnehezebb föladat; de én kétlem a' vállalat' leendő sikerét. Olly szűk, olly érdektelen óság itt minden, hogy kíváratim tévedező utasként bolyongnak a' sivatag' sötét éjében, kilátás nél-

kül. Rózát a' mi illeti, egyébiránt tűrhető volna — — de hogy a' történet' folyamának elébe ne vágjak, főlebb kell kezdenem, reménylvén szíves türelmedet. Estve későn érkeztem, járatlan a' városban, 's így udvarlásomat bátyámnál holnapra halasztva, fogadóban vevék-föl éjjeli szállást. Ez egy hangya-fészek volt, alig kaptam szolgát, ki szobát nyisson, mert ez estén az első nyilvános táncmulatság tartatandó a' fogadó' táncsteremében. Kivánva ajánlkozott az alkalom, 's eggyel több okom lett bátyámhoz egyenesen nem szállni, gondolván, hogy bálkészületű házhoz vendég jókor sohasem mehet. Ruhát válték 's ez alatt kezdődött a' bál, hova én is bementem. Megjelenésem, mint új üstökösé; kíváncsi kém-mé varázsola minden szemet. Egész társaság ösmerős, én egyedül ösmeretlen benne — lehet-e is ez másként? Én csendes-komolyan vegyülék közéjük, 's a' minék leginkább örülék, egy pillantatra 's tisztán fölesmerém bennök legalább a' kis várost. Az a' nyíltság, kedves Náczim, azon őszinteség, mellyel te olly örömet hagyód bélyegeztetni vidéki helyeinket — oh ezek, barátom, fölötte divatoznak, nem tagadhatom, társas köreitekben; csak azt ne véld, hogy ezek amaz eredeti kiadásbóliak még! Után-nyomás megvesztegetve adá ezeket át édes jelenünknek, 's hidd-el, hogy e' mellett még igen is fo-

nákül használtatnak. Ezen nyiltság olly együgyű pongyolán üle itt a' mesterkélrt báli alakokon, hogy én egy tekintetre megösmérem: ez nemes, az polgár; ez tudós, az kézműves; ez orvos, az ügyvéd; 's tán még abban sem hibáztam sokszor, ez és az millyen vallású. Többit mondok: megösmérem húgomat, kit soha sem láttam, mert próbául tánczra kérvén, kosarat adott. Hogy is mehetne az itt leggazdagabb Halmossy Róza kisasszony egy ösmertlennel, ki isten tudja még nemes-e vagy pór? Most egy kis szöke tűnt szemembe, 's mondhatnám, úgy varázsola maga elébe táncz-kérésre, mi jutalmazva is lön. Csak ez egyszer, gondolám, csalna emberösmeretem, 's előbbi daczos szépem egy neveletlen pór, emez egy fínom, művelt, magasabb rangú, 's a' keresett hóg lenne! De ez lehetetlen, ságá belöl a' szigorú biró, ez angyal, e' személyesített szerénység — ez polgárleány! Pedig milly leány, barátom! ha a' mennynek minden dicsőségét nyitva mondom arczán hordoztatni; ebböl még csak azt értheted, hogy szép. De nem a' büszkén hordott fő, nem a' tűzzel villogó szemek, nem az arcz-rózsák, nem a' deli termet csupán: hanem azon utánazhatlan nyájas szelídség, melly mosolyodtába, pillantatiba vegyűlten ömlik-el arczán, teszi őt bájolóvá. Szünet alatt egy sétálás vele juta boldog részeműl. Szava olly nyá-

jas, mint tekintete, lelke olly átható, mint külseje. Beszédén a' németes kiejtés észrevehető, de ez magyarságát, melly azért tisztább sok született magyar nőkénél, épen úgy kellemesíti, miként egy kis szeplő néha a' síma arcot. Képzelheted, mennyire köz tárgyává levénk sétáltunkban a' kíváncsi szemeknek. Mindannyi elhaladó pár szemünkbe tekintett, és keményen, hogy szép társnémnak folyvást földre szegzett szemekkel kellett jönie. Kivált ama büszke szép viselé mulatságosan magát. Ő elhaladtakor, mi pedig gyakran történt, leánykámra, onnét rögtön tükörbe tekintett, tán egymást méregetve. Láttam, együtt érzém a' kint, melly a' szegény leányt ezekre belől marczanglák, 's fölmentve néhez sorsa alól, egész illedelemmel anyja mellett hagyám. Egész bál' érdeke megsemmisült előttem, 's mit teheték, mint hogy úton is törődve, nyugasztalando nyoszolyámba dőljek. Álmomat a' muzsika' közel harsogása szaggatá félbe, 's csak a' bál-nép' egész haza takarulta után lehete egy kis nyugalom. Ezeket még báli mámoromban írom, két óra múlva bátyámhoz menendő, honnét a' közelebbi postán többet. Vagy ez is sok volt, úgy-e? Csókollak.

Jan. 16-dikán.

Tizenegy órakor dél előtt bátyám' fölkérésére indulék, kit, mint első rangú urat a' városban, föltalálni nem sok fáradságomba került. Ott ült, busásan füstölve, egy kis asztalka mellett, schach tábla előtt, az öreg úr, szinte erőszakosan szorulva asztal és ablak-szeglet közé. Mélyen látszék figuráiba merülve, mert köszöntésemet nem hallá. Közelebb menék, 's ismételt köszöntésemre rögtön előtte termésem úgy megrezzenté, hogy hirtelen kelni akartában bal kezével egy rózsá-cserepet az ablakból, hasával pedig figuráit dönté-le az asztalról. Ez hagyján! de most már magam is megszeppentem. Szegény bátya jajdulva rogyott székébe vissza, mert a' lehullott cserép fájdalmasan érinté podagrást lábát. Én a' szép rózsá' mentésével, melly bizonyosan hugomé, akarván némileg kármentesíteni a' véletlen zavart, bátyám' egyik lába felett asztal alá hajoltam a' cserép után, melly mozdulattal a' még sértetlen lábon is fájdalmat okozva, az öreg új jajdulással felugrik, 's én ő és az asztal közé szorultam. „Irgalom, kedves urambátyám, mindjárt megfúlok, ha ismét le nem ül!“ kiáltám alulról; mit csakugyan kis tágulás követvén, én virág-cserepemmel fölegyenesedém az asztal alól. E' közben két ajtón két külön alak, 's pedig az egyik tűzzel rohan-be 's felkiált „Is-

tenem!“ a' másik csendesen lépdel-be, egész hideg vérrrel mondva: „Per amorem dei!“ A' sikoltó azonban szintolly sebbel mint berohant, visszavonult, a' másik kimért léptekkel közelg hozzánk egymásra bámulókhoz:

„Quid agitur?“

„Uram!“

„Bocsánat!“ hangzék ismét egyszerre hár-munktól, a' nélkül, hogy e' fölkiáltások világos-ságot adnának.

„Kedves urambátyám, különösen örülök, hogy van szerencsém.....“ kezdem én.

„Honnét?“

„Urambátyám?“ mondák ők. Én átnyújtám néném' levelét, mellynek olvasására az öreg úr feledni látszék podagráját.

„Isten hozta! így már kibékültünk‘ — ezzel felém nyújtá jobbját, mellyet én lelkes magyarán szoríték, csókolására hajolva a' szíves öreg-nek; de ő jajdulva hanyatlott székébe. Ujra bocsánatért esdeklém, 's ő fájdalmasan panaszlá, miként kínos köszvénye, már több év óta, szé-gényt szinte kirekesztőleg a' schach asztal mellé kárhoztatá, 's minden kis érintést fájdalmassá tesz. Most bemutata az összetett kezekkel bámuló sovány alaknak is, és csengetett, de senki sem jött. Én szolgálati készséggel „Mit parancsol, drága urambátyám?“ a' közel ajtóhoz

ugrám, hogy valakit beintsek; de ott pipere-asztala mellől ijedten ugrék-fől a' pongyola kisasszony 's tova suhant. Szöktét nagy zörej 's egy kis öl-eb' sikoltása követé. Én csendesen visszaléptem.

„Egész confusiót hoz a házunkhoz;“ mormolá fogai közül a' még ösmeretlen úr.

Nem csoda, városról jő, egy kicsit szeles! válaszolt bátyám, 's mankóját véve kisántikált, kettőnket hagyva a' szobában. Szeles tehát és confusus? gondolám, míg szóttalan egymásra bámulánk, hogy jöhettek én e' két idegen kategoria alá, meg nem foghattam. Tán a' tegnapi kép lebegett előttem, tán valami hasonlót láttam a' tűnő alakban? Boldog csalódás! ah én még száz illyet gondoltam, sejtettem, reménylettem volna, de melancholicus társam félbe szakasztá a' csendet.

„Ja - ja!“

„Igen ám!“ de mit is mondhattam egyebet?

„Mi az, könyörgök?“

„Az az, hogy én még azt sem tudom, kihez legyen szerencsém.“

„No biz' ideje... 's most szelenczéjét, melly egy hason-szenvi gyógyszerháznak elég volna, elővevé. — Én.... most ráütött 's kinyitá — dicsekedés nélkül szólva.... most két ujja közé egy jó adag burnótot veve — Joannes Baptista

Librarius, alias Könyvessy, cum duplici s et y, aa. ll. ac philosophiae doctor, gymnasii hujatis director, rhetorices et poeseos professor publicus ordinarius “ ’s most mint dolgát jól végzett, egész eléküléssel ’s huzamosan szippanta.

„Igen örülök, drága director úr, hogy szerencsém lehet!“

Ő némán meghajtá magát, ’s tetemes szelen-czejét mély zsebébe rejtván, a’ közel székre mutatva: „Tessék leülni!“ És én leültem.

„Igen hideg idő jár.“

„Valóban; de hisz így jó a’ farsang.“

„Ecce! igaz bizony, most farsang van.“ — Egyet ásított.

„Tegnap szép bál volt a’ fogadóban...“

„Hallottam. Egy pár studentet már be is csukattam miatta. Még úgy szólva gyermekek, ’s per amorem dei! már vétkeznek.“

„’S vétek volna ott megjelenni? ugy zárasson-be director úr engem is — és tán a’ kisasszonyt“ mondám vontatva.

„Ha disciplinám alatt volnának, igen is. Mi haszon, mi üdvösség az efféle időtöltésekből? testöket rontják, szíveiket... per deos immortales!“ most erősen és mérgesen szippantott.

Én szép szókémre gondolék, áldva sorsomat, hogy e’ veszedelmes disciplina alá nem engedett. Mély csend. Director úr indulatban látszék, én

az ajtó-nyílásra vártam. A' papa bizonyosan leányát akará bemutatni, azért ment-ki, 's az nyilván még nem volt felkészülve, azért nem jött-be. Végre csakugyan nyílt az ajtó, 's az öreg úr' karján egy pipes dáma, bál után reggeli öltözetnek igen is pompásan, lépdelt-be azon. Társam e' pillanatban készült, hosszú ásítás után, szelenczéjét veregetve, valamit kérdeni; de én erre nem ügyelve, a' bájoló szép kéz' csókolására siettem.

„A' leányom! — Bíbory bátyád!“ monda kölcsönösen mutatva ránk az öreg úr.

„Édes bácsi!“ „Kedves húgom!“ e' bizalmas fölkiáltásokra bátorulánk mi, 's én holdog! kézcsók helyett egy szives, de magában értődik, csak rokoni arcz-csókot nyerék.

Director úr boszúsan távozott, 's mint elvonuló vész' dörgése a' távolból, hallatszék a' „per deos immortales!“ mormolása a' távozonak ajkai közül. Mindjárt derültebb lett egünk. Róza, mint szakadozott felhők közt bukdácsoló nap, én rajtok hét színű szívérvány, az örök tűz' jelképe, a' papa mint csendes borulat, mellyből semmi zivatar nem fenyeget; illy nagyszerű égi tünneményként állánk mind hárman, addig — míg le nem ülénk. Bátyám egykét kérdést tőn néném' hogyléte felől, mellyre, mint lassú bevezetésre, Rózának Pestről 's az ottani bálokról tu-

dakozódási, könnyű à la Strausz keringőkként következőnek. Ítéletemet a' leányról még felfüggesztem; annyit tudhatsz, hogy türethetően érzem magamat körében, még csak egy napos vendég. A' fogadóból egészen hozzájok hurczolkodám, 's teljes reménnyel vagyok, maholnap egészen házivá válhatni közöttök. Tűrd szívesen hosszas soraimat, 's türeledmed' bére jövő postán — meg ne ijedj! — ismét egy levél.

HALMOSSY RÓZA, EGY BARÁTNÉJÁHOZ.

Jan. 18-dikán.

Hogy vagy, lelkem, a' hosszú farsangban? Magyar Sprichwort *) szerint, minél hosszabb, annál rosszabb; de én azért nem panaszkodhatom, elég vígan mennek napjaim. Csakhogy, tudja isten, az a' csupa vígság is magában nem sokat ér. Nem tudom én, mint van, most egy

*) Megengedjen az olvasó Róza kisasszony' magyarságáért. Ez olly híven adatik itt vissza, mint némelly elhibázott nevelésű szépeinknél még néhány év előtt divatozott; de hála korunk' nemzetibb szellemének, ma már e' részben haladni kezdenek szépeink.

interessant kép sincs városunkban; de bezzeg jött most egy új chapeaunk! Múlt szerdán az Arany-lúdnál volt bálunk. Én is jelen valék. Tudod, semmi kilátás! Hát egyszer úgy tíz óra felé csak jő ám egy Ausländer forma ösmeretlen; sokan zsidónak tartottuk, 's ím egy körülfordulás után egyenesen hozzám, tánczra kérni engemet. Itéld-meg, angyalom, tehettem-e okosabbat, mint hogy kosárral utasítsam-el? Más nap igaz hogy megbántam, de ki tudná a' jövőt 's ösmerhetné az ösmeretlent — nem igaz? Az embernek tonust is kell tekinteni. Tőlem Wiesner Emelkához folyamodott, 's megnyeré; de ez egészen más. Ő menjen a' ki viszi, de helyemen, hiszem, hogy senki másként nem tehet vala — nem igaz? Emelkával Raststund alatt sétált is, és mi meg nem tudhatók, ki? Ez igen auffallend volt, pedig isten látja lelkemet, nem irigységből, de én bár mint iparkodtam elnyomni, mindig nevetnem kellett, meddig őket együtt láttam. Ugyan kiválasztotta, gondoltam. Tudod az egész leány egy kis Gánzedli, szörnyű einfältig teremtés, tán ösmered is a' gyógykúti bálokból, ott szokott lenni. Az anyja iszonyú eitel egy asszony 's örömetst tolná leányát úri assembléékba, mikor csak lehet, de unbegreiflich, mint tűnhetik igaz gyöngy 's arany láncz nélkül valaki szembe. Igaz, hogy mit rá vesz, úgy ziemlich jól áll neki. A'

bálban fejeér atlacz volt rajta, rózsá-maschlikkal 's Kopfputtzal, igen einfach magában, de egy szappanos leánynak talán atlacz ruha nem is competálna — nem igaz? Egy darab idő óta Sallangosy kapitány csapja neki a' court, de ez most, szerencséjére az új Courmachernek, nem volt jelen, másként tán duellum is lett volna belőle. Hanem én addig írok, addig fecsegek, hogy a' javát majd ki is hagyom. Másnap az ösmeretlen délfelé nálunk terem, 's az Bíbory Gusztáv Pestről, és — de majd magadnak többet beszélek felőle. Most csak azt írom még, hogy kedveért a' papa jövő szerdán bált fog adni, mellyre téged is, édes mamáddal együtt, szívesen elvárunk. Eljőj; majd jól mulassunk. Wiesneréket is hívjuk, nekem van okom rá. Sallangosy is itt lesz, előre örülök rá. De el ne maradj, lelkem, addig is csókollak!

U. i. A' bácsit Emelkéval váltig sekirozom, nem tudja hogy itt lesz, majd annál nagyobb Verlegenheitba hozza a' reménytelen Überraschung!

BÍBORY, HEGYTÖVI TANÁCSNOKNÉHOZ.

Jan. 22-dikén.

Drága nénikém! Anyailag gondoskodó szí-
vessége, midőn egy oldalról nagysád' kívánatinak
teljesültével elégült gyönyörre ébreszti szívemet:
más oldalról igen tisztelt drága körének nélkü-
lözésével, megvallom, bús-komoly pillantatokat
is idéz előmbe rózsás jelenemből. Rózsás jelen!
milly tavaszi gondolat tél' közepén! Érzelő fiú!
gondolja magában, csendes mosollyal, nénikém,
milly bohó vagy, ha hó és jég között is rózsák-
kal álmodol. De nem boldog-e egyszersmind?
teszem én hozzá, hogy illy üdvözítő hitben al-
tathatja zajló szíve' nyugtalan érzelmeit, 's a'-
vagy nem lehet-e e' gondolat képe a' tavasz'
azon első lépésének, melyet a' természet' közel-
gő langy ege csalt-elő rejtekéből, hogy lenne a'
szemérmes ibolya' közel virultának szelid hir-
detője! Nagy városinknak illy előpostákra nincs
szükségök, ők mesterséggel, mint fűtött meleg
ágy, kényők szerint virágos tavaszt idéznek elő,
míg a' kisebb külvilág csak természettől vár nyi-
lásra. Azért is tán annyira bélyege feszesség és
erőszak ott az örömeknek, míg itt a' várt rózsá

szebb éldeletet nyújt az epedő szíveknek. Nagysád ért engem, 's én ez édes hittel büszkén elégülök.

Halmossy bátya igen szívesen lát, de tehetne-e másként olly magas ajánlatra, mellyel nagysád utamat a' legboldogabb célhoz juttatni kegyesen gondoskodott. Ő, a' szánandó, sok örömeitől el van zárva az életnek örökös nyavalyája miatt, 's én ohajtanám, hogy egy értelmes orvosa akadna, ki beható ítélettel felfogván baját, legalább ritkítani, csillapítani tudná gyakori súlyos szenvedésit. Rajta leszek, hogy tavasszal Pestre csaljam; én dr. Z... barátom' velebánásának a' legkivántabb sükerét reménylem. Róza hugomról még nem merek itélni, nagysádtól tanulván az efféle hirtelenkedések' fonákságát. Ő mind e' mellett engem sokszor földerít, 's könnyű víg szeszélye, gyakori nehézkedvűséggel, úgy látszik, szerencsés ellentételben áll. Azonban jövőnk a' sors' titkos kezében van, hiszem, hogy nagysád illy fontos vállalat körüli vizsgálódásokra időt engedend. — Van még köztünk valami Könyvessy iskola director, távol rokon a' házhoz, ki néma schach játékával legjobban tudja mulatni a' bácsit. Azért, egy év óta itt lakó, egészen házivá lett. Különös természetű, római szellemben burkolt lélek, ki egy fiatal leány mellett, milly Róza, sok titkos mulatságára lehet a'

tetteire figyelőnek, millyen én vagyok. Kedve-
mért szíves volt a' bácsi egy házi mulatságot ad-
ni, melly igen jól ütött-ki. Róza, a' gondos
gazdasszony', víg társalkodó' 's jó tánczosné' sze-
repeit a' társaságnak teljes elégtételére vitte. Szí-
netlen jó kedve az egy rangú, nem keverék tár-
saságnak, szűkebb szobában, cigány-muzsika
mellett is könnyen felejtetheték velem a' pesti
pompás redoute-teremet, pontos orchestrumával.
Oh ez egy felejtetlen édes éj volt, drága néni-
kém, mellynek homálya, bár milly fénypontján
is életemnek, ragyogó pompával fog tündérkedni
emlékemben, ha az sötét fátyolával borítandaná
is ifjú napjaimat, alatta rózsát 's nefelegtset
ápolandnak bánatos könyűim, jeléül, hogy éltem
's emlékezem! Legyen szíves, nagysád, békén
tűrni csapongásaimat. Nem a' szilaj kebel' duló
kitörési ezek, inkább a' jövőjét sejtő félelmes
szív' aggodalmai, mellyek a' távol cél' érdekét
nevelik, tette ébresztve a' csüggedendő' lelkét.
Hallgatók, hogy rejtvénnyé ne váljék levelem
nagysád előtt. Vannak olly pillanati az életnek,
mellyekben érzelmink' legértelmesebb tolmácsa
a' némaság! Kezeit csókolva, magas kegyeibe
ajánlott, vagyok — 's a' t.

UGYAN EZ, LENDECSYHEZ.

Jan. 22-dikén.

Most végeztem, 's neked őszintén megval-
lom, kinnal végeztem, egy levelet Pestre, néném-
hez. Oh, barátom, mi kincset bír az ember egy
megbizott kebelben, milly rideg volna az élet
egy testvéri szív nélkül. Érzem kínját az alako-
zásnak; egy hosszú óráig — mert eddig tarta a'
levél-írás — gyötre a' nehéz szerep, melyet a'
nélkül, hogy rá a' sorstól hivatva volnék, kelle
játszanom. 'S most letörölve a' nehéz verejték-
cseppeket homlokomról, átömlöm kebledbe, te
hű, fogadd fellázadt érzelmeimet, mellyek kí-
vüled mindenütt üldözőre, rokonra sehol sem
találnak! Levelem' némelly helyeit magam is
alig tudom felfogni, sötét kétség ül azokon, tán
jótékony homállyal fedve az alattok lappangó in-
dulatot; máshol hazudnom, majd ismét színle-
nem kellett, hogy el ne áruljam magamat, 's fé-
lek, hogy még is sok helyett gondatlan valék,
hogy en betűim kiáltanak vádat ellenem. Kép-
zelem, mint bánulsz ezen sorokon, de halljad
és ítélj!

Róza nekem nőül van szánva, ide czéloz el-
küldetésem, ide az öreg bácsi' irányzati 's maga

a' leány' viselete. De nekem itt olly sokat kell látnom, mit látni nem kívántam, olly sokfélélt hallani, mit hallani nem szeretek. 'S még is mind ezt kellemes alakba burkolni, 's még is mind ezt kedvező színekkel festeni! ez a' nagy feladat lelkemnek, melly pilláimról álmot, lelkemről elégtelést rabolva gyötör. Te lepletlen fogod venni a' valót, előtted feltárulnak szívem' legtitkosb rejteki, 's ez egy az, mi jelen-léte-met még életnek hagyja nevezni, nélküled én semmiség' honában képzelném magamat.

Rózának az első báli leány figyelmét el nem kerülte, 's ő egyike azon gyengéknek, kik a' jobb szívek' illyes szentségéből magoknak mulatságot szeretnek csinálni, vagy csupa idő-töltésből, vagy győzedelmi vágyból, 's Rózánál tán mind a' két eset igenelve lehet. Én hallgatók, vagy egyébről szoltam, 's így mult-el négy nap, a' nélkül, hogy az érintett leányról egyebet tudnék itt e' városban lakásán kívül. Most kedvemért házi-bál adaték, számos honi 's vidéki vendégeknek, kik közül elég lesz megjelelned Wiesner Emelkát, egy itteni özvegy szappanosné' leányát, 's valami Sallangosy kilépett kapitányt, ki közel ide falusi jószágán lakik. Emelkát mult levelemből némileg már ösmered; de felényire sem, hogy magas szelleméről, melly vonzó külsején annyi bájjal ömlik-el, csak legkisebb fo-

galmad is lehessen. Látni kell őt, és még ez nem elég, — hallani; de még ez sem elég, — birni kellene ez angyalt, e' gyöngyét nemének, hogy kis körbe szorított nagyszerű karakterét méltóan felfoghassuk! Ama kapitány, úgy látszik egyike azon kapitányoknak, kik vérben ázott zászlók alatt tán dicsőségei lehettek vala ez-redőknek; de szelid polgári életbe épen úgy nem valók, miként békés nyáj közé vad farkas nem illenék. Az ember 36—38 évet számlálhat. Magas, jól táplált, izmos test, tekintete elég szerencsés bizonyos nemű méltóság' álarczába burkolódhatni, melly alatt, mélyebb vizsgálat után, inkább szilaj betyárságot látunk lappangani. Hol kíván, ott tud udvari lenni, de ez erőtetett, mert bele kifárad 's hamar csapongásokra fajul. Ön érdemét nemessége, bajusza, sarkantyúja és lovaiiban tartja, mert ezekre legtöbb gondja van. 'S az illy ember, oh barátom! mért csupán vad-ság nem az illy ember? szívében, ha ez csakugyan van, mért szorult érzelem, mért szerelem....? Ámbár ne fídd, hogy ez szerelem volna, egy dúló indulat ez, mellynek örökös zsarolása kín, győzelme rettenetes, mert magának semmi nyereség, másnak halál. Egy illy víjogó ölyv repked pedig az ártatlan galamb felett, 's a' kijelelt áldozat — Emelka! Ebből képzelheted a' báj-özönt, melly e' leányt égi fénnel kör-

nyezi, hogy egy illy szívet lángra lobbanthata; ámbár ez vajmi nyomorú nyeresége szegénynek, 's én sírni tudnék előre a' veszendő felett, egészen elfogultlan is, hát így? — sejtethed aggodalmimat. És ő — 's tán e' ponton van legmagasabb fokon lelki nagysága — teljesen nyugodt, nyájas egyikhez úgy mint másikhoz; elmellőzést, kellemetlenségeket, mikbe illy társaságban olly gyakran kell ütköznie, elnéz, a' nélkül, hogy elégedetlenség, annál kevésbbé boszú mutatkoznék csak árnyékolatban is szelid vonalmain. 'S én úgy tartom, épen ez lassan ölő mérge a' jobb szíveknek; mert hidd-el, barátom, a' fájdalom érző kebleket egyként érdekel, bár könnyzapor mossa, bár szinlett nyugalom ülj az arczokat. Sőt ez utóbbi eset még kínzóbb lehet, midőn elzárva minden út, a' szívre fordulnak vissza minden gyötrelmek. Én esküt esküvém lelkemben védelmére a' boldogtalannak, esküt, melly sorsot határoza felettem. Ezért került olly kínomba nénémnek írt levelem, mellyben Rózát dicsérnem kelle, kit csak a' mindennapi legközönségesebb mulatságra tűrhetek; 's magasztalnom a' bált, hol korlátlan kedv-csapongás játszá a' főszerepet, zaj és lakmározás, fülsértő hangszat mellett, tevék a' féketlen jól mulatást; írnom végre, hogy a' társaság választott úri, polgár-keverék nélkül volt; mert csak így re-

ménylhettem a' nekem fölötte szükséges maradhatást. Rózát 's a' mulatságot valólag festeni, elég lett volna, hogy néném tüstént vissza hívjon, 's Emelkát csak messzéről is érinteni, elég, hogy komolyan vissza parancsoljon, 's ez esetben engedelmesség és nyakasság egyként ártana. A' kapitány valami rettenetes lény. Előre már szereti a' zabolátlan férj' szerepét játszani. Ő kényének él, más az ő pillantatihoz mérje tetteit! Lehet-e ennél valami gyötrőbb chimaera egy szelíd nő előtt? Rózával igen szabadon, egész hódolásig társalkodott, hogy a' szegény polgárleány annál nagyobb kegyelemnek vegye hozzá leereszkedését. Róza elfogadta udvarlását, hogy előttem hódításával fényljék. Én Emelkával foglalatoskodám eszméletemben, némán, részvétlenül, vele is keveset beszélve, de e' kevés, erőszakos hatással bírt még is a' kapitányra. Boszús szemekkel méregete több ízben, gúnymosollyal ragadá máskor előlem tánczba a' gyengéd leányt, majd ismét Róza körül csapodárkodott, míg Emelkának mind e' mellett egykedvűsége, bösz keseredésre lobbantá hősünket, mire köpönyegét nyakába kerítve, a' leány' anyjával szólt, 's annak remegve — jól vettem észre, barátom, hogy remegve — kellett őket követnie. Ismét egy fájdalmas tapasztalás! Az anya gyenge 's elég hiú, hogy egy nemes rangú vőnek

leánya helyett is előre hódoljon. Milly kínos helyzet! Én félek, hogy a' finom leány e' viszonyok alatt össze roskad.

Én Róza mellett ültem, némán 's egyedül, komoly andalgásban. 'S ím, director úr hozzám sompolyogva — ki hitte volna, hogy studentjein kívül ennyire terjed figyelme? — „Excessit, evasit, erupit!“ sugja.

„Ha diákul beszélnek, majd magamra értem“ mond Róza.

„Igen, 's épen önről szólt director úr“ felelék.

„'S mit? szeretném tudni.“

„Hogy össze hányva vetve a' mai bál' szépeit, köztök fényes Vénus-csillagként ragyog a' szép Róza!“

Róza a' director úrnak mosolyogva meghajtá magát.

„Per amorem dei....“ felszólalt a' director úr, 's én közülök tovább álltam.

A' mulatságnak ez volt legérdekesebb komikuma. Ott ültek ők ketten, de mintha üres helyemen szellemem állt volna őrt, illő 's az előbbi távolságban. Director úr mintha bátorságot akart volna venni a' szólásra; de ez mindig csak akarat maradt. A' belső harczot kezei 's lábai eléggé elárulák, ezeket jelentőleg tördelve, mint ha most tenne ismét a' philosophiából doctoratust,

amazokat változtatva tevegetve egymásra, legvalóbb symbolumául a' veszteglésnek, mint mikor egy lábbal előre, másikkal hátra lépne az ember. Szája nyíladozott, de a' nyelv, olly mindenkori elszánt hőse tudományos vitatásoknak, ez úttal a' járatlan pályán elindulni nem mert. Róza' háta megül csak a' badacsonyi vén diófa hibázott, hogy csobánczi név-társának hű képe legyen, olly merengő, olly andalgó mint az, keserveinek elzengése után. A' szerencsétlen, ha ennyire el nem merül, szomszédjával szép mulatságot űzhetett volna; de én félek, kedves Náczim, hogy Vénus' csillaga, 's az én ajkaimról, zavará így meg, mit én csupán director úr' kedveért szalaszték-ki, 's ő, a' boldogtalan, nem tudta élni az alkalommal. Táncz kezdődék újra, 's pseudo-szerelmesim még most is előbbi helyzetökben voltak. De a' director úrnak sűrűbb száj-mozgása sejdíteni hagyá már, hogy oratiójával kész. Ezt meghallani fölötte érdekesnek tartám, egyéb mulatságom úgy sem lévén; azért közelebb álltam. És director úr felszólala, mondván: „Venus, a' görög..... per deos immortales!“ ez volt kezdete és vége a' beszédnek, úgy, hogy a' nyájas kezdetre dörgő vég következék, mert az elsuhanó tánczos pár jénai czipős lábát tiporta-meg, 's ezzel mindennek vége lett. Rózát a' jajdulás fölrezzenté merengésiből,

director úr pedig sarokra vonult, hol egész batorságban lehetének lábai hasonló tiprásoktól. Ez eset legalább gyanúmat, hogy director úr hugomba per amorem dei szerelmes, megvalósítja. Négy órakor reggel oszlék-el a' társaság.

Ebéd után ma Róza sokat 's furcsán enyelt velem Emelka felől. Szappan-buboréknak nevezé őt, melly után haszon nélkül kapkodom, mert mulékony. Én nagyon nem erőltethetem a' dolgot, mert Róza' türelmére még szükségem van, csak arra kértem, mivel már együtt múltánk, vezetne-be Emelkáéknál.

„Én? — kérdi ámulva, mintha csak most kezdené gyanítani, hogy egy kis való lehet a' dologban — én nem tehetem, nálok soha sem voltam; hisz' annyira csak vagyunk, hogy szappanos lányra nem szorúl társaságunk.“

Ösmersz, barátom, 's képzelheted, hogy e' nyilatkozásra Rózától, lenne bár angyal, sötét arcczal fordulnék-el, 's ölelném az első előítéletlen polgár-leányt, hogy maradna tátva minden száj, melly csak üres rangra viszhangoz, legkisebb méltánylása nélkül szívnek és léleknek.

Tovább is sürgetém a' bevezetést, ő most is megtagadá. Én kijelentém, hogy magam fogom ezt megtenni; ő tetszést inte mosolyogva; de látszék, hogy nem hiszi. Té azonban fölteszed fe-

lőlem, hogy jövő postán Emelkáék' házáról foglak tudósítani. Isten veled!

WIESNER EMELKA, NÉNJÉHEZ.

Jan. 23-dikán.

Kedves néném! Íme magyarul olvasod levelemet, 's képzelem, mint mosolygasz ez újságon, de azt is hiszem, hogy hamis okot fogsz neki tulajdonítani. Hímezés nélkül legyen mondván, ez csak egy próba, miután magamat eddig az olvasásban gyakoroltam, tudnám-e most már gondolatimat e' tanult nyelven föltenni. Azért holmi hiúságokat felőlem ne gondolj, mintha én ezzel tán valaki előtt fölkapni kívánnék; ösmersz, mennyire szeretem én kis világomon a' homályt, 's kivált jelen körülményim mennyire kívánják a' szerény elvonultságot! Házi dolgainkról szeretnél hallani? Anyánk, hála istennek, egészséges; 's a' mi magamat illet, még mindig csak a' régiben vagyok. Célzásaid, kedves néném, melyek múlt leveledet olly vitor alakúvá tévék, fájdalmasan érinték lelkemet. Fájdalmasan, mert a' könnyű tréfa alatt komoly való lappang, mellynek már közel robogó borúja halálosan rázza-föl

álmaiból a' gyenge leányt. Iszonyodva veszem észre, hogy azon bizonyos kapitányt elég szerencsétlen valék csekélységemre, törekedésim ellen is, figyelmessé tenni, 's még iszonyúbban most már, hogy anyám is az úri vő felől boldog jövőt álmodva, kedvezőn fogadja az inkább tiltandó hódolást. Ez az ember nem nekem való, egy térben, egy időben mi ketten nem létezhetünk, indulatim az övéivel nem párosulhatnak, szilaj vágyai csendes keblemben viszhangra nem számolhatnak; de hallgatnom kell, mert anyám' szemrehányási keserűbbek en keservimnél, 's mert ellenkezésem egy durva lélek' hatalmas gombaságának tesz-ki védetlent. 'S még is sorsom erre kárhoztata, hogy órákat kelljen egy illy kelletlen társaságban majd naponként átkínlódnom. Remény és türelem, e' két hű barát osztzik gyötrelmeimben, 's a' néma éj, melly egyedül látja szenvedésimet. Kopogás!.... tán a' szív-hóhér?..... el kell dugnom leveletem....

Elment! — 'S ki volt itt? Nem a' kitől rettegettem; egy váratlan, nagyon tisztelt vendég szerencsésite véletlen látogatásával, mellyre városunk' első háza is büszke lehet. De engedd kevéssé függőben tartanom kíváncsiságodat, valamit még előre kell bocsátanom. Tegnapelőtt Halmossy uraság bált adott, 's gondold és bámulj, mi is híva valánk! Anyámat fölötte kedvesen lépé-

meg e' szerencse. Én, ki a' házi kisasszonyt mind eddig csak útczáról ösmerém, elijedtem ez örömon, mert tudtam, hogy nem őszinteség, nem társalkodási érdek hívaták a' polgárházat ez úri körbe, inkább egy előre kicsinált multság fölöttem oka e' gúnnyal határos leereszkedésnek. Ott volt Sallangosy is, és én — jól látám — csupán eszköz, őt zavarba vinni mások előtt. Ha valaha, most volt lelki ébrenségre legkínosb szükségem, 's elszánt bátorsággal küzdék a' nehéz szereppel. A' nyomorú emberke, hogy annál fényesebb szerencseként tűnjék-föl előttem, váltig a' házi kisasszonynak udvarolt, hogy lelkemnek az elfogadt hódolásból vett kínjain üljene negéde' vad diadalát. De ez úttal hibáson számolt. Nem is lehetne ez másként, mint hogy egykedvű magam előtt figyelmetlen tűnjenek-el élhettelen erőlködései. Ha kínom volt, csak az lehetne, hogy tudám mennyire nem való, mennyire mesterkélte az egész szerep. Derült arczomat semmi aggodalom nem bágyasztá, nyájas, mulató valék, mint a' tűnő pillanat kíváná, 's keresetlen viszont deli mulattatóval gazdagíta a' történet, érdekesebbel, hogysem mellette más akárkire ügyelni időm lett volna. De milly boldogtalan az én csillagom! ez ártatlan örömem is csak hamar zavarva lön. A' kapitány, vállalatának sikeretlenségét látva, boszúra lobbana. Mint örült

ragad, hányszor csak alkalmat lát, mellőle, kit nem tűrhete, tánczra; 's még ezzel sem elégedve, éjféltor anyámat hazamenésre készti; ő enged, 's nekem rettegve kellett követnem a' bőszültet. Házunknál mocskos szidalmak közt zajt üt az idegen — mint nevezé — sehonnai fölött, 's anyámmal titkos szólalásra külön szobába megy, engemet könyűimnek 's a' múlt néhány percz' kínos éldeletének hagyva, — 's ez volt még eddig legemberibb tette velem. Egy hosszú óra múlva durva jó ejszakával hagyta-el: de ott hagyta az ellenem ingerelt anyát is, hogy a' búpohár csordultig teljék. Anyám, viseletemmel elégtelenségét jelenté, 's mint játszom-el önkényesen a' kínálkozó szerencsét. Az a' vidéki, kinek jó szót adtam, valami pesti élelmetlen gavallér, távol rokon ugyan Halmossyékhoz, de csak elősködni simult ide, amott mindenben már megbukván. A' kapitány kinyilatkoztatá, hogy neki velem házassági céljai voltak, de így ki játszani magát nem hagyja. Berekesztésül járult még ezekhez egy kemény anyai feddés 's fogadtatása a' hiba' helyrehozásának. Csodálom, hogy ennyi lélek-marczonglás alatt még lélekzeni tudok. 'S most tudd-meg, kedves néném, egy órával előbb ki volt nálam? A' most leírt pesti, egy finom művelt úr, kinek magas karakterét felfoghatni hosszú idő, szelíd lelkével rokonulni

csak pillantat kívántatik. Ne kívánd, hogy többet írjak, lelkem elfogult, lázadt érzelmim akaratommal daczolnak, a' toll kiesik kezemből.... Szánd a' szenvedő Emelkát!

HEGYTÖVYNÉ, BÍBORYHOZ.

Pest, febr. 1.

Kedves öcsém! Nevetve kezdeném levelemet, ha ez írható volna, 's tudod-e miért? mert az az együgyű kis város, meg az a' kis mezei báránka, millyennek húgodat képzelem, annyira elfoglalának. Oh te boldog arkádiai bohó! lám milly kegyes volt irántad a' sors, hogy illy paradicsomi örömeket engedett neked azon jó emberek közt. Director urat magam is szeretném látni veled 's Rózával; az valami igen szép volna, ha igazi szerelemfáltásbe tudnád hozni. A propos! te igen vigyázatlan vagy, hogy falusi szerelmeskedésedet nekem meg merted írni. Hátha én ezt eddig meg is mutattam már Laurádnak? Várj csak, milly szemrehányások várnak itt tégedet. A' farsang' vége nálunk jobb lesz, mint elején várhattuk. A' generálné utósó farsangon

fog egy fényes bált adni, melly csupán katonai lesz. A' commandierozó herczeget akkorra ide várják, és már az egész udvar levéllel előre meghíva van. Bezzeg van is mozgás a' dámák és szabók között! Az én barátném még is csak finom dáma. Én két hétig nem láttam azért a' kis gyerekségért, de olly nehéz volt szívemnek. Téged is sajnálalak, hogy kedvemért most olly Siberiába kárhoztatva vagy, meg a' szegény Laura is éjjel nappal sírt, mint hallottam; itt hát a' nagy lelkűt kellett játszanom, 's tegnap végre meglátogatám a' generálnét. Oh de milly kitüntette fogadott! X..., grófné 's a' Artillerie-obristné közül ugrott-föl a' szófáról előmbe, úgy össze csókolt, ölelt, hogy én mindjárt meggyőződtem, hogy az egész dolog csupán félre értésből származott. Magától is hallottam a' bált, midőn vendégei elmentek, kik csak azért voltak ott, hogy meghívassanak, pedig hiába, a' grófné kimarad, az obristnét 'is csak az ura' kedvéért kell meghívni. Ezen kibékélés után én egészen újjá születtem, csakhogy sok álmatlan éjjeleimbe került addig az aggodalom és tünődés, millyen ruhát és Schmuckot vegyek azon herczegi báltra. Laura örül, kedvéért a' nagyságos mama téged is, bár civilt, csupán magadat meghítt. Azért mihelyt e' levelet kapod, tüstént postára ülj, 's erdei nymphádtól ne sokat bucsúzzál. Öreg in-

valid bátyádat, ha már biztattad, csak akkor szeretném itt, mikor mi majd a' jószágra kimegyünk. Az ember el nem kerülhetné, hogy meg ne látogasson, pedig az illy betegesek egész apatikát hagynak magok után. Laura köszönt. Igen kért ugyan, hogy ezt neked meg ne írjam, de én tudom, hogy ez neked egy posta lóval több, azért áruló akartam lenni. Adieu — à revoir! Jeanette v. Hegytövy.

BÍBORY, BARÁ TJÁHOZ.

Halmos, febr. 5.

Ime a' földi menny, barátom! milly gyöngé pókszálacon függ az ember' földi mennye! — Tegnap kaptam néném-től e' szerencsétlen írást, 's ma mindjárt küldöm neked; küldöm, hogy belőle magadnak fogalmat szerezz kínaimról, küldöm, mert illy szív-hóhérral egy térben én nem lélekzhetem. Lásd ebből, mi ingoványon alapulnak többnyire egy asszony' határozati, 's tanuld, mi ad jobbadán irányt tetteinek. Mi is adhatna más, mint a' hiúság' csalfénye, a' bálványozott önzés?! 'S midőn egy oldalról illy

fonákságok ingerlik lelkemet; ott áll más felől a' kedves, a' szerény leány, női méltóságában, egy vérengző vadnak gyilkos körmei közt, a' semmisülés' szélén is nyájasan mosolygva felém életet. Vég-pillanatja egy szívmetező kérelem, ha részvevő kebelre találna; mert még szeretne élni, 's eddigi élete halál volt! Oh barátom, hidd-el nekem, vagynak olly pillanati az életnek, mikor rémülve nyit útát az elnémult ész szívünk' lázadt érzelmeinek, midőn a' nyomorú por, tűz szellemétől lobogtatva, egy óriási végzettel viadalra kél, 's ha győzetik, nem tudjuk, örüljünk-e vagy sajnálkozzunk esetén. Illy gondolatok közt kaptam még ezekhez a' te leveledet, kedves Náczim, mellyben engem Laurára emlékeztetsz. Hiszem, hogy tiszta baráti szívből meritéd szavaidat, 's még is haragudni tudnék értök, ha más részről világ-ölelő lelked olly dicsőségben nem mutatkoznék aggodalmaidon a' szegény polgár-leány felett. Te így okoskodol: ez csupán egy farsangi kaland részemről 's félsz, hogy gyász áldozatja ennek igen könnyen Emelka lehet. Nem így barátom! engemet sorsom makacsa tőn, 's lennék bár a' legforróbb lángokkal kötve nagy városi úri jegyesemhez, nénemnek közlött levelét olvasván, valld-meg őszintén, nem segítnél-e magad lánczaimból szabadítani engemet? Néném 's az ő anyja barátság-

ban élnek, de most a' megbántott önérzés azt velök félbeszakasztatja. Azonban közbe jő egy herczegi bál, 's ez békét eszközöl, mert nénémnek ebben jelen kell lenni, 's nekem, kivel tán több joggal mondattak-le, mint békíteni akarnak, hódolnom kell ő méltóságának, mert egész bálban egyedül magam leszek civil, 's milly megkülönböztetés ez? Nem, barátom, egy lépést sem boldog Arkadiából, egy percznyi emlékezést sem olyan leányra, ki érzelmeit irántam, mert minden arra mutat, szégyenli. És lett volna bár a' leggyengédebben egymásba fűzve szerelmünk, lehetetlen, Emelkát látva, ennek szét nem bomlania, 's ezen esetben, megvallom őszintén, Laurát sajnálnám. Oh ifjú! ne hidd, hogy a' szív csalhatlan, hogy annak lobbadozó lángjai boldog választásnak kezesei! Egy váratlan nyájas pillantat, egy megelőző szívesség, egy oldalú kedvencz-tulajdonok, egyes vonások arczon és lelken, egy bizodalmas néma vak alkalmom, 's még hány mellékes környülmény nem sző szerelmet fiatal szívek közt, mellynek örök-létét esküszí a' bizakodó, míg utóbb pirulva vallja az ellenkezőt, 's ha érző szíve van, pokoli kínokkal küzd a' választásban, mert egyiknek itt vesznie kell. És ki legyen ekkor az áldozat? Én-e, az elsővel köttetvén kelletlen össze? így elsorvadok, utóbbi szerelmem utánam vész, 's

mi öröme a' megmaradt hitvesnek is? Vagy ő elszakadva tőlem? — Ekkor szerelmemben én boldog vagyok, 's ha nemes bélyeg jegyzi a' vesztés' lelkét, avvagy e' kettős boldogság nem mér-sékelheti-e egyes bánatját, nem sülyesztheti-e kellemes feledékenységbe csillapult érzelmeit? Én legalább e' kényes dolog felől így vagyok meggyőzve, és sorsom akarta így, hogy Emelka mellé nyilatkozzam. Ez egy kérdés támadhat még itt: nem fogja-e érni Laurához hasonló sors Emelkát is? Itt rettegem a' lehetőséget, 's iparkodom megelőzni a' végzetet.

Emelkánál, mint múlt levelemben ígértem, csakugyan voltam, 's mint szorgalmas méh a' virágos rétről, rakodtan reménnyel, veled közlendő kedves gondolatokkal tértem vissza, melyeket a' közbejött levél, fájdalom, igen meghomályosított. De azért ám tudd-meg, barátom, hogy a' leány minden tekintetben várakozásimat felül múlta. Ő olly mesterkéletlenül kedves gyermek, kiért én mindenről, a' mi földi, le tudnék mondani. Látszólag megdöbbenet megjelenésem, váratlan volt neki látogatásom. Erőlködék magát minél előbb rendbe szedni, 's most társalkodása élénk, előadása könnyű és vidor, csak, ha a' kapitány jött elő, borult-el arca, 'csüggedének szemcinek csillag-fényei, és elnémult. Mély elmerültében kéretlen és mindig

szótalanul ült klavirjához, mellynek hódoló húrjain, néma lelke egy bús áriába ömlék-át, 's ragada engem phantasiája' szárnyain a' szeráfokig. Hallottam én Laurától is sok és szép hangmüvet; de mik azok ehhezképest? lelketlen légrezés! De ennek hangja a' szív' érzelmei, mellyekkel érinti húrjait, maga egy néma szentség, fellengő lelkétől gloriaként környeltetve. Midőn, mintegy ébredve volt helyét visszafoglalná, erősen zavarodva lőn a' lépésen, mellyet szerinte minden társalkodási illedelmek ellen elkövetett, 's többé föl sem deríthetém. Tán elárultatástól félt, tán önsorsa tiltá kiderülését? fájdalmas titkába sehogy sem hathaték. Úgy látszik nekem, ő egy sötét jövőnek borzasztó partján áll, mellybe zuhanását többé kikerülhetőnek nem reményli. 'S ha ő ez örvénybe süllyedne csakugyan, barátom, így rám is haszontalan számol a' világ.

„Fölötte sajnálom, hogy első beléptemkor mindjárt illy komor pillantattal kelle tudtom nélkül önt elborítanom“ mondám bucsúzáskor.

„Erölködém, de szívem' elfogultságát legyőzni gyenge valék. Ha érdemem fölött olly kegyes akar uraságod lenni, egy máskori látogatásakor reménylem, hogy az ellenkezőről fogom meggyőzhetni.“ Remegve mondá ő ezeket, a' hang elhalt ajkain, én nem szólhaték, egy fájdalmas

pillanatba vegyülve cserélénk lelket. Ő az enyém! 's hol a' föld' birtoka, mellyért e' boldog hitet el tudnám adni?

UGYAN AZ, NÉNJÉNEK.

Febr. 10-dikén.

Drága nénikém! Igen tisztelt sorainak, mellyekkel megörvendeztetni kegyes volt, olvasásán, öröm és sajnálat fogák-el szívemet. Öröm a' dolgok' változásán, mellyek önt szeretett barát-néjának visszaadák; sajnálat en környülményimen, mellyek szíves parancsát nagysádnak általam teljesíteni nem engedik. Szegény Halmossy bátya ágynak esett, kínos fájdalmak tépik idegeit, mellyekre minden gyógyszerek fölött, mikkel többé élni nem akar, a' tőlem adott remény, hogy Pesten egyszerűbb úton 's nagyobb bizonyossággal segítettnek baján, legenyhitőbb balzam. Engedje hát nagysád, hogy személyes érdekeimről 's a' honn rám váró örömekről lemondva, egy szenvedő embertársamnak, rokonomnak szenteljem néhány napjaimat, mellyek múlva mihelyt a' jelen kínok' súlya csillapuland,

adott szavam szerint magam fogom Pestre kísérni szegény bátyámat gyógyítás végett. Különben is, megvallom, azon fényes multságához, mellyben megjelenhetésem olly igen nagy megkülönböztetés, holott csak isten őrzé, hogy köztünk rövid időn mátkaságról nem leve szó, semmi vonzalmat nem érzek. Hagyjon, drága nénikém ez ügyben kevésbé makacskodnom, nem áll ez minden esetben rosszúl egy férfinak; én olly engedelkeny, mint nagysád — isten bűnül ne vegye — nem lehetek. A' Pestről távoztató ok, szívemben mindig fájdalmas emlék, 's úgy hiszem, a' báb-játékokból már eléggé kinőttem. Laura sírt? 's boszú-e vagy bánat fakaszták könnyekre? míg e' kérdést magamnak megfejteni nem tudom, addig békén hagyom őt sírni vagy nevetni, mint neki jobbnak látszik. — Két hét mulva reménylem személyes kézcsókolására lehetni nagysádnak; ki addig is maradok 's t. b.

UGYAN AZ, BARÁTJÁNAK.

Febr. 10-dikén.

Utóbbi levelem óta renyhe vész-csend ült szellemi világomon, döbbentő jeléül egy kitö-

rendő zivatarnak. Szegény bátyám' betegeskedése, kit egy hét óta ágyba szegeztek fájdalmai, néma bánattal borítja egész házunkat. Én nagyobb részét a' napnak ágyánál töltöm a' szenvedőnek, 's majd beszélgetéssel, majd olvasással, mellyben gyönyörét leli, sürgetem fejről a' lassú időt. Esténként egy félbeszakadt novellámat folytatom; néhány nap óta lelkem' édes merengéseiben olly kellemes éldelet rejtezik, mellynek ízelhetése táplálja csak szellemi létemet. Róza komolyan egykedvű; director úr, mintha titkos nagy terven munkálódnék, magába vonult. És így tartta e' tompa egyformaság már egy hétig; midőn egy reggel Wiesnerné, cseléde által, holnapi mulatságra kéri magához házunkat. Én az egyszer óta Emelkáéknál nem valék. Talán mélyebb fontolásra véve szavaidat; talán, hogy ne rontsam késő látogatásimmal kész szerencsáját a' leánynak; talán csak a' hideg philosophus' szerepét próbálgatám; talán — magam sem tudom miért? de most e' kedves hír villámként szöké-át idegeimet. Holnap vele mulatok, ő enyém! e' két boldog reményben haltak-el gondolatim. Róza tüstént megtagadá a' megjelenést, apja' betegségét vetvén okúl, 's kérdi még a' cseléd előtt: „Úgy-e bácsi sem fog elmenni?“

Elakadtam, mert ez egyszer némi igazságot láték e' kérdésben. Bátyám szenved, jajók közt

virasztja-át éjeit, 's én vigadjak? De a' jó öreg maga oldá-fel elnémult nyelvemet.

„Hisz azért jött, hogy magát mulassa, mért szalasztaná-el a' pillantat' örömeit? Nem fiatalokat illet a' beteg-gyámolás; Róza, én nélküled is ellehetek fél éjjel, menjetek-el mindnyájan.“

,Én semmi esetre nem megyek!' felele határozottan Róza.

A' cseléd rám néz, tőlem várva még igenlő választ.

„Én csak egy pillantatra is, ha lehet, fogom tiszteletemet tenni,“ mondám félsúgva.

,Pillantatra, melly évekig tartson, nemde?' felkaczag Róza, még mindég a' cseléd előtt, 's távozik.

Én még egyszer tiszteletemet izeném, 's a' cseléd is ment. De milly fogalma legyen most neki házunkról, 's ennek asszonyához való viszonyairól? Én elgyúltam, szégyen és boszú égeték arczomat, 's gondolattal és szemmel földre sűlyedve hallgatók.

„Ibimus, vere ibimus, domine magnifice!“ fölriad a' fölösleg udvarias director úr, agg szemem egy gonosz, tulajdon nemű hamis hunyorgás, Róza' nyilatkozásáni örömét árulva-el.

Nekem, mint előre álmodám, a' jövő boldog nap' reményeiből e' kellemetlen közbejövet tiszta örömet szívnom nem hagyta.

Komoran borult ránk az est. Róza csakugyan honn maradt, 's mint vevém észre, méreggel és boszúsan. Én director úrral néma-komolyan ballagék Wiesnerék felé, hol már minden a' legnagyobb pontossággal készen áll, illő fogadására a' vendégeknek. A' társaság lassan gyűlt, mi valánk az elsők. Director úr a' házi-asszony, én Emelka mellé ülénk külön beszédben. Emelka nyájas szerénységgel szóla:

„Bibory úr engem nem akart derülnék látni.“

„Hogyan érti ezt ön?“

„Hagyja csak magamnak értelmét, úgy is gondatlan valék a' kérdéssel.“

Künn kocsi állt-meg, 's Emelka vendégek elé sietett.

Méla bámulat foga-el e' rejtélyes szavakon, de eszmélni kezdék, hogy első látogatásom lehet-e érintve, 's elgyúla vérem. Ő az enyém — én boldog!

A' veszedelmes kapitány jöve-be, biztosan fűzve karjára a' szelíd leányt. Képén valamelly bizakodó erő tükrözé magát, melly dolgának bizonyossága felől látszék kezeskedni. Ez engem elsötétíte. 'S im mellettem terem mennyei alakban a' szelíd leány:

„Bibory úr bizonyosan a' kölcsönt akarja vissza adni.“

„Nem, szép Emelka, én azt nem akarom, nem tudnám akarni; de bátyám betegen fekszik.....“

„S Róza kisasszony nem lehet itt....?“

„Róza...? igen.... ő nem jöhetne.... de... hisz azért.....“

„Bocsánat! — mond menyei jósággal a' leány — én nem kívántam Bibory urat zavarba hozni.....“

Ismét vendégek jöttek, kiket Emelkának fogadnia kelle, 's én magam maradék. — Ezek úri rendből valának, mert megváraták magokat, öltözetök csak polgár házhoz mért, mindennapi, a' házi kisasszonyt meg nem csókolák, 's egy csoportba maradvá, a' többivel nem vegyülének. Lelkem aprili borúk közt, szívem zajlásban, 's egész lényem igen kellemetlen helyzetben vala; de erővel a' társaságba vegyülék, gondjaimnak ha valahogy lehetne, rést nyitandó. Emelka mindig egykedű, egyiránt nyájas vala, de melly nyájasságát, mélyebb vizsgálatra, bizonyos sötét bélyeg jelelé, mellyel a' kapitány úrnak, mint látszék, hamar kedvét szegé. Director úr folyvást a' háziasszony körül volt, majd egymásután mindenki rokon társra akadt, muzsika, étel, mulatsági rend a' legpontosabbak, hogy az eleintén idegenkedő finnyásabbak is hamar honn lelék magokat, 's a' népes teremek kevés idő

alatt külön nemű vigalmi helyekké váltanak. A' kapitány kettős tűzzel 's a' lehető legvilágosabb jelekben édelge Emelka körül, 's mindig csak ő körülte. 'S mit csináljak én? Komoly eszméletem közt felvillan lelkemben Laura' képe, bár többé ki nem elégítőleg; megcsendülének szavaid fülemben, kedves Náczim, 's érzelmem szívémben magok ellen pártot ütének. Emelka' sorsa, úgy látám, jól vagy rosszúl el van határozva, 's én visszalépek keblemnek azon érzelmeivel, mellyek még a' végveszély elől megmenthetők. A' házi asszony sompolyga hozzám báortalanúl, mintha más küldené csak; a' minthogy igen gyanítható is vala director úr' mestersége. Ő szép szavakkal vett körül, 's udvariságot udvariságra halmozva, akarta figyelmemet ébresztetni, mire, mire nem? magam sem tudom; de ez mind sokkal hidegebb, sokkal üresebb hang volt, hogysen lázadt indulatimra csak egy parányit is hathatott volna. Bujdoklanom kelle a' kettős ostrom elől, 's egy félre eső üres szobában, melly úgy látszék, pipázóknak vala szánva, leltem menedéket. Forrón üdvözlém e' részvétlen magányt 's mohón nyelém pipám' sötét füstét, agyam' sötét eszméleti közt. A' kapitány lépett-be, marczona képpel, mellyet tetszőleg még is földeríteni akart.

„Igen elvonúlt az úr, — kezdé durvácskán — tán nem inyeszerinti a' társaság?“

,Sőt igen — mentegetődém — de honi környülmények zavarják fejemet, nem akarok másoknak is terhére lenni részvétlenségemmel.'

„Pedig benn igen búsúlnak utána, ha több nem is, legalább — egy!“ itt vadul felkaczaga.

Ez Emelka, gondolám. Oh remény! oh kétség!

Ő is pipára gyujtott, mellém telepedve, de meglátván egy asztalkán a' boros palaczkokat, mohón ugrott egyik után, 's két nagy poharat csordultig töltve, rám köszönti, 's a' boldog találkozásra. Fenekig ürült a' két pohár kocczantás után 's engem összeráza az erős ital, szokatlant illy nagy hajtáshoz. Mint égett szesz, lobbant-fel bennem a' vér e' vakmerő tett után, de akkori kedvemben kíváncsi vala előttem e' lázulás. Egy kis némaság után így kezdi kérdetlen a' kapitány:

„Derék leány ez az Emelka; ha úgy volna, mint nincs, nekem is lett volna vele némi kinézésem.“

Neki is lett volna — e' szavak erőszakosan tódulának lelkemre. Kinek hát még? 's mért csak volna? e' kérdésekre ébredék magamban, „Mi nincs hát úgy, mint lennie kellene?“ kérdém a' kapitányt.

„Familiámban — felel göggel — több századok óta pór még nem csúszhatott. Én sem akarok méltatlan maradéka lenni őseimnek, 's nemtelen vérrel a' tiszta sarjadékot nem fertőztetem.“

Ahá! itt a' gyenge oldal. Nyílást, reményt láték; pedig csak cselfogás volt, 's folytatám, a' második pohárral erőt kapva, hasonló szinléssel: „Az igaz, egy magyar nemes mindig tartozik e' tisztelettel nemzetségének, 's polgár házból házasodva, nem csak maga alacsonyúl-le; de lealázza egész fáját. Hisz egy polgár-leány mit is várjon többet egy mester-legénynél, ki legalább fejkötő alá segítse — hahaha!“

„Nemde így van?“ kérde bősziült örömmel a' kapitány, örömmel nyilatkozásomon, hogy e' szerint Emelkát, a' polgárleányt, tőlem nem féltheti.

„Tökéletesen!“ mondám. 'S érzelmim elkábultak a' nagy hazugságon, 's vétkemen, melyet az egész emberiség ellen elkövettem; én kába! ez által a' kapitány' elállását eszközölhetni híven.

„Most ösmerek már az úrban valólag nemes társomra“ szól hevülve a' kapitány, 's bősziülve csókola a' szilaj, bor' hevében, miután a' nemesi rang' méltóságára a' harmadik pohár is fenekig ürült volna.

„Az úr nekem mázsányi terhet emelt-le szívemről — folytatá tovább. — Összehangzó gon-

dolkodás mellett örömmel rokonul a' lélek, szeretnék itt külön mulatni. Mit tehetnénk együtt? benn az a' sok Burger.....'

„Bankot, kapitány! — riadék — kétségek közt nyílik a' valódi férfi öröm; puta, vagy makaó.....“

„Makaó, makaó — mond mérsékelve a' meglepett kapitány — emberem vagy öcsém, de lassabban.‘

Kártyát vevénk 's a' director úr szegődék hozzánk.

„Quid agitur? per amorem dei!“ mond ő elégült mosolygással, kártyára és borra esvén egyszerre szemei.

A' kapitány egy pohár borral köszönté őt, melly, mondhatni, jótévéleg futale a' száraz torokon. „Tetszik most velünk tartani?“

„Jam videbimus.“ 'S most kezdődék a' játék.

Sorsom úgy akará, hogy a' gonosz szerencse pártomhoz szegődjék eleinte mindjárt, 's hű legyen végig, mint csak egy leánytól kívánhatni. A' Bank már harmadszor ürült, 's pedig tetemesen, előmbe, hogy halomba állna már pénzem. Director úrnak sem lehetne panasza, azért kedvet vőn rágyújtani 's fidibust kért tőlem. Gondatlanul veték elébe egy szelet beírt papírost, mert éppen a' negyedik Bank állá. Fölvetjük a' kártyát — 's én ezt is besöpöröm.

„Az úr ördögökkel van szövetségben“ kiált fogcsikorgatva a' kapitány, 's arany óráját veti a' tálkába.

„Kapitány úrra ma nem mosolyg a' szerencse; hagyjuk abban!“ mondám szelidülve.

„E' vonakodás gyanús; az úr hátrálni akar pénzemmel.“ felel durván a' kapitány.

Óriássá vált erre ingerült indulatimon a' becsületérzés, 's kirúgva alólam bőszyulten a' szék, a' rakás pénzt a' kapitány elébe lökém, hogy száz felé gördülve a' padlón, annak zöreijére hozzánk csödüle a' társaság. Fölkeltemben szemeim' világát elvesztém, egy halavány arcot látték csak, melly Emelkáéhoz hasonlita, miként fonnyada anyja' keblére e' váratlan történet alatt, megborzadva lelkében bennem az őrvöngyötöl. A' többire nem eszmélek; de keblemben pokol lángola, melly szabadba űze 's én rohanva követém további megfontolás nélkül a' természet' intését.

Reggel kilencz órakor ágyamban lelélem magamat, bágyadtan, mint hosszú súlyos betegség-ből lábadozó. Mikép juték ide, meddig fekvém itt, homály volt előttem. A' cseléd, ki bebocsátott, mondá, hogy keményen eltaszítám belép-temkor; szobámban ajtót ablakot felszaggatva látték reggel, mint éjjeli rabló után. Én kínos reggelre ébredtem, mert testben 's lélekben beteg vagyok. Dél után hagyám csak el ágyamat,

's asztalhoz tántorogva, írom neked e' gyász-jelenést, nem hogy szánj, nem hogy aggódjál miattam: hanem emberösmereti tárod bővüljön az adatokkal.

Director úr mondá, hogy a' kapitányt egész társaság még Wiesneréknél hagyá, 's hogy még hamis játszóról is ejtett egykét szót. 'S gondolod, hogy felindulék rajta? Nincs erőm rá, tegnapi erőszakos kitörése után elhamvadt bennem minden tűz. Mihelyt erőmet vissza nyerhetem, haza indulok; de, ha lehet, Wiesnerékkal kibékélve, mert én e' házat felette megsértettem. Éljbol-dogul, 's szeress; részvétedre most igen nagy szükségem van.

U. i. E' pillanatban hozták néném' levelét Pestről, mellyben írja, mennyire sajnálja, hogy kérését nem teljesítém; 's avagy teljesíthetém-e? ítélj barátom, csak ne kárhoztass te is. Hiszen már megyek; hiszen már lemondtam a' legmagasabb érdekről, melly továbbra itt tartson; hiszen el fogom altatni szív-vágyaimat, csak ne dorgáljatok, csak kimélve avatkozzatok e' magam ellen viselt háborúba. Lauráról írja néném, vele milly szerencsét vesztek-el. Oh mennyire örülök e' veszteségemnek! 's ez ebből áll: egy olasz kapitány sátorozá körül az ingékony leányt, kit jelenlétem visszatartott volna; de nem nyereség-e így veszteni? Lehelj minél előbb erőt lelkembe

részvevő soraiddal, — oh én igen félek, hogy elvesztém magamat a' világnak.

EMELKA, NÉNJEHEZ.

Febr. 10-dikén.

Kedves néném! Múlt levelemet, ha jól emlékezem, így rekesztettem-be: Szánd a' szenvedő Emelkát. 'S most nem tudom, szánd-e vagy gúnyold? sirasd-e vagy örülj kínjainak. Tudod, kedves néném, te vagy a' világon egyetlenem, kihez szívem' ügyében szólni merek, tûrd-el hát ha csak kebledbe öntöm panaszimat, 's vedd e' rettenetes titkot egyedül — hogy én szeretek 's olthatlan szerelmem méltatlan tárgyra gyúl. Az az előbbi levelemben érintett Halmossyék' pesti vendége egy angyali burokbán lappangó ördög, kivel én még is mennyei üdvömet szeretném megosztani; vagy nem....! erre ne halgass, néném, a' gyarló szív' végfohásza volt, mellyel utolsó ereje szakadt-meg, 's többé... nincs. Én őt gyűlölöm, kerülöm, mint ijesztő rémet, mint sötét szellemét a' mesés alvilágnak. Oh de ezt sem tehetem! Kiölöm inkább magamból az ér-

zelmeket, hogy rám többé ne hasson semmi, átadom magamat körülményimnek 's ölelem hidegen a' pályát, melyet sorsom nyújt. — Sallangosyt én mindig és mindenben hazugnak szerettem, borzadva azon pillanattól, melyben neki valaha igazsága lenne; 's íme megtörtént! Bibory egy élelmetlen sehonnai, egy hitelezőitől üldözött kártyás, részeges, veszett életű ifjú! Hah, milly kínba került leírni e' sorokat! 's leírni velök önkárhozatát lelkemnek. De tartoztam ezzel, neked jó néném, kiben testvéri részvétre számolok, 's magamnak, hogy a' keserű ígék szoktassanak sorsom' mostohaságához.

Könyvessy úr, mióta a' pesti vendég nálok van, különös hajlandósággal vonzódott házunkhoz, 's szegény anyámat elhiteté, hogy Bibory — egyedül előtted legyen szemérem nélkül vallva — belém szerelmes. Anyámnak nem kellett több, ösmered gyöngeségeit 's aggodalmait férjhez adhatásomon. Neki a' szerencse igen tündöklő, egyik vagy másik oldalra eldönteni a' dolgot. Minapi Halmossy úrékhoz hívatásunk illő okúl szolgált előtte egy házunknál adandó farsangi mulatsággal a' kölcsönt visszaadni. Hiába esdeklém, hasztalan rimáncodám e' gondolat' megsemmisítését; ő feltétele mellett erősen állt, 's én védetlen áldozat, a' lehetőségig összeszedett lelki erővel tántorgék békíthetlen sorsom' elébe.

Halmossy kisasszony kereken megtagadá kéréstünket. Igaz, hogy apja beteges; de a' mód, mellyel cselédünk előtt lemondott, kevéssé kímélőbb lehetett volna. Vendégjök Könyvessy úrral megjelent, 's engedd-meg, jó néném, a' leányszív' gyöngeséginek, ha ez, előszer rózsafátyolt vona sötét jövőm fölé. Bibory általában szótalan, kedvetlen, míg végre egyszerre a' szobából kitűnt. Nem rejthetém e' tetsző elégtelenségén illetődésemet olly mélyen, hogy ezt ma vérszemet kapott kapitányom észre ne vegye. Most, gögből-e vagy unalomból, ő is elveszett közülünk. E' két vendég' viselete valami igen különösen hata egész társaságra. Aggódo szívvel, megelőzni vágyó a' kitörendő vészt, mellyet lelkem sejte, nézelék utánok a' szobákban, 's ím egy asztalnál, előttök az erős tokaji mászás, mi vacsora' végére vala szánva, lelem a' két szökevényt kemény poharazás közt. Remegtek inaim, a' mint Bibory vadan üté-le csordultig ürített poharát, 's e' szívhasító nyilatkozást hallatá: „Egy magyar nemes mindig lealacsonyúl, ha polgár házból házasodik — — egy polgár leány mit is várjon mesterlegénynél egyebet, ki fejkötő alá segítse....“ Ezt hallva, néném, 's azon kárörvendő pokoli kaczajt, melly ezt követé — oh néném! én jelenlétemet elvesztém, tompult érzékekkel tántorgék vissza, 's melly szorult keble-

men tágítana, csak egy könyecsepp szememből nem csordulhata, hogy az emésztő láng, melly rögtön elboríta, oltatlan dűlja össze keblemet. Eszmélet nélkül, nem tudva hol vagyok, ébreszte kínosabb létre egy új nesz. Egész társaság arra tódula. Bíbory most rűgta-ki alóla dűhösen székét, 's löke a' kapitány elébe egy halom pénzt, melly borzasztó csőrejjel ömle-szét a' padlaton. Nekem látni azt a' képet, melly ön ördögi alakjában, a' játék' dűhétől torzítva, meredt a' kapitányra, elég volt, hogy elszörnyűlten élet nélkül essem anyám' karjaiba. A' bösz, mint hallám, kirohant, bortól elgyűlva, szilaj indulatok közt, 's a' mint a' kapitány mondá, a' pénz' visszavetésével, e' tetsző büszkeséggel, hamis játékát akará gyanútlanná tenni. 'S e' borzasztó pillanatban nyílt-föl szivemnek a' rettenetes titok: hogy én őt szeretem! Oh sírj fölöttem, drága testvér! — az elfajult sátán az én szerelmem! Mi is érdekelhete engem e' rémitő jelenésben más? miért rogytam volna össze lelketlenül két ízben, ha látatlan hatalom' munkája által létem az övével szoros kapcsolatba nem egyesűlt volna kínomra, kárhozatomra, kétségbeesésemre!

Hogy egészen magamhoz jöheték, anyám 's a' kapitány közt lelém magamat. Ő is fel volt lázadva. Csapongó hévvel karola magához érzéketlent, mintha halálos veszélyből mentve-ki, ö-

rökös védelme alá akarna fogadni, 's e' föllengésében ünnepileg és komolyan nyilatkozek anyám előtt irántam. Ő szegény, rég óhajtott céljánál látá magát, 's kezemet hálás örömmel adá kezébe. Én vissza borzadtam, megrázódva egész lelkemben; de a' mesterlegényre-eszmélés büszkévé tőn e' pillanatban, 's hogy megmutassam a' szabadságot, melly rang és alrend között választanom hagy, anyám' akaratját határozatommá tevém, 's mátka levék egy sötét éjfélnak borzasztó órájában; de a' búval ékesített menyasszony örömtelen ül most fekete eszméletinek közepette, egykedvűleg fogadva halált vagy mátkát. Láthatod, néném, milly gönge ok birt e' nagy lépésre, egy kis leányi büszkeségnek pillanatnyi fellobbanása; de ne aggódjál, kérlek, sorsomon, érzem én milly üres keblem, kín és fájdalom több élelményre ott nem találnek, hiszen nekem nincs már szívem, nincs érzelmem, nekem mind egy, ő, vagy más, vagy senki!

Ehhez járul még Halmossy kisasszonynak egy levelkéje hozzám, melly szórul szóra így van: „Kedves Emelka! Megengedjen, ha e' soraimmal alkalmatlan vagyok. Tudván Bíborytól, milly összeköttetésben van maga, lelkem, vele, leánytársom iránti hajlandóságom illy kényes dologban hallgatást nem enged. E' levél-töredék Bíbory' levelei közül jutott kezembe.“ — 's ez egy

külön papiroson következő: a' megszólítás le volt hasítva — ,Szerencséd, hogy Pestről idejében megszökhetél. W. zsidó, város' hajdúival ment már lakodra, 's majd elpukkant mérgében a' vén szakállas, hogy hűlt helyedet lelé egy olly szobában, melly őt mindenestől is ki nem elégíthetné..... Luiza beteg..... a' nyomorult szív..... nevedet sohajtozza..... Mihelyt egy kis pénzhez juttat a' Herz-dáma, tudósíts, mellyik fürdőben találkozzunk....'

'S avvagy nem boldog vagyok-e én, hogy érzelmim még jókor eltompultak. E' levélre egy soha nem érzett borzadás futa végig, melly egész testemben megráza. Azután felkaczagtam, mert hiszen mi gondom nekem másra, hisz' én már menyasszony vagyok, pedig rangbeli, 's mesterlegényre, ki fejkötő alá segítsen, többé nem szorulok, úgy-e? — Jőj-el lakodalmamra, édes néném, hogy engem felöltöztess, mint egy főrangú dámához illik, 's olly széppé tégy, hogy minden, ki meglát, belém szeressen. — Húh! milly szűrés.... szédülök.... Istenem! meddig tart még ez élet?

Nem bírom még egyszer átolvasni soraimat, nézd-el a' hiányt, kedves néném, de meg ne ijedj ám, mert én roszul nem vagyok, csak olvasd, de végig olvasd..... hisz' én menyasszony vagyok.....!

BÍBORY, BARÁTJÁHOZ.

Pest, febr. 21.

Itthon vagyok, kedves barátom; de mint hosszú, nehéz pályát átkínlódott, lelki és testi erőben fogyva, egészen más, ön magamnak ösmeretlen lény, kinek tereh a' lét, 's ki unalmas mindennek. Néném ébresztget, társaságokba visz, vidítani iparkodik — mind hiában! Ellenmondásra ugyan bennem soha nem talál, de én mindenütt lelketlenül jelenek-meg, 's társaságban, vagy szobám' magányában egészen mind egy. Laurának, szerencsémre, szinte terhére kezdtem lenni, ő vidorabb kört óhajt; mért is borongana velem az élénkebb lélek? 's így e' részben is háborítatlan élhetek.

Mint már megírák, Wiesnerné' házat én fölötté megsértettem, 's nem akartam távozni míg elkövetett hibámért a' tisztcsaládot meg nem követendem. Elmentem hát harmadnapra az eset után, szorongó szívvel. Emelkát találtam. Holt-halaványan ült egy asztal mellett, üdvözlétemre föl sem kelt, csak hagyta beszélni, némán, egy indulatban, melly kínzó helyzetemben végső zavarba jövék. Utóbb kegyes volt ez ígéket,

szokatlan büszke hideg hangon ejteni hozzám. „Uraságod bizonyosan még nem tudja, hogy én már menyasszony vagyok; mihezképest szegény házunkat továbbra kíméltetni kérem.“ Szégyen és kétség egyszerre hasonló dühvel rohanának lelkemre; szerelem és sértett hiúság bösz harcra keltenek keblemben egymás ellen; a' végső követ mozdítólag térdre hullni a' leány előtt, bízott utolsó reményem, de más részről egy pillantatig is tovább hódolni tiltott a' hiúsági gőg. — Egy leány, egy polgárleány teszi ezt velem, 's illy kevély, illy magas hangon.....?! E' pillanatban nem leheték angyal, az emberi gyarlóság hatalmasan védte veszendő jogait, 's mire magamhoz jönek, a' szobát üresen lelék. Szégyenben, alacsony szégyenben állék most e' semmiségben, miként éjjeli útas a' tuskó előtt, mellyben sötéttel gyilkostól félt. Leverten térék vissza szobámba, minden indulat bennem egy fájdalommá olvadt, 's hála, hogy sírhattam, 's könyüimmel keblem tágulva, lelket veheték. Más nap tompán már és érzéketlen vevék búcsút bátyámtól. Mindnyájan elijedtek tőlem 's a' bámulat', a' közös meglepetés' nagy volta legalább, sok külsőségektől mente-meg. Én nem tudám, hogy váltam-meg tőlök, ők nem, e' pillantatban fontolgatni állapotomat. Bátyám még mindig ágyban fekvő, 's mivel nem hozhatám-el, ígéretet kel-

le tennem, hogy az ott létemben érintett pesti orvost minélelőbb segedelmére küldöm. Tegnap ő már el is indult hozzá. Néném előtt, mint észre veszem, pillantatonként komolyabb alakot vesz magára lelki állapotom, ő aggódni kezd miattam, 's szíves iparkodásinak sikerén kételkedni. Laurát többé nem is említi, ejt olyan szavakat, hogy bár hol, bár kiben, csak orvosomra lelhetne. De a' leány, ki egyetlen föltétele létemnek, menyasszony, maholnap idegen keblen édelgő hölgy; nénémnek hát minden faggatásira csak hallgatnom lehet. Elővettem folytatni érintett novellámat is, de egy darabot belőle elvesztettem, 's a' pótolás legnagyobb unalmam lévén, félrevettem az egészet. Orvosul az időt választám; de ha nincs többé segedelem, úgy kérd, barátom, halálomat minélelőbb, mert a' súly lelkemen nyommasztóbb hogysen ereje meg ne szakadjon alatta; 's milly sokszorosan kíváncsibb összezúzott léleknél a' testi halál?!

DOCTOR Z..., BÍBORY GUSZTÁVHOZ.

Halmos, jan. 28.

Nagyságos uram! Útamat Halmosig szerencsésen megtevém, 's itt szívesen várva fogadtattam. A' tekintetes urat ágyban 's ismét kínos fájdalmak közt lelém, mellyeket én még is 48 óra alatt szinte egész hallgatásra tudtam bírni. E' szerencsés süker patientsem' egész bizodalmával ajándékoza-meg, 's harmad nap utáni készülődésemkor olly rimánkodva, olly szívrehatólag kért még egypár napi maradásért, hogy lehetetlen leve ellentállanom kívánságának. Negyed nap múlva kedves schach játékát már ágyon kívül játszhatá, 's én egy heti itt mulatásom után más nap már indulandó valék haza felé. Utolsó éjfélben ablakomon erős kopogtatás után engem egy halálos beteghez sürgetve kérnek. Eleinte holnapi indulásommal akarám magam e' kérelem alól felszabadítani, de a' kétségbeesett anya' rimánkodásinak tovább ellent nem állhaték. Egy 18 évű igen szép leányt lelék a' beteg ágyban, nagy ütött sebbel homlokán, szét szórt hajjal, most álomban, de melly álom nyugtató még sem lehet; gyakori szilaj arcz-vonaglási igen is el-

árulák a' belső zivatart, melly a' tetsző nyugalom alatt is belsejében dúlt. Fél órával előbb dühösködő őrvöngésben mondák négy erős asszonyerővel küzdeni a' szerencsétlent, melly hosszas erőszakoskodás után mintegy minden erejéből kimerítve, rogyott e' jelen kábulatba, mert álmoknak nehezen lehetete tartani. Orvosi kétségre hozák életét; az anya vígasztalhatlan. Külső erőszak 's lelki szenvedély esküvének össze betegünk' megsemmisítésére. A' nyavalyának oka 's kifejlődése voltaképen ennyiből áll:

A' leány két hét óta menyasszony, melly idő alatt némi jeleit lehetete már zavarodásának észrevenni. Majd keserves sírásra fakadt, majd ismét felkaczagott menyasszonyi örömében. A' lakadalmi készülétek e' mellett folytak, 's eljött az esküvő' napja is. Ennek reggelén a' mátká bezárkozott szobájába, mellyből hangos sírás hallatszott időnként. Három óra telt már így, 's ő még is ki nem nyitá az ajtót, holott jelen volt az öltözködés' utolsó ideje. Nénje, ki által öltöztetni kívánt, ezen elijed, az ajtót erővel feltörök, 's a' szerencsétlent sebes föl-alá járásban lelék; de ő felkaczagott, hogy reggel óta igen jól mulatja magát, egyre nevetett és nem sírt, mert ő menyasszony! A' méltán aggódo testvér elrémülve, komolyabban kezdé venni a' dolgot, 's emlité, tán máról halasztatnék-el az esküvő; de

a' menyasszony megsértettnek érzé ezzel magát, lecsendesült mint bárány, 's egész nyugalommal sürgeté az esküvést. A' vőlegény, valami Sal-langosy kapitány, egy daczos, gögös úr, falusi jószágán kíváná az esküvőt, azon kápolnában, melly alatt nemzetségi sírboltjok van, 's hol már öreg 's édes apja is egybeköttetének. Az egészen lecsillapult mátká mindenre ráállt, 's dél-felé megindúlt a' kevés hintóból álló násznép. A' menyasszony' kocsiján maga a' vőlegény hajtá ez alkalomra tanított szilaj lovait, mind ezeknek, mind pedig tulajdon ügyességét is kívánván fitogatni. Szél' módjára ragadák a' tátosok tüstént a' kocsit, a' menyasszony mind inkább sápadt, utóbb kérte, rimázkodott, engedtetnék-meg neki a' kiszállás, mert illy lovakon retteg. De a' bösz kocsis engedelmesség helyett még közējök vág a' rohanóknak, ezek neki szelesedve az izmos karokon is diadalmaskodva, a' bizakodó kocsist magok közé rántják, ki összezúzva maradt az úton, 's a' kocsival kényőkre egy á-roknak rugaszkodnak, az oda dől, 's ők a' szerencsére elszakadt első kerékkel tova nyargalnak. A' szerencsétlen menyasszonyt lelketlenül vérében lelék a' tört kocsi között. Homloka volt megütve, 's az agyon erős rázódásnak kellett történnie. Így hozák vissza anyjához az eszméletlent, hol különféle párolásokra ugyan létre

jött; de este felé agyvelő-gyúladás fejlődven-ki, forró láz gyújtá-el az egész testet, dühöngő eszelősködéssel; 's ez állapot fokonként súlyosbulván, kétségekben most az én segedelmemet kérek, miután az itteni orvosok' véleménye szerint, a' beteg reggelt nehezen fogna érni. — Míg ezt nekem körülményesen elbeszélék, a' beteg újra ébredni kezde, hirtelen felugrott 's szilajul tekingete körül. Próbálám csendesen szólítani, egy darabig nem felelt, csak merőn nézett. Azután felsikoltott: „Eresszetek, utána futok, hiszen nem olyan gonosz ő! Én angyala leszek..... imádni fogom..... 's kedvemért lemond a' kártyáról..... hah! de ha nem szeret? mást megcsalt már..... hozzám is hűtelen lesz.....“ Most keservesen jajgatott, anyja vigasztalni kezdé, 's ő csendesülten folytatá: „Tudom, tudom.... ő nem akar hozzám alacsonyúlni, de mit árt? hisz én azért nagy asszonyosság vagyok, 's csak azért sem polgárnő.... hol a' férjem? híjátok-be a' nagyságos urat.... Anyám, aztán igaz volna? Bíbory csakugyan megházasodott? pedig elvett volna ám engem; de nem, én megvetettem.... mert....“ Most dühöngése állt-be, az ágyról le akart ugrani, értetlenül kiabált, végre sok tusakodási után az előbbi álomba merült. Most adám-be az első port. Egy órát vártam, még is aluszik, és csendesen; ez alatt írom leveletem.

Anyja utolsó reményét veti bennem, földi üdvössége látszik függni rajtam, nekem a' nyavalya' fordultáig minden esetre itt kell maradnom. Nagyságod' nevének említése nekem egész dologban igen felötlő, azért senkinek nem szólva, elhatározám nagyságodat körülményesen tudósítani mindenről. A' beteg Wiesner Emelka. Nagysád legjobban fogja tudni mit kelljen cselekednie; én orvosi kötelességemnek e' részben eleget tettem e' tudósítással. Minden ok nélkül, úgy gyanítom én, nem lebegne a' szerencsétlennek ajkain nagyságod' neve. Ha én testi baját legyőzhetem is, úgy látom, szellemi gyógy-mód hatna legüdvösebben betegünkre, melly nélkül, igen kétlem, zavart lelke tisztába jöhet-e valaha? Engedelmet vakmerőségemért! arról bizonyos lehet nagyságod, hogy e' levélről senki nem tud. Ki egyébiránt 'stb. —

BÍBORY, BARÁTJÁNAK.

Pest, febr. 29.

Barátom! A' doctortól Halmosról kaptam egy levelet, egy irtóztató, egy kétségbeejtő levelet,

melly borzasztón rázá-föl álmából lelkemet. Oh én még sem tompultam-el végképen, bennem újra forr, küzd az érzemény cél nélkül; tán csak hogy minélelőbb kiemésztődjem; — a' sors' bölcs célja ez! Emelka haldoklik 's vég-óráiban nevemet emlegeti! Hol az erő, melly e' hírre meg ne rendüljön? A' levél kiesett kezemből, néném elolvasta, de elijedt rettenetes állapotomon. Én hogy eszmélni kezdék, kocsi és ló után rohantam, 's ő felejte csak kérdést is tenni célom felől. Egy negyed óra múlva útban leszek, hogy ha mást nem tehetek, a' dicsőült leány' koporsóján adjam-ki lelkemet!

Halmos, márt. 2.

Itt vagyok, fél éj 's fél napi hosszú utazás után a' kedves beteg körül vagyok, barátom! Még pislog a' drága élet 's én szomjan nyelek minden pillantást, melly néha szemeim föltűnik, egyetlen jeléül élte nek. Nem mertem egyszerre közelíteni hozzá, először a' doctorral értekeztem, ki megengedé a' bemenetelt, mert a' beteg nem szól, 's senkit nem ösmer. Harmad nap óta fekszik így, 's a' doctor véleményét a' kimenettel felől még felfüggesztve tartja. Oh, barátom!

ha az emberi véges elme' 's mesterségnek határi szabva nem volnának, ha a' kialudt életet, mint lámpát lehetne meggyújtani, milly isteni hivatal volna úgy egy orvosé! Így várható csak a' kíváncsi természet, mindenható kezeiből teremőjének az első embert, mint mi most várjuk doctorunktól drága betegünk' visszahívását az életre. Mozdulatlan tompa kábulásban feküdt hogy beleléptem, 's szívemen ezer nyíl süvölte keresztül, mert a' kedves kép, a' halálnak képe volt, olly csöndes, olly halavány! Elfogúlt minden érzémem, mély eszméletbe merülék a' szűk földi létnek e' választó vonalán, mellyen túl annyi 's olly sötét kétség, innen ennyi 's olly viruló remény! Most fölveté szemeit, merőn rám helyezve, de némán, 's így tart ez felváltva már éjfélig. Az anya döbögve máshol várja a' lelkét tépendő gyász hírt; el kelle leányától szakasztani, mert hangos sírása, mit el nem nyomhata, ártalmára lehe a' betegnek. — Sallangosyt tegnap temették. Engedd jobb időre hagyni a' körülményes leírást; tulajdon lovai törek össze az esztelen bizakodót, melly szilaj merénynek másik áldozatja — Emelka! Szomorú sorsa mélyen hatá meg az egész várost, minden órában új cseléd jelenti magát a' beteg' hogyléte felől tudakozódni. Általában kárhoztatják a' kemény anyát, ki kész vala olly össze nem illő frigyben, sze-

lid leánya' áldozatjával hódolni hiúságának. Oh, barátom! hidd-el, az emberben még is sok szép tulajdon rejtezik, mód és alkalom hibázik csak ezeknek kitüntetésére, 's a' szív, balesetekben kivált, mellyek miatta ember-társát érik, lehetlen, hogy isteni ihletésének jeleit ne adja, ha még végkárhozatba nem süllyedett. — Rózát is kisírt szemekkel találám, 's új életre látszék ébredni megjelentemmel.

„Kedves bácsi! magát az isten küldé most hozzánk!“ — illy felkiáltással esék nyakamba.

Engem elfoga a' fájdalom. „Emelka meghal!“ e' szó szorult-ki halálos fohászként keblemből, 's egy székre tántorgám.

„Isten' akaratja, meg kell rajta nyugodnunk — így biztata vallásos buzgalmában a' szelidült leány, — akár mint esett, csak hogy a' szerencsétlen házasság megsemmisült, melly nem égben kötteték.“

Én, fájdalmimba merülve, hallgaték.

„Édes bácsi! — kezdé ismét vontatva húgom, — nem vesztett-el ittlétében zsebéből egy levelet?“

„Nem emlékezem.“

„Egy barátjától.... zsidó, adósság és játékról....“

Novellámra eszmélék, mellyből egy levél hibázik; ezt elmondám Rózának.

„Novella? — kérdé meglepetve — a' director úr' kezébe került....“

„Ha csak azon boldogtalan éjjel pipát gyűjtani nem adám neki? 's így kell lennie; az idő óta hibázik az említett tárgyú levél kéziratomból.“

„Isten! csak most kíméld az ártatlant!“ sohajjt Róza, 's röviden így adá-elő a' dolgot:

Director úr mutatá neki azon darab levelet, mit pipagyújtásból megmentett, a' foglalat által gyanús figyelemre gerjedve. Director úrnak különben is célja lehetett ebben, hogy én Róza előtt minél alantabb állhassak. Ő tudva már indulatomat Emelkához, mint vallá, szinte egy kis boszúból 's egyszersmind, ha igaz, óvó intésül átküldé a' levél-darabot, mint mellyet én ejtettem-el nálunk. A' többi most már világos. Az én akkori viseletem tisztább egybefüggésbe látszék a' levéllel, hogysem annak az érző leány hitelt nem adhatott volna, 's most, hihető, csupa kétségében nyújtá kezét a' boldogtalan frigyre. Ezt súgja legalább lelkem, 's e' sejtés súlyosbitja kínomat. Ő engem szeret, ő az enyém.... midőn többé az már nem lehet!

Én az egész kínos éjet átvirasztám, 's most lép épen a' doctor vidámabb képpel hozzám. Emelka reggel felé nyugodtabb lőn, tudakozta anyját, ösmert, világos eszmélete visszatért; a' doctor nekem reményt ada, ha új láz 's nagyobb

erővel dél után nem mutatkoznék. Oh mi van édesebb a' földön, mint kétségben a' remény?! Engem a' hit boldoggá tőn, rohanni akarék a' beteg' ágyához, de a' doctor megtiltá 's én mint gyermek engedelmeskedem. Én az ő szavát most követni tudnám, bár életembe kerülne az. Róza is nyugodtabb, magára vállalá Emelkát ittlétem felől 's egész dologról fölvilágosítani. A' boldog! vele beszélhet, míg nekem addig remény és kétség küzdenek lelkemen. Orvosunk értesítette a' körülményekről, még több hittel kezd lenni betegünk' folyógyulása iránt. 'S én ne hinnék, midőn ez egyetlen hiten függ földi mennyem?!

Márt. 8-dikán.

Emelka az éjet nyugtató álomban tölté, ébren léte is csöndes vala. Este beköszöntő lázos tüneti sokkal gyöngébbek valának a' tegnapiaknál; sebe nem sok jelentésű, a' lelki harcz volt, melly ennyire magasztalá nyavalyáját. A' doctor teljes reményt ad most már a' minél előbbi gyógyulás iránt.

Rózát már megösméré, minden történetre tisztán eszmélt, 's mély fájdalma lelkének a' testi fölött már már kitünedezett ismét. Róza a' levél' történetét, kímélve, megfoghatólag előadá.

Élénken kérde ekkor, honnan volna ez bizonyos? 's Róza ittlétemet is lassanként tudtára adá. E' hírre eljajdult 's befordult vala Rózától, ha ereje engedi. A' körülállók elijedének, Róza vígasztalá: „Legyen nyugodt, kedves Emelka, Bibory a' legnemesebben gondolkodik felőle.“

„Ő engem mester-legénynek szánt...“ monda fájdalmas, mélyen érző hangon Emelka.

Róza nem érté, 's ő gyengén, mint ereje engedé, beszélte, mint hallá nyilatkozásomat a' polgárleány felől Sallangosy előtt.

Róza szóról szóra értesíte mindenről, 's nagy nehezen engedelmét is hozá a' betegnek a' nála megjelenhetésre.

Lassú léptekkel, dobogó szívvel közelíték az ágyhoz, melly boldogságom' sírja és bölcsője leheté. A' szenvedő halvány arcokat gyöngye rózsza színezé meglátásomra. Nem tudtam szólni, öröm és fájdalom köték-le nyelvemet. Ő megelőzött:

„Bibory úr érdemem fölött szíves e' leereszkedésével....“

„Ne kínozzon, ne kívánja vesztett nyúgalmát rajtam megboszúlni, drága Emelka; vegye e' merész eltökélt léptemmel szín nélkül a' valót!“

„Halálos ágyamban a' valót is meg tudnám bocsátani, annyival inkább a' félreértést, én kérem uráságotat....“

,Nem, halálos jó leány! az ég akarta így, hogy a' sír' szélén kezdődjék új élet.'

Emelka elkomorult, másfelé hajtá fejét és hallgatott; de egy keserves mély fohász nem szökhették-ki észrevétlenül szorúlt kebléből. Az anyja, Róza, és én valánk a' szobában, 's én bátorságot vevék egy vakmerő de határozó lépésre. Gyengéden szoritám kezét a' bágyadónak 's félve és halkán ejtém e' szavakat:

,Sallangosyt tegnap temettük — reménylhetek?'

„Ő meghalt?“ ezzel fordula felém, megdöbentve bennünket: nem volt-e ártalmas a' sebes mozdulat.

,Többé nincs; gondatlanságának áldozatja lett' felelém.

Emelka egyik kezével elfedé ábrázatját, a' másikkal szelíden távozást inte, 's én ezt fölötte szükségesnek látván, teljesítém.

Róza késő estig a' beteg' ágya mellett volt, helyrehozandó ezzel megbánt hibáját. A' beszéd' tárgya én valék. Ő mindent, mit tőlem tudá, híven terjeszte Emelka' elé, 's ez lassanként jelen helyzetével ösmerkedni kezdé. Még egyszer borzadt-össze Sallangosy' emlékénel, hosszan tartó néma harcz vítta lelkét, azután felsohajta: „Az ég akarta így, oh mennyivel levék adósa a' sorsnak e' nagy kegyelmeért!“ Róza tökéletes

nyugalomban hagyá-el őt, biztató remény' édes álmaiba merülten. Ő gazdagon pótolja a' kárt, melyet könnyelmű gondatlanságában elősegítendő vala, 's én szívesen megbocsátok az igazultnak. Mindnyájan szabadabban kezdünk lélekzeni, 's éldelni már-már a' szerencsésen kiállt vész' hasonlíthatatlan gyönyörét.

Mart. 10-dikén.

Ő az enyém! e' két szó foglalja magában földi mennyemet. Mint kívánnám előtted rajzolni boldogságomat, mint leírni a' leírhatatlant! Oh de ha nagy fájdalom szívet szorít, nyelvet köt: most érzem igazán, mennyire ügyetlenné teszi azokat reménytelen nagy öröm. Azért elégedjél-meg ezen együgyű kifejezésével tollamnak: Emelka enyém és én boldog vagyok! Néném is itt van, váratlan lepe-meg bennünket. Aggodalma irántam eltávoztom óta nem hagyá nyugodni őt, utánam jöve, hogy valót tudhasson. Jóllétemnek annyira megörült, hogy kedvetlenségét szövetségemen a' polgárleánnyal, csak egy komor pillantatban is jelenteni nem kíváná. Róza, director úr 's a' város' jobb része örülnek a' szerencsés változáson, 's én ennek összeségét sokszorosan érzem keblemben. Jegyesem maholnap

elhagyandja ágyát. Derék orvosunk, kinek köszönhetjük e' drága életet, tegnap már vissza útazott.

Az erény mindenütt ragyogó kincs, barátom, 's boldog a' nemzet, hol nem ranghoz méretik ez! Én csak azért is szerencsésnek tartom magamat, hogy a' világnak egy vastag előítéletén tapodva, ünnepelhettem választási szabadságom' diadalát, 's olly nőt ölelhetek, kit nem rang vagy születés, de szív és lélek méltólag tüntetnének-ki magasabb polczon is!

KOVÁCS PÁL.

KÖLTŐ' SZERELME.

Elhagyatva érezém
Ifju éltetemet,
'S mert nem volt, költém a' lányt,
'S a' kökény szemet.

Igy játszottam pajkosan
'S szerelemtelen,
Költött csók, költött sohaj
Zenge nyelvemen.

'S átérzettem kéjeid',
'S búdat, szerelem!
És boldog volt nappalom,
Boldog éjjelem.

Most hogy a' lányt megglelém
Élő bájiban,
'S érte én, nem értem ő,
Égek hasztalan:

Ah most újra érezem
 Árva létemet,
 Újra költenem kell a'
 Lányt 's szerelmemet.

GARAY.

EMLÉKKÖNYVBÉ.

Olaszból.

Boldog, a' kit pillantásod
 Ért, és ki ismerhetett.
 Boldog, a' ki társaságod'
 Kellemeiben élhetett.
 'S a' kit el nem olthatandó
 Lángra gyujtasz, boldog az;
 De legboldogabb halandó,
 Ki után te sohajtasz.

CSATÓ PÁL.

A² BOJTÁR.

Messze cseng már a' kolomp ,
Elhaladt a' nyáj ;
'S még mindig rajtad szemem ,
Oh te kedves táj !

Máskor vígan jártam én
A' kies mezőn ,
Sípom zenge völgyeken ,
Zenge a' tetőn :

Most órákig állok e'
Sziklabércz felett ,
Hol szememnek nyitva van
Nyúgot és kelet ;

Nyitva a' kiterjedett
Mérhetetlen kék ,
Látszik róna , hegy , 's patak ,
Tiszta , mint az ég.

Hajh de nékem a' kies
Róna , hegy , patak ,
A' derült , a' tiszta ég ,
Elborultanak.

Búbánat megyen velem
Völgyön , halmokon ,
Búbánat viraszt sötét
Éjszakáimon.

Itt alatt a' völgyben áll
Egy kis nádkarám ,
Benn lakik , ki e' veszélyt ,
E' kint hozta rám.

E' tündér varázsla-meg ,
Ő von engemet ,
Édes képe tölti-be
Fájó szívemet.

„Kis galambka , szép leány ,
Nyisd-meg ablakod’ ,
Nézz-ki a' tető felé ,
Itt áll pásztorod.

Arcza halvány 's hervatag ,
Mert beteg szegény
Szerelemben elveszett
Bús bojtárlegény.”

Hasztalan kiáltozom,
Ő nem hallja-meg;
Szél üvölt az ormokon,
Zúg a' rengeteg.

Elsötétedett az ég
Hosszas bűm alatt,
Nem hallik már a' kolomp,
A' nyáj elhaladt.

Isten hozzád, szép leány!
És te kedves táj!
Elmegy a' bojtárlegény,
El, de szíve fáj.

BAJZA.

SZERELMI LEVÉL.

Lopva repülj, kis vers, ablakján lopva repülj-be,
Mondd: szerelem küldött; mond: te vagy a' szerelem.
Lopva repülj, hogy senki magán kül meg ne találjon,
Senki ne tudja-ki, hogy Helvila esküszegő.

GARAY.

A' SZÉP HAJADON.

Kis leány seregben
Serdült hajadon
Jár szelíd örömmel
A' zöld pázsiton.

Tűzve szög hajába
Van virágos ág:
Maga messze földön
A' legszebb virág.

Még alig hagyá el
Bábjátékait,
Még alig felejté
Gyermekálmaikat;

Mint kicsin baráti,
Ártatlanka még,
De szemében új tűz'
Bájjvilága ég.

Lába mint a' szellő
Könnyűden lebeg,
Ah de keble néha
Lassan fölpiheg.

Vajh! ki bírja e' szív'
Első vágyait,
Tiszta gerjedelmét,
Sóhajtásait?

Vajh! kinek virít e'
Mennyből szállt tavasz?
Szent egek! beh boldog,
Boldog ember az!

CSABA.

A' KEDVESHEZ.

Szép szemed az, lánykám, mellynek tüze engem eléget,
Mellyben tévelygek, kellemed a' labyrinthe;
'S ismét a' mi utat nyithat nekem a' labyrintheból,
Kellemed, oh lánykám, 's mennyei szép szemed az.

GARAY.

KOSCIUSKO' HALMA KRAKKÓBAN.

A' két éjszának hőst és nemzete' pajzsát,
Kit kunyhók 's paloták, kit hona's nem hon imád,
A' nagyot halmának tetején álltomba' feledtem,
A' népet látván, mint emel hegyre hegyet.*)

SZÉKÁCS.

---

*) A' lengyelek hazájok' nagy fiának emlékét örökítendő, a' Krakkó' kapuján kívül fekvő Broniszlava-hegy' csúcsát elhordák 's reá egy más hegyet rakának 's azt Kosciusko' halmának nevezék. A' munkában úr és pór, férfi és asszony, sőt gyermekek is részt vevének. A' költség aláírás útján szerzeték-meg 's Krakkótól egész Pétervárig voltak aláírók. A' munka 1820. octob. 16-dikán kezdetvén, 1823. oct. 16-dikán bevégeztetett.

A' PORTUGALI GRÓF.

I.

A' nap magosan álla a' gascognei tengeröböl felett 's a' nyugoti Pirének' még hóval fedett óriási csúcsai ezüst fényben ragyogtaták vissza sugarait; az ocean' hullámitól hűsített szellő fölszedé röptében a' völgyek' és erdők' illatait 's azokkal fűszerezé a' számtalan madár' zengését, mellybe az olvadó havaktól feldagadt vízómlások' csörgése vegyült. Tavaszi nap volt, az 1091. év' legbájosabb tavaszi napja; tehát azon regényes időszak, mellyben spanyol és mór lovagok egy magas Cid, egy Almanzor' vezérlése alatt, bámulandó vitézséggel, de még csodálatosabb lovagi nemességgel harczolának; midőn Andalusia, és Grenada' narancsberkeit, az Alpuhárák és Sierra Nevada' illatöntő völgyeit a' kelet' éjfélhajú leányainak tündér dalaik éleszték, azonban, hogy a' kevély Castiliában magas lelkű hölgyek fegyverkezteték bajnokaikat a' haza' védelmére;

midőn Spanyolországot azon férfiak lakták, kik a' világhódító arabokat leküzdék, vagy beszakadó tengerként gondolat' sebességével foglalának tartományokat, kiknek műve a' fényes Alkazar 's az enyészetben is felséges Alhambra; midőn Sevilla, Grenada, Lerida, Toledo, a' föld' első városai közé tartozának 's a' kereszténység' elsője a' moslimok közé ment tudományt szerezni.

Ezen szép tavaszi napon ment egy csoport útas a' S. Jean pied de portóból Pampelunába vezető úton, a' pirenei hegyeken keresztül, 's már a' bérczek' spanyol-konyúlatán valának, és — mint véleik — közel az első navarrai helységhez. Az utasok' vezére egy komoly, de eleven méltóságú ifjú vala, élte' huszonnegyedik évében; fekete haja, magasra igazítva, árnyazá barna arczeit, míg magos, szépen domborodott homlokát sötét szemeinek tüze világítja, bajúszát és állát 's arcza' széleit körülvevő szakállá még több erőt adának férfias vonásainak; öltözete, melly karcsu alakjára simult, burgundi vala, mint kísérete is. Mellette egy már őszbe vegyült, de még erős öreg, és egy ifjú, kinek deliségét csak társa' szépsége homályosíthatá-el, mentek. Még ötven vagy hatvanan követék, mind erős férfiak, éltők' legszebb korában. Bérlett őszvéreken ültek, a' hegyi úthoz szokatlan lovaikat magok mellett vezetvén.

Egy ember tűnt a' vezér' szemébe, ki öszvérét szabadon legelni hagyván, maga egy szikladarabra nyugvék. Lábat szíjakkal fűzött sertésbőr bocskor, erős testét barna vastag szövet ruha fedé, vállára fekete köpönyeg vala vetve.

„Szólj vele utunk felől, Gaston! — mondá a' vezér ifjú társának. — Külseje navarrai vaszkot mutat, nehezen fog spanyolul tudni.“

„De igen is jól! — felelé a' vaszk fölemelkedve. — Sok évig szolgáltam Sancho és Alonzo' királyok' seregében, mór és keresztény ellen, a' híres Cid el Campeador alatt; de a' córiai dicsőségben nem akarván részesülni, haza tértem.“

„Mondd-meg tehát, reménylhetünk-e jó éjjeli szállást még ma?“

„O igen! ha szívesen fogadjátok, elvezetlek Urdaz városkáig, ott sógorom, a' becsületes Iturbide, fogadós, 's ha valaki, ő tudja mi szükséges útas lovagoknak.“

„Köszönetünk nem lesz fukar, ha megteszed. Gascogneban nem leheté alkalmas kalauzt kapni a' sok útas miatt.“

A' vaszk öszvéreire ugrott és előlment, beszéde közben hátra tekingetve. Valóban természet idegen katonák jönnek át a' hegyeken Castiliába, hol ismét Cid lett a' vezér. Alonzo t. i. átlátván, hogy a' Moravedik' hatalmát, kik ellen már Coriánál Estremadurában elveszté csatáját,

fel nem tarthatja, segéd-seregért folyamodott az egész kereszténységhez; jöttek is nagy számmal 's még mindig jönnek Európa' minden tartományból; de mind ezeknél hathatósabb szer a' győzelemre az, hogy Alonzó Don Rodrigo Diaz de Vivart, a' hasonlíthatatlan Cid el Campeadort, hosszú távolléte után az udvartól, ismét vezérre tette; most már magamnak is kedve jó újra vitézkedni a' moriszkok ellen, mert Cid' neve bizonyos diadalmat ígér.'

„Te jól fogod ösmerni hazádat,“ mondá az ifjú.

„A' Pyrenektől Sierra Morenáig, Barcellona-tól Corunnáig, úgy mint egy bordeauxi kalmár, vagy gascognei kalandor.'

Ez alatt a' kijelelt dombra érkeztek, honnan a' magasabb hely szabad kilátást enged. „Nézzétek, sennorok — folytatá beszédét a' vaszk — nézzétek a' Pyrenek' bérczsorát, orom ormon ragyog hó-fedett kúpjaival, tündökölve mint megannyi gyöngyök Európa kisasszony' nyakékességében. Ott keletre Mont Perdu és Pic du Midi néznek által Languedocból, mintha át kíváncznának Spanyolországba; tovább Catalonia felé la Maladetta akadályoztatja a' felhők' futását. Jobbról Guipozcoa' és Alava' bércei egyesülnek a' Sierra d' Andióval, túl ezeken emelkednek Asturia' hegyágai, hol a' szerecsenek' hatalma meg-

töretett, honnan Don Pelayo, bércki viharként omlott Leonra, 's maradéki királyságokat alkotának. Lábaink alatt pedig Urdaz fekszik, hol becsületes sógorom', Iturbide vendégfodadás' estelije vár.'

„Ha szándékos Cid alatt harcolni, egy út oda vezet, szükségünk van egy emberre, ki e' tartományt jól ismerje; állj szolgálatomba, fizetéssel meg fogsz elégedni.“

„Én kész vagyok; de előbb szabad legyen uram' nevét megtudni.“

„Nevezd Don Henriqueznek; egy burgundi nemes családnak vagyok ivadéka, de nevemet titkolnom kell.“

„Tudom az ismeretlen lovagok' szokását; családodat akkor fogod fölfedezni, midőn az első szerezsen-várba tűzöd címmedet, vagy az első mór királyt fogod-el. Nekem azonban nincs okom titkolódni, én Uzaguberri Jago vagyok, az előbbi hadakban vezére egy kis navarrai csapatnak.“

Így folyt tovább is útjuk, míg az esteli félhomályban Urdazba érkeztek.

II.

A' fogadó' ivószobájában több idegenek vannak; Henriquez, Gaston, 's társok az öreg Blois

Vilmos egy asztalhoz ültek; nem sokára, kün dolgaikat végezvén, bevezeté Uzaguberri sógorát, és urait ajánlá.

„Micsoda borral szolgálhatok? — Mióta a' xeresit mórok szűrik, nincsen áldás rajta; van igen jó navarrai, már addig elégedjünk-be vele, míg Alonzo Xerest elfoglalja.“

„Abból pedig semmi sem lesz; csak magát Alonzót ki ne ijesszék Toledóból, mellyet, ám-bár előbbi királyánál menedéket lelt, hálátlanul elfoglalt. Ne várjon nagy diadalmakat, mert idegenek még soha sem jutottak nálunk nagy dicsőséghez, és az öreg Cid sem a' régi már; megbénult Babieka, és eltompult Colada.“ Mondá erős boszantó hangon egy magas alakú férfiú, 's villogó szemeit tűzkerekeként forgatá; bal keze széles hosszú kardján nyugodt, jobbába bádog poharát szorítván. „Csak igyunk navarrait; tölts Iturbide! Éljenek a' Carion grófok!“

A' fogadás azonban új vendégeinek szolgálá, 's csak lótása közben felele a' beszélőnek. „Sen-nor Echacantareguy! ne bántsál Cidet, kit minden mórok rettegnek, Juszuf szultán szívesen oda adná coriai diadalmát csak neve' kiirtásáért is. 'S most midőn uraid, a' Carion grófok, lesznek vejei, megifjodva, háromszoros erővel fogja rontani a' szerecsen hadakat.“

„De a' két Carion okosabbat tud, mint mórkat háborgatni; ők Navarra' gyermeki, hazájok nem Castilia 's azt védni nem tartoznak. Tölts még egyszer, mondom, vagy előbb az idegen Navarrában Carion gróf' várnagyánál?‘

„Nem illik azokat sérteni, kik honunkat messze földről védeni jönnek!“ vága boszúsan-be Uzaguberri, de ura nyugalomra inté.

Echacantareguy felkelt 's az asztalhoz közelített; most tűnék-ki oriási alakja egész erejében. Megvető tekintettel néze körül, és hasonló hangon ejté szavait: „Itt én parancsolok, mint uraim' személyese, kiknek holnap mennyekzójók-re utazom Burgosba. Azért éljenek a' Carionok, 's minden igaz ember velem igyék!“ Ez alatt elvevé Henriquez elől a' poharat és palaczkot, inni akart; de Henriqueznek, ki méltóságos haraggal felállta, egy villámtekintete megzavarta; összeszedé azonban magát hirtelen, 's a' megtöltött poharat ajkaihoz emelé; Henriquez azt kiüte kezéből, e' szavakkal:

„Cid' rágalmazója, a' durva pór, nem iszik azon pohárból, melyet ajkaim érintettek.“

,Arançaui boldog asszony ezért boszút kiált!‘ 'S már félig kün vala kardja hüvelyéből, midőn őt Henriquez hatalmasan mellén ragadván, olly erőszakkal csapá a' szemben álló asztalhoz,

hogy ez súlya alatt eltörvén, félszédülten rogyott a' földre az oriási vaszk.

Ezen zajra az egész fogadó megtelt, 's első bámulások után örömkialtással üdvözlék az idegenek bajtársok' roppant erejét, míg a' navarraiak boszúsan, de félve a' sok idegen katonától, hallgatának.

Echacantareguyt fölébreszté a' zaj, néma méreggel kele-fel, és ment a' Henriquez' intésére útat engedő katonákon keresztül, még ezen este öszvére veté magát, 's néhány kíséreléssel sietett Burgos felé.

III.

Más nap kora hajnalkor indult Henriquez sok idegenekből erősödött csapatával, Uzaguberri' kalauzlása alatt, Castiliába. Logronóban, hol az Ebrón átkeltek, tudák-meg, hogy Cid, Alonzo király' kérésére, Carion grófoknak nőül adta legyen leányait, és menyekzöjök a' táborozás' kezdete előtt fog tartatni. Innen békén folytaták útokat Veloradóig, egy nem messze Burgostól a' Sierra d'Occa' tövében fekvő városkáig. Alig tűnt-el szemökből, tovább haladván a' bérczek' mélyei közé, ezen város, midőn egy fáradságtól majd össze roskadó öszvéren vágató férfi közélite hozzájok a' bérczek' legvadabb oldaláról.

„Segedelem, sennorok! segítsen, kinek lovagi vér foly ereiben.“

Az utazók megállának, míg az idegen elér-
vén, lihegve folytatá esdeklését. „Segítsetek!
San Jago de Compostella! olly bűn történt, mil-
lyet megbüntetni nincs Castiliában hóhér. A' nagy
Cid' leányai haramiák által támadtattak-meg bé-
kes úton, 's most elragadják őket!“

„Föl hát, barátim! — kiáltá Henriquez; —
mentsük-meg a' legnagyobb spanyolnak gyerme-
kit.“

„Csak vigyázva — felelé az idegen — kevés
száz lépésnyire utánunk egy szoros út nyílik, e-
zen kell kijönniök, arra menjünk, hogy el ne
vétsük a' haramiákat.“

Megindulának; a' szűk út kevés idő múlva
kitekerge meredek sziklái közül egy kies hosszú
völgybe, mellyen által a' szoros felől két lovag
vágata előttök, 's lármájokra a' tulsó oldal' rej-
tekes tölgyei közül emberek ugrának elő, lovaik-
ra 's öszvéreikre hirtelen felülve védelemre ké-
szülők.

„Ott várják az éjszakát — mondá a' sege-
delmet kérő. — Rajta bajnokok! mentsétek Cas-
tilia' legszebb leányait, a' legnagyobb lovagnak
gyermekit!“

Henriquez jelt ada zengő tárogatóval, társai
megsarkantyúzák lovaikat és szélsébséggel ter-

mének az ellenség előtt. Első vala, kire Henriquez' tekintete esék, egy óriási férfi, nagy hasonlatosságú Echacantareguyval, min ő nem kis-sé ütközék-meg, de az ellennek feje felett villogó kardja sietteté mozdulatit, 's buzogánya' súlyos csapásával leüté azt nyergéből. Az erőszakos rohanás olly rendetlenségbe hozá az ellent, hogy nagyobb részt futni kezdett; akará ugyan őket két, ruhájokról ítélve, előkelőbb rendbe hozni, de foganatlan, magok is kénytelenek lévén a' hegység' rejthelyeiben keresni menedéket, melly szándékok, a' vidéket idegen elleneiknél jobban ösmervén, sikerült is. A' csatamezőn öt vagy hat megölt 's ugyan annyi sebes szolga maradt, két ép fogollyal. Hátulabb, kötött szolgák között, hölgyek állának, kiket könnyű vala szépségökről mint Diaz' leányait megkülönböztetni. Ők forró hálát mondanak megmentőiknek. A' foglyok, neveik kitudatván, még nagyobb bámulást és utálást gerjesztének magok iránt. A' Carion grófokat nevezék uroknak, részesét egyszersmind gonosz tettőknek. Cid' leányai, 's duennájok állíták, hogy álorczázott rablójokban, kik őket Leonból Burgosba utazókat megtámadták 's legelőbb is kincseiktől megfoszták, Don Miguel és Hernandez Cariont ösmerék-meg. Most jutott Henriquez' eszébe azon hasonlatosság, mellyet az urdazi várnagy és lecsapott ellensége között ta-

pasztalt; visszament a' csata' helyére, 's ott lelé az ütése' erőszakából feleszmélő Echacantareguyt két szolga' kezében, kik veres álruháját és szakállát levévén, ön alakába helyhezteték a' vaszkot. Ő igen bágyadtnak látszék, szemeit csak félig nyitá-föl, a' szégyen 's a' fájdalom egészen elnyomták; Henriquez' kérdéseire csak intésekkel felelt, szava' elállását kifejezni akarván. Henriquez egy öszvérrre tétetni parancsolá; de azon magát tartani nem bírván, két szolga gyalog vezeté, kiknek vállaikra támaszkodva ballagott.

A' hölgyek öszvéreikre ültek, 's az egész megszaporodott társaság indult. Alkonyodás' kezdetén, útok szüntelen magasabbra tekeredvén, elérek a' Sierra' legmagasabb részét; útok, keskenysége miatt öszvérektől is csak egyenként járható, egy csúcs alatt vonúlt, jobbra alatta nagy mélységben zúgtak egy hegyi patak' árjai, meredek partján pedig csak némelly szikla-csúcsok 's bokrok mutatának helyet álvásúl, inkább madaraknak mint szárnyatlan állatoknak. Az út ezen borzasztó mélység felett röviden vonult, 's már nagy részt túl valának rajta, midőn Echacantareguy' örjei, színlett bágyadsága miatt a' vaszkra nem ügyeltek, 's most annál kevésbbé, mivel a' hegyi utakhoz szokatlanokat rémité a' rettenetes hely; nem maradt vigyázatlanságok rejtve a' navarrai előtt, lopva tekinté a' mélységre, hirtelen

feligazítá magát, 's vezetőit óriás-karokkal meg-
ragadván, úgy üté-le, hogy az egyik az útra el-
terült, a' másik a' mélységbe zuhant, erre meg-
foga egy a' sziklákon fölemelkedő bokrot, ezen
átvetve magát, lábai alig érintének egy kiálló
csúcsot, 's már madár könnyűséggel hajítá ma-
gát egy másra, 's így minden talpalatnyi kiállást,
minden bokrot használva, utána repülő nyilak
között elérte a' mélység' fenekét, hol az erdő'
sűrűjében eltűnt.

IV.

Igen boszontá Henriquezet a' vaszk' elszöké-
se, kitől ezen dologban legtöbb világosítás vala
várandó; de mivel őt űzni lehetetlen vala, 's a'
spanyol öszvérhajtók' állítása szerint egy ember
sem képes Echacantareguy után a' veszedelmes
utat megtenni, ki, mint ez, nem gyermekévei óta
szokott a' legmeredekebb magosságok' megmászá-
sához, tovább folytaták Burgos felé útokat, ho-
va is másnap még elég korán megérkeztek, hogy
donna Solt és Elvirát, Cid' leányait, atyjokhoz
kísérjék. Meglepéssel és örömmel fogadá őket
az ősz bajnok, de haragját csodálkozása felmú-
lá, megtudván a' rablók' neveit; megfoghatatlan
vala mindnyájoknak, miért rabolhaták-el azok a'

hölgyeket, kiknek ők a' nélkül is jegyeseik valának.

„Mórok és spanyolok! — kiáltá Diaz — a' szerecsenek rettegnek, hadaik enyésznek-el nevem' hallatára, 's leányim Burgos' kapuinál nincsenek bátorságban castiliai rablóktól! Hozzátok-fel a' foglyokat! Ximena hölgyem, jer nézdmeg leányaidat, kiket nem az al Moravik', hanem spanyol nagyok', ön jegyeseik' kezeikből idegeneknek kelle megmenteni; jer, de pánczélozd magadat magas lelkeddel, hogy a' látás' undoksága el ne nyomjon.“

Ezen szavakat a' méltóság és valódi harag' erős hangjain ejté, komoly arczai elpirultak, még ifjú tűzben fénylő fekete szemei lobogtak, 's míg balját öregség által meg nem gyengült domború mellére veté, jobbja kardját kereste, melly nem vala oldalán; haja' és szakállá' sötét színét igen kevés ősz tarkítá.

Donna Ximena, híres felesége a' híres vezérnek, férje' hívására kilépett a' mellékszobából. Megjelenése tiszteletre gerjeszté az idegeket, és alázatos illendőséggel köszönték. Leányai karjai közé rohantak; érdekes látvány vala a' három hölgy. Az anya' valódi szépségét az öregség inkább méltósággal nevelé, hogysem gyengítette volna. Az ő 's gyermekei' szép fekete szemeik egyenlő tűzzel lángolának. Az c-

gész csoportozat mint egy istenné' ölében két anyaga az égnek. — Az anyának, minden lélekereje mellett, könnyezett szeme, tudtára esvén szörnyű megcsalátása.

Ez alatt a' foglyok felhozatának. Vallásokból az jöve-ki, hogy kevés napok előtt a' Carionok' parancsára érkeztek Navarrából 's minden tudottak iránti hallgatás' nagy esküje alatt vétettek szolgálatba. Tegnap a' Sierra d'Occában kelle egy fegyveres csapatot megtámadniok, mint uraik mondák, két általa elrabolt leány' szabadítása végett. Ezen hölgyek a' jelenlévő sennorák; uraik magok vezérlék a' támadást; a' többi már tudva leszen. Henriquez Echacantareguyt emlité még 's mind ezek elhitétek Ciddel a' dolog' valóságát, mellyen nemes szíve folyvást kételkedni akart. Azért az ügyet megvizsgáltatni 's a' becsület-sértőket megbüntetni, a' foglyokkal és idegenekkel tüstént Alonzo királyhoz ment vala.

V.

Echacantareguy szerencsésen kimenekedvén, jó darabig a' sűrűben ballaga a' patak' hosszában, míg egy helyhez ért, mellyen a' tulsó part alacsonyabb vala, 's néhány a' tetőkről lemosott

kövek kiállának a' vízből; ezeken, bár milly veszedelmesnek látszék, keresztül ugrálá a' folyamocskát. Túl az erdő nagyobb terjedésű volt, egy széles völgyet takarva lombjaival; ez fogadástól a' harag és boszú-lihegőt. Rajta a' napi fáradságnak, valamint Henriquez' súlyos csapásának semmi nyoma sem látszott; erősen folytatá útját, 's mire esteledék, már a' völgy' torkolatán állott, hol egy sziklaösvény csavarga-fel a' hegyre. Kevés nyugvás után, erre bízván magát, az ormot elérte, mellyről kilátása egy nem igen mély, de szűk és elzárt kopár völgybe nyílt, benne öszvérek és lovak legeltek, három tűzrakás körül emberek ültek eledelt készítve, 's az egyetlen fa alatt, melly a' vidéket árnyazá, két ifjú hevert vadászkontösben. Első pillanatban észrevevé az urdazi várnagy, hogy ezek nem békés pásztorok, de azt is csak hamar megtudá, hogy nem haramiák; szorgalmasabban vizsgálván, urai' csapatját ösmeré-meg, 's örülve szálla-le a' nyaktörő ösvényen. Léptei' hangjára mind föl-ijedtek, 's percz alatt több tegez vala feléje irányozva.

„Csak békén, legények! jobb lett volna győzöitek iránt illy vigyázattal lenni, én ma már egy mennykövet állottam-ki, nem félem a' nyilzáport.“

,Arançaçui szűz! ez Echacantareguy! lélek vagy-e vagy hús és csont?' kérdé egy a' völgyben.

„Csak várj, gazember, míg nyakon kaplak kora szaladásodért, tudom nem fogsz kételkedni életemen.“ Ez alatt leért; mindnyájan csodálkozva tódultak körüle, 's az örvendetes hírre urai is előjövének.

„San Juan de Calatrava! hogy jöttél ide? mellyik szent fogta-fel az ifjú lovag' iszonyú csapását; hiszen öszvéred is megszakadt alatta?“ mondá don Miguel de Carion.

„Az Castiliából való volt, de az én navarrai tagjaimat nem töri-meg tul-pirenei fegyver. — Azonban nincs időnk ilyenekről fecsegni. Sennorok! mit szándékoztok cselekedni? Vagy e' völgyben várjátok a' meggyalázást? jó hely reá, mert itt a' nap is csak délben piríthatja-meg egy kicsit.“

„Mi van más hátra, mint visszatérni Navarrába!“ felelé Don Fernandez.

„Üres kosárral, szennyes paizzsal; istenért! mit gondoltok? Sennorok, ha lovagi vér buzog ereitekben, vissza Burgosba.“

„Burgosba!“ mondák meghökkenve a' testvérek.

„Igen, oda.“

„A' megsértett 's most a' királyi kegy' teljében hatalmas Cid el fog irtani bennünket,“ folytató Miguel.

, Oh nem ösmeritek ti őt! ha bizonyos volna is, nem engedné őt nemessége, és családottok' méltósága bíralat nélkül itélni; 's a' törvényszék előtt kit állíthat ellenetek? Én valék egyedül a' veszedelmes tanú, az elfogottak csak három nap vannak itt, alig ösmernek titeket, alacson állapotok és idegen voltokra mit árthat tanúságtételök a' hatalmas gróf Carionoknak. E' felett rokonotok don Garcias, Navarra' királyi hercege, Burgosban van, ő kedves Alonzónál, 's mindent javatokra fordíthat; de ha haza szaladtok Navarrába, félelmetek bizonyítandja a' tett' valóságát, és királyunk sem képes a' büntetés alól fölmenteni. Menjetez Burgosba 's tetessétez magatokat, mintha semmit sem tudnátok Cid leányai' szerencsétlen esetök felől.“ Ezen és hasonló okokkal addig ostromlá a' várnagy tanácsához szokott gyenge urait, hogy ezek végre engedve Burgos felé indulának nagy sietséggel, hogy a' városba még Cid' leányai előtt érhesse nek.

VI.

Javára szolgált a' két Carionnak, hogy kimenetelök Burgosból, a' háznépet kivévén, mindenek előtt titokban történt; most szolgálók' nagyobb számát, mind azokat t. i. kikben bizniok

egész okok nem volt, jószágaikra küldék Echacantareguy' felügyelése alatt, kinek, tudva lévő okoknál fogva, a' fővárosban megjelenni oktalanság lett volna. A' grófok, csak ötöd magokkal, egész éjjel lovaglának minden kitelhető sietséggel, és így az országút' nem csekély tekervényeit elkerülvén, még hajnal előtt, midőn Burgos' utczáin mély nyugalom fekvék, beérhetének a' városba. Első dolgok vala don Garcias, a' navarrai herceget, fölkeresni, ki bár nem közvetlen részese, de tanácslója és titkos előmozdítója volt gyalázatos tettöknek. Forró óhajta volt donna Thereza', Alonzo király' második leánya' kezét elnyerni; de ebben a' herczegné meg nem-egyezésén kívül még Cid is nagy gát vala, ki királyánál minden befolyását e' házasság' hátráltatására használá; mert nem tűrhete a' lovgiság' szabályait imádó hős, hogy Castilia' herczegnéje kénytelen legyen férjet, kit nem kedvell, választani, mire nemességének legutolsó leánya sem kényszerítetik. Ezen okból boszút forrala a' tisztelt bajnok ellen a' Castiliával különben is villongásban élő házból származott navarrai herceg. Anyja, a' Carionok' atyjának testvér húga volt, 's e' szerint ők közel rokonok. Most meghallván az általa ajánlott terv' rossz fogamatát, találmányos lelke meg nem ijedt, dicseré, hogy Echacantareguy' tanácsára Burgosba

visszatértek; az egész dologról mély hallgatást parancsolt, és végeligazítására még ma a' királyhoz menni föltevé.

Cid azonban előadá panaszát királyának, és bemutatá egyszersmind a' három idegent, kik leányait megmenték. Alonzo Henriqueztől honját és nevét tudakozá, ez tisztelő meghajtással felelet helyett két írást nyújta kezébe, mellyeket don Alonzo figyelemmel olvasott.

„A' francia királytól és burgundi herczegtől! — Igen ajánlanak téged, nemes lovag, 's családodat olly nemesnek mondják, hogy minden királyleány büszkélkedhetik, ha hölgyed leend; de te azt titokban kívánod tartani. Tisztelem a' lovagszokást, 's azon név alatt, mellyet választasz, légy üdvez udvaromban, seregemben; annál inkább, mivel egy fontos, országom' első férfiának tett szolgálat ajánlásod.“

A' király kételkedve hallá Cid' vádját, és minden előhozott okok nehezen birták reá venni, hogy csak félig is hitelt adjon neki; parancsára a' rabok előhozatának, ezek' vallomásából azonban bebizonyodván az egész dolog, már büntetésre kitörendő vala haragja, midőn a' navarrai herczeg bejelenteték.

„Épen jókor jó rokonai' gyalázatjához; vezessétek-be!“ mondá Alonzo.

Don Garcias belépett; arczán és teste' tartásán büszkeség uralkodék, mellyet első tekintetre nemesnek lehetett mondani; de egy rosszúl rejtett megvetés és daczosság hamar eloszlatak ezen csalárd fényt.

„Don Garcias! rokonid nincsenek becsületre, Castilia' utósó kecske-pásztora sem vete-medett volna úgy el, mint az embertelen Carionok.“

„Nem érdemlek magosságodtól illy üdvözlést; már előszobádban kelle a' lealacsonító vádat hallanom, melly haragomat felgyújtaná, ha olly képtelen hazugság nem volna.“

„Ki meri Castilia' királyát, ki a' hasonlíthatatlan Cidet 's nemes leányait, a' királyi teremben hazugsággal vádolni? Igen, a' rablás Carionok' műve volt; gyalázat reájok! 'S ki a' világos tanúságnak nem hisz, annak fegyverem bizonyítja-meg a' valót!“ mondá nagy, de nem illetlen hévvel Henriquez.

„Sennor! gondold-meg, ki vagy; illy vakmerőséget el nem tűr Navarra' királyi hercege.“

„Születésem' fénye meghomályosítja Navarraét; 's azért ha merész tagadásod elragadt, csak a' királytól, ki e' földön nekem is fejedelmem, kérek bocsánatot.“ E' szavaira meghajla Henriquez Alonzo előtt, ki is szelíden szóla hozzá:

„Nem vagyok megsértve; egy nemes érzelm' titörése királyok előtt is szent.“ Garciashoz fordulula most, fölhevén elébbi komolyságát. „Itt vagynak a' tanúk, kik tagadhatatlan bizonyságai okonid tettének.“

„Ezek? — felelé Garcias, a' rabokat megvető fenyegetéssel vizsgálva. — És mióta törvény Castiliában a' legnemesebb lovagokat egy két rossz pór' vádjára elítélni?“ Általlátá azonban a' dolgot, mint vélé, veszedelmesebben állani, 's így a' kéréshez folyamodék: gyengíteni legalább az öccseit érendő csapást, mellyet már elhárítani nem lehetett. „Én öcsémnek lovagi bánásmódot kívánok, mit az igazságos király megtagadni, és a' lovagi Cid ellenzeni nem fognak. Szabad legyen nekik, mint nemeseknek, becsületes bajvívásban kimutatni ártatlanságokat.“

„Mit mondasz ehhez, ősz bajnokom?“ kérde Alonzo Cidet.

„Fegyver mossale a' vitézi neven ejtett szennyet, fegyver bünteti a' gonoszt, ha királyom' akarátja, legyen-meg.“

„Castilia' ifjainak elsőbbségök lenne ugyan hazájok' szépségei mellett harczolni; de engedd, magas Campeador, nekem 's barátomnak koszorúzni tettünket, 's a' nyilvános bajtéren leszakasztani a' Carionok' álorczáját.“

„Nem szégyen a' büszke spanyolnak, ha illy nemes idegen harczol érette — felelé Cid — ajánlásodat köszönettel elfogadom.“

Alonzo parancsolá a' bajvívásra szükségesek' elkészítését, melly a' jövő napra határoztatott, 's ezzel elbocsátá a' vádló és védő feleket.

VII.

Nem a' legkellemesebben lépé-meg Garcias' tudósítása öccseit. Nem valának ugyan félénkek, de a' rossz lelkiösméret bátorságok' nagy részét elvevé; 's Miguelt még e' felett Henriqueznek Echacantareguy által kétszer tapasztalt ereje is rettenté.

Alig hajnallék más nap, már Burgos' nagy terén, mellyet három oldalról pompás templomok és paloták, a' negyedikről Arlanzon folyam ékes hidjával határozának, készen álla, festett karzatokkal körülvéve, a' bajvívás' helye; a' folyóval szemközti széles oldalán, magosabb alapon egy legfínomabb szövetekből arannyal ezüsttel hímezett sátor üttetett-föl, melly előbb a' toledói mór királyok' tábori laka, Alonzótól ezen város' bevétele óta használtatott a' királyi ház' számára; ez előtt egy szőnyegekkel borított fölemelt állás volt Cid' és leányai' számokra; két

oldalt, vászon fedél alatt, ülése a' nemességnek. A' tér' szabad része, az épületek' ablakai és fedelei, sőt az Arlanzon' hídján álló szobrok is lepve valának a' sokaság által. Itt ott egy navarrait kivén, kik azonban nem merék véleményeket hallatni, csak átkokat lehet a' Carionokra, csak magasztalást és dicséreteket Cidről hallani. Megérkezék a' királyi család a' nemességgel; Cid és elpirult leányai, anyjok' karjain, elfoglalák helyöket. A' tárogatók jelt adának, 's a' tér' két keskenyebb oldalain egymás' ellenében épült sátorok' egyikéből kilovagla az egészen bepánczélozott két Carion; sisakok arczaikból semmit sem hagyva nyíltan, és nagy pajzsaikon családi czímerök minden kitelhető dísszel vala festve; megtevén Alonzó előtt tiszteletöket, keményen a' sátor elibe állottak. A' kürtök másodszor zendülének, 's Henriquez és Gaston az ellenkező sátorból vágatának-ki. Nemesen büszke vala tartások, 's a' nézők' tapsai közt lovaglának a' királyi sátorhoz; futólag de figyelemmel nézé-át Henriquez Castilia' nemességének sorait; de tudta nélkül fennakada pillanata, midőn Alonzó' oldalán ennek ifjabb leányát, donna Therezát meglátá; szíve hőbbben dobogott, 's még nagyobb vágyat érte a' diadalra. Az infansné' szépsége elegendő is vala egy lovag' figyelmét felgerjeszteni; középszerű nyulánk termete, fekete

haja 's az éj' pompájával lángoló szemei, vonásainak felséges karaktere, leírhatatlan méltóságot adának neki, míg viruló ajkai, bájos mosolygása, ígész tekintete, 's egész valójának nyájas élénksége, őt a' legszelídebb és gyengédebb hölgyé tévék. Szép szemei örömmel látszának függni Henriquezen, 's ennek nehezen esett az elválás; de sátorok elibe kelle térni. Henriqueznek csak mellét fedé vas, bal karán kis vért, és fején fejez tollakkal ékes nyílt sisak vala. Vállairól párduczbőr lengett, melly öltözet' szokatlansága még érdekesebbé tévé őt a' nép előtt.

A' tárogatók harmadszor megharsanának, 's a' négy bajvivó összerobbant. Első menetelők elhatározó vala; don Miguel de Carion Henriquez' iszonyú csapása alatt nem csak nyergéből tova kidült, de megrázott lovát is maga után rántá; Hernandeznek pedig csak egyik lába lógott sarkantyújával a' kengyelben.

A' bajbírák a' Carionokat bűnösöknek ítélek, 's ki nem kerülték volna a' büntetést, de Garcias' kérésére a' nemes lelkű Cid megbocsáta nekik, 's maga esedezett fölmentésökért Alonzónál; tudá a' nemes lelkű öreg, milly sok titkos barátjaik legyenek a' Carionoknak, főkép Leonban; tudá milly szerencsétlenséget szülhetne illy nagy tekintetű és tehetségű családok' felingerlése a' kez-

dendő háborúban; és így hazaszeretete is járult nagy lelkéhez. A' Carionoknak megparancsoltattott egy táborozás alatt mint közembereknek szolgálni, minden nemesi jel és címér nélkül, a' hadi seregben.

VIII.

Míg ezek történtek, nagyra nevedett Alonzo' seregeinek száma, ön országaiból, melyek akkor ó és új Castilia, Leon, Asturia, Gallicia, Estremadurának és Portugálnak egy része valának, sok hadak gyűltek; idegenek is, főkép francziák és burgundiak, nagy számmal tódultak zászlai alatt hírt szerezni a' szerecsenek ellen.

Alonzo maga hadainál volt; de az egészet Cid, mint fővezér, kormányozá; alatta barátja, don Alvaro Hanez Minaya 's több spanyol vitézek, kisebb osztályok felett vezérkedének; don Garcias, Navarra' hercege, egy földieiből, aragoni 's cataloniai szabadakaratúakból álló seregnek parancsolt, mellyben a' Carionok is büntetésül katonáskodtak. Egy saját embereiből, norman, brabanti 's másokból alkatott lovag-dandárnak Henriquez lett parancsnoka. Így elrendelve indult a' sereg Toledo felé, melly akkori fényes és nagy város, a' háború alap-pontjának vétetett.

Henriquez és Gaston, a' castiliai nemesség' virágával Alonzo' akaratja szerint, ennek nejét és leányait kísérek, kikkel Cid' magzatai is valóznak. Minden háborítás nélkül folyt útok. Hősünk minél közelebb vala donna Therezához, annál inkább érzé magát édes kötelekkel feléje vonatni, 's a' herczegné' nyájassága a' szép idegen iránt szemökbe tünt Castilia' büszke fiainak, de ezek a' spanyol háborúk' istenét mélyebben tisztelék, mintsem leányai' megmentője csak egy pillanatoktól is félhetett volna.

Toledóba érkezvén már pezsgettek a' város' keskeny, meredek utczái katonáktól; a' szerecsen épületek' teraszairól rózsa, narancs és számtalan más fűszeres bokrok' árnyai közül villogának a' mór szépségek epedő 's a' spanyol hölgyek' kevély pillantatai, a' sereg' hőseit diadalra lelkesítők.

Rövid nyugalom után kiindula Alonzo a' Sierra Morena felé, hogy Juszuf marokkói szultánt, ki vezérkedése alatt országa' 's a' Moravedik' Afrikából áthozott roppant hatalmával a' félszigeti mór fejedelmek' hadait egyesíté, minekelőtte Mancha' térségeire lejőne, vagy épen a' toledói bérczeket áthaladván, Castilia' síkjain verne tábornok, hol számtalan lovasságát szabadon kiterjeszthetvén, a' spanyolseregen elsőségre juthatna, a' bérczekben megtámadhassa. Toledóban a' víg-

ságokat egy fényes bucsúünnep fejezé-be ; az elindulás' napja előtt fegyverjátékok és vendéglések között folyt a' nap. Henriquez Thereza' karján lejté végig a' mór királyok' fényes termeit, mellyek most Alonzo' büszke fejedelmi lakává váltak. Első szerelme' tüzében ége, mint csak éghet egy spanyol szépség' szemeitől szerelemre gyújtott ifju' szíve. Az első percz, mellyben szabadon vala, kiragadá őt a' kert' viruló lombjai közé, hogy az éjszaka' csillagai lássák boldogságát. Egy borostyán-bokorból Thereza' ezüst hangja zengett feléje, 's egy más hölgyé, kiben a' korona-örökösnére, donna Uraccára, ösmert.

„Izlésed nem rossz, — mondá szeliden Uracca hugához. — Csak hazájáról lennél bizonyos 's családjáról.“

„Édes néném, te nem szeretsz ; a' szerelem illy hiú kételkedésekkel nem gondol ; 's hogy ő fényes származású, magaviselete mutatja, a' franczia király' levele bizonyítja ; vagy nem maga mondá nemes elfelejtkezésében : születése elhomályosítja Navarra' fényét? “

„De miért titkolja tehát? nehéz ok nélkül senki sem fogja magát az emberek' bal véleményeinek kitenni.“

„Előbb hihetőleg híressé akarja tenni nevét, 's azután fölfedezni.“

„Isten adjon boldog véget.“

Kiindulának a' lugosból, Henriquez elrejté magát; nehéz vala örömtől repedésig dagadó keblének titkolózni, észre nem vehetőn követé imádottját, 's látá Uraccát a' kertre nyíló terembe lépni, míg Thereza egy vízómlás melletti bokorban zengő csalogány' énekén andalga. E' kedvező pillantatban kívánt élte' boldogsága felől bizonyossá lenni, 's a' herczegnéhez közelíte. „Bocsáss-meg, bájos sennora, ha édes csenededet háborítom, midőn egy kedves tárgy felett andalgani látszol, de irántam mutatott kegyességed akaratom ellen is varázskörödbe von,“ mondá Henriquez, Therezához érve.

„Sőt örvendek, ha egy illy derék ifjú mellett tekinthetem az éj' kellemeit, mellyek magános kebelt érzelmekre nem lelkesíthetnek,‘ felelé a' herczegné félig epedve, félig nyájasan, és leírhatatlan jóságú hangja felbátorítá Henriquezet.

„Vakmerő vagyok, sennora; de nem vakmerő-e a' sas, midőn a' napba néz, 's ez még sem csapja vissza villámival porsziklái közé? Szemedben annyi jóság, annyi boldogítás van, hogy lehetetlen sugáraiból mást mint boldogságot összeszönöm.“ Ezzel térdeire veté magát, 's Thereza' kezét megragadva, mint egy nem földi lelkesedéssel folytatá: „Sennora! én téged imádlak, én téged szeretlek, mint csak egy isten szeretheti a' rényt; szemeid' homálya álmaim' leg-

szebb éjszakája, bíbor ajkad boldogságom' hajnala.“ Csókjai boríták a' pirult leány' kezét, ez habozó kebellet elfordult, kezét bajnoka' kezében hagyva, egy rózsaszín szalagot kebléről leszakasztván, azt Henriquez' nyakába veté e' szavakkal: „Sennor! ez a' szerelem' színe. Éljen boldogul, 's gondold a' moriszkok' nyilsuhogása között, hogy Castiliában van egy hölgy, ki könnyeivel öntözné sírod' pázsitát.“

,Szerelmed' szent jele vezessen a' mór dandárokon keresztül, én sérthetetlen vagyok, mert ilyen üdvet a' halál is tisztel!‘ kiáltá Henriquez ellebegő kedvese után.

IX.

Más nap korán indula a' tábor, 's Henriquez' bucsúja kedvesétől csak nyilván történheték az ünnep' eloszlásakor; de a' mit mondaniok nem lehetett, forró pillanatok pótolá-ki.

Már elhagyák a' toledói bérceket, 's Mancha' határain állának Consuegra' városánál, a' hasonló nevű Sierra' tövében, midőn hirül esék, hogy a' szerencsenek' roppant serege alig öt leguányi távolságra táborozik Madrigejos mellett. Cid, a' föld' nagy részt hegyes volta 's a' seregek' új bátorsága miatt, csatát javallt; tanácsa el-

fogadtaték, 's hajnal' hasadtával a' szerecsenek' megtámadtatása elrendeltetett. Henriquez lovagaival 's az ifjú Almodovari gróf, don Diego de Miraflores, a' castiliai lovasság' nagyobb részével, a' jobb szárnyon elnyuló térséget foglalák-el, mellettek a' francia és burgundi lovagok állottak, kiket ugyan ezen nemzeti és az egész idegen gyalogság követett. Középen egy tág völgy nyílt, mellyben a' had' derekát, Castilia' népének javából állót, Cid maga vezeté; balról a' legmagosabb hegyeket don Garcias' navarrai csapata és Alvaro Hanez Minaya, a' spanyol sereg' egy részével, tarták. Alonzó, tartalék-seregével, Cid után állott.

Szemközt velek terült-el a' mórok' hada hosszan és tömötten, Juszuf marokkói szultán' vezérlése alatt, ki az al Moravi, akkor Afrikában uralkodó arab nemzetség' tagja lévén, ennek egész roppant hatalmával jött hittársai' segítségökre; alatta minden mór-fejedelmek, főkép Valencia', Murcia', Grenada', Jean', Cordova', sőt maga Sevilla' királya is, ki előbb leányát Zaidét Alonzónak nőül adá, hadakoztak. A' szerecsenek' száma száz ötven ezerre ment, míg elleneik csak negyven ezeren lehettek.

Legelőbb is a' mórok nyil-záporral támadák-meg Miraflores' seregét. Henriquez egy erdőcske által fedve, az ellenség után vizsgálódván,

egy száraz, meglehetősen mély és széles folyam-
mederre talált, mellyet a' bércki árvizek alkot-
tak. Tüstént bele parancsolá alig ezer ember-
ből álló csapatját, 's maga előttök halkkal tört
az ellenség felé. Már elhagyák a' feloszlottan
nyilazókat, 's egy több ezernyi lovassereggel
szemközt valának; erre intézé Henriquez táma-
dását. Hirtelen, de csenddel jöve-ki az árokból,
's most diadal-zajjal rohant ellenére. „A' po-
kol okádja ezen hitetlen fajzatot!“ kiáltá Hassan
Mamum Ben Moravi, a' csapat' vezére 's ezen
pillanatban torkában ült Henriquez' kelevéze.
Katonáit az első rohanás szét szórá; sokan kö-
zülök össze vagdaltattak; a' nyilasok rémülve fu-
tának, látván az ellent hátokon diadalmaskod-
ni. Don Diego de Miraflores és Raymund toló-
sai gróf, utánok rontottak, Henriquez pedig a'
jaeni királyra veté magát, ki meglepetve hátrált;
így az ellenség' jobb szárnya tökéletes rendet-
lenségbe és zavarodásba jött.

Ez alatt míg Cid is hosszú küzdés után az
ellene álló mórokat megrendíté, ön kezével ver-
vén-le lováról Juszuf marokkói királyt, Garcias
csaknem szomorú fordulatot ada a' csatának. Szik-
láiról látván társai' diadalmát, hirtelen leeresz-
kedék a' dicsőségben még korán osztózni. De
a' téren a' mórok' számtalan lovasai vevék kö-
ről, 's nyilai alatt omlottak síkon 's lovagok el-

len csatázni nem szokott emberei, csak ő és a' Carionok ronthatának-ki Echacantareguy' kis csapata' segedelmével a' veszélyből. Most a' mórók gyalogságok által Alvaro' lejöttét gátolván, az elő haladó Cid' hátuljára csaptak, kivel már Alonzo is egyesült, mire Juszuf új rohanásra rendelé hátráló hadait. E' kettős véletlen támadás olly sikerrel történt, hogy a' spanyolok' soraik megbontatván, bár vitézül, de csak rendetlen csapatokban védheték magokat, elleneiktől szorosan körülvétetve. A' király és Cid, kevés kísérelkel, a' legnyilvánabb veszedelemnek valának kitéve.

Mig itt a' győzelem olly hirtelen elhagyá a' spanyolokat, Henriquez és társai nagy dicsőséggel követék azt, 's csak a' fősereg' veszedelmének híre tartá-föl diadalmi pályájokon.

„Don Diego! űzd a' futókat lovasaiddal, nehogy össze szedjék magokat; én és Raymund addig a' királyt mentjük-ki,“ kiáltá Henriquez bajtársának, 's azonnal a' kijelelt czélhoz fordítá Raymunddal együtt seregeit. Hangos kiáltás adá tudtokra a' beszorultaknak megmentőjök' közelitését. Henriquez első vágá magát keresztül Juszuf' testőrein, 's azon pillanathan csapá-le a' marokkói trón' örökösét, midőn az Alonzót leölni akará. Cid, összeszedett embereivel ismételé diadalmas csatáját, 's egy fordulással elnyomá

Alkanazar' seregeit, 's lovagi párviadalban dült-el Granada' királya Castilia' hőse előtt. Ez alatt Henriquez 's a' két Raymund Juszufot egyesített erővel szalaszták-meg, csak Cordova' királya küzde makacsul, 's körűle új ütközetre rendelkezni kezdének a' mórok; de feléje vágtata Henriquez 's a' nap' diadalmasa előtt a' csapásai alatt ledült cordovai királlyal enyészett-el az ellenség' utolsó reménye.

Cid meggyőzván az előtte állókat, sietett barátját segíteni; Resid Soliman azonban látván felekezete' általános hátrálását, nem vélte tanácsosnak egyedül megküzdeni a' keresztények' egész hatalmával, azért Madridejosba vonult 's innen rendbe folytatá útát Sierra Morena felé, mindig nevekedve seregei futó csapatok által.

Castilia' bajnoki a' csatamezőn adának hálát istenöknek és szent Diegónak a' győzedelemért, 's rövid pihenés után az ellenség' üldözéséhez fogtak.

X.

Már Andaluzia' téreire valának vetve a' mórok, és Castilia' serege a' Sierra Morena' csúcsán táborozott. Henriquez, most Cid után második vezér, édes andalgásban ült sátora előtt; lelke Toledo' királyi kerteiben lebegett a' tündérkecsű

Thereza körül, midőn egy férfi, vaszk öltözetben, kiben tüstént Uzaguberrire ösmert, lépe elébe. Ez a' háború' kezdete óta Garcias' osztályában szolgált.

„Üdvez légy, sennor! és ne gondold, hogy midőn szolgálatodat elhagytam, bőkezűséged' emlékezete is elhagyott. Most akarom megmutatni, hogy a' valódi vaszk-szív örökre háladatos,“ szóla Uzaguberri olly hangon, mintha valamelly nagy titkot akarna fölfedezni.

„S mi hoz téged Garciasból, ki nem legjobb barátom, ide?“ kérdé Henriquez.

„Boldogságod és bátorságod iránti félelmem,“ felelé a' vaszk.

„Mit félted ezt? Távol a' moriszkok' nyilai.“

„De közel az árulás.“

„Örült vagy-e? Ki agyarkodnék Castiliában királya' megmentője ellen?“

„A' kik a' burgosi bajvívást el nem felejtették.“

„S a' gyáva Carionok mernének valamit? — dörgé fölemelkedve Henriquez. — Ember! némulj el, ha vádadra bizonyos tanúd nincs.“

„Azért jövök, hogy magad légy az; tud meg tehát, a' Carionok csak a' kést teszik ezen gyilkos szövetségben, Garcias a' kéz, ki, ha a' halálos döfést megtevé, elő fog lépni tette' díját aratni. Neki ajánlá Juszuf Granada' örökös her-

ezegnéje' kezét 's egy királyságot, a' Carionoknak Saragossát, ha tervét Castilia' lerontására segitendik. Cidre és reád vannak gyilkaik először irányozva. Én véletlen szerencse által utottam e' dolog' tudásához, 's még az is értésemre esett, hogy ma éjféلكor titkos összejövelet fognak tartani a' mór küldöttekkel.“

, 'S mind erre mi a' bizonyítvány? ' kérde Henriquez.

„Semmi, uram, a' mit előállíthatnék, csak Echacantareguy' beszédét hallgattam-ki egy más szolgával 's abból tudok mindent. A' navarrai tábor előtt emelkedik egy kőszál, tövében a' keskeny völgy' sűrű lombjai egy barlang' bementelét rejtik-el, oda vannak Juszuf' követei rendelve. Ha királyodnak használni kívánsz, jerelem, itt számodra egy navarrai öltözetet hoztam, vedd-fel azt, 's én titkon a' barlangba vetetlek, de csak úgy, ha kész vagy magad egyedül jöni; mert többen figyelmet gerjesztenénk, a' mi tervünket elrontaná.“

Harag és utálattal hallgatá Henriquez ezen beszédet. Sokáig habozott magában egy illy szembetűnő veszedelemnek kitegye-e magát, vagy ne? de a' bevádoltakat bizonyosság nélkül elfogadni tanácsos nem, sőt épen haszontalan vala, miattok pedig örök árulás' félelmében élni a' háborúra veszedelmes. Hízeltedett Henriqueznek

azon gondolat, hogy ő fogja a' sereget illy fenyegető veszélytől megmenteni; ehhez járult még regényes lovagisége, melly minden bajt fölkeresni készíté, ezek és Uzaguberri' bizonyítása, hogy láthatatlanul maradnak, a' menésre határozzák. Felölté a' vaszk-ruházatot.

„Sennor! Biscaya' legszebb hölgye oda lenne szerelemből, ha szerencséje volna ezen alakban látni. De most csak arra' kérlek, ön embereidnek se szólj; mert mindenikben Garcias' kémét láthatod.“

Megütközék Henriquez ezen javaslaton; de szégyenle félelmet mutatni egy navarrai pór előtt, mindjárt bátor elhatározása után. „Nincs szükségem segedelemre, 's hogy te meg ne csalj, arról kardom fog gondoskodni.“ Ezen hangos, egy villámló pillanattól kísért szavak összerémíték Uzaguberri't, de hamar visszavevé elébbi nyugalmát, 's felelt:

„Kezedben életem, mint hálám régen a' tiéd.“ Elsötétedék ez alatt, 's az éjjel' első homályában útnak indulának. Tekergő ösvényeken folytatván utokat, már közel vala az éjféli, midőn a' kijelelt barlanghoz értek. Uzaguberri elől ment, a' borostyán' sűrű ágait félre taszítva, 's így az egészen eltakart torkolathoz jutottak, mellyen csak igen meghajolva mehettek a' barlangba. Uzaguberri egy lámpát veve elő palástja alól,

meggyújtá 's egy rettenetes helyet világíta-fel, millyet csak a' gonoszság választhat lakául. A' szikladarabok idomtalanul állottak-ki, 's belőlök a' leghidegebb képzelet is iszonyú alakokat festhete; magas boltozatán örök setét uralkodott, mellyet a' felijesztett szárnyas egerek' suhogása még borzasztóbbá tett; minden lépésre százszorozott tompa vízhang felelt. Hátról egy szikla távol benyúlt a' barlangba, 's kifüg-gő darabjai több az elrejtésre alkalmas helyeket adtak. Erre másztak-fel mindketten 's egy üregben foglaltak helyet. Nem sokára zaj hallatszék; Uzaguberri eloltá a' mécset, Henriquez kardot ránta. A' lárma azonban nem alólról hangzott, ő úgy vélé, mintha oldalán beszédet hallana közeledni, figyelmesebben vizsgálódván, egy keskeny nyílást vett észre a' barlang' falában, közel magához, mellyen a' hold' kevés sugarai betörtek; keményen hozzá vonult, 's mint vélé, Echacantarreguy' szavát hallá egyik Carionnal beszédben.

„Kelepczében van-e a' madár?“ kérdé Carion.

, Közel lesni nem lehetett, nehogy elijeszük, de látánk két alakot a' völgy felé tartani. Majd Uzaguberri, mint véletlenül, le fog esni a' magos helyről, mellyet elfoglaltak, és színelt ijedése által okozott kiáltása lesz jel nekünk a' berohanásra, ' felelé Echacantarreguy.

„Nagy hazafisága lehet Uzaguberri barátodnak, hogy csupa tiszteletből hercege iránt jóltevőjét elárulja;“ mondá Carion.

„Az eszkualdunak honosaival tart életben halálban. Meg fog hökkenni a' kevély idegen, ha mórkövetek helyett navarrai gyilkokra talál; de menjünk, mert közel lehet a' boszú' pillanata.‘ Henriquez hallá lépteiket a' barlang' tor-kolatja felé elhangzani. Kétségbeeséshez közel ragadá-meg a' nyílást fedő sziklát, ez engedett erejének, 's a' faltól elválván, egy elég tág, végén bokrokkal benőtt járást mutatott. Henriquez menten látta magát, de ezen gondolat a' boszút árulója ellen elnyomni nem bírta.

„Hol vagy Uzaguberri?“ kérdé színlett nyájassággal.

„Itt, sennor, itt! csak csendesen légy.‘

„Hol? itt? — mondá Henriquez, tapogatva a' sötétben. — Ah már melletted vagyok!“

„Csak légy hát csendesen, sennor.‘

Egész erejével ragadá-meg őt Henriquez, 's e' szavakkal: „Áruló! hogy könnyebben ad-hass jelt czinkosaidnak, én segítlek!“ a' hegyes ormokra taszítá.

„Kegyelem!“ kiáltá a' vaszk, és szava egy tompa zuhanás után a' barlangban örökre elné-mult. Az esés által támadt lármára szövétnek-világ sugárzék a' barlangban, 's fegyveres vasz-

kok lépének-be. Henriquez egy taszítással elmozdítá a' nyilást fedő követ, 's ez menydörögve dőlt a' mélybe, egy vaszkot összezúzva. „Ezen tompuljanak a' gyáva navarrai gyilkok!“ kiáltá magasából Henriquez, 's a' tág nyiláson által sebes léptekkel eltűnt a' csodálkozás miatt elámult ellenei' szeméből.

XI.

Míg a' táborban ezek történtek, Toledo' királyi lakában más érzelmek lobogtak. Zaide királyné és mostoha leányai Uracca, Elvira, Thereza, mindnyájan féltének egy kedvest veszteni a' csaták' dühe által. Legkeservesebb volt Zaide' állapotja, atyja és férje miatt aggódván, kiket a' sors' szomorú játéka ellenekké tett. De az élénk 's gyermeki ártatlanságú Thereza' komolysága leginkább kitűnt, míg öregebb testvérei gondosabban rejték-el érzelmeiket. Egy időmú életök' csendét a' sereg' elmenete óta csak néha háborítá egy öröndetes tudósítás a' táborból. A' consuegrai csata után levele érkezék Alonzónak családjához, mellyben dicséretekkel halmozá Henriquezet, és jelenté, hogy vitézsége' jutalmául őt egyik leánya' kezével szándékozik megajándékozni. Therezának magosan vert szíve

e' sorok' hallására, szerelme azt hitetvén vele, hogy atyja egyik leánya alatt egyenesen őt értette légyen. Két hét hasonlóan az elébbiekhez folyt-el ezen levél után, midőn a' király' parancsát vevék, haladék nélkül a' táborba utazni, melly a' Sierra Morenában pihen diadalmas fáradságából. Más nap már minden készen vala, de Toledo' számos szerecsen lakosait vigyázat nélkül hagyni nem lehetvén, kevés számú kíséretet vitt a' királyné a' bátorságosnak tartott útra, 's így elindultak. Hamar elhagyák a' toledoi Sierrat, 's már elérték minden veszedelem nélkül a' consuegrait, ennek közepében szakadott rájuk az este. Egy kellemes, lassú konyulatú hegyektől záratott völgyet választának éji szállásul, 's egy bérczi patak melletti dombon üttetének a' királyné 's herczegnék' számára sátorok. Szende fényben tündöklék a' hold, a' körüljáró örök' érczsisakain csillogtak sugárai. Thereza édes andalgásban ült a' dombalatti olajfák' árnyaiban, 's tünődve tekintte az útra, melly őt Henriquezhez vezetendő vala. Lassan vonult az fel a' bérceken. Egy lovast pillanta most megcsúcsáról a' völgy felé sietni, kinek öltözete spanyolt mutatott. Alig halada leebb, más kettő tűnék-fel az ormon, ezek az elsőre kiáltani látszának, mert ez megállott, 's a' kettő, hasonlólag spanyol, sebesen vágata feléje; egyikök

elérvén ezt, a' békében állót, hirtelen ledöfé lováról, a' másik a' leesőnek nyergéből valamit elvenni látszék, mire mindketten visszatértek. Thereza lármát ütött, 's hamar a' gyilkosok után indultak néhányan kíséretökből, de ezeknek nagy vala távolságok, 's így lehetetlen az elérés; a' halottat megvizsgálván, egyebet nem lehet kivenni, mint azt, hogy ő Alonzo' testőrei közé tartozott, 's az álom nem sokára elnyomá minden ezen történet felett nyilatkoztatott véleményeket. Hajnalkor folytaták útokat 's a' következő estén már Manchának egy falujában szállottak-le. Most azon vidékek következtek, melyeket a' háború pusztává tőn, hol a' térek kiégett földek, 's a' hegyek kopár szirtek valának. A' manchai lakók vigyázatot ajánlának a' Sierrában lappongó mór csapatok ellen, mert egy bizonytalan hír állítá, Estremadurából egy tetemes sereg jött által a' Castiliában és Manchában lakó számos szerecseneket fellázítani, 's így a' keresztények' hátulában egy hatalmat alkotni. Mind ezen hírek nem valának képesek elijeszteni Castilia' nagy lelkű hölgyeit; vezérök a' szerelem volt, 's ez nem ösmer veszélyes pályát, ha végén a' kedves' kara nyílik elébe; így Zaide és a' herczegnék minden félelem nélkül tovább utaztak. A' Sierra Morena' hegysorába érkeztek más nap a' táborba jutni reménylők.

Esti nyugalmost tartván, a' legtávolabb örök mindnyájok' ijedésére jelenték, nyugot felől egy több száz emberből álló mór lovagosztály' közelitését; a' herczegnék vitéz védelemre biztaták öreiket, 's ezek el valának tökélve királyok' családjá' szabadságáért életöket föláldozni. Hirtelen lovaikra ültek, 's a' hölgyeket középhe véve, tovább indultak-fel a' bérceknek, nehogy a' tág völgyben körülfogassanak. Már remélhették a' még messze ellenségtől csata nélkül is menekedni; de egy előttök fekvő erdőből hasonlólag moriszkok rohantak-elé.

„San Jago-de Compostella! itt árulásnak kell lappongani! — kiálta Don Sancho de Llerena y Guzman, a' kíséret' vezére. — Társaim, védelem halálig!“

XII.

Henriquez szerencsésen kiszabadulván a' leggyalázatosabb árulás szerzette veszélyből, alig haladt kevés lépteket még mindig a' sziklát környező sűrűben, egyszerre néhány vaszk és cataloniai öltözetű emberre bukkant.

„Mit csináltok illy későn a' táboron kívül? nincs fenyték Garciasnál?“ szidá, rájuk kardot emelve.

„Herczeg, barátid között vagy! — mondá az egyik, olly nyelven, melly Henriquezben legéde-
sebb emlékezetet ébreszte. — Csak most tud-
tuk-meg veszélyedet, hála nemzetünk' istenének,
hogy kiszabadított belőle; mi segítségedre akar-
tunk menni.‘

„Ki vagy te, 's hogy illetsz olly czímmel,
mellyet senkitől sem kívántam?“ kérdé Henri-
quez.

„Láttalak én atyád' királyi udvarában, 's
tüstént megösmertem idegen tollakban is az ifjú
sast Spanyolországban.‘

„Ha lelked tiszta, mint a' nyelv, mellyen
beszélsz, légy üdvez!“

„Már Burgosban osztályodba akartam lépni,
de véletlenül megtudám Garcias' gyilkos töreke-
déseit ellened, 's felejtve nemességemet, szol-
gálatjába szegődtem, befúrtam magamat bizodal-
mába, kitudtam titkait, téged mindenekről tu-
dósítandó, és most is csak egy új gonoszság' föl-
fedezése miatt késtem megmentésedben.“

„'S mivel tetézhetik ezen orgyilkosok gya-
lázatjokat?“

„Nincs idő kifejteni mindent. Herczegem,
siess; itt még veszélyben vagy, mi táborodba
vezetünk.‘ Ezzel sebes léptekkel siet az ide-
gen, társai utána, Henriquez néhány lépésnyi
távolságban követé őket minden vigyázattal, 's

elbámula, milly hamar érék-el táborát az egyenes ösvényen, míg ő a' kárhozatos szikláig elébb olly hosszú utat tőn. Az első ór' kiáltására megállottak, Henriquez hallgatást parancsolt neki.

„Herczegem! — mondá esdeklő hangon a' vezető — siess, ha azt a' mit Castiliában leginkább szeretsz, a' mit imádsz, elveszteni nem akarod. Garcias Castilia' herczegnét a' mórok' kezébe játszá; föl, megmenteni őket!“

„Ma már igen megcsalattam, mintsem hogy olly könnyen higyek, ha nemzetem' édes nyelve zeng is füleimbe.“

„Nem, magas herczeg! nem kívánom én, hogy egyedül kövess, vígy két háromezáz, sőt ha tetszik, több katonát is magaddal, 's míg ezen társaim a' veszedelem' helyére kísérnek, hagyj engem addig kezesül itt táborodban; add tudtára Cidnek 's minden vezéreknek elindulásod'; csak az istenért siess, mert ha a' herczegnék Andalusziában lesznek, tudod, nincs onnan messze Afrika. Olvasd ezen levelet.“ Henriquez kivevé kezéből az írást, 's örömtől lángoló arcczal olvasá.

„Barátom, hogy jutottál ehhez?“ kérdé az általadót.

„Becsületesebben mint az, kitől elvettem. Garcias már régen tudta, hogy Alonzo király szándékozik leányai közül egyet neked nőül ad-

ni. Udvari kémei jelenték, hogy a' király e' felől írt Zaide királynénak, készítené-el a' herczegnét. Don Garcias halálig szereti Therezát, de gyanítani kezdé, hogy a' herczegné ezen szenvedelmet irántad érezi, ösmeri ő ezen veres szalagot, melly nyakadról függ, 's tudja melly kezek akasztották oda. Azonban a' király' szándéka felől, mit eddig csak mendemondákból ösmert, megbizonyodni, két meghitt embert küldé a' levélvivő testőr után, ezek őt a' herczegnék' szeme előtt ölték-meg, 's elragadák az íratot. Én azt ma Garcias' sisakában leltem. A' navarrai herczeg már régen szövetségben áll a' sierrai és estremadurai mórokkal, 's tüstént, a' levél' tartalma által a' legnagyobb dühbe hozatván, küldé követeket hozzájuk; a' herczeg' seregei őr-zék Estremadura ellen a' hegyútakat; ezek titkon átbocsátják az ellenséget, herczegnénk' elrablására; Garcias azután, összebeszélésök szerint, rájuk üt, szinlett harcz után a' herczegnét ugyan megszabadítja, de mintha útai hozánk elzárva lennének, vissza fog vonulni Toledo felé, 's talán tovább is, ott Therezát házasságra kényszerítendő, 's míg mi az előttünk 's utánunk támadó ellenségtől elveszünk, ő Castilia' koronáját álmodja áruló fejére. Siess tehát, magas herczeg, a' rövid idő még nem engedé Estremadurából számos csapatoknak átjöni,

még néhány száz emberrel az egész dolognak hirtelen végét vetheted. “ Végzé az idegen beszédét.

,Hiszek szavadnak, mert ez Alonzo' írása,‘
mondá Henriquez, 's a' tábor felé fordulva kiálta: ,Föl, bajtársaim! örüljete, mert szebb ügyért még kard nem onta vért. De hol van az elrablás' helye, barátom, nem tudod? ‘

„A' velargonai völgy. “ Felelé az idegen.

,Ösmerem, — mondá Henriquez. — Tág vidék 's lovag-csatára igen alkalmas. ‘

Rendelése' hathatósága kevés idő alatt ötszáz embert ültete nyeregbe. Az árulást Cidnek megjelenté, ez tüstént tolosai Raymund grófot parancsolá a' hegyszorosak' őrzésében Garcias' seregeit fölváltani, 's az elsiető Henriquez után egy segédcsapatot küldé.

XIII.

Elhagytuk a' herczegnét, midőn a' velargonai völgyből menekedni akarván, szemközt akadtak egy a' bérctzről lejövő mór sereggel. Az ellenség minden késedelem nélkül rohant a' herczegnék' hirtelen csatarendben megálló kíséretökre, 's erőszakokat még a' lefelé vágatás is erősíté; a' spanyolok falként állottak, 's pajzsaikon sértés nélkül hajlának-meg a' szerencsenek'

bambus-láncsái; ezek visszatértek 's többször ismételéék foganat nélkül rohanásaikat. Az ellenség' hátulsó része sűrűn nyílaza, a' hegy ellen rohanást nem tehetvén; sokan közülök leszállva, az út oldali bokrokból lödözének, 's több vessző esett a' kíséret' közepén álló herczegnek' lábaikhoz. Ők magas bátorsággal tűrék a' veszélyt, 's bátoríták védőiket elszánt csatára; csak Thereza' élénksége árult-el nem annyira félelmet, mint kevés nyugtalanságot. Valahányszor a' felső mór csapat ismételt rohanásaitól visszavonult, annyiszor folytaták elleneiktől nyomban űzve útokat. Már jó ideig küzdének így, de végre lankadt erejük, 's még egy rohanás áttörte volna soraikat, midőn a' hegy' ormáról: „San Diego és Castilia!“ százszorosan hangzék-le, a' bércek' viszhangjaitól még rettentőbbé tétetve, 's a' hang után Henriquez ronta-le seregével, 's a' rémült mórokat részint a' mély sűrűbe, részint a' kíséret' kiszegzett láncsaiba veté a' rohanás' erőszaka; sokan Henriquez' fegyverei és lova alatt vesztek-el. Az alsó és oldalt lévő mórok megfutamodának, 's kevés perczek alatt, holtaikat kivévén, egy szerezsen sem látszék a' völgyben; Henriquez' lovagai üldözik őket. A' vezér maga imádottjához fordult.

„Így látlak titeket, kegyes herczegnek? Milly örvendetes nekem benneteket e' veszélyből ki-

menteni; olly bűt gerjeszte bennem az általatok kiállott félelem!“ mondá lováról leszállva Henriquez.

,Kikre illy bajnokok ügyelnek, azok Grenada' közepén is békén alhatnának, ' felelé donna Uracca, míg a' piruló Thereza csak keble' habozásával jelenté örömét.

„Még messze vagyunk a' tábortól?“ kérdé a' királyné.

,Csak holnap este érhetjük-el; azért, kegyelmes asszonyaim, foglaljátok-el az ott hagyott tábort, én addig kikémlelem a' tájékat, 's holnap Alonzo' táborában pihentek.' Az egész társaság a' táborba ment, melyet a' mórok illetlenül hagytak. Henriquez védelemre elég őrköt rendelvén, maga ellenséget üldöző katonái után ment. A' mórok Henriquezet Garciasnak véleik, azért eredtek olly hamar futásnak, csak a' spanyol fegyverek által köztök végbevitt öldöklés oszlatá-el, de már későn, csalatásokat, egyéb nem vala hátra összezavart csapatjoknak, mint szaladásokat folytatni azon szoros felé, mellyen bejöttek. Ide érkezvén, a' szabad átmenetel helyett nyilzápor fogadá őket, 's az ormokról lehengerített szikladarabok' moraja köszönté, mert Garcias' áruló hadát hű spanyol seregek váltották-fel; sok szerecsen elfogatott, nagyobb része a' völgy' keskeny végébe temetteték, köztök a'

tetőről leginkább irányba vett vezéreik is. Ezen vérengzéshez érkezék Garcias is, ki, fondor terve szerint, a' királyi család' megmentésére sietett; de lángoló haragja majd előlte, elkésését látván. Első hevében a' királyné' táborára akart rohanni, 's a' hölgyeket elragadni; hamar átlátá azonban, milly veszélyes lenne ez, azért Henriquez után indult, osztózni legalább a' dicsőség' utósó részében, melyet egyedül maga kívánt aratni. Midőn őt Henriquez meglátta, tüstént szembe a' szorossal sorba állítá seregét.

„Üdvez légy, sennor! — kiáltá már meszéről, rosszul rejtett haraggal, a' navarrai herczeg Henriqueznek; — téged a' jó szerencse ismét üldözőbe vett; valóban mai tetted még dicsőségesebb a' consuegrai ütközet' megnyerésénél.“

„Áruló' idvezlése átok! — Felelé a' közelebb ért Garciasnak Henriquez. — Távozzál inkább, mert jelenléted keseríti örömem' édességét.“

„Idegen! akárki légy, — harsogá az ijedését haragjával fedni akaró Garcias — hogy' merészled illy alávalón gyalázni Navarra' herczegét?“

„Ki árulást vet, gyalázatot arat; kezemben gonoszságod' tanúja: azért javaslom, hagyd-el tüstént e' földet, 's rejtsd-el magad hazád' sziklahomályába, nehogy a' világosság elsötétedjék egy keresztény herczeg' alávalóságán.“

„Sennor! föl van fedezve minden, — monda a' herczeg mellett álló Echacantareguy — de a' tetőn embereink állanak; előbb boszú, 's csak azután vissza Navarrába!“ Ezen szavaira előragadá gerelyét 's azt egész erejével veté Henriquezre. De ez mindjárt meglátta az óriási vaszkot, és szemmél tartá minden mozdulatát, így könnyű vala neki most a' villámként röpülő gerelyt pajzsával felfogni, mellynek az egy jó részét kitörte.

„Új árulás!“ kiálta a' galliciai gróf a' tetőn, 's intésére katonáinak nyilai és sziklái omlottak a' navarrai seregre, melly nem tudván a' szorosúti őrség' fölváltását, menyköveknek nézte a' fejére zugó veszélyt. Henriquez hirtelen megkanyarodék seregével, hogy ellenét még inkább a' sziklához szoríthassa. Garcias' haragja ön hasznát sem engedé látni, vakon rohant az e' helyhezetben győzhetetlen ellenségnek; de Echacantareguy, kiben a' boszú' leghőbb vágya sem tudta előrelátását homályosítani, észrevevé hamar azon rést, mellyet Henriquez' kanyarodása a' szikla és serege között hagyott, 's épen olly hamar használá az alkalmat; urai, a' grófok, mindig szokottak várnagyok' tanácsát sőt lépteit is követni, itt sem távoznak tőle, 's néhány szolga' intésére utána nyomultak, 's az ellenségtől alig észrevétetve, ló'halálában vágattak-ki

a' veszedelemből. Henriquez Garciasal ez alatt összezsapott, a' navarrai lovasok nem valának képesek csak egy rohanást is kiállani, felbon-
tatva soraik, magok sűrűen hullottak nyergeik-
ből, 's Garcias' törekedései rendet tartani foga-
natlanok maradtak; ő magára már Henriquez kö-
zelíte, a' herceget elevenen elfogni szándékozó;
ez védelemre készen álla, kevés ideig tartott
mindazonáltal viaskodások, mert Garcias sem ü-
gyességre, sem erőre nem mérközheték Henri-
quezzel, 's egy iszonyú csapás sisakjára úgy meg-
szédíté őt, hogy kábultan esett-le lováról, és
elfogták. Ezen eset véget vete a' harcznak,
mind megadták magokat, 's Henriquez őket Gar-
ciasal együtt Raymund galliciai grófnak adta ál-
tal, maga pedig visszatért a' királyi hölgyekhez,
's másnap este szerencsésen elérték a' nagy se-
reg' táborát.

XIV.

Alonzo tudósítva volt már Cid által a' történ-
tekről, 's eltökélé a' dologban bár minden vi-
gyázattal, de minden keménységgel is itélni,
addig is megparancsolá, hogy Garcias, társaival
együtt, szoros őrizet alatt tartassék. Előbb egy
nagyobb fontosságú dolog volt elhatározandó; mit
kelljen t. i. a' háború' folyamatjára cselekedni.

Némellyek egyenesen le akarának Andalusziába ereszkedni, mások Valencia felé fordulni, a' többiek Estremadurába tenni által a' háborút. Az első vakmerő lett volna, mert nagy vala még a' szerezsen-hatalom Andalusziában, 's folyvást nevededett Afrikából, míg jobbról Estremadura, balról Cuença és Valencia felől veszélynek valának kitéve a' sereg' oldalai, 's hátul a' morenai és toledói sieranoszok minden perczen fegyverhez nyúlhatának. A' második terv, Valenciát elfoglalni, Cid' kedves, de most még általa is kivihetetlennek tartott gondolatja volt, leginkább Castilia' messzesége és az ellenséges Arragonia' közelléte miatt nem volt tanácsos, 's annál kevesebbé, mivel Murcia és Grenada felől a' sereg hátulról is megtámadható vala. A' harmadik terv fogadtatott-el, mivel Estremadurában a' sereg' hazájához, és így segélyforrásaihoz közel lévén, szükségnek kevésbbé leszen kitéve, és az ellent csak szemközt várhaták, az oldalt fekvő hegyeket egy kis sereg által őriztetvén. Don Alvaro hátrahagyatott a' hegyek' elfoglalására, a' sereg' többi része pedig Estremadurának vevé utát, miről a' Cordovában és Jaenben újra gyülekező mórok semmit sem tudtak. Alonzo, Cid, Henriquez, a' tolosai herczeg, és a' galliciai gróf Toledóba tértek a' királyné és herczegekkel, hova Garcias is vitetett.

A' király' első dolga volt Toledóban itéletet tartani; ez, saját elnöksége alatt, Castilia' nagyaiból állott, még maga Henriquez is csak mint vádló lépett-föl. Garcias előhozaték. Először is azon idegen állítatott vele szembe, ki árulását Henriqueznek fölfedezé. A' navarrai herczeg megösméré, hogy ezen ember szolgálatjában volt, de makacson tagadá minden állításait, és kifogásokat tön a' castiliai törvényszék ellen, melly egy navarrai herczeget megítélni akar, 's illy alacson kalandorokat állít tanúul.

„Herczeg! — mondá nemességgel az idegen, — hogy alacson kalandor nem vagyok, tetteim mutatják, azokról ösmer engem Castilia' serege; hogy hozzád szolgálatba állottam, csak árulásod' fölfedezése és a' vitéz don Henriquez' megmentése végett történt, de családom' nevével bár milly gyülekezetben is dicsekedhetem, 's ha don Henriquez akarja, bizonytságot tehet e' felől.“ Henriquezhez lépett a' tanú 's egy írást nyújta neki, ez olvasá.

,Barátom, vedd kézszorításomat. Lássátok Castilia' nagyai! ezen nemes honában a' legnagyobbak közé tartozott, 's mondhatom Garciasnak, vére olly nemes, mint akárkié Navarrában; és még is annyira lealázá őt barátsága irántam, hogy mind azt elfelejtve, ez árulónak szol-

gálatába lépett. Én magam állok jót minden szaváért, ' mondá Henriquez.

„Te, ki magad is ösmeretlen vagy? “ kérdé megvetőleg Garcias.

„Jól van; kénytelen vagyok magamat fölfedezni. Olvasd tehát, király! 's olvassátok Castilia' nagyai ezen oklevelet.‘ Alonzo felbontá az iratot, mellyet Henriquez egy szolgája' kezéből kivévén, neki általnyújtott.

„Föl, herczeg, föl királyi székemhez! — mondá az irás' olvasása után Alonzo, Henriquez kezénél a' királyi szék' lépcsőin fölvezetve. — Tudjátok-meg országom' nagyai: a' bajnok Henriquez, a' consuegrai diadal' elhatározója, leányaim' és hölgyem' megmentője, ága egy királyi törzsöknek, melly ős időktől fogva uralkodott Ásiában, 's onnan Európába általköltöztvén, egy nagy királyságot alkota, vezére lévén egy szabad dicső nemzetnek; Henriquez' atyja a' magyarok' királyi székén ült. Tiszteljétek őt, mint egy nagy király' fiához illik.“

Zajos örömet jelenté a' gyülekezet, melly alatt Henriquez viszont-köszönetét kifejezvén, leszállá a' királyi székről, 's egy levelkét húzva övéből elő, Garciasnak indult, 's büszke méltósággal szóla hozzá:

„Magad akarád ösmerni vádolódat, szerencsétlen! a' mit az ösmeretlen Henriquez elhall-

gathatott, azt a' magyar herczeg kénytelen kinyilatkoztatni. Ösmered ezen levelet?"

Garcias elsápadt 's rövid ideig hallgata. „Én .... én .... nem .... nem ösmerem!” mondá végre, harag és ijedésben habozva.

„Ezen levél ön kézírása, 's egész tervét magában foglalja; a' herczegnéket megtámadó csapat' elesett vezérénel találtuk,” folytatá Henriquez.

A' kézirat megösmérteték Garciasénak lenni 's minden okok bizonyossá tevék bűnét. Nem sokára nemes haraggal hirdeté Alonzo az ítéletet, mellyben őt és tanácsnokit nem csak az igazság, de a' politika is vezeté. „Izenjétek-meg Navarra' királyának, hogy fia addig maradand Castiliában fogva, míg Alavát vissza adandja; 's életével adózik, ha országából csak egy ember törne is ellenségesen Castiliába. 'S most, senorok, a' komoly foglalatosság és büntetés után a' jutalomnak 's vígságnak adjunk helyet. Kövessetek engem.”

Az egész gyülekezet követé királyát, Garcias pedig a' burgosi várba vitették.

Fényes ünnepet ada hőseinek Alonzo, 's a' mór palota ismét termeibe fogadá Castilia' színet; a' hölgyek' pompás öltözeteit csak ön szépségök múlá-fel, 's a' férfiak vetekedének velek fényben. Megjelent Alonzo is, hölgyét karján

vezetve, leányai követék, 's családjával a' thron' emelt helyét foglalá-el.

„Ösmeritek, sennorok! — kezdé a' király, — régen már Henriquez' hősi érdemeit; tudjátok, hogy ő tette nagy részt a' consuegrai diadal' elhatározása által olly dicsővé jelen táborozásunkat, ösmeritek mátol fogva fényes származását is; én azért elhatározám őt egyik leányom' kezével jutalmazni. — Ezzel Henriquezhez intézé szavait: — Herczeg, válassz! itt Uracca, örököse minden koronáimnak, ki által egyike leszsz Europa' legnagyobb fejedelmeinek; itt Elvira és Thereza, kik nénjőktől csak abban különböznek, hogy nem annyi országok' örökösei,“

„Kegyelmes király! — felelé Henriquez — érdemem felett van jutalmad. De bár milly dicső legyen Castilián uralkodni, bár milly szép is Uracca herczegné, engem más szerelem' rózsalánczai kötnek; az első pillanattól imádom The rezát; isteni szépségének szentelém minden tetteimet; add őt nekem nőül, királyom, és senki nek sem irigylem Castiliát. ‘

„Boldog leányom! — mondá Alonzo — ki nek szerelmeért illy férfi veti-meg országaimat — 's áldva tevé Thereza' kezét a' Henriquezébe. — Nemes herczeg, hősien állád-ki ezen próbát is. Ösmerem én Uracca és Elvira' leányaim' hajlandóságát is. Raymund! Gallicia' grófja, vedd U-

racca' kezét; és Raymund! tolosai gróf, ki Henriquez mellett, Gaston név alatt olly vitézül csatázott, legyen Elvira' férje. De a' királyfinak királyi díj kell: Henriquez bírja tehát Gallicia' részét, melly a' Minho és Duerro között fekszik, 's a' régi Lusitaniának egy tartománya volt.“

,Köszönöm kegyelmedet, nagy király! — viszonzá Henriquez. — De a' királyfi is hozzon királyi hölgyének ajándékot, azért Castilia' színe előtt esküszöm, menyekzöm előtt a' hitetlenek' kárával még egyszer olly naggyá teszem e' fényes ajándékot.“

„Éljen don Henriquez! Éljen Magyarország' királyi hercege!“ kiálták örömtelve a' spanyolok. A' három boldog pár csak egymás' karjai közt érzette az ünnep' dicsőségét; 's a' kerti magas platanok' és sűrű szykomorok' árnyai között nyomta Henriquez a' szerelem' első csókját menyei szépségű jegyese' viruló ajkaira. De a' következő reggel már elszakasztá boldogságokat, mert Estremadura felé hívá a' háború' hőseit. Henriquez elvált a' főseregtől, és magyaraival 's mind azokkal, kik új birodalmából származtak, kiket még ön költségein szerzett katonákkal bővített, éjszaknak a' Duerro felé fordúlt.

XVI.

Estremadurában diadalról diadalra repültek don Ruy Diaz de Vivar, vagy a' hős Cid' vezérlése alatt Alonzo' zászlói, 's csak hamar a' tartomány' legnagyobb része hódolt a' keresztény-kormány-nak. Badajozból futni kelle a' mór királynak. Míg itt győzedelmeskedtek bajtársai, Henriquez Portugal' mostani Beira nevű tartományában emelte Magyarország' lobogóját; váratlan volt az ittlakó móroknak az ellenség, 's így könnyen elfoglalható a' tartomány; csak a' Sierra de Estrella' mélyeiben csoportoztak a' mók véres csatára; de Henriquez' kemény támadása egy percz alatt felzavarta rendeiket, és semmivé tette rövid véres harcz után az ellent. Innen sok idegenek, főleg gascognei francziák által, kiket tetteinek híre csalt zászlai alá, megnőtt seregével tovább indult 's nem soká Coimbra' falai előtt állott; ezen nevezetes városnál tapasztala keményebb ellentállást. Mohamed Drama Ben Koreisch mindent elkövetett e' várost nemzetének megtartani; 's már félt Henriquez húzamosan tartandó vívástól, midőn a' városon átfolyó Mondego' partján járván Csabával — ez vala azon magyar nemes, ki Garcias' árulását fölfedezte, — észrevevé, miként a' mók csak egy két sajkával őrzik e' folyamot. Csaba legottan ajánlá magát, éjjel ma-

gyarjaival tömlőkön a' városba úszni; mi végre tüstént mór öltözetek osztatának-ki ezek között. Alig tűnék-föl a' hold egy déli éjnek világosságával, legottan jelt ada Henriquez a' várost két oldalról megtámadni; a' csatazaj ezen vésszel fenyegetett pontokra hívá az őrsereget, 's mintha az ég is segítené őt, egyszerre elborult, 's egy éjszaknyúgoti vihar járhatatlanná tette a' Mondego' felduzzadt árjait; de félelem nélkül cresskedék bele Csaba embereivel, 's rövid idő alatt tömlőiken a' városba értek, mert a' vihar 's a' falak ellen törő hadi vész itt mindent messze űztek a' partoktól. Legottan kiszállottak a' magyarok, 's a' folyóhoz legközelebb kapura rohantak. Ennek őrei, mór öltözetű katonákat látván, inkább ügyeltek a' külső ellenségre, midőn barátiaknak vélt szabályák ragadák-ki csalódásokból. Hirtelen leszaggatá Csaba a' kapu' zárait, Henriquez' csapatjai az adott jelre berohanának, 's elfoglalták Coimbra. Kevés idő múlva a' bájvidékű Cintra, és Portugal' későbbi fővárosa Lizbona is megnyiták kapuikat Árpád' diadalmas unokája előtt. Már az Alonzo által ajándékozott földhöz, mely a' mostani Minho és Taz oz Montes tartományok, Henriquez fegyverével a' mai Beirát és Estremadura' nagyobb részét is kapcsolá, híven esküjéhez, mellyet eljegyeztetésekor tőn. Ezen tartományok később Porto és Cale tengeri

városoktól, hol az idegen segédseregek partra szállani szoktak, Portugalnak neveztetett, és az Árpádok' dicső nemzetségéből Henriquez' fia lett grófi névvel első fejedelme. A' következő béke megerősíté Henriquezet mind ezek' birókában, 's még Alonzo Manchával 's Estremadura' nagy részével nevelé birodalmait. A' béke' ünnepén harmadszor boldogítá Toledo Henriquezet 's a' hármass menyekző' ünnepén bár közös vala a' boldogság, senki sem érzett annyi üdvességet, mint Henriquez és Thereza.

XVII.

A' két Carion és Echacantareguy kiszabadulván a' velargonai völgyből, titkon és gyorsan utazák keresztül Castiliát, 's otthon navarrai váraikba rejték-el magokat Alonzo' boszúja 's a' világ' utálása elől. Echacantareguy hiába ingerlé urait a' boszúra, hatalmas pártolójok' elfogatása jobban megrémíték gyenge lelkeiket, mintsem a' boszú' hő vágyát félelmök el ne nyomta volna. Ők, kik Garcias' tanácsát vakon követve, elébb megkérték Cid' leányait, 's azután, hogy királyi rokonok' boszújának eleget tegyenek, a' temérdek kincseikkel menyekzőjökre utazókat rablói módon megtámadták, azokat Henriquez nél-

kül mindenektől megfosztandók; kik később a' magyar herczeget orgyilkolni törekedtek, 's vég-re Garcias Alonzo' országai és családja' veszedelmére árulásba bocsátkoztak, most, mint félénk állatai az éjszakának, homályba vonultak, örvendezve ha ottan békében maradhatnak. Echantareguy' minden unszolásai kevesek valának fölbátorításokra. Csodálatos vala látni előbb minden gonoszságra készségöket, 's most a' mély el-lankadást, melyből még a' boszú' hatalmas vá-gya sem birta lelkeiket fölrázni; de fogva volt Garcias, minden tetteik' vezére, nélküle ők csak mozdító erejüktől megfosztatott gépelyek voltak. Garcias' szándéka volt Navarrát nagyítani, ezért nőül akara egyet Alonzo' leányai közül; Cid ha-zafilag ellenzé a' Castiliának ártalmas tervet, 's az semmivé lett. Most Navarra' érdekeivel aka-rá Cidet összekötni, azért szerzé leányai' házasa-gát a' Carionokkal; de látván, hogy azok így Castiliához szegődnek, kényszeríté a' tanácsától vakon függőket ön jegyeseik' elrablására, hogy így Cid' leányait és temérdek kincseit hatalmába kerítvén, a' bús atyát tervei' előmozdítására szoríthassa. A' Carionok hazafiságból is vitték a' gonoszságot véghez, mint hitték, Navarra' ja-vára; annál inkább, mert Garcias azt hazudta, hogy Cid adott szavát megtörvén, leányait má-sokkal tartandó mennyekzőre viteti Burgosba.

„Jól van tehát, sennorok! — mondá egykor az urdazi várnagy, látván biztatásai' foganatlan-ságát. — Ha uraim eltűrik a' gyalázatot, elválasztom ügyemet az övéktől; mert ereimben hevesebb az eszkualdunak vér, mintsem hogy legkisebb cseppje is véres boszút ne forralna.“ — Magosra emelve gyilkát: „Ezen vasat Navarra' szikláin köszörültem, de azon szikláknál keményebb szándékom, 's e' törnél élesebb gyűlölségem.“

„'S hol reményled őt elérni, tábora' közepében, vagy Toledo' királyi lakában?“ kérdé Miguel.

„Egy jó döfés mindenütt halálos; de táborában 's Toledóban, hol minden ösmer, nem fogom őt fölkeresni; majd más helyre hozza őt a' boszú' angyala, 's addig mintegy halálos gondolat, fogom lépteit őrzeni. Isten veletek, engem vagy soha, vagy Henriquez' véréből ázóttan láttok-meg.“ Ezzel ment, 's urai, bár újabb bajoktól féltek, nem merék tartóztatni. Echacantareguy' forró navarrai vére, mint maga mondá, boszú után kiáltott; ő Henriquez ellen már urdazi meggyaláztatása óta véres gyűlölséget táplált, mit a' több megrontott boszú-tervek még inkább neveltek; azon emberek' száma közé tartozott, kiknél a' szándék' megsemmisítése csak nagyobb inger a' kivitelre. Ő addig meggyalá-

zottnak vélé magát, míg szégyenét ellene' vérével le nem mossa. Zabolátlan szenvedélyei mint egy örültté tevék őt, 's jelenje csak a' boszú' gondolatja, 's jövődjé a' boszú' reménye volt. E' fölött nagy hazafiság lakott keblében, 's tudta, hogy Henriquez, valamint oka Garcias' fogóságának, úgy nagy gátja a' herczeg' Navarra' nagytudására irányzó terveinek; el akará tehát nem csak maga, de honja' ellenét is irtani.

XVIII.

Henriquez' grófságának Guimaraens leve fővárosa. Egy őszi nap' délestén pompásan vala a' város kiékesítve; az utczákat lombok és virágok fedék, tarka szőnyegek függöttek az ablakokból, míg a' kapukon, tornyokon és házfedeleken zászlók lobogtak az ország' színeivel; a' lakosok ünnepiesen öltözve tolongának számtalan idegenekkel vegyesen, kiket az ifjú fejdelem-pár' látása csalt Guimaraensbe; mert ma váratott Henriquez Therezával fővárosában. Egy zarándok, kopott öltözetben, láthatólag fáradtan botjára támaszkodva, szólíta-meg egy külsejére nézve nagyobb tekintetű polgárt: „Sennor! én messze földről jöttem látni azt, ki, reményilem, hazámat is kiszabadítja a' hitetlenek' kezéből.“

„Jámbor zarándok! — felelé ez — honnan vezérel útat?”

„Algarvéból szent Jakab' sírjához — mondá a' zarándok — 's most vitéz grófortokat akarom látni; mutass egy alkalmas helyet nekem szegény utazónak.”

„Állj e' köre házam előtt, itt csak két lépésnyire megy-el don Henriquez.” A' zarándok elfoglalá a' helyet, 's azon perczben a' harangok' megkondulása 's a' nép' örömjaja jelenték Henriquez 's neje' megérkezését. A' mindig nevekedő „éljen!” kiáltások hirdeté a' közelítését, 's a' zarándok meredten feszíté szemét azon pontra, hol Henriquez legelőbb szemébe tűnő vala. Közvetetlen a' gróf előtt lovagok jövének szabadon tartani az utat; Henriquez hölgyével gyalog ment, részint a' szorongás miatt, részint hogy népének magát közelebből mutathassa. Alig érkezett a' zarándok' közelébe, ez tüstént elhagyá helyét, 's térdeire veté magát a' gróf előtt. „Irgalom, nemes gróf, irgalom nekem és hazámnak!” kiáltá könyörgő hangon.

„S miféle irgalmat kérsz tőlem, jámbor zarándok?” kérde Henriquez nyájasan.

„A' boszú' irgalmát!” dörgé a' hirtelen föl-emelkedett zarándok, 's épen olly sebességgel emelé ruhájából kirántott törét a' gróf ellen, őt bizonyosan átdöfendő, ha Csaba, most már co-

imbrai kormányozó, kit a' menetel' háborítása fölboszantott, a' zarándokot vizsgálván, nem lel-
te volna azt Echacantareguyhoz hasonlónak; az-
ért vigyáza mozdulatira, és mihelyt a' gyilkot
emelni látta, tüstént megragadá karját, mire töb-
ben összerohanván, az orgyilkos első haragjok'
áldozatja lett; összeszabdalt testében alig leheté
megösmerni Echacantareguyt.

Ezen eset volt az utolsó szerencsétlenség
Henriquezre, ő sokáig kormányozá országát, 's
élt boldogúl bájos Therezájával, kit maga is lo-
vagilag, okleveleiben, legszebb és legkedvesebb
feleségének nevez. Már fia, Alonzo Henriquez,
királya lett Portugálnak, 's így jutottak Árpád'
maradéki ezen szép ország' királyi székére.

GAAL.

J E G Y Z É S E K.

Mór (maurus), és szerecsen (saracenus) nevek alatt a'
Spanyolországot meghódító arabok és afrikai maurok,
nem, mint ma hibásan szokás, Afrika' fekete lakói ér-
tetnek. — Babieka neve Cid' híres lovának, és Co-
lada kardjának. — Vaszka és Eszkualdunak ne-
ve azon népnek, melly a' navarrai királyságot, és a'
vaszk tartományokat (Alavát, Biscayát és Guipozcoát)
lakja. — Alhambra, Granadában, Alcazar, Ma-
lagában fényes palotáik a' hajdani mór-királyoknak. —
Sierra spanyolul hegysort jelent, Sierranosz
hegyi lakót.

AZ ELJEGYZETT.

Te, ki látva könnyeim',
Olly sötét, olly bús valál,
Volna szíved, gyászos éj!
Most reám mosolyganál;
Boldogságom' érzenéd,
'S áldanád a' végzetet,
Mert örökre bírom én
A' kiért e' szív epedt.

Lámpaként meggyújtánád
Tündöklő szép holdadat,
Csillagidnak ezrede
Ékesitné arczodat;
Hogy ragyogjon föld 's egek
A' szerencse' ünnepén,
A' midőn boldog levék
Gyászod' régi társa én.

De te, mint a' néma sír,
Szívtelen vagy, és hideg,
Képed zordon, elborult,
Kebled puszta, rengeteg;
Víg barátod, vagy komor,
Arczod egyképen setét; —
Szánlak, hogy nem értheted
E' szív' égi érzetét!

BAJZA.

SZORGALMAS IRÓ.

Tárva könyv előttem,
Könyvben énekek,
Készen áll a' toll is
'S tiszta szép ivék.

Nincs időm olvasni,
Irni sem tudok,
Isten hozzád, ív te!
És ti szép dalok!

Ablakhoz kell mennem
'S áttekintenem,
Túl ott szép leány van,
'S két hamiska szem.

GARAY.

A' BUJDOSÓ.

Erköles kötött hazádhoz ,
Balsorsod üldöz-el ,
Szegény fiú ! hová mégy
Honod' ledőltivel ?
Mi boldogabb ! ha elhalsz
Rontó csaták között ,
Most hála 's üdv lebegne
Csendes porod fölött.

Hazád szivedbe oltá
Fiúi érzetet ,
Szeretni őt az édest ,
'S a' drága nemzetet ;
'S im nincs mihez lobogni
Kebled' hő lánginak ,
Nincs hon , minek virulni
Korod' viráginak.

Csendes, de mély a' bánat,
Melly szívedben tenyész,
Szent tárgyaid' letűntén,
Jó hontalan vitéz!
Mint üstökös' futása
'S pusztába kelt szelek,
Olly kétes, árva sorsod:
Együtt bolyongsz velek.

Virág megél az égnek
Hűsebb fuvalmin is,
Madár talál virulmányt
Tengervidéken is;
Polgárnak egy hazája,
Miként egy istene,
Ott fejlik, ott virágzik
Erőben szelleme.

Nélküle nincs iránya,
Reménye nem virúl;
Törvénye és hazája
Után sírjába hull.
Kebledbe' mindig ébren
E' gyász emlékezet,
Ez vérzi, ez repeszi
Örökre szívedet.

ERDÉLYI JÁNOS.

H Ű S É G.

A' leányka, mint madár,
Repkedő és csapodár;
Minden újabb pillantása
Egy hivének buktatása.
A' leányka lenge nád,
Hajlik tőled és hozzád;
Szellő hajtja jobbra balra,
Majd keletre, majd nyugotra:
Keblet minden szépre tárj,
De leánytól jót ne várj!

Melly gyönyört az óra ád,
Úgy tekintsd mint rózsafát,
Mellynek kurta ifjusága,
Hervadandó szép virága.
A' leányka gyenge ág,
De szerelme szép virág:
Szedd szelíden a' virágot,
Meg ne sértsd a' gyenge ágot;
'S melly gyönyört az óra ád,
Vedd 's köszöntsd-el poharát.

Mit sovárgasz? mit tűnődnél
 Hosszu hűség' lángirúl?
 Még a' nap sem hű az éghez;
 Majd derül, majd elborúl.
 A' hold, bár szelíd világa,
 Csak muló kéj' csalfa lánga;
 Fogy 's telik, mint kedve jő:
 Hű leánykák' képe ő.

A' hitetlen oldalsont
 Már sok férfit törbe vont.
 Bár szerelmed tisztán ég
 'S véghetetlen mint az ég,
 Zálogúl add szivedet,
 E' legdrágább kincsedet;
 Vagy megvetve, vagy csalatva,
 Így is úgy is megromolva,
 Veszteséged bármi nagy,
 Gúny 's nevetség' tárgya vagy.

Élj azért a' gyors idővel,
 Ne törődjél a' hűséggel:
 Kölesön esik, ha te csalsz.
 Megesaltak már értte százszor,
 Azt gondold, most rajtad a' sor:
 A' csalásban meg nem halsz.

És ha még is tévelyedve,
 Jó tanácsot elfeledve,
 Fenn akadnál, 's lányi jóság,
 Vélt erény és ártatlanság,

Könnýü , mívelt , vidor elmé ,
'S a' szerencse' dús kegyelme ,
'S csókkal esküdött
Tiszta szerelem ,
Könybe gyöngyözött
Játszi barna szem ,
És haj , mint az éj ,
Váll , kar , mint a' hó ,
Mint megannyi kéj ,
Ész- és szívfogó ,
Megbűvöltek , 's neki szánva
Kész lennél e' nagy mondásra :
Holtodiglan , holtomiglan ; —
Térj eszedre ! féld a' szégyent ,
Mondd helyébe : „holnapiglan !“
És ne kívánj lehetetlent ,
Mert , akarja bár szívében ,
Más van írva sors' könyvében —
A' leány hű nem lehet :
Férficsontból vétetett.

HOLLÓ.

A' HONTALAN.

Járatlan útakon ki jársz ,
'S keblet viharra vészre társz ,
Örömtől idegen ,
Ki vagy , te bánat' embere ,
Mi sorsnak üldöz fegyvere ,
Hogy bolygsz vad bérczeken ?

„Hagyj bolyganom vad bérczeken ,
Hagyd dúlni a' vészt keblemen ,
Én bujdosó vagyok ;
Kietlenb e' szív itt balúl ,
Zajosb a' vész , melly benne dúl ,
Fájdalmim olly nagyok.“

Tán dús valál és kincsedet
Elvette ádáz végzeted ,
'S most inség szomorít?
„Dús voltam 's dúsnak lenni jó ,
'S inségem most olly szív-ható ,
De ez nem tántorít.“

Két név előtted szent talán :
A' hű barát és hű leány ,
És ők elhagytanak ?
„Pártos barátság , szerelem
Földön legkínzóbb gyötrelem ,
Ők híven haltanak.“

Kihaltak ők ? tán gyermeked
Szép hölgyed , minden örömed ,
Emésztő sírba szállt ?
„Mind sírban a' mit szereték ,
De a' szív mély 's nagy menedék ,
Elnyögte a' halált.“

Te türsz , bár kínod' súlya nagy ,
Tán a' becsület' rabja vagy ,
'S neved gyalázva volt ?
„Gyalázva minden címerem ,
De azt hazámért szenvedem ,
'S ez rajtam drága folt.“

Hah számkivetve vagy tehát
'S mellyért vérzettél , ön hazád
Sújt kérlelhetlenül.
„A' számüzöttnek honja van ,
'S bár szenved ő 's boldogtalan ,
A' nemzet él 's derül.

A' nemzet, mellyhez tartozám,
Kiirtva, 's vérbe fült hazám
Többé fel nem virúl:
Engem millióknak veszte nyom,
Egy nép' halálát hordozom
Keblemben ostorúl."

VÖRÖSMARTY.

BIZTATÁS.

Légy vidám, örülj napodnak,
Melly borús egedre száll;
Mert az élet kurta pálya,
Bölcs, ki azt vigadva járja,
Nem busong, nem sirdogál.

Félre hát a' bánatokkal,
Játszi kedvnek adj helyet,
Szedd-le életed' virágít,
Hintsd-be vélc pusztságít,
Igy virúl-föl édened.

Vétek ön magát epeztni,
Bút ölelni kábaság;
Megragadni a' vigalmat,
Tűrni a' nyomó hatalmat,
Ezt javallja a' világ.

BÚSTAVI.

TÉL ÉS TAVASZ.

Midőn először láttam őt,
Kinn hó borítá a' tetőt:
De bennem ekkor nyílt vala
Legszebb tavasznak hajnala,
Midőn először láttam őt.

Hogy most utolszor látom őt,
Tavasz vidítja a' mezőt,
De szívem' mély gyötrelminél
Haldoklik minden, a' mi él,
Hogy most utolszor látom őt.

Ha majd többé nem látom őt,
Virág borítja a' mezőt,
Csermely 's madárhang zengenek,
Erdők, völgyek zöldellenek;
De rám nem fénylik bájsugár,
Sötét halomnak éje zár,
Ha majd többé nem látom őt.

BAJZA.

HONVÁGY.

Nem itt születtem én,
E' nyugti ég alatt:
De szép folyók felett,
Hol kél a' támadat.

Epedve gondolok
Túl a' nagy ormokon,
Mert ott virúl nekem
A' szívimáda hon.

Keblemben ott fogant
A' szív, az érzelem,
'S szívembe lángolón
Az első szerelem.

Ott jó fiú vagyok,
Itt vándor 's jövevény,
Itt csak sohajtozom,
De ott reméltem én.

A' szív itt nem szeret
 Érzelme' lángival,
 A' szó nem úgy esik,
 Nem úgy vidít a' dal.

Kelet' sugáriban
 Lángol-fel a' remény,
 Oh arra nyíl karom,
 Mert ott születtem én.

ERDÉLYI JÁNOS.

SZENT HELY.

Állj-meg, utas! szent hely, hova léptél, e' viruló föld:
 Itt a' pázsiton egy barna leányka pihent.
 Itt voltak piczi lábai, ott tele karjai, és itt
 Lágy szél játszadozék szög haja' fürteivel.
 Ő maga elment már; de örökké szent legyen e' hely,
 Hitlen lábakkal nem szabad érni nyomát.

GARAY.

KEMÉNY SIMON.

I. A' KÉM.

Gyilkos haraggal tört utat
'S fut lesbe csalt Hunyad;
De társa vesztett harczmezőn,
A' püspök elmaradt.

Erdélynek, oh Maros! vized
Gonosz vendéget hoz,
Szent-Imre' lejtős oldalán
Mezet bég sátoroz.

'S Mezet bég' szörnyű sátorát
Nem ékesíti hold:
Ormán a' püspök' szent feje
'S egy véres dárda volt.

Körüle tenger zagyva nép,
Szilaj gyönyör szivén;
De benn tanács ül, a' magyar'
Romlását esküvén.

Végzésök: „Essék Hunyadi!
'S Erdély utána kél;
Erdély lesz megdőlt nagy fián
A' vérző szemfedél.

Öt ezren, ismert bajnokok,
Csak rá vadászszanak:
Mióta harcz van, illy nemes
Vadat nem fogtanak.

Jutalmok, halva török üdv,
És húri-lakta menny;
De élve Erdély' kincsei
'S hír minden nyelveken.“

'S idézve szög Hafíz belép,
Halvány beteg legény,
Levert ifjúság bágyadoz
Meghajlott természetén.

Fölnéz; de gyorsan elhaló
Szemplángja tétováz:
Boldogtalant olly annyira
Kínozza testi láz.

Majd szólni kezd 's így rebegi
Fáradtan szózatit:
„Kivántad, oh kegyelmes úr!
Leírnom Hunyadit?

Leírom őt 's a' gyermek is
Rá ismer szóm után:
Rab voltam nála évekig,
Szolgáltam udvarán.“

'S lefesti arczát, termetét
És szürke ménlovát,
Mellyen vezérli hadait
Véren, halálon át;

A' fegyvert, mellyel karja sujt,
A' hollót paizsán
'S mind, a' mi rajta feltünik,
Rettentő a' csatán.

De nem csak arczát, termetét,
De nem csak ménlovát,
Lángszózatokkal írja le
A' ritka hőst magát:

Villám gyanánt mint terjed el
Nagy lelke táborán,
Mint jár előtte rettenet,
Pusztulás nyomdokán.

Szemének harci őrtüzén
Mint gyulnak ezerek,
Ha szól, szívrázó hangjain
Mint éled a' sereg.

Majd fővezér, majd közvitéz,
Rengetve buzogányt,
Mint öldököl, mint veszi el,
Kiket halálra szánt;

A' nemzet mint lesz általa
Egy szívvé, nagy 's merész,
Melly a' csatákra feldobog,
Melly élni halni kész.

'S megy, mint lerontó zivatar,
A' kis de bátor had,
Közöttük a' harcz' istene,
'S ez isten ő, Hunyad!

'S a' mint Hafiz így közre szól
'S mind inkább lángba jő,
Feléled elhalt ízein
A' véle szült erő.

Kinyúlnak izmos tagjai
A' hallgatók felett,
'S betölti szálas termete
A' sátorszegletet.

Harsogva zeng, mint hadi kürt,
A' szózat ajkirúl;
Szemében rémvilág lobog,
És arcza felpirúl.

De mind, ki látta Hunyadit
Dúló hadrend előtt,
Döbbenve ismer rá: Hafiz
Olly hűn rajzolta őt.

'S Mezet bég sápadt mint halál ,
Merően néz körül ;
'S egy bátor arcot nem talál
Olly sok vitéz közül !

Majd kór Hafiz felé lövel
Gyanús pillantatot ;
De ő a' nagy sereg között
Többé nem láttatott :

A' hegytetőre vágya fel
Enyh 's tiszta lég után.
Felment 's fej nélkül ott lelék
Jövő nap' hajnalán.

Őt vélte mindenik ; de ő
Nem volt a' fejtelen ;
Utána csúszván Ali Kurd
Rá ismert egy jelen.

És Kurdot ő gyilkolta meg ,
Kurd a' vérfedte holt :
Az ál Hafiz , magyar fiú ,
Hunyadnak kéme volt.

II. KEMÉNY' HÁZA.

Melly ritka szerencse,
Melly isteni kéz,
Áldott meg örömmel,
Oh ifju vitéz!
Tisztelve dicsőnek
Ismére hazád
'S most ős lakod éden,
Melly kéjeket ad.
Tündökletes arczzal
Szép hölgy jön eléd,
És hoz puha karján
Egy kis csemetét.
A' nő maga gyöngyház,
És gyöngy a' fiú.
Boldog szerelemnek
Milly szép koszorú!
„Nem hal ki tehát
A' bajnokok' ága,
Bár harcz' mezején
Elhulla virága,
Sok hősi Kemény.
Irtózatosan
Fenn tartja magát

Új sarjaiban
A' régi család."

Illy érzelem' árja fogadja Keményt,
A' harczokon honnit, a' honn jövevényt,
'S keblére, csatái' sebeinek irúl,
Hölgyével egy ég' magas üdve borúl.
És csendes a' ház, az örömteli lak,
Távolba nem érik a' harczi nyilak;
Köszirtok' örök tövü szálainál,
Elzárva, fedezve, magányosan áll.
Mormolva köszönti a' bércei síó,
Zúgása szelíd nyugalomra hívó,
'S míg rengetegin zivatar rohan át,
Rá védve tekint le az agg Retyezát.
'S ő ott a' gyönyör' teli kútfejinél,
Mint férj 's atya mennyire boldogan él!
Mért még is az arczon e' néma ború,
Felhői között mire érik a' bú?
Lelkére mi rémletek' árnya vonúl,
Hogy felriad álmai' karjaibúl?
Mért hölgye' szelíd ölelése helyett
Nyujt durva vitéznek orozva kezét,
'S hozzája titokteli éjfeleken
Véralku felett tanakodni megyen?
Oh szent haza! értted ez aggodalom,
Melly nem hagy örülni a' szűz karokon:
Éretted az égiek' asztalitól,
Hol szüntelen örömek' éneke szól,

Szent isten' imádatos arcza elől,
Bár ülne sugárai' jobbja felől,
Fölkelne a' honfi 's dicső nevedért
Eljöne csatáidon ontani vért.
'S esküdve az alku az égbe megyen:
Nagy Hunyadi' bajnoki czímeiben
Fog küzdve kiállani a' síkra Kemény
'S vagy győzni vagy esni a' hír' mezején!

III. A Z ÜTKÖZET.

Ompolynak árjai vérben hempelygenek,
Csatázva partjain huzódik két sereg.
Egyik hazát hagyott, hogy dúljon idegent,
Másik belföldi had 's csatái' tárgya szent.
Eljöttek oldani rablánczra vert rokont,
Szivökben a' boszút hordván 's a' drága hont.
'S tovább tovább megyen téren tetőn a' had,
Holtakkal hintve a' virító tájakat.
Leggyilkolóbb csata az Örön menydörög;
Ott egy zászló körül küzd számtalan török.
A' hollós pajzsu hős szemközt 's székelfiak;
'S vad ellenségeik sok ezren hullanak;

De új ezer fedi a' véres harczhelyet,
'S tovább tovább dühöng az ádáz ütközet. —

Most egy merész lovag tajtékzó paripán,
Szaguld a' hős felé, átkot 's dühöt fuván:
„Igy, gyilkos Hunyadi, nyitom meg szívedet;
Miattad ősz apám a' varjak' étke lett.“
'S egyszersmind elrepül a' dárda keziből:
A' hős jobban talált 's ő szörnyet halva dől.
Majd jó egy óriás, halálfej címere,
Jelül, hogy halni kész, ha nem győz fegyvere.
Hogy nem csak nézni jött, kitűnik természetén:
Borzasztó látni őt a' vértől feketén.
'S nem szól, de buzogányt forgat halálosan:
'S a' hollós hős előtt két bajnok ölte van.
Már fennyen cseng vasa a' hollós paizson
'S örömsivalkodás zeng a' vad ajkakon.
De visszavág a' hős 's a' szörnyü fej lehull;
Rémítve görg alá az Őrhegy' ormirúl.
'S ismét egy új vitéz 's ismét egy új halál:
A' hollós vértü hős párjára nem talál.

'S a' mint tovább tovább zajong az ütközet
'S mind inkább hull a' nép az őri hegy felett,
Ím újra sor nyilik, 's szép mint a' nap' fia,
Előszaguld heven egy ifju dalia.
Bámulva néz körül, a' hős előtt megáll
'S kezében meghajol a' zászlós kopjaszál.

„'S régóta — így beszél — kereslek, oh Hunyad,
Jó sorsom engedi meglátnom arcodat,
'S látom véres kezéd' munkáit: iszonyúk!
Tanúim, hogy te vagy, 's hogy a' hír nem hazug.
De hogy nem rettegem kezedtől a' halált:
Ím vedd 's ha úgy lehet kerüld e' kopjaszált.“
'S egyszersmind neki hajt a' két hős könnyedén:
A' hollós hős alatt átszúrva dől a' mén;
De Ferhád elesik, szívében kelevész,
'S fölötte áll setét pajzsával a' vitéz,
'S szól: „Hős fiú, korán enyészik életed.
Mondd meg, kinek hagyod át adnom fegyvered?“
Ferahád nem válaszol, de szól hörögve még:
„Mezet bég, jó apám! intettél, nem hívék.
Eljöttem vakmerő meglátni Hunyadit:
'S többé nem látom, ah **honom'** határait!“
'S Mezet bég ott leli lélektelen fiát
'S keblén kétség'b'esés' lángtőre nyilal át;
De hősileg felejt fájdalmat és halált;
Buzdítva vág elé 's harsogva felkiált;
„Most, most van alkalom Hunyadra rontanunk.
Erdély mienk, ma van a' legdicsebb napunk.
Most, rajta osmanok! fel zászlót 's kardokat,
Halállal en fiam dicsően tárt utat!“
Igy szól 's fél százezer ordít 's rohan vele,
A' székel fut, kevés, kit kard nem sujta le.
'S vérében ott a' hős a' hollós pajzs alatt,
Ajkán 's szíven haza a' végső gondolat.

'S Mezet bég felkiált: „Mienk a' diadal!
Erdélynek napja húny Hunyad' csatáival.“

'S már indul végzeni a' meghajolt csatát,
'S szaguldya vezeti vérszomjuzó hadát.
Már szerteszét rabol 's pusztít török, tatár,
'S csak egy magyar had áll, melly még csatára vár.
De ez bizton halad, nem enged semmi tért,
'S fenn zengi: Hunyadi! 's mindnyájan Hunyadért!
'S Hunyadra csak hamar ráismer a' török;
A' merre kardja vág, szózatja menydörög.
Mint villám terjed el nagy lelke táborán:
Előtte rettenet, halál van nyomdokán.
'S dicsően győzni száll a' kis de bátor had,
Velök harcz' istene 's ez isten ő, Hunyad!
Mezet bég véresen borítja a' mezőt,
Fiával itt talált nem díszes temetőt.
Gyérülten omlanak vert hatvan ezrei:
Őket téren tetőn magyar had kergeti.
De ott fekszik Kemény a' hollós vért alatt;
E' nagy, dicső napért ő volt az áldozat.

IV. A' SÍR.

Elmúlt a' harcz, a' hon szabad;
Sírjában a' hős ott szunyad
Az ádáz nap után.
Felette ifju hölgye van
Setét hajának gyásziban,
Olly szép, olly halovány.

Fájdalma szókra nem fakad:
Tör benne minden gondolat,
Az érzemény halál.
Bújával semmi fel nem ér,
Csak a' mi nincs, a' vesztett férj
A' por lakóinál.

Elmúlt a' harcz, a' hon szabad:
Vezéri díszében Hunyad,
És bajnok társai
A' sírhoz jönnek komoran,
A' harcz' setét ruháiban
Vég búcsút mondani.

„Helyettem, oh nemes barát,
Elestél 's mentve lőn hazád.
Dicsőn és szabadon,

Ha él, virágzik nemzeted,
Az véren váltott érdemed:
Örök hír hamvodon!

Vedd im vezéri díszemet,
Mellyet jelessé tőn kezed,
Vedd esküm' zálogúl,
Hogy e' hon és e' nemzetért
Ontok pogányban annyi vért,
Míg holda elborúl."

Szólt 's minden szónak hangiban
Törökjaj 's harcz' dörgése van
'S nem gyáva fájdalom.
Majd meghajolt a' sír fölé,
A' zászlót, pajzsot feltevé
'S kidíszlett a' halom.

Utána mind a' bajnokok
Lerakják sorra paizsok'
'S kél zordon ravatal,
Setét kopjákkal lobogó,
Tört fegyvereknek villogó
Rémes pompáival.

'S miként jött, vissza komorúl
Huzódik a' had 's elvonúl
A' mélyebb gyász elől:

A' bús hölgy még ott térdepel,
Őt semmi zaj nem kelti fel
Nehéz gyötrelmiből.

„Dicső volt ő hajh! 's oda van!
Olly ifjú még, most szótalán,
Olly hű volt, most hideg.“
Ez a' mit a' hölgy nem feled,
Ez, a' mit vissza nem vehet,
'S fájdalma rengeteg.

Ott csügg a' síron egyedül
Gyász-fűként, mellynek mélyen ül
A' földben gyökere.
Ott hullnak néma könnyei,
'S szívét mind inkább vérezi
A' gyilkoló csere.

Elmúlt a' harcz, a' hon szabad
'S kiket bilincsre vert a' had,
Veszendő honiak,
Nő, gyermek, ifjú 's agg öreg,
Egy tízezernyi nagy sereg,
Most vissza szállanak.

Kiket barátság, szerelem
Kötött 's ért kínos gyöttelelem,
Kétszerte kedvesek,

Most újra egymást ölelik,
Egymásnak arczán könnyeik
Ragyogva ömlenek.

'S Erdélynek völgyén, halmain,
A' tízezernek ajkain
Felzeng a' háladal.
Fel a' magas mennyeekre hat,
Betölti a' mély sírokat
Megrázó hangival.

„Igen! mindünkért halt meg ő!“
Szól illetődve most a' nő
'S a' sirról felriad:
„Örüljön a' ki mentve lőn,
Áldás a' sírban pihenőn:
Erdély megint szabad.

Ne lássa senki gyászomon,
Midőn derűre vált a' hon,
Hogy még van fájdalom:
De titkon én e' gyaszomat,
Míg fájdalomtól megszakad,
Szívemben hordozom.“

VÖRÖSMARTY.

A' BUSONGÓHOZ.

Lyány, midőn a' bíborég' öléből
Harmatozva rózsacsepp omol,
Földerülsz-e bánatod' ködéből,
Melly szivedben éj gyanánt honol;
'S nap ha föltűnt, nap ha délre szálla,
Csendesül-e kinjaid' dagálya?

Vagy midőn e' bú' örök tanyáján
Minden enyhe nyugalomra dül,
És az alkonyat' szelíd homályán
Csillagok' szerelmi fénye ül:
Gyúl-e föl bús szived' fátyolára
Boldogító hit' reménysugára?

Hogyha nyujt vigasztalást szivednek,
Oszta tudni kinodat velem,
'S mint fonnyasztja szenvedő hivednek
Életét a' titkos érzelem,
Tudjad: égő volkán 's tűzmederben
Nincs emésztőbb láng, mint e' kebelben.

Engem a' kín 's veszteségi érzet
 Martalékul eljegyezve tart;
 A' kebeltől, melly csak érted égett,
 Messze távozott a' békepart;
 'S szívem, a' mióta vésze hány vet,
 Kéjt nem ismer, csak duló keservet.

BÚSTAVI.

A Z Ú T A S.

Messze vándorútra
 Rég kiköltözém,
 Napjaim haladtak,
 Nem haladtam én.
 Szívem' szép hazája
 Még közel virúl,
 Fellegek köszöntnek
 Láthatárirúl. —

Ah ki honja' földén
 Mindent elhagyott,
 Terhes annak útja,
 Nem lép az nagyot;
 Lassan megy, megállong,
 Vissza vissza néz:
 Zeng e még felé szó?
 Int e búcsukéz?

BAJZA.

A Z I D E Á L.

Örökre int a' szerelem' sugára ,
Örökre int , de búra hamvad-el ,
Nagy éj' borúját vonja-fel magára ,
Alig ragyogva hajnal' fényivel.
Hajh engem is már éltem' reggelében
Az égi báj' karával átölelt ,
'S előttem a' lét üdvességre kelt ,
Festvén jövőmet ál remény' kecsével.
A' képzelődés' ábránd - alkonyában
Gondoltam én egy égi ideált ,
Az földi tájon nem lakott honában ,
Vágyim felett miként egy isten állt ;
Örök mosoly szólt ajka' hajnaláról ,
A' rény deríté arcza' tavaszát ,
'S mig édes álmok' éje folyt hajáról ,
Szemét a' napnak fénye lengte át.

Én kába ésszel hittem a' reménynek ,
Imádtam és üldöztem vágyamat ,
És lantomon majd lágyan folyt az ének .
Majd fergetegként lángja elragadt ;

Kerestem őt a' földnek tájain ,
Körülem téli kelti lett a' szín ,
Elváltozott a' természet , 's felette
Zugott a' vész , a' földet hó temette :
De égtem én szerelmem' lángiban ,
Míg végre feltűnt nekem is sugára ,
A' mellyre szívem rég epedve vára ,
Egy hölgy az isten-szépség' bájiban ,
Egebb az égnél lángja kék szemének ,
Tündér hasítá ajka' hajnalát ,
Arczán a' rózsák nem-mulón kelének ,
Csókját üdvesség' bája égte át.

Láttam 's imádtam ; szívem' dobbanása
Csak érte volt 's minden fohász övé.
De hajh a' kéj is ön kezével ássa
Sírját , 's reá kín' fátyolát szövé ,
Más birta őt , kit lángolón szerettem ,
Kín lett az éj , kín lett a' nap felettem ,
Vad fájdalommá vált az ifju lét.
Nem élek én , ah nem ! csak halni késem ,
Mert álmaimban szörnyü szenvedésim
Üzik lelkem' halálos szenderét.
Bár kint és üdvet gyilkoló karával
Temetne engem mélyen a' halál ,
Zugván felettem fergeteg-dalával —
A' hűk' szerelme nyugtot itt talál ! —
'S borítna-el szüntelen éj' homálya ,
Mert néma csendes a' túlléti pálya.

GAAL.

KIS LEÁNY' DALA.

Hogyha házasodni mégy ,
Kérlek , nagy leányt ne végy ;
Mert a' roszból , mond a' pap ,
A' nagyobb a' gonoszabb.
Végy vigat , ne szomorút ,
És ne ollyat , a' ki rút ;
Mert ha rút lesz , jaj neked !
Nem sokára megveted .

Barna , karcsu , szép legény !
Halok érted 's élek én .
Orczám piros mint az ég ,
Szemem kökénysziuű kék ,
Bánatot , bűt megvetek ,
Víg vagyok és nevetek ;
Ismered rég szívemet ,
Végy kicsinkét engemet ;
Meg nem bánod , szép legény ,
Holtomig szeretlek én .

BAJZA.

CSESZNEKVÁR.

Csesznek! jártam várad' omladékin,
'S a' hajdankor' éjjeles vidékin
Elmerültek forró képzetim,
'S bár elhúnya nagyléted' sugára,
Melly fényt hin'ett egykor e' hazára,
Vesztét nem siratták könnyeim.

A' háromszínt láttam fennlobogni,
Hősi serget méneken robogni,
Melly királyért és honért vívott;
Visszatértek fényes győzelemmel,
A' falak közt vígalom-moraj kel,
De vigadni lelkem nem tudott.

Mert míg a' nép, a' völgyek' lakója,
Büszke tornyod' vérkezű rakója!
Könnyet önt, ha fellekint reád,
Veszted nem sért, zsarnokok' tanyája!
Nem nagyléted' szívárvány-sugára,
Melly hozzám könyzáporon hat át.

SZEKÁCS.

V Á D.

S o k a t szerettem ,
'S vádoltak engemet ,
Hogy annyi részre
Osztam szerelmemet :
De mért egyikbe' szem ,
Száj másba' bájola ,
'S egy hűtelen ha lett ,
Más hozzám hajola ? —

E g y h e z köt é most
Szív 's ész szerelmemet ,
'S most újra cvvel
Vádolnak engemet :
De mért , mit itt-amott
Elszórva leltem én ,
Csoportba' látom azt
Emelka' termetén ?

KOVÁCS PÁL.

KÖNYÖRGÉS.

Isten ! magas vezére
Árpád' csatáinak ,
Buzdulj dicső segélyre
Késő utódinak.
Te hívtad őt keresni
Bajtársival hazát ,
Karpátokon vezetted
Szép Hunniába át.

Azóta négy folyó közt ,
Innen Karpátokon ,
Vész 's nyúgalomban áll-fel
A' vérszerezte hon.
Felette új remények'
Virági fejlenek ,
Dicső napok' korányi
Egén feltűntenek.

Ne hagyd sötét napokká
Borulni hajnalát,
Melly századok' homályin
Csak most loboghat át.
Ne nézd szegény apáink'
Egy ezredes bűnét,
Hogy ők balúl fogának-
Fel, népek' istenét.

Nem hűtlenül, de gyarlón
Szegék törvényedet,
Gyarló bűnért ne verd-meg
Örökre népedet,
Ne verj, ha vad szokásból
Vért áldozánk neked.
'S hadak' futó lovával
Tiszteltük ünneped'.

Bár véres ajkkal ittunk
Győzelmi áldomást,
De nagy nevedre eskve
Küzdők a' bajvivást.
Durván, de hűn imádtunk,
Sok népek' istenét,
Halmok' fokán zajogván
Pogányok' énekét.

Oh áldj, miként megáldál
Vészinkben ekkorig,
Hirünk' fényes kelettől
Hordozva nyugotig.
Polgár erényt lobogtass
A' honfi' kebliben,
Tartsd-fel magad a' földi
Királyok' képiben.

Támaszd-fel újra a' hont,
Erkölcset olts belé,
Hogy közhatás buzogjon
Közérdekek felé.
'S ne lásson olly hazát, mint
Dicső magyar hazánk,
A' messze elmenő nap,
'S a' nagy kerek világ.

ERDÉLYI JÁNOS.

TÖREDÉK GONDOLATOK.

EGY MEGHOLT NAPLÓJÁBÓL.

Az élet hosszú a' szerencsétlennék, rövid a' boldognak, játékszín az okosnak, álom a' szerelmesnek, mámor a' könnyelműnek, pusztaság a' szegénynek, örömház a' gazdagnak.

Ki soha nem botlott, jele, hogy bátran lépni nem mert.

A' halál azért olly rettenetes, mert mielőtt bezárná szemünket, létünk' minden feltételeit, irányát, szépeit, lepletlen tűnteti-fel előttünk, 's a' csalódás' jóltevő ködét eloszlatja.

Ifjaink addig hazafiak, míg a' nagy világba nem lépnek, vagy pénzhez nem jutnak. Ekkor gyengék lesznek, mint az egyszeri ember, ki culturát menvén keresni, az első örömházban felejté, mit akart.

Ki csak a' szépet vadássza, annak haldoklik ereje. Kelletlen a' nap' heve, de érlel.

Hol sokat beszélnek hazafiságról, keveset tesznek érte. Mie nincs az embernek, azt örömet emlegeti.

A' szegény különczöt gúnyolja a' világ 's bolonddá alázza; a' gazdagot majmolja, 's bolondságát characternek nevezi.

A' magyar igazi rejtvény a' történet' könyvében. E' nép, mellyben nemzetiség, egyesség, közjóért közös törekvés olly kevés volt mindenhá; örökké idegen szokásnak rabja, annyi kül és bel veszélyek' martaléka, tíz századot kiállt, 's törvényének ezer ágú szövevénye napjainkra áthatott. Ha ezeket az elme fontolgatja, a' népvallás szentelte magyarok' istenét el kell ismernünk.

Az ifju író számos kötetekről álmodik, 's a' szedő lesz kedvese. Utóbb, t. i. ha nem rontja meg az önhittség, félve közelít a' sajtóhoz. Nem a' recenziók miatt, hanem előbbi munkái' olvasása támaszt benne kétséget önmaga iránt. 'S ha így, boldog.

Vannak leányok, kikről első szemre nem tudjuk, szépek e vagy rútak.

Az asszony mindig szívet említ 's még is ezt keresi legkevésbbé a' férfiaknál; a' férfi észt, és épen ezt nem keres, sőt a' magáét is legkevésbbé használja a' szépnem' ellenében.

FOGLALAT.

ACZÉLMETSZETEK.

BAJZA.

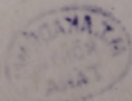
HALÁSZLEGÉNY' DALA	lap 125
EMMA	198
A' BOJTÁR	275
AZ ELJEGYZETT	348
TÉL ÉS TAVASZ	358
AZ ÚTAS	378
KIS LEÁNY' DALA	381

BÚSTAVI.

CSAPODÁRSÁG	117
CSÁK	155
SZERELEM	158
KISÉBTET	196
BIZTATÁS	357
A' BÚSONGÓHOZ	377

CSABA. (Vörösmarty)

A' KIS LEÁNY' BAJA	123
A' SZÉP HAJADON	278

CSATÓ PÁL.

HUZIÁSHOZ	lap 192
EMLEKKÖNYVBÉ. OLASZBÓL.	274

CZUCZOR.

NÉPDALOK I—VI	65
---------------------	----

ERDÉLYI JÁNOS.

A' BUJDOSÓ	350
HONVÁGY	359
KÖNYÖRGÉS	384

FÁY ANDRÁS.

SIÓ. TÜNDÉRES REGE	161
--------------------------	-----

GAAL.

FUSZTAI KALAND	127
A' PORTUGALI GRÓF	281
AZ IDEAL	379

GARAY.

ESDEKLÉS	116
POSTASÍP	122
EMLEKJELEK	124
LÁNYKÁM' SZEME	159
HARCZBAN HALDOKLÓ MAGYAR	191
A' SÍR	197
KÖLTŐ' SZERELME	273
SZERELMI LEVÉL	277
A' KEDVESHEZ	279
SZORGALMAS IRÓ	349
SZENT HELY	360

FOGLALAT.

HOLLÓ.

HŰSÉG ..... lap 352

KOVÁCS PÁL.

HÚSHAGYÓ KEDD 15

A' POLGÁRLEÁNY 199

VÁD 383

SZÉKÁCS.

SZLÁV NÉPDAL 157

KOSCIUSKO' HALMA ERAKKÓBAN 280

CSESZNEKVÁR 382

TÓTH LÖRINCZ.

A' KÖLTŐ' ÉJSZAKÁI I—III 118

A' VÁNDOR 193

VAJDA.

MEMNON' SZOBRA 71

VÖRÖSMARTY.

A' RABLÓ 1

A' TÚLVILÁGI KÉP 145

A' HONTALAN 355

KEMÉNY SIMON I—IV 361

EGY MEGHOLT' NAPLÓJÁBÓL.

TÖREDÉK GONDOLATOK 387

BUDÁN,

A' MAGYAR KIR. EGYETEM' BETŰIVEL.
